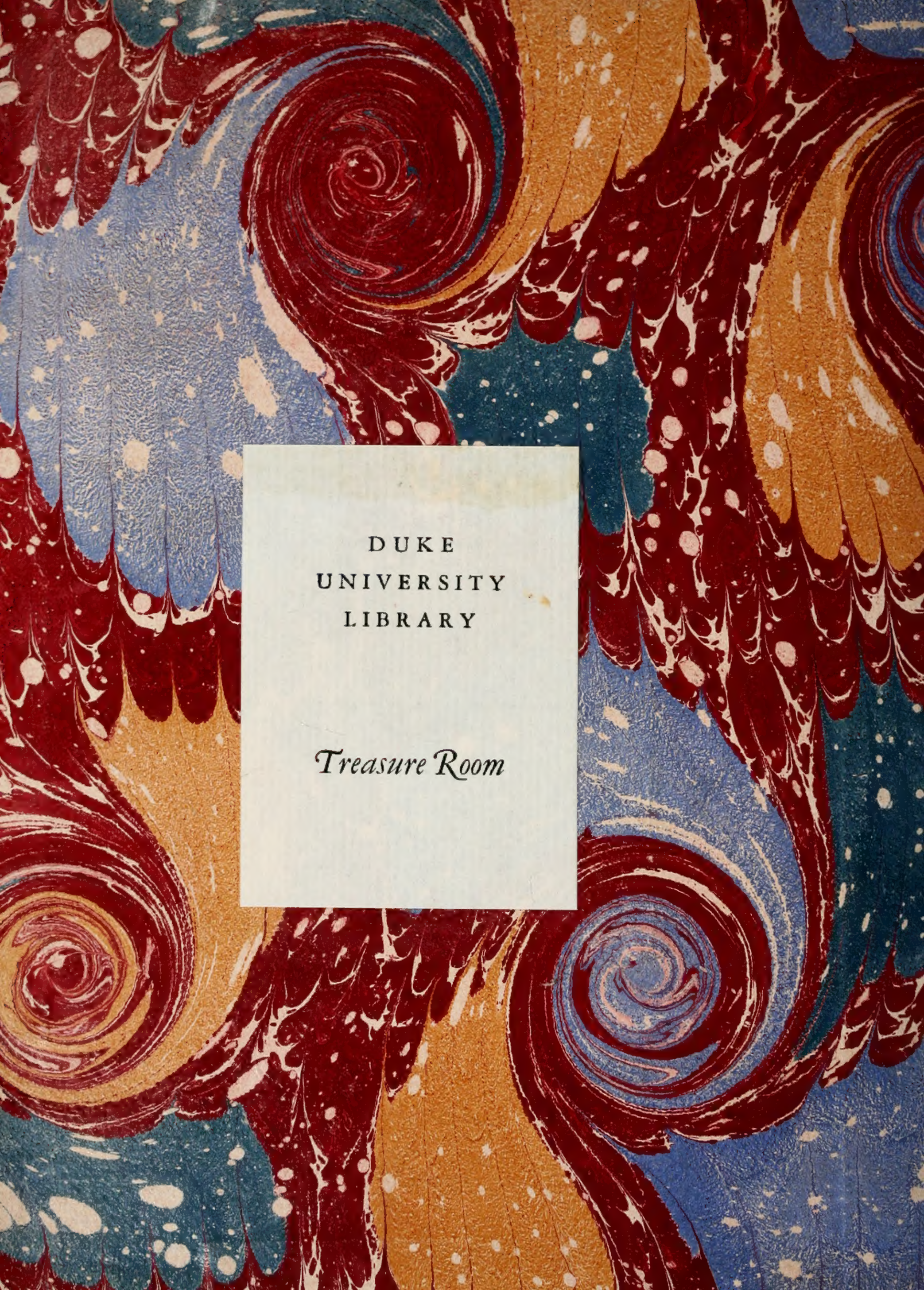
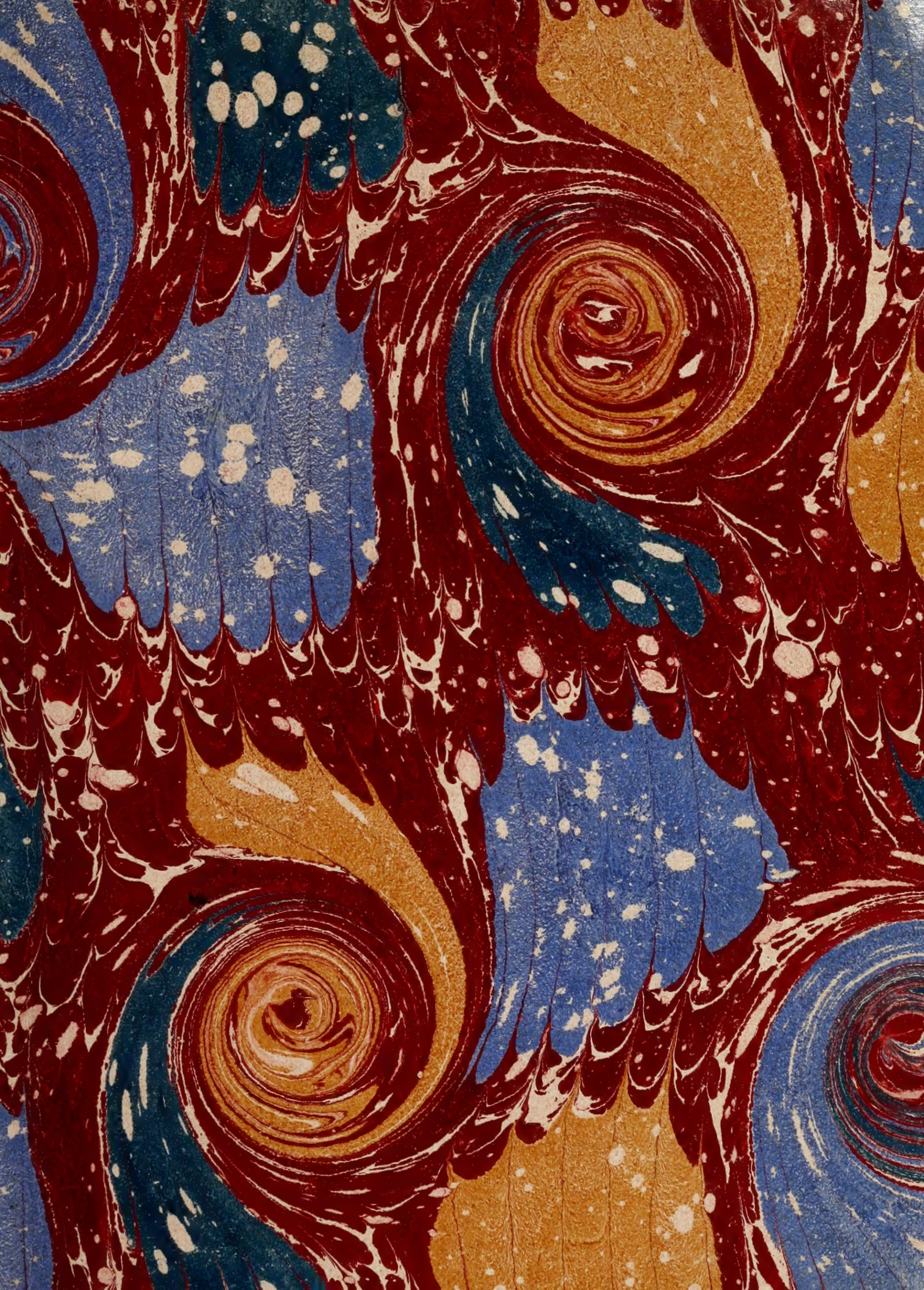

DUKE
UNIVERSITY
LIBRARY
Treasure Room

Bodin

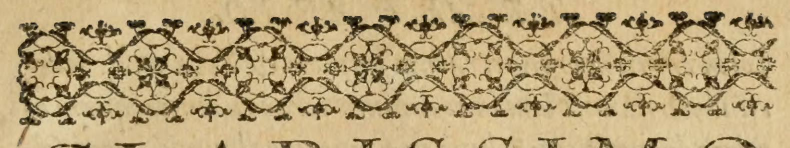
IO. BODINI
ANDEGAVENSIS

DE

Magorum Dęmonomania
LIBRI IV.

BASILEAE
Per Thomam Guarinum
M D LXXXI.

CLARISSIMO VIRO ET DOMINO CONSVLTISSIMO, D. CHRISTOPHORO THVLLENSI, EQVITI,

Domino Cœliano, primo Præsidi Parisiensis Parlamenti, & Consiliario in priuato consilio Regis.

QVod tibi, clarissime vir, hoc munus exhibeo, non ideò facio, vt mea erga te obligatione solutus sim, sed potiùs vt hoc documento testatum faciam quantũ in summa illa Iustitiæ schola, cuius tu caput es, & in qua optimam meæ ætatis consumpsi partem, didicerim: vbi melius quàm vsquam alibi vera legum iurisq; peritia & iustus decisionum quas omnes à seculo Doctores tradiderunt vsus videtur, auditur, atq; cognoscitur ex principum qui in Europa sunt oratorum concertationibus, summorum Iurecoss. collationibus, sententijsq; optimorum iudicum: quibus planè modis germana iustitiæ species velut meridiana luce aperitur, cum voluptate eorum & vtilitate incredibili qui ita discunt narrare doctè, sapienter expendere, & sublimes quæstiones iuris in singulis causis argutè soluere cùm in hoc aut in illo foro, tum in toto consessu Iudicum & causidicorum illius Parlamenti, omnium quæ

Sol in omnibus orbis terrarum imperijs & Rebuspubl. viderit illustrissimi. Nam in eo demum vera prudentia (quam optimè ducem lucémq; humanæ vitæ appellaueris) perdiscitur, quum digito commonstrantur & oculis tanquam in excelso theatro spectandæ proponuntur actiones abstrusissimæ, πραξικοπίαι, artesq; hominum vel astutissimorum, quas nulla hominis vita (vt fuerit longissima omnésq; terras peragrauerit) fuisset compertura. Et quamquam in elegante illo Iustitiæ templo spectatissimus est splendor atq; amplitudo singularum ipsius partium, refulget tamen in capite ipsius maximè: vt quod alios ad tantum honoris fastigium prouectos superauerit literaturæ humanæ scientia, infinita memoria historiarum omnium, et diligentia ad iudicandas partium lites incredibili, quæ certissima singulorum Iurisprudētiæ capitum peritia coniunctæ sunt. Hæc autem non eo dico, vir clarissime, vt decantem laudes tuas, cùm iam in alio argumento verser: Etsi lex ait Præsidem prouinciæ non grauatè suas laudes audire oportere, & plurimum quoq; interest Reipubl. vt veræ illustrium virorum laudes passim exarentur incidanturq; ad horum exemplum, illorum incitamentum, & imitationem omnium: cùm alioqui eorum honor qui virtutem colunt minimè flagitet vt ad illustrationem sui laudibus extollatur. Atq; hoc quidem ipsum de te fuissem facturus, cùm quia me honoris leges religioq; obstringūt propter singularia tua in me beneficia (officia enim cur dixerim? quæ apud te non sum promeritus) tum quia bonos omneis qui literas humaniores colunt singulari studio semper prosequutus es. Sed hoc in alium locum reijcio, & dignius argumentum. Mihi satis est in præsentia, si munusculum hoc tibi obtulero: quod

sigra-

si grato animo acceperis, confido si quis adhuc mihi restabit maleuolus, eum maiore saltem vsurum cautione atque pruden tia quàm ille nuper vsus est (nomen reticeo vt honori ipsius consulam) qui libellum suum contra libros de Republica à me in lucem editos dicauit Regi. Nam simulatque animaduer tit Rex hominis calumnias, in vincula rapi iussit, decretum subscripsit manu sua, & pœna capitali indicta cauit ne venumdaretur libri. Euasit tamen hac lege vt honorem quem sublaturum putabat redderet: qui homo si iudicio magis va luisset, par supplicium fuisset meritus ac olim de pari munere à Ptolemæo Philadelpho Aegypti Rege Zoilus reportauit. Equidem spero neminem contra hoc opus scripturum esse, nisi qui Magus sit patronus causæ suæ: quem ego si percepero, verbũ illud DVBITO, *quod in permultis huius regni partibus magna voce aduersus homines Magicarum artium suspectos sine alia contumeliæ formula procul exclamari solet ad amolienda ipsorum carmina & maleficia, illud inquam verbum in eum hominem adhibebo. Laoduno, xx. Decembris, M. D. LXXIX.*

Tuus humillimus studiosissimusque
seruuus I. Bodinus.

TYPOGRAPHUS AEQUO & erudito Lectori S. D.

Etsi hunc de Dæmonomania Commentarium cum Iudicij quadam acrimonia legentibus non sine causa in mentem venire posſit illud vetus, φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα πολλὰ δὲ λυγρά: tamē cū in eodem multa prǫclarè dicta aduersus conſceleratiſsimum illud & pijs omnibus deteſtandum Lamiarum & Magorum cum Satana commercium: multǫ etiam hiſtoriæ & cognitione dignæ aſperſæ ſint: Cenſores noſtri editionem huius operis non inhibendam eſſe ὁμοθυμαδὸν decreuerunt. Ea tamen, quæ in allegorijs & Sacroſanctæ ſcripturæ teſtimoniorum allegationibus detortis, in lib. arbitrij hominis non renati, & aſtrologiæ diuinatricis defenſione, & aliorum quorundam dogmatum aſſertione, ſeuerioris doctrinǫ Theologi & Philoſophi iurè deſiderare posſunt, neutiquam probantes, cenſuræ eruditorum & piorum dextrè iudicantium, omnia ſubijciunt. Nam & in hoc genere ſcripti, omnia eſſe probanda, & bona retinenda, rectè perſuaſum habent.

Bene vale.

Tabula, ſive CANON Sexageſimorum, qui multiplicatione, diviſione, lateris quadrati inveſtigatione, cælum, terras, maria menſurat.

	60	59	58	57	56	55	54	53	52	51	50	49	48	47	46	45	44	43	42	41	40	39	38	37	36	35	34	33	32	31	60
	60 0	59 0	58 0	57 0	56 0	55 0	54 0	53 0	52 0	51 0	50 0	49 0	48 0	47 0	46 0	45 0	44 0	43 0	42 0	41 0	40 0	39 0	38 0	37 0	36 0	35 0	34 0	33 0	32 0	31 0	60
		58 1	57 2	56 3	55 4	54 5	53 6	52 7	51 8	50 9	49 10	48 11	47 12	46 13	45 14	44 15	43 16	42 17	41 18	40 19	39 20	38 21	37 22	36 23	35 24	34 25	33 26	32 27	31 28	30 29	59
			56 4	55 6	54 8	53 10	52 12	51 14	50 16	49 18	48 20	47 22	46 24	45 26	44 28	43 30	42 32	41 34	40 36	39 38	38 40	37 42	36 44	35 46	34 48	33 50	32 52	31 54	30 56	29 58	58
	1			54 9	53 12	52 15	51 18	50 21	49 24	48 27	47 30	46 33	45 36	44 39	43 42	42 45	41 48	40 51	39 54	38 57	38 0	37 3	36 6	35 9	34 12	33 15	32 18	31 21	30 24	29 27	57
1	0 1	2			52 16	51 20	50 24	49 28	48 32	47 36	46 40	45 44	44 48	43 52	42 56	42 0	41 4	40 8	39 12	38 16	37 20	36 24	35 28	34 32	33 36	32 40	31 44	30 48	29 52	28 56	56
2	0 2	0 4	3			50 25	49 30	48 35	47 40	46 45	45 50	44 55	44 0	43 5	42 10	41 15	40 20	39 25	38 30	37 35	36 40	35 45	34 50	33 55	33 0	32 5	31 10	30 15	29 20	28 25	55
3	0 3	0 6	0 9	4			48 36	47 42	46 48	45 54	45 0	44 6	43 12	42 18	41 24	40 30	39 36	38 42	37 48	36 54	36 0	35 6	34 12	33 18	32 24	31 30	30 36	29 42	28 48	27 54	54
4	0 4	0 8	0 12	0 16	5			46 49	45 56	45 3	44 10	43 17	42 24	41 31	40 38	39 45	38 52	37 59	37 6	36 13	35 20	34 27	33 34	32 41	31 48	30 55	30 2	29 9	28 16	27 23	53
5	0 5	0 10	0 15	0 20	0 25	6			45 4	44 12	43 20	42 28	41 36	40 44	39 52	39 0	38 8	37 16	36 24	35 32	34 40	33 48	32 56	32 4	31 12	30 20	29 28	28 36	27 44	26 52	52
6	0 6	0 12	0 18	0 24	0 30	0 36	7			43 21	42 30	41 39	40 48	39 57	39 6	38 15	37 24	36 33	35 42	34 51	34 0	33 9	32 18	31 27	30 36	29 45	28 54	28 3	27 12	26 21	51
7	0 7	0 14	0 21	0 28	0 35	0 42	0 49	8			41 40	40 50	40 0	39 10	38 20	37 30	36 40	35 50	35 0	34 10	33 20	32 30	31 40	30 50	30 0	29 10	28 20	27 30	26 40	25 50	50
8	0 8	0 16	0 24	0 32	0 40	0 48	0 56	1 4	9			40 1	39 12	38 23	37 34	36 45	35 56	35 7	34 18	33 29	32 40	31 51	31 2	30 13	29 24	28 35	27 46	26 57	26 8	25 19	49
9	0 9	0 18	0 27	0 36	0 45	0 54	1 3	1 12	1 21	10			38 24	37 36	36 48	36 0	35 12	34 24	33 36	32 48	32 0	31 12	30 24	29 36	28 48	28 0	27 12	26 24	25 36	24 48	48
10	0 10	0 20	0 30	0 40	0 50	1 0	1 10	1 20	1 30	1 40	11			36 49	36 2	35 15	34 28	33 41	32 54	32 7	31 20	30 33	29 46	28 59	28 12	27 25	26 38	25 51	25 4	24 17	47
11	0 11	0 22	0 33	0 44	0 55	1 6	1 17	1 28	1 39	1 50	2 1	12			35 16	34 30	33 44	32 58	32 12	31 26	30 40	29 54	29 8	28 22	27 36	26 50	26 4	25 18	24 32	23 46	46
12	0 12	0 24	0 36	0 48	1 0	1 12	1 24	1 36	1 48	2 0	2 12	2 24	13			33 45	33 0	32 15	31 30	30 45	30 0	29 15	28 30	27 45	27 0	26 15	25 30	24 45	24 0	23 15	45
13	0 13	0 26	0 39	0 52	1 5	1 18	1 31	1 44	1 57	2 10	2 23	2 36	2 49	14			32 16	31 32	30 48	30 4	29 20	28 36	27 52	27 8	26 24	25 40	24 56	24 12	23 28	22 44	44
14	0 14	0 28	0 42	0 56	1 10	1 24	1 38	1 52	2 6	2 20	2 34	2 48	3 2	3 16	15			30 49	30 6	29 23	28 40	27 57	27 14	26 31	25 48	25 5	24 22	23 39	22 56	22 13	43
15	0 15	0 30	0 45	1 0	1 15	1 30	1 45	2 0	2 15	2 30	2 45	3 0	3 15	3 30	3 45	16			29 24	28 42	28 0	27 18	26 36	25 54	25 12	24 30	23 48	23 6	22 24	21 42	42
16	0 16	0 32	0 48	1 4	1 20	1 36	1 52	2 8	2 24	2 40	2 56	3 12	3 28	3 44	4 0	4 16	17			28 1	27 20	26 39	25 58	25 17	24 36	23 55	23 14	22 33	21 52	21 11	41
17	0 17	0 34	0 51	1 8	1 25	1 42	1 59	2 16	2 33	2 50	3 7	3 24	3 41	3 58	4 15	4 32	4 49	18			26 40	26 0	25 20	24 40	24 0	23 20	22 40	22 0	21 20	20 40	40
18	0 18	0 36	0 54	1 12	1 30	1 48	2 6	2 24	2 42	3 0	3 18	3 36	3 54	4 12	4 30	4 48	5 6	5 24	19			25 21	24 42	24 3	23 24	22 45	22 6	21 27	20 48	20 9	39
19	0 19	0 38	0 57	1 16	1 35	1 54	2 13	2 32	2 51	3 10	3 29	3 48	4 7	4 26	4 45	5 4	5 23	5 42	6 1	20			24 4	23 26	22 48	22 10	21 32	20 54	20 16	19 38	38
20	0 20	0 40	1 0	1 20	1 40	2 0	2 20	2 40	3 0	3 20	3 40	4 0	4 20	4 40	5 0	5 20	5 40	6 0	6 20	6 40	21			22 49	22 12	21 35	20 58	20 21	19 44	19 7	37
21	0 21	0 42	1 3	1 24	1 45	2 6	2 27	2 48	3 9	3 30	3 51	4 12	4 33	4 54	5 15	5 36	5 57	6 18	6 39	7 0	7 21	22			21 36	21 0	20 24	19 48	19 12	18 36	36
22	0 22	0 44	1 6	1 28	1 50	2 12	2 34	2 56	3 18	3 40	4 2	4 24	4 46	5 8	5 30	5 52	6 14	6 36	6 58	7 20	7 42	8 4	23			20 25	19 50	19 15	18 40	18 5	35
23	0 23	0 46	1 9	1 32	1 55	2 18	2 41	3 4	3 27	3 50	4 13	4 36	4 59	5 22	5 45	6 8	6 31	6 54	7 17	7 40	8 3	8 26	8 49	24			19 16	18 42	18 8	17 34	34
24	0 24	0 48	1 12	1 36	2 0	2 24	2 48	3 12	3 36	4 0	4 24	4 48	5 12	5 36	6 0	6 24	6 48	7 12	7 36	8 0	8 24	8 48	9 12	9 36	25			18 9	17 36	17 3	33
25	0 25	0 50	1 15	1 40	2 5	2 30	2 55	3 20	3 45	4 10	4 35	5 0	5 25	5 50	6 15	6 40	7 5	7 30	7 55	8 20	8 45	9 10	9 35	10 0	10 25	26			17 4	16 32	32
26	0 26	0 52	1 18	1 44	2 10	2 36	3 2	3 28	3 54	4 20	4 46	5 12	5 38	6 4	6 30	6 56	7 22	7 48	8 14	8 40	9 6	9 32	9 58	10 24	10 50	11 16	27			16 1	31
27	0 27	0 54	1 21	1 48	2 15	2 42	3 9	3 36	4 3	4 30	4 57	5 24	5 51	6 18	6 45	7 12	7 39	8 6	8 33	9 0	9 27	9 54	10 21	10 48	11 15	11 42	12 9	28			
28	0 28	0 56	1 24	1 52	2 20	2 48	3 16	3 44	4 12	4 40	5 8	5 36	6 4	6 32	7 0	7 28	7 56	8 24	8 52	9 20	9 48	10 16	10 44	11 12	11 40	12 8	12 36	13 4	29		
29	0 29	0 58	1 27	1 56	2 25	2 54	3 23	3 52	4 21	4 50	5 19	5 48	6 17	6 46	7 15	7 44	8 13	8 42	9 11	9 40	10 9	10 38	11 7	11 36	12 5	12 34	13 3	13 32	14 1	30	
30	0 30	1 0	1 30	2 0	2 30	3 0	3 30	4 0	4 30	5 0	5 30	6 0	6 30	7 0	7 30	8 0	8 30	9 0	9 30	10 0	10 30	11 0	11 30	12 0	12 30	13 0	13 30	14 0	14 30	15 0	30
31	0 31	1 2	1 33	2 4	2 35	3 6	3 37	4 8	4 39	5 10	5 41	6 12	6 43	7 14	7 45	8 16	8 47	9 18	9 49	10 20	10 51	11 22	11 53	12 24	12 55	13 26	13 57	14 28	14 59	15 30	31
32	0 32	1 4	1 36	2 8	2 40	3 12	3 44	4 16	4 48	5 20	5 52	6 24	6 56	7 28	8 0	8 32	9 4	9 36	10 8	10 40	11 12	11 44	12 16	12 48	13 20	13 52	14 24	14 56	15 28	16 0	32
33	0 33	1 6	1 39	2 12	2 45	3 18	3 51	4 24	4 57	5 30	6 3	6 36	7 9	7 42	8 15	8 48	9 21	9 54	10 27	11 0	11 33	12 6	12 39	13 12	13 45	14 18	14 51	15 24	15 57	16 30	33
34	0 34	1 8	1 42	2 16	2 50	3 24	3 58	4 32	5 6	5 40	6 14	6 48	7 22	7 56	8 30	9 4	9 38	10 12	10 46	11 20	11 54	12 28	13 2	13 36	14 10	14 44	15 18	15 52	16 26	17 0	34
35	0 35	1 10	1 45	2 20	2 55	3 30	4 5	4 40	5 15	5 50	6 25	7 0	7 35	8 10	8 45	9 20	9 55	10 30	11 5	11 40	12 15	12 50	13 25	14 0	14 35	15 10	15 45	16 20	16 55	17 30	35
36	0 36	1 12	1 48	2 24	3 0	3 36	4 12	4 48	5 24	6 0	6 36	7 12	7 48	8 24	9 0	9 36	10 12	10 48	11 24	12 0	12 36	13 12	13 48	14 24	15 0	15 36	16 12	16 48	17 24	18 0	36
37	0 37	1 14	1 51	2 28	3 5	3 42	4 19	4 56	5 33	6 10	6 47	7 24	8 1	8 38	9 15	9 52	10 29	11 6	11 43	12 20	12 57	13 34	14 11	14 48	15 25	16 2	16 39	17 16	17 53	18 30	37
38	0 38	1 16	1 54	2 32	3 10	3 48	4 26	5 4	5 42	6 20	6 58	7 36	8 14	8 52	9 30	10 8	10 46	11 24	12 2	12 40	13 18	13 56	14 34	15 12	15 50	16 28	17 6	17 44	18 22	19 0	38
39	0 39	1 18	1 57	2 36	3 15	3 54	4 33	5 12	5 51	6 30	7 9	7 48	8 27	9 6	9 45	10 24	11 3	11 42	12 21	13 0	13 39	14 18	14 57	15 36	16 15	16 54	17 33	18 12	18 51	19 30	39
40	0 40	1 20	2 0	2 40	3 20	4 0	4 40	5 20	6 0	6 40	7 20	8 0	8 40	9 20	10 0	10 40	11 20	12 0	12 40	13 20	14 0	14 40	15 20	16 0	16 40	17 20	18 0	18 40	19 20	20 0	40
41	0 41	1 22	2 3	2 44	3 25	4 6	4 47	5 28	6 9	6 50	7 31	8 12	8 53	9 34	10 15	10 56	11 37	12 18	12 59	13 40	14 21	15 2	15 43	16 24	17 5	17 46	18 27	19 8	19 49	20 30	41
42	0 42	1 24	2 6	2 48	3 30	4 12	4 54	5 36	6 18	7 0	7 42	8 24	9 6	9 48	10 30	11 12	11 54	12 36	13 18	14 0	14 42	15 24	16 6	16 48	17 30	18 12	18 54	19 36	20 18	21 0	42
43	0 43	1 26	2 9	2 52	3 35	4 18	5 1	5 44	6 27	7 10	7 53	8 36	9 19	10 2	10 45	11 28	12 11	12 54	13 37	14 20	15 3	15 46	16 29	17 12	17 55	18 38	19 21	20 4	20 47	21 30	43
44	0 44	1 28	2 12	2 56	3 40	4 24	5 8	5 52	6 36	7 20	8 4	8 48	9 32	10 16	11 0	11 44	12 28	13 12	13 56	14 40	15 24	16 8	16 52	17 36	18 20	19 4	19 48	20 32	21 16	22 0	44
45	0 45	1 30	2 15	3 0	3 45	4 30	5 15	6 0	6 45	7 30	8 15	9 0	9 45	10 30	11 15	12 0	12 45	13 30	14 15	15 0	15 45	16 30	17 15	18 0	18 45	19 30	20 15	21 0	21 45	22 30	45
46	0 46	1 32	2 18	3 4	3 50	4 36	5 22	6 8	6 54	7 40	8 26	9 12	9 58	10 44	11 30	12 16	13 2	13 48	14 34	15 20	16 6	16 52	17 38	19 24	19 10	19 56	20 42	21 28	22 14	23 0	46
47	0 47	1 34	2 21	3 8	3 55	4 42	5 29	6 16	7 3	7 50	8 37	9 24	10 11	10 58	11 45	12 32	13 19	14 6	14 53	15 40	16 27	17 14	18 1	18 48	19 35	20 22	21 9	21 56	22 43	23 30	47
48	0 48	1 36	2 24	3 12	4 0	4 48	5 36	6 24	7 12	8 0	8 48	9 36	10 24	11 12	12 0	12 48	13 36	14 24	15 12	16 0	16 48	17 36	18 24	19 12	20 0	20 48	21 36	22 24	23 12	24 0	48
49	0 49	1 38	2 27	3 16	4 5	4 54	5 43	6 32	7 21	8 10	8 59	9 48	10 37	11 26	12 15	13 4	13 53	14 42	15 31	16 20	17 9	17 58	18 47	19 36	20 25	21 14	22 3	22 52	23 41	24 30	49
50	0 50	1 40	2 30	3 20	4 10	5 0	5 50	6 40	7 30	8 20	9 10	10 0	10 50	11 40	12 30	13 20	14 10	15 0	15 50	16 40	17 30	18 20	19 10	20 0	20 50	21 40	22 30	23 20	24 10	25 0	50
51	0 51	1 42	2 33	3 24	4 15	5 6	5 57	6 48	7 39	8 30	9 21	10 12	11 3	11 54	12 45	13 36	14 27	15 18	16 9	17 0	17 51	18 42	19 33	20 24	21 15	22 6	22 57	23 48	24 39	25 30	51
52	0 52	1 44	2 36	3 28	4 20	5 12	6 4	6 56	7 48	8 40	9 32	10 24	11 16	12 8	13 0	13 52	14 44	15 36	16 28	17 20	18 12	19 4	19 56	20 48	21 40	22 32	23 24	24 16	25 8	26 0	52
53	0 53	1 46	2 39	3 32	4 25	5 18	6 12	7 4	7 57	8 50	9 43	10 36	11 29	12 22	13 15	14 8	15 1	15 54	16 47	17 40	18 33	19 26	20 19	21 12	22 5	22 58	23 51	24 44	25 37	26 30	53
54	0 54	1 48	2 42	3 36	4 30	5 24	6 18	7 12	8 6	9 0	9 54	10 48	11 42	12 36	13 30	14 24	15 18	16 12	17 6	18 0	18 54	19 48	20 42	21 36	22 30	23 24	24 18	25 12	26 6	27 0	54
55	0 55	1 50	2 45	3 40	4 35	5 30	6 25	7 20	8 15	9 10	10 5	11 0	11 55	12 50	13 45	14 40	15 35	16 30	17 25	18 20	19 15	20 10	21 5	22 0	22 55	23 50	24 45	25 40	26 35	27 30	55
56	0 56	1 52	2 48	3 44	4 40	5 36	6 32	7 28	8 24	9 20	10 16	11 12	12 8	13 4	14 0	14 56	15 52	16 48	17 44	18 40	19 36	20 32	21 28	22 24	23 20	24 16	25 12	26 8	27 4	28 0	56
57	0 57	1 54	2 51	3 48	4 45	5 42	6 39	7 36	8 33	9 30	10 27	11 24	12 21	13 18	14 15	15 12	16 9	17 6	18 3	19 0	19 57	20 54	21 51	22 48	23 45	24 42	25 39	26 36	27 33	28 30	57
58	0 58	1 56	2 54	3 52	4 50	5 48	6 46	7 44	8 42	9 40	10 38	11 36	12 34	13 32	14 30	15 28	16 26	17 24	18 22	19 20	20 18	21 16	22 14	23 12	24 10	25 8	26 6	27 4	28 2	29 0	58
59	0 59	1 58	2 57	3 56	4 55	5 54	6 53	7 52	8 51	9 50	10 49	11 48	12 47	13 46	14 45	15 44	16 43	17 42	18 41	19 40	20 39	21 38	22 37	23 36	24 35	25 34	26 33	27 32	28 31	29 30	59
60	1 0	2 0	3 0	4 0	5 0	6 0	7 0	8 0	9 0	10 0	11 0	12 0	13 0	14 0	15 0	16 0	17 0	18 0	19 0	20 0	21 0	22 0	23 0	24 0	25 0	26 0	27 0	28 0	29 0	30 0	60
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	

Trianguli forma.

Trapezii forma.

Trapezii forma.

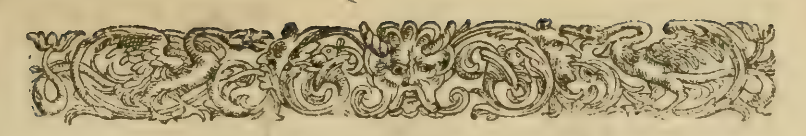
MVLTIPLICATIO.

SI vterque numerorum, ſive multiplicans, ſive multiplicandus, ſive alter tantum, 30 major fuerit, vtendum erit Trapezio: & alter qui minor eſt, in diagonia ſive ſuperiori, ſive inferiori inquirendus erit: reliquus ueró in latere vel dextro vel ſiniſtro inveſtigatus, in communi angulo factum exhibebit. Sin vterque numerorum major fuerit quam 30, tum utendum erit Triangulo, & minor numerus in fronte, major a latere dextro quæſitus, factum in communi angulo proditurus eſt. Factus autem tot intervallis á multiplicanda ſpecie, quot intervallis multiplicãs ab integro, velut ab unitate diſtabit. nam ſi homogenea multiplicentur, tum factus ſpeciem referet ex homogenearum notatione compoſitam. Sin heterogenea multiplicentur, tum ſubducta minoris ex majoris notatione, reliqua facti ſpeciem indicabit.

DIVISIO.

Diviſor quærendus eſt in aliquo limitum vel Trapezii, ſi dividēdus 30 minor: vel Trianguli, ſi major 30 fuerit: atque quum in area Tabulæ dividēdus, vel eidem proximé minor numerus ad angulū cum diviſore cōmunē occurret: tū quotus vel a latere, vel diagonia vel frōte adparebit. Quotus autem ab integro tantum diſtabit, quantum dividendus á diviſore, quare ſi dividēda ſpecies & dividens fuerit homogenea, ſubducta minoris á majore notatione, reliqua quoti ſpeciem oſtendet: homogeneam quidem, quādo dividēdæ ſpeciei nota major: heterogeneam quādo minor fuerit. Sin heterogenearum fiat diviſio, tum notationes cōjūctæ, quoti ſpeciem ſemper cum ſpecie dividēda homogeneam exhibebit. Sin dividendus minor fuerit diviſore, tum diviſor uno loco dextram verſus promovebitur, & quotus ſpeciem referet ab integro proximam.

Pariſiis apud Dionyſium du Val, ſub Pegaſo, in vico Bellovaco. M. D. LXXXI.

IOANNIS BODINI IN LIBROS DE MAGORVM DAEMONOMANIA

PRAEFATIO.

VDICIVM contra Magam mulierem latum,ad quod vocatus fueram pridie Calend. Maias 1578. mihi occasionem scribendi præbuit,aut argumentum de Magis,quod omnibus summè admirabile, non pau'cis incredibile videt̃, illustrarẽ. Istius Magę nomẽ erat Ioanna Haruilleria Verberij ad Cõpendienses nata,necis multis hominibus pecoribusq; oblatę accusata: quod maleficium etsi primò negabat pertinacissimè, post sermones tamen subinde cõmutatos animi nutantis indices, sine quæstione & equuleo confessa est. Agnouit quoq; se diabolo (qui specie hominis atri apparebat staturam humanam excedentis atrisq; vestibus induti) inde à duodecimo suę ætatis anno fuisse oblatam à matre dicente se cumprimùm nata esset filia,eam illi quem nominabat diabolum spopondisse : illum promisisse optima fide curaturum esse se & beaturum filiam : ipsam ex illo tempore Deo renuntiasse,operamq; diabolo addixisse,rem cum illo iam tum habuisse,& exinde ad ætatẽ vsq; illam qua capta fuerat (erat autem fermè quinquagenaria) in eo consortio perrexisse. Addidit præterea diabolum se cùm ipsa annueret illicò sistere eodem amictu & specie qua primùm se exhibuerat,ocreatum,instructum calcaribus,accinctum gladio,equo præ foribus exspectante, quem equum nemo præter ipsam animaduerteret : eumq; interdum ita rem cum ipsa habuisse vt maritus ipsi ad latus cubans nihil perciperet. Quam-

vis

uis autem ex communi ſermone omnium pro infami Saga haberetur, ruſticiq; ægrè impediri poſſent ne ipſam tradendam igni manibus Iudicum adimerent (grauiter enim metuebant ne mulier iſta effugeret) Antequàm tamen ad ferendam capitis ſententiam veniretur, Conſilio placuit in natalem illius pagum Verberium mitti & in vicos alios in quibus habitauerat, vt de illius vita ampliùs cognoſceretur. Itaq; compertum eſt illam ex eodem crimine ante annos triginta virgis fuiſſe cæſam & matrem igni damnatam ex Areſto Curiæ Parlamenti ſententiam Iudicis Sanliſiani confirmante: nomen ſuum ſedemque tegendis facinoribus mutare ſolitam, vbiq; tamen magicarum ſortium euictam eſſe. Quapropter videns illa ſe teneri maleficij, dari veniam ſibi poſtulauit, & rerum geſtarum ſe finxit pœnitere, licet maleficia quamplurima à ſe perpetrata quæ antè confeſſa fuerat, pernegaret. In poſtremi tamen homicidij quod commiſerat confeſsione perſtitit, ſe pulueres quoſdam à diabolo præparatos in eum locum inieciſſe quà tranſiturus fuerat is qui filiam ipſius pulſauerat: alterum verò quem non oderat illac tranſeuntem acerbo dolore per totum corpus illicò affectum eſſe: Cùm aũt vicini omnes qui in illum ſortiũ coniectarũ locum ingreſſam viderãt, hoĩem animaduerterent tam repente cum morbo conflictari, eos inclamaſſe fuiſſe magicas ſortes ab ea immiſſas: ideoq; ſanitatem eius ſpopondiſſe, & durante morbo languentem hominem curauiſſe. Adhæc confeſſa eſt ſe die Mercurij antequàm prehenderetur orauiſſe diabolum vt decumbenti homini reſtitueret valetudinem, quo renuẽte & negãte poſſe fieri ſe cum diabolo expoſtulaſſe quòd ſemper ipſam falleret, atq; mandauiſſe ne ſe ampliùs inuiſeret: reſpondiſſe diabolum ſe deinceps non eſſe venturum, & biduo pòſt hominem exſtinctum eſſe: itaq; ſe confeſtim in aream illam vbi comprehenſa eſt abdidiſſe. Qui conſilio aderant, dignam quidem morte eſſe iudicabant omnes: ſed quidam natura mitior & procliuior ad miſericordiam ſatis arbitrabatur fore ſi vitam finiret laqueo: alij verò cùm deteſtabilia maleficæ iſtius crimina, tum ſupplicia æquè diuinis ac humanis legibus inſtituta expendentes, vniuerſamq; totius Chriſtiani orbis conſuetudinem iam olim in florentiſsimo hoc regno obſeruatam, cenſuerunt damnari & viuam igne cremari oportere: quæ ſententia lata & ſine prouocatione pridie Calend. Maias effecta eſt, inſtante D. Claudio Dofço Regis apud Ribemon-

Ribemontium procuratore. Pronuntiata condemnatiõe, eadem confessa est se à diabolo in Magarum cœtus exportatam esse, postquàm certis pinguibus ab eo traditis delibuta esset, & tanta leuitate tam procul agitatam vt defessa planè & quasi cõfecta ex labore esset: in illis cœtibus permagnam hominum turbam vidisse, atrum hominem in excelso positum, trigenarium fermè, quem vocabant Belzebub, adorantium, deinde verò inter se coeuntium: hoc facto Principem concionem apud ipsos habere vt fidem in ipsum habeant, se vlturum inimicos omneis ipsorum, & ipsos deniq; beaturum. Rogata annon daretur pecunia, respondit non dari: & opilionem quemdam imbricariumq; tectorem Genlisianum magicæ artis incusauit, confessaq; resipuit à peccatis suis & veniam à Deo postulauit. Nobis aũt placuit librum hũc cõponere, quẽ Dæmonomaniã Magorum inscripsimus à furore manico quo diabolos miseri prosequuntur, vt omneis qui ipsum viderint commonefaciat, & quasi digito spectandum ante oculos monstret nulla esse crimina quorum tam horrenda sit constitutio, quæ tam graues pœnas mereantur, aut quę ad hęc proximè videãtur accedere: præ툇ereà vt iis respondeam qui modis omnibus in illud incũbunt vt libris palàm tueantur magos, adeò vt Satanas eos inspirasse promulgandis tam bellis libris & in suam nassam videatur perduxisse. Talis fuit Petrus de Apono medicus, qui persuadere volebat nullos esse spiritus, cùm tñ posteà fuerit comprobatũ eum fuisse Magorũ omniũ quos habebat Italia facilè principem. Sed ne cui mirum videatur quod dico, homines existere à Satana subornatos qui scribant, propalent, doceantq; id omne quod de Magis prædicatur fabulosum esse, memorabile exemplum afferam, quod Petrus Mamorius in libello de Lamiis, de M. Guilhelmo Linensi Doctore Theologiæ annotauit accusato Magicarum artium condemnatoque duodecimo die Decembris 1453. Hic ergo cùm resipiscentia tandem afficeretur, confessus est se per noctem cum Magis aliis persæpe deportatum esse vt diabolum adoraret modò humana specie, modò hircina conspicuum, & religioni toti renuntiasse. Quinetiam penes ipsum instrumentum obligationis contractæ cum Satana fuit deprehensum, quo sponsiones reciprocę cõtinebantur: inter alias autem hæc, Doctorem obligatum esse vt publicè concionetur quicquid de Magis prædicetur fabulam esse, non posse fieri, nullam fidem sermonibus

istis haberi oportere: atque his concionibus augebatur mirũ in modum Magorum numerus & se confirmabat, dum ab illis persequendis cessarent Iudices. Hinc certè apparet Satanę ex omnibus ordinibus & conditione qualibet suos esse fideles administros: quemadmodum Cardinalis Beno, Platinaque scripserunt complures esse Papas, Cæsares, & alios Principes viros, qui se à Magis inescari passi sunt, tandemque miserrimè à Satana deturbari: & Toleti quoque (vbi Magorum schola habebatur olim) nunquam existimasset quisquam eos homines eiusdem criminis affines esse, qui effusè ridebant siquãdo quęstio de Magis haberetur, totius coronæ risum suis vrbanis dictis salibusq; commouebant, constanter affirmabant fabulas esse, ἀδύνατα, itaq; frangebãt & mitigabant Iudicum animos vt Magi omnes euaderent: prout nuper Alciatus fecit, Inquisitoris offensus facto, quòd in Pedemõtana regiõe Magos amplius centum comburi curauisset. Queritur Bartholomæus Fayus quęstionum Curialium Pręses in suis operibus, quod cõniuentes multi Iudices non fuerint ausi Magos igni addicere, vt Parlamentum omnibus seculis & aliæ gentes quælibet factitarũt, id causam maximis calamitatib. quas Deus immisit attulisse. D. verò Auëtonius Consil. in Parlam. Pictonũ præses deinde factus (cui in Pictonicis honorib. successit Saluertus) Magos 4. viuos Pictauij cremari iussit anno 1564. neglecta ipsorũ prouocatione, affirmans indignè factum quòd aliquot Magi antè ad prouocationem ipsorum fuissent absoluti, qui ex eo tempore totam regionem contaminauerint, populumq; seditionib. mouendis excitatum inflammauerint: etsi multa homicidia carminibus suis sortibusque commissa fatebantur, ideoque iudicatũ in ipsis (vt lege dãnatis) iubebat fieri nihil obstante appellatione, quia plus est, ait lex, occidere veneno quàm gladio. Ac Magorum quidem impunitas quæ fuit illis temporibus, admirabile ipsis in regno hoc attulit incrementum, quò omni ex parte confluxerunt, Italiaque maximè: inter quos Neapolitanus quidam exstitit Conseruator dictus, Magorum princeps, & rebus gestis plus satis celebratus. Ex eo verò tempore ita perrexerunt, vt Cenomannus ille Magus Triscalanus, cùm iudicio capitali in ipsum lato veniam hac lege impetrasset si indicaret conscios, dixit in hoc regno supra centum millia Magorum esse, idque fortasse falsò, vt impietatem suam tanta comitatus frequentia eleuaret. Quocunque modo res habeat,

l. 1. malefic. C.

beat, non mediocrem numerum indicauit: sed huic rei tam bene prouisum est vt plerique omnes euaserint, licet confiterentur execrãda scelera quibus cœlum ipsum inficitur, & quibus exacerbatus Deus summisit terribiles persequutiones, prout Lege comminatus fuerat se eos populos exterminaturum qui Magis vitam permitterent. Quamobrem Augustinus in libris de ciuitate Dei testatur omnes sectas, quæcunque tandem fuerint, supplicia in Magos decreuisse. Epicureos solùm excipio, quos Plutarchus in libro de Oraculorum defectu, & Origenes contra Celsum Epicureum scribens refellerunt, eosque sequuti Academici, Iamblichus, Porphyrius, Proclus familię Epicureorum fundamenta euerterunt. Etsi iam satis Aristoteles Metaphysicis suis principijs ea conuellerat necessaria, concludens argumentatione totidem cœlos esse quot sunt intelligentiæ mouendis cœlis, aut intelligentes spiritus: has autem intelligentias à corporibus separatas esse: Angelosque ita moueri in cœlesti motu, vt anima hominis in humano motu. Ex quibus verbis demonstratur planè quæstionem de Angelis dæmonibusque Physicè tractari non posse, eosque non mediocriter falli qui negant posse id nunquam fieri quòd est natura ἀδύνατον. Nam tactus, motus, & locus (si Physicè egeris) corpori solùm conueniunt, idque in corpore: verumtamen ex rei veritate (quæ sibi semper & vbique constat) de tactu quoque, motu, & loco fatendum est eos spiritibus æquè ac corporibus conuenire: quod Aristoteles de Angelis aut intelligentijs cœlos mouentibus in Metaphysicis demonstrauit. Quamquã Plutarch. & Apuleius testes sunt Aristotelem scripsisse quod nusquam in libris qui ad manus nostras peruenerunt offenderis (amplius enim dimidia parte desyderatur de scriptis illius) mirari Pythagoricos siqui homo inter mortales exstet qui nunquam Dæmonem cognouerit. Idemque Aristoteles Thasium quemdam à se visum narrat, cui indesinenter spiritus specie humana adhærebat, quam nemo alius quàm ipse cerneret: hoc autem Magorum omnium commune est. Et nuper etiam Franciscus Picus Mirandulanus Princeps à se visos fuisse scribit Magos Sacerdotes duos, quib. duo Hyphialtæ muliebri specie comites aderãt, eosq; amplius quadraginta annis ad muliebre consortiũ succubis istis abusos esse: prout antè confessi sunt quàm traderentur igni, & nos suo loco ostẽ

Leuit. 20.

Arist. lib. 4. & 6. φυσικῆς ἀκροάσ. Metaphys. lib. 8. Plutarch. lib. de Dæmon. Socratis.

Apul. lib. de Deo Socra.

libro περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων.

demus. Ibidem quoq; ſcribit Ariſtoteles Aeolidum inſularum vnam admirabilibus tympanorũ cymbalorumq; ſonis & cachinnationibus perſonare nemine comparente: quod etiam non rarò in locis compluribus ad Septentrionẽ fieri narrauit Olaus, & in Atlante monte Plinius Solinusq; teſtantur. Hi autem ſunt Magorum cœtus & ſaltationes cum ſpiritibus impuris ordinariæ, vt quæſtionibus innumeris fuit confirmatum. Eodem libro ait Ariſtoteles Tenæ in Theſſalia fuiſſe Sagam quæ conceptis verbis circulisque ductis baſiliſcum incantabat: quæ efficacitas non à natura eſt, vt ſuo loco demonſtrabimus, ſed à vi & facultate ſpirituum: qui ſpiritus (Aquinas inquit) non poſſent facere actiones inſolentes illas quæ cernuntur oculis, niſi in loco eſſent vbi ſuas actiones exhibent. Abſurdum enim profectò fuerit, ſi Angelis mouentibus cœlos à quibus ſeparati ſunt tactum locum motumq; tribueris, quod Peripatetici omnes, Academici, & Stoicum Hebræis & Arabibus ſtatuerunt: ſpiritibus verò per elementa fuſis eaſdem proprietates ademeris. Hæc autem eò pertinent vt non ij ſolùm informentur qui credunt vnum eſſe Deum, & plures intelligentias (quæ duo ab Ariſtotele demonſtrata vniuerſa Scriptura ſacra confirmauit) ſed vt aliorum quoque barda & torpentia ingenia reuincantur. Etſi non eſt propterea ſingularum actionum quas Dæmonum intellectus parit reddenda ratio, quod nemo homo præſtare poteſt: nam quiſquis rationem omnium rerum explicare poſſet, is Deo qui nouit omnĩa, foret perſimilis. Quemadmodum autem Deus ita vt eſt à nemine cognoſci aut comprehendi poteſt, niſi idem qui ſic cognoſcit & comprehendit ſit Deus: quia non poteſt is qui eſſentia, poteſtate, amplitudine, æternitate, ſapientia, & bonitate infinitus eſt ab alio comprehendi quam qui fuerit infinitus, infinitum autem nihil eſt niſi vnus Deus: ita etiam confiteamur neceſſe eſt Deum ſolum poſſe rationes rerum omnium exponere. Infinitate enim ſcientiæ opus eſt, quæ neque in hominibus, neque in angelis, neque in re vlla creata poteſt ſubſiſtere. Ideoque Ariſtoteles Methaphyſicorum primo de ſpiritibus agens intelligentibus fatetur eam eſſe humanæ mentis imbecillitatem vt cognoſcere nequeat veritatem, eoque pacto καθόλε cernit ignorantiam omnium, nec videt ἐν μέρει ſuam, cùm eodem libro dicat vbi non eſt ratio ibi non eſſe inueſtigandam rationem. Hæc illius verba, quæ Plinius

lib. 6. Phyſic. & 8. Metaphyſic.

nius libro 37. naturalis historiæ capite quarto imitatur dicens, Non vlla in parte ratio, sed voluntas naturæ quærenda. Indignum verò sermonem philosopho, eorum quæ videntur causas si ignorabuntur negari potius quàm ignorationem humanam profiteri. Atqui laus nunquam maior Dei tribuitur quàm si propriam ignorationem fateamur: contrà verò iniuriam Deo facimus nisi tenuitatem ingenij nostri agnoscimus. Quamobrem post omnes sermones à Iobo & amicis vltro citroque habitos, factaque Dei in disceptationem reuocata, cùm veritatem sibi videretur attigisse, Deus visione apparens effari cœpit in hanc sententiam, Quis ille ignarus homo est qui sermonibus suis inanibus obscurat opera excelsi? tum de cœlorum altitudine agens, magnitudine, & motu admirabili, de vi astrorum, de cœli in terram legibus, de terra aquis innitente, de aquis in medio mundo pendentibus, aliisque miraculis quæ ante omnium oculos versanur scientiam humanam docet ignorantia abundare. Multi scientiæ primas tribuunt Aristoteli, quem certè multa nouisse constat, sed ne millesimam quidem partem rerum naturalium tenuisse. Etenim Hebræi omnes philosophi & Academici ostenderunt eum nihil vidisse *ἐν τοῖς νοητοῖς*, & naturalium quoque pulcherrimas non paucas ignorasse. Verbi gratia, ne cœlorum quidem cognouit numerum in Scriptura decem aulæis tabernaculi (quo figurabatur mundus) adumbratum, & his verbis expressum, cœli sunt opera digitorũ tuorũ: vt tam deni cœli q̃ digiti intelligerent (alibi.n. Scriptura semper opera manuũ Dei nominauit) q, omnes Philos. & Mathematici nesciuerũt donec à Ioan. Realmõtano fuit demonstratũ. Imò ne Planetarũ quidem ordinem didicit Aristoteles, aut vnicum astrorum motum, qui Venerem Mercuriumque supra Solem collocauit, contra quàm à Ptolemæo pòst fuit ostensum. Sed ne ad res altas semper contendamus, aut ex Aristotele veritatem Dæmonum earum'ue rerum quæ naturam superant sciscitemur, bonam rerum naturalium partem videmus ipsi fuisse incognitam, vt maris salsuginem, quã Mirandulanus Princeps (qui Phœnix sui temporis dicebatur) soli Dei prouidentiæ tribuit. Origo tamen fontium quam statuit Aristoteles magis est absona, cùm dicit ex putrefacto in terræ specubus meatibusque aere progigni fontes: maximę enim & inexhaustæ scaturigines fontes, & peremnes riui sunt, nec totus aer corruptus qui in mundo est centum annorum

lib. 4. 6. & 7. Metaphysic.

R. Maymoni lib. 2. *More nebocim.*

ſpatio eam aquam generaret quæ vel vnico die profunditur. Hebræi verò Philoſophi ac inprimis Solomo docuerunt vt venas humani corporis ab hepate, ſic aquas orbis noſtri à mari proficiſci. Quinetiam ſæpenumero in natura rerum effecta cernuntur præter omnem rationem naturæ conſequentia: vt à niue (quæ aqua glaciata eſt) terram calefieri ſementemque contra iniuriam gelu conſeruari, à pruina (vt eſt frigidiſsima) torreri ſegetes, & aduri tãquam in furno pampinos: quamobrem Feſtus pruinam à perurendo arbitratur dictam, neque ſcriptura ſancta inter admirabilia Dei opera hanc quoque reticet Pſalmo 147. Qui dat niuem, inquit, ſicut lanam, & pruinam ſicut cinerẽ ſpargit: quẽ locũ Buchananus ſic interpretat.

Ioan. Picus in poſition.

Qui niuibus celſos operit ceu vellere montes,
Denſas pruinas cineris inſtar diſiicit. Et Beza,
Qui couure les monts & la plaine
De nege blanche comme laine,
Et qui vient la bruine eſpandre
Tout auſsi menu comme cendre.

Hi verò inſigne illud miraculũ nõ attigerunt: bona autem pars lanarum nigra eſt, & pruinæ cum cineribus nulla interuenit ſimilitudo. Quamobrem non incommodè hoc pacto verteris.

Qui niuibus campos refouet ceu veſte iacentes,
Torret pruina, ardente vt foco, pampinos.

De iride quoque Albertus Ariſtotelis errorem demonſtrauit negantis de nocte cõſpici: hoc enim planè falſum eſt, ac proinde rationem Ariſtotelis vt alienam à ratione atque veritate concidere: cùm eodem argumento foret neceſſarium vt nubes omnes vnius coloris eſſent. Taceo mille naturæ miracula, quorum obſcuræ ſunt adhuc & ignotæ cauſæ: quæ Cardinalem Cuſanum virum ſuis temporibus inſignem, & ante hunc Cardinalem Beſſarionem adduxerunt vt Ariſtotelis doctrinam velut variam, & ambiguam, & incertam perſtringerent. Inter alios verò Cardinalis de Alliaco defendit rationibusque certis confirmauit nullam exſtare in Ariſtotele demonſtrationem neceſſariam præter eam quæ demonſtrauit vnicum eſſe Deum & alias perpaucas quas idem annotat. Æternitatis verò mundi demonſtratio, quam Philoſophorum primus & ſolus Ariſtoteles tuebatur, plena eſt ignorãtiæ: quod Plutarchus, Galenus, Stoici, & Academici docuerunt, & ipſi Epicurei ludificati ſunt: Ex Hebræis quoque Rabbi Maymon, (qui ob præſtan-

lib. 1. ſentent. q. 3.
lib. 1. de cœlo.
Plut. lib. περὶ τῆς ἐν τῷ τιμαίῳ ψυχογονίας.
Gale. lib. de placit. Hippoc.
Plut. in Placitis philoſ.
Plato in Timæo.
Philopon. lib. 14. contra Proclum.
Lucret. & Plut. in placit.

præstantiam doctrinæ aquila magna vocabatur) doctissimè ostendit Aristotelis demonstrationem ἐν τοῖς ἀλύτοις reponendã esse, itemque Philoponus libris quatuordecim quos Græcè de eodem argumento scripsit contra Proclum Academicum planè dignos qui donentur sermone vernaculo: Aquinas deniq; demonstrationem illam accipi non posse argumentis alijs docuit, quæ in præsentia vt annotata alibi præteribimus. Quid verò, quòd ipse Aristoteles sicubi offendit locum vnde se ipse nequiuit expedire, tam bellè agit Oedipodem vt nemo ipsius mentem diuinare possit? Demonstrant illud caput primum Physicæ & liber de anima, vbi Scotus inter argutos philosophos locum non postremum obtinens rationes contrarias Aristotelis & pugnantes inter se annotauit: & quibus alij corruptionẽ animæ tentarũt eruere, vt Aristotelis ipsius tempore Dicæarchus, Atticus Epicureus, Aphrodiseus, Simon Portius & Pomponatius: alij verò Theophrastus, Themistius, Philoponus, Simplicius, Thomas, & ipsi quoq; Arabes, & Mirandulanus princeps immortalitatẽ eius confirmarũt. Auerroes enim ex ijsdem locis vnitatẽ humani intellectus non dubitauit asserere. Quibus ex rebus statuimus elegãtia naturæ arcana ab Aristotele nõ fuisse visa: quod veteres quoq; obseruauerũt post signũ Aristotelis fingẽtes mulierẽ velatã facie cui nomẽ est Physis, id est, ntaura: atq; hoc pacto innuerũt dignitatẽ naturæ fuisse tectam Aristoteli, & vestẽ solùm externã quodãmodo fuisse ab eo visam. Atq; hanc ob causam præcipitẽ se in mare, vt Procopius, dedisse dicit, cùm nõ potuisset inuestigare causam cur reciproco fluxu Hellespõti fretũ mearet per diẽ remearetque septies. Quòd si præstãtissimi naturę thesauri nobis sunt abditi, ecqui tandẽ eas res quę supra naturã sunt & in intellectu positæ pertingemus? Ideoq; Heraclitus primus, Plutarcho teste, & post eum Theophrastus dixit res mundi pulcherrimas ab arrogantia hominũ ignorari dum nihil statuũt credere nisi humana mens orationẽ illius perceperit: quo in genere admirabilia Spirituum impurorum Magorumque facta, quæ humani ingenij aciem & naturaleis causas transcendunt, meritò numeranda sunt. Verùm quemadmodum stultus & excors, neque iniuria dicẽdus est is q̃ Cadmiã Magnetẽue negauerit impressione sui Boreã versus gnomonẽ obuertere, quia ignorat causam: aut qui fateri noluerit à torpedine retib. inclusa manꝰ primũ, dein brachia tũ ipsum piscatorũ corpꝰ totũ obtorpere, quia

Li.2. more Nebuchim. li.2. dist.1.q.3. lib. de methodo historiarum. cap. 6. lib.4.

quia neſcit cauſam : ita etiam ſtulti dementesque habendi ſunt qui vtut admirabilia Magorum facta ſpirituumque videant, nihil omnino credendum putant, ſiue quia eorum cauſas mente non poſſunt comprehendere, ſiue quia ſunt naturæ lege ἀδύνατα. Nam ipſe Ariſtot. raptus admiratione multarum rerum ignotis cauſis oboriẽtium, ait quiſquis id quod videt in dubium reuocauerit hunc nihil melius quàm cæteri faciant allaturũ. Videmus autem Orpheum, qui anteceſsit Chriſtum quaſi mille ducentis annis, deinde Homerum autores è Gentibus antiquiſsimos artes magicas, necromanticas, & carmina quæ hodie in vſu ſunt literarum monumẽtis tradidiſſe. Videmus in lege Dei quæ amplius ducentis annis antè promulgata eſt quàm Orpheus viueret, Pharaonis Magos opera Dei effinxiſſe: Euocatos ſpiritus à Saga illa Saulis & ſermonẽ cum eis habitũ legimus: Exſtant interdicta Legis à Deo data, ne qui diuinos, magos, pythonas conſulat: vbi recẽſentur omnia magiæ diuinationumq; genera, propter quæ Amorrhæos & Chananæos à ſe fuiſſe exterminatos è terra declarat Deus, & propter quæ Iehu Reginam Ieſabelam præcipitem ex arce datam canibus expoſuit deuorandam. Supplicia quoque in Magos lege xij. tabularum inſtituta exſtant, quas tabulas Legati Romanorum de Græcis legibus deprompſerant: quin acerbiſsima omnium quæ legantur in conſtitutionibus Cæſarum aduerſus Magos decerni legimus, vbi hoſtes naturæ, inimici humani generis, & malefici propter grauiſsima ipſorũ crimina appellantur: quibus adde horrendas imprecationes expreſſas legibus, quales imprecatiões nuſquã in legibus, niſi cõtra Magos inueneris, Quos feralis peſtis, ait Lex, abſumat. Exſtant Græcæ, Latinæ, priſcæ, nouæ, omnium regionũ populorumq; hiſtoriç, in quib. deſcribũtur res geſtç à Magis, effectaque eadem varijs in locis, exceſſus animi, & Magorũ corpora cum animis in longinquas terras à ſpiritibus impuris deportata pauloque momento eodem à ſpiritibus iiſdem reportata: quod Magæ omnes fatentur vno ore, vt German. Italorum, Gallorum, aliorumq; populorũ teſtantur libri. Nouimus quid ſcriptũ reliquerint Plutarchus de Ariſtęo Procõneſio & Cleomede Aſtypalæo, Herodotus de atheo quodam philoſopho, Plinius de Hermotimo Clazomenio, Philoſtratus de Apollonio Tyanæo, & Romanæ omnes hiſtoriæ de Romulo, qui ante oculos totius exercitus in aera ſublatus eſt: quod item Matiſconen-

in Ethic. Nicom.

Exo. 6. & 7.

1. Sam. 28.

Leuit. 20. & 21.
Deut. 18.
Ierem. 17. 19. et 50.
Nahum 3.
2. Reg. 9 & 2. Paral. 33.
Eſai. 3. 4. 8. & 47.
Num. 23.
2 Reg. 23.
toto ti. de malef. C.
l. 3. de malefic. C.
l. neminem, de malefic. G

Plutarch. in Romulo.
Hugo Floriacẽſis

tisconensi cuidam Comiti in Chronicis nostris legimus accidisse. Præterea ex varijs quæstionibus habitis & illud compertum est multos cùm imitati fuissent Magos momento ad centesimum aut ducentesimum milliare à domo sua abfuisse, aspectis Magorum conuẽtibus Dei opem & auxilium implorasse, conuentũ nefariorum spirituum Magorumq; statim euanuisse, illos qui soli relicti erant magnis itineribus domum reuertisse. Deniq; ad manum, ante oculos sunt quęstiones de Magis in Germania, Gall. Italia, Hispaniaq; habitæ & scriptis consignatæ: nec dies vllus pręterit quin testimonia innumera & repetitiones eorum, collationes, conuictiones & confessiones exscriptas videamus, in quibus ad mortem vsque perstiterunt damnati, quorum pars maxima aut imperitissimorum hominum aut vetularum fuit, qui neque Plutarchum, Herodotum, Philostratum, aliorum'ue populorum leges nouerant, neque cum Germaniæ aut Italiæ Magis communicauerant, vt ipsis tã bellè inter se de rebus singulis conueniret. Nesciebant Augustinum libro 15. de ciuitate Dei dicere non esse dubitandũ, & impudentiæ videri siquis negauerit Dæmonas & impuros spiritus coire cum hominibus, quos ideo Græci Ephialtas & Hyphiáltas Latini incubos, succubos, & Syluanos, Galli Dusios (ait Augustinus) nuncupant hos virili specie, illos muliebri. Ac de hoc quidem congressu constans est Sagarum omniũ cõfessio eum non dormiendo sed vigilando fieri: quo argumento ostenditur non esse illam Medicorum τίφλω aut nocturnam suppressionem, quam agnoscunt illi dormientibus solùm accidere: tum etiam hoc altero quòd non posset res eadem Succubis atq; incubis accidere. Nec minus dignum admiratione est, quod omnium quoq; Magarum communis docet consensio, malignos spiritus cùm se forma humana exhibent, plurimùm atros esse aut proceriores alijs, aut exiliores, vt nanos: quod Georgius Agricola non mediocri eruditione vir scriptis demonstrauit. Nostri autem Magi non viderant illud quod Valerius Maximus libro j. de Cassio Parmensi tradit, procerum hominem & atrum valde ei se obtulisse, qui rogatus se κακοδαίμονα esse responderit: neq; similiter Magæ historias Plinij iunioris in epistolis, Plutarchi, Flori, Appiani, & Taciti legerant de Curtio Ruffo Africæ Procõsule, de Dione & Bruto, quibus vigilantibus visiones eædem oblatæ sunt: aut historiam illàm memorabilem Athenodori philosophi, cui vigilanti consimile

Sprãgerus in Malleo.
Paulus Grillãdus.
Lib. de Spiritibus subterraneis.
Plinius secund. in epist.

visum obuenit maligni spiritus humana specie, procera, nigra, catenis vincta, qui in ædibus propter allatas à maligno spiritu molestias. iamdiu desertis indicauit locum vbi prostrata erant cæsorum quinque corpora: aut quod apud Suetonium post cædem Caligulæ, quod apud Plutarchum post cædẽ Damonis & Remi legimus accidisse, post quorum cædem horrentia & inhospita loca effecta sunt per eos spiritus quos Latini à Remo Remures, & mutatione vnius liquidæ Lemures appellabant. Initio autem diximus Ioannam Haruilleriam confessam esse humana semper specie, procera, & atra diabolum à se conspectum. Historiam hîc placet apponere, quæ anno 1578. quarto Nonas Februarias gesta est. Catharina Darea agricolæ cuiusdam vxor Coparis in Suessionensi agro habitantis, ab Hunautio Copararum Præfecto interrogata cur puellis duab. quarum altera ipsius, altera vicinæ filia erat, caput abscidisset, respondit à se diabolum humana specie visum altum atrumq; valde, qui oblata viri falcula ad hoc facinus ipsam incitauerit. Hæc iudicio Compendiis lato morte affecta est. Denique perpetuam historiarum quæ apud varios populos variis seculis acciderunt conuenientiam & similitudinem cum rebus Magarum gestis & confessionibus earum suo loco demonstrabimus. Non est igitur, non est pertinaciter cum veritate pugnandum, si tot effecta quorum obscura causa est videntur apertissimè. Nam vbi humana mens causam rei, id est, τὸ διότι nequit pertingere, tum certè iudicium oportet inhiberi, & in eo quod fit, id est, ἐν τῷ ὅτι ἐστί consistere. Itaque maximus ille Plato & agnomine diuinus appellatus, de Sagarum actionibus (quas studiosè perquisiuerat & diligenter expenderat) loquens vndecimo libro de legibus rem affirmat difficilem esse cognitu, & quam si noueris difficilius alteri persuaseris: Rident plerique, inquit, si quando cereis sigillis vti dicuntur Magi ad sepulchra & compita, sub ianuas apponendis, aut carminibus, incantamentis, atque ligaturis res admirabiles efficere. Ac Magæ quidem nostræ Græciam non viderunt, Platonem non legerunt, vt imagines cereas facerent, per quas adiectis suis coniurationibus ope Satanæ homines occidant, quod infinitis iudiciis (vt dicturi sumus) fuit confirmatum, inprimis verò Magarum Alenconiarum quæ inimicorum suorum quærebant necem. Itaque Enguerrandi Marignij iudicium maximè constitutum est de coniuratis imaginibus

In Caligula in vita Cimonis.

Lib.12.de legib.

nibus cereis quibus accusabatur Regis exitium procurasse: & nuper etiã Magus Sacerdos Anglus Curio vici Istinctonij (qui vicus Londino abest fermè quingẽtos passus) deprehensus est cum tribus cereis imaginibus (vt vocant) coniuratis, quibus Reginam Angliæ & duos alios Reginæ proximos è medio tolleret; sed dum hæc quæstio ad nos ex Anglia perferretur, amplius erat de ea cognoscendum. Quamuis autem istarum rerum causam Plato ignorauerit, eas tamen pro certis & indubitatis habuit, & in legibus suæ Reipublicæ pœnas capitales constituit in Magos qui istis artibus homines pecora'ue sustulissent, quod homicidium ab alijs quæ sine Magia committuntur optimè distinxit: pariterque Hebræus Philo in libro περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν ἄλλα νόμων. Imperiti homines fieri non posse iudicant: Athei & quicunque fouent κακοδοξίαν scientiæ nolunt id quod vident confiteri, quia ignorant causam, ne quid nescire videantur: Magi ludificantur duabus causis, tum vt seipsos eximant suspicione istius maleficij, tum vt hoc pacto regnum Satanæ stabiliant: stulti & curiosi facere volunt periculum (quemadmodum Comi in Italia nuper, teste Syluestri Priera, cùm officialis & Inquisitor fidei turbam Magarum in vinculis detinentes non possent fidem habere admirabilitati rerum quas illæ narrabant, ipsis placuit experiri & se vni Magæ ducendos permittere: itaque abducti cùm seorsim in locum aliquem starent, res quidem abominandas prospectarunt, fidem dari diabolo, saltari, coiri, sed tandem diabolus qui eos à se non videri finxerat tam strenuè verberauit eos vt post dies quindecim morerentur) alij renuntiarunt Deo, seque periculi faciundi gratia Satanæ deuouerunt, sed illis perinde éuenit ac illis bestijs quæ speluncam leonis ingressæ non reuertebantur? Quicunque verò ducuntur reuerentia Dei, cognitis Magorum historijs, miraculis Dei quæ in toto orbe sunt exploratis, lectaque diligenter lege & sacra scriptura, eò adduci non possunt vt res istas in dubium vocent quæ humanæ menti videntur incredibiles: sed ita statuunt si res naturales plurimæ sunt incredibiles, nonnullæ ἀκατάληπτοι, multo magis potentiam actionesque spirituum intelligentium captũ animi nostri excedere. Videmus autem res multas quæ à natura sunt admirabiles frequenter & de more fieri, puta terrã & mare à mercatorib. nostris circumdari, pedibus sursumuersus de-

curri equis pegaſeis (quod Lactantius & Auguſtinus riſerunt negantes eſſe Antipodas, rem tam certam & ita clarè demonſtratam vt eſt lux meridiana Solis) & ſimilia. Et ij quoque ipſi qui fieri non poſſe contendunt vt impius ille Spiritus exportet hominem ad centum aut ducenta milliaria, non animaduertunt cœlorum cœleſtiumque corporum (vt ſint maxima) cõuerſationem fieri horis viginti quatuor, id eſt, ſi milliari bis millenos paſſus tribueris, tam breui ſpatio 245791440. milliaria decurrere. Quòd ſi dixerint quotidie videri iſta, & ſenſibus ſtandum eſſe, fateantur ergo pariter credi actiones ſpirituum quæ præter ordinem naturę fiunt oportere, ſi ne ipſius quidem naturæ miracula quæ in oculis quotidie verſantur poſſumus comprehendere, maximè cùm inter Philoſophos non ſatis conueniat in quo κριτήριον τῆς ἀληθείας veritatis index ſit poſitum. Nam Dogmatici regulam diiudicandi verum à falſo in quinque ſenſibus conſtituunt ad rationem ſingula perferentibus: Plato & Democritus repudiant ſenſus, & ſolam iudicem veritatis ponunt intelligentiã: Theophraſtus ſenſibus & rationi intermedium fecit communem ſenſum, quem τὸ ἐναργὲς nominabat: animaduertentes autem Sceptici nihil ad rationalem animam peruenire quin illud antè ſenſus perciperent, & nos à noſtris ſenſibus decipi, nihil ſciri poſſe contenderunt. Aiebant enim ſi Ariſtoteleum illud axioma ex Platone verum eſt, animam intelligentem ſimilem eſſe tabellæ albæ imponendis figuris accommodæ, & nihil ineſſe animæ quod non fuerit priùs in ſenſibus, fieri non poſſe vt ſciamus quicquam. Senſum enim omnium potentiſsimum & argutiſsimum eſſe viſum, oculos autem falſos teſtes eſſe, qui (vt bonus Heraclitus inquit) Solem centies ſexagies ſexies ampliorem terra ſic nobis exhibent vt ſi vnius duúmve pedum eſſet, qui in aqua res longè maiores quàm ſint, & baculos tortos qui recti ſunt videntur aſpicere: Cæteros verò ſenſus planè in iuuenibus ſenibusque, vt vegeti ſint, variare: huic enim calidũ videri quod illi frigidum, & (quod omnes vident) eumdem hominem vario tempore de ijſdem rebus cùm admouentur ſenſui variè iudicare. Primus hanc viam aperuit Socrates, ſe dicens hoc vnũ ſcire quòd nihil ſciret: cuius ſecta deinde aucta eſt per Arceſilá principem Academiæ, quem Ariſto, Pyrrhus, Herilus ſequuti ſunt, & Cardinalis Cuſanus memoria noſtra in libris quos fecit de docta ignorantia. Quemadmodum autem primi illi ſe

Ptolemæus in Almageſt. lib. 5.

honoris

honoris causa Dogmaticos, id est, Doctores, sic etiam postremi Scepticos siue Ephecticos tanquam dubitatores sese nuncupabant. Etsi hos tamen pudebat cõfiteri se nihil scire, quod fatebatur Socrates: fatendo enim se optimè scire quòd nihil scirent, nos posse aliquid scire pariter fatebantur. Itaque roganti scirent ne calidum esse ignem aut clarũ Solem responde bant cogitari de hac re oportere, vt Socrates respondebat se vtrum homo bestiáne esset ignorare: & Polyænus Mathematicorum sua ætate princeps auditis super hoc argumento Epi curi sophismatis Geometriam totam falsam esse confessus est: cùm tamen hæc pro verissima omniũ habeatur & minimè sen sibus innitente, quos Aristot. fundamenta esse statuit scientiarum omnium, & quibus ita standum esse dicit vt ex collectis rebus singularibus catholica axiomata componantur ad consequendas scientias & eam quæ inuestigatur veritatem. Quòd si sensibus solùm stari oporteret, falsa esset regula Aristotelis (omnes enim homines etiã Lyncei agnoscent amplio rẽ esse Solem, & res in aqua mersas breuiores quàm videntur, neque baculum in aqua fractum, vt omnibus videtur, esse) falsa item Platonis & Democriti sententia indicium veritatis intelligentię soli vindicantium: neque enim cæcus de coloribus potest, neque surdus de concẽtibus iudicare. Amplectenda igitur nobis est opinio Theophrasti inter sensus & intelligentiam velut interpretem adhibentis communem sensum, & ad rationem tanquam ad Lydium lapidem quicquid videmus, audimus, gustamus, & odoramur perferendum. Quoniam verò plurimę res exstant quarum excelsa constitutio à nobis ægrè comprehendi potest & à paucissimis qui ad eas percipien das fuerint idonei, hic verò perito cuique in scientia ipsius oportet haberi fidem. Itaque etiamsi omnibus certissimum videretur Solem & Lunam æquales esse, prout in speciem vidẽtur cùm vnus in occasu, alter in ortu situs est, peritis tamen huius scientiæ fides habebitur, qui Solem demonstrant centies sexagies sexies terra maiorem esse & ampliùs octauis tribus, eundemq; maiorẽ Luna sexies millies quingẽties quadragies quinquies, prætereaq; octauis septẽ: qua ratione Iurecoss. in rebus medicis accipiunt Medicorũ placita, neq; secus definiẽdum putant. At non sunt profectò Magorũ arcana tam tecta, quin à trib. annorum millib. per totum orbem terrarum inno tuerint. Primùm lex Dei ἀψευδὴς ea declarauit expressitq; mi-

in Analytic. poster. li. 4. 6. 7. Metaphy.

l. 7 de stat. hom. ff. l. 2. de suis & leg. ff. Auth. de rest. fio deicom. & ea quæ parit xi. mense. l. Aediles aiunt, de ædil. edi. ff. l. 1. de uentre insp. ff Leuit. 20.

nutatim, qua perditionem interminantur populis qui Magos non castigauerint. Hic ergo sistendus gradus est, non de ijs quæ nescimus cum Deo contendendum. Deinde Græci, Romani, aliique populi antequàm de lege Dei audiuissent quicquam, Magos consimiliter & facta eorum abominati sunt, eosque supplicio vltimo (vt suo loco dicemus) affecerunt. Denique, ait Augustinus, quotquot in mundo fuerunt sectæ, pœnas in Magos decreuerunt. Quòd si ad consequendam veritatem periti requiruntur, an peritiores ipsis Magis inueniri possunt? qui inde à ter mille annis actiones suas, sacrificia, saltationes, nocturnas exportationes, homicidia, carmina, ligaturas & artes magicas indicarunt, confessi sunt, ad mortem vsque confirmarunt. Prætereà quotquot in Italia, Germania, & Gallia cremati sunt, eorum concors est vbique confessio omnium testimonijs. Si igitur legis Dei communis consensio, humanarum legum, populorum omnium, iudiciorum, conuictionum, confessionum, repetitionum, collationum, executionum, si communis sapientum conuenientia non est satis quæ amplior, obsecro, probatio desyderabitur? Demonstraturus Aristoteles ignem esse calidum, ita est, inquit: Nam sic Indi, Galli, Scythę, & Mauri agnoscunt. Argumentis quę in cótrariam sententiam adducuntur speramus nos ita responsuros, posteà vt singuli acquiescant: intereà verò sapientes istos dubitandi autores omittemus quibus incertum est sit'ne Sol clarus, glacies frigida, calidus ignis, & qui rogantib. teneántne suum ipsorũ nomen respondent cogitari de eo oportere. Certè impietatis ferè eiusdem est reuocare in dubium possint'ne Magi esse, & sitne Deus dubitare: nam qui vnum, idem etiam alterum confirmauit Lege. Omnium autem errorum cumulus ex eo processit, quòd multi qui facultates Spirituũ & Magorum facta pernegabant, putauerunt Physicè de rebus metaphysicis quæ supra naturam sunt disputandum esse. Hoc verò planè absurdum est. Nam scientię cuilibet sua principia & velut fundamenta sunt, alia ab aliis diuersissima. Statuit Physicus atomos esse corpora quæ nequeas diuidere, hoc erroribus grauissimis deputat Mathematicus, docens & demonstrans quodcunque minimum corpus in orbe terrarum extiterit id posse in infinita corpora diuidi: demonstrat Physicus nihil infinitum esse, Metaphysicus primam causam statuit infinitam: Physicus præteritum ac futurum tempus numero motuum di sterminat,

lib 13. de ciui. Dei. *Lib. 2. Physic.*

ſterminat, Metaphyſicus æternitatem ſpectat carentem numero tempore & motu: Phyſicus demõſtrat in nulla mundi parte exſtare quicquam quod non ſit corpus, non poſſe motum niſi corporib. accidere, ſola ſe corpora inter ſe cõtingere, Metaphyſicus Spiritus & Angelos eſſe mouẽteis cœlos & cœlorũ motu ſentienteis motũ κατὰ συμβεβηκὸς, vt confitetꝛ Ariſtot. proinde illos ſpiritus vbiq; eodẽ tẽpore minimè ſubſiſtere, ſed ibi neceſſariò eſſe vbi apparet ipſorũ actio: Phyſicus demõſtrat naturalẽ formã nõ eſſe ante ſubiectũ aut extra materiã, & corruptiõe omnino intercidere: hæc.n. Ariſtoteles vniuersè de omĩibus naturalib. formis enũtiat, Metaphyſicus verò formas ſuas diſparatas permanere ſine corruptiõe & mutatione vlla: eoq; amplius idẽ autor & Metaphyſicis ait formã hoĩs, id eſt, intellectũ extrinſecus aduenire (θύραθεν ἐπεισιέναι ait) & permanere poſt corruptionẽ corporis. Præterea Phyſici omnes principiũ iſtud retinẽt cõſtantiſs. nõ ineſſe formas duas in vno ſubiecto, depelli ſemper alterã ab altera, neq; vnquã ab vno corpore in alterũ cõmigrare: Dęmonas aũt cõtrà malignosq; ſpir. quos Peripatetici formas ſeparatas nuncupãt, euidentiſsimũ eſt ſe inſinuare in hominũ pecorumq; corpora, in corporib. effari, ſiue os hoĩs clauſum ſiue lingua ad laryngas vſq; proiecta habeat, idq; varijs linguis & ipſi dæmoniaco incognitis, & (quod amplius eſt) modò ventre modò pudẽdis eloqui, quamobrẽ eos veteres & ἐγγαστρομύθους, ἐγγαστριμάντεις & εὐρυκλέας appellabãt. Si qui aũt cũ Academicis placebit ſtatuere dæmonibus ſua eſſe corpora, tum admirabilius ſane futurum eſt & magis à principijs naturæ alienum, quæ corpus vnum in alterum penetrare negant: cum illud tamen fuerit ab omni antiquitate viſum & in compluribus hominibus quos dæmones infeſtant ſæpe videatur. Ideoque ait Ariſtoteles non placuiſſe priſcis vt Phyſica diſputatio commiſceretur ſcientiæ Metaphyſicę, ſed Mathematicas diſciplinas interpoſuiſſe, vt eo pacto indicarent non eſſe ex rationibus Phyſicis de Magis & de actionibus quibus cum Dæmonibus ſpiritibusque malignis communicant faciendum iudicium. Noſtrum autem hoc argumentum (quod alioqui ex ſe difficile atque obſcurum eſt) vt fiat euidentius, totum opus in quatuor partes diuiſimus. Primo libro de natura ſpirituum agimus, de eorum cum hominibus conſociatione, de modis tum diuinis tũ etiam humanis ad res occultas cognoſcendas. Secũdo Magorũ artes & modos illicitos quàm breuiſsi-

lib. 4 τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως.

lib. 5. τῶν μετὰ τὰ φυσικά.

Libro. 12.

lib. 2. de generat. animal.

breuissimè fieri potuit attigimus, idque tam sobriè vt nemo vllam ex eo occasionem abutendi inuenturus sit, atque in hūc finem vt singulis pedicæ retiaque monstrarentur à quibus cauendum est, & ijs Iudicibus leuamen afferretur quibus non vacat ista excutere, quamuis ad iudicia bene ferenda desyderent informari. Tertio modos licitos & illicitos exponimus anteuertendis aut amoliendis sortibus occupatos. Quarto agimus de forma quæstionis habendæ & constituendi iudicii aduersus Magos, & de probationibus necessarijs vt pœnæ legibus in eos sancitæ decernantur. Adieci denique Ioannis Vvieri confutationem, & solutionem argumentorum quæ in hanc causam afferri possent, sermones meos regulis conformans & axiomatis priscorum Theologorum atque determinationi quam facultas Theologiæ fecit Parisiis xix. Septembris M.CCC. XCVIII. Quapropter nos illam disertis verbis hic apponi curauimus.

DETER-

DETERMINATIO PARISIIS FACTA PER ALMAM FACVLtatem Theologicam. An. Domini M. CCCXCVIII. super quibusdam superstitionibus nouiter exortis.

PRÆFATIO.

VNIVERSIS ortodoxæ fidei zelatorib. Cancellarius ecclesiæ Parisiensis & facultas Theologiæ in alma Vniuersitate Parisien. matre nostra cum integro diuini cultus honore spem habere in domino: ac in vanitates & insanias falsas non respicere. Ex antiquis latebris emergens nouiter errorum fœda colluuio recogitare commonuit: quòd plerunque veritas catholicam apud studiosos in sacris literis apertissima est: quæ cæteros latet, nimirum cum hoc proprium habeat omnis ars manifestam esse exercitatis in ea, sic vt ex eis consurgat illa maxima, Cuilibet in sua arte perito credendum est. Hinc est orationū illud quod Hieronymus ad Paulinum scribens assumit, Quod medicorum est, promittunt medici: tractent fabrilia fabri. Accedit ad hæc in sacris literis aliud speciale quod nec experientia & sensu constant vt aliæ artes, nec possunt ab oculis circumuolutis nube vitiorum facilè deprehendi. Excæcauit enim eos malitia eorum. Ait siquidem Apostolus quòd propter auaritiam multi errauerunt à fide: propterea nō irrationabiliter idolorum seruitus ab eodem nominatur: alij propter ingratitudinem qui cum cognouissent Deum: non sicut Deū glorificauerunt in omnem idololatriæ impietatem (sicut idem cōmemorat) corruerunt. Porro Salomonem ad idola, Didonem ad magicas artes pertraxit dira cupido. Alios postremò misera timiditas tota ex crastino pendens in obseruationes superstitiosissimas impiasq́ depulit: quēadmodum apud Lucanum de filio Pompeij Magni, et apud historicos de plurimis notum est. Ita fit vt recedēs peccator à Deo declinet in vanitates & insanias falsas, & ad eum qui pater est mendacij tandem, impudēter palamq́ apostatādo se conuertat. Sic Saul à Domino derelictus Phytonissam cui prius aduersabatur consuluit, sic Ochozias Deo Israel spreto misit ad consulendum Deum Acharon. Sic deni-

que eos omnes qui fide vel opere absq; Deo vero sunt, vt à Deo falso ludificẽtur necesse est. Hanc igitur nefariã pestiferam mortiferamq; insaniarũ falsarum cũ suis hæresibus abominationẽ plus solito nostra ætate cernẽtes inualuiße, ne forsan Christianiss. regnũ quod olim monstro caruit & Deo protegẽte carebit inficere valeat tã horrẽdæ impietatis & perniciosissimæ cõtagionis monstrũ: Cupiẽtes totis conatib. obuiare, memores insuper nostræ professionis: proq; legis zelo succẽsi paucos ad hæc rẽ articulos dãnationis cauterio (ne deinceps fallãt incogniti) notare decreuimus: rememorãtes inter cætera innumera dictũ illud sapientissimi doctoris Augustini de superstitiosis obseruationibus, Quod qui talib. credũt aut ad eorũ domũ eũtes aut suis domib. introducũt aut interrogãt, sciãt se fidẽ Christianã & baptismũ præuaricasse, & paganũ & apostatam, id est, retro abeuntẽ & Dei inimicũ & irã Dei grauiter incurrisse; nisi Ecclesiastica pœnitẽtia emẽdatus Deo recõcilietur? Hæc ille. Neq; tamẽ intensio nostra est in aliquo derogare quibuscunq; licitis & veris traditionib. sciẽtijs & artib. sed insanos errores atq; sacrilegos insipientiũ & ferales ritus pro quãto fidẽ orthodoxã & religionẽ Christ. lædũt & contaminãt: inficiũt, radicitus quantũ fas nobis est extirpare satagimus: & honorẽ suũ sincerũ relinquere veritati.

EST autem primus articulus quòd per artes magicas & maleficia & inuocationes nefarias quærere familiaritates & amicitias & auxilia dæmonum non sit idololatria. Error. Quoniam dæmon aduersarius pertinax & implacabilis Dei & hominis iudicatur: nec est honoris vel domini cuiuscunq; diuini verè seu participatiuè vel aptitudinaliter susceptiuus vt aliæ creaturæ rationales non damnatæ: nec in signo ad placitum instituto, vt sunt imagines & templa Deus in ipsis adoratur.

Secundus articulus, quòd dare, vel offerre, vel promittere dæmonibus qualemcunq; rem vt adimpleant desiderium hominis, aut in honorem eorum aliquid osculari vel portare non sit idololatria. Error.

Tertius, quod inire pactum cum dæmonibus tacitum vel expressum nõ sit idololatria vel species idololatriæ vel apostasiæ. Error. Et intendimus esse pactum implicitum in omni obseruatione superstitiosa.

cuius

cuius effectus non debet à Deo vel natura rationabiliter expectari.

Quartus, quod conari per artes magicas dæmonas in lapidibus, annulis, speculis aut imaginibus nomine eorum consecratis, vel potius execratis includere, cogere & arctare vel eas velle viuificare, non sit idololatria. Error.

Quintus, quod licitum est vti magicis artibus, vel alijs quibuscunque superstitionibus à Deo & Ecclesia prohibitis pro quocunque bono fine. Error: quia secundum Apostolum non sunt facienda mala vt bona eueniant.

Sextus, quod licitum sit aut etiam permittendum maleficia maleficijs repellere. Error.

Septimus, quod aliquis cum aliquo poßit dispensare in quocunq; casu, vt talibus licite vtatur. Error.

Octauus, quod artes magicæ & similes superstitiones & earum obseruationes sint ab Ecclesia irrationabiliter prohibitæ. Error.

Nonus, quod Deus per artes magicas & maleficia inducatur compellere dæmones suis inuocationibus obedire. Error.

Decimus, quod thurificationes & suffumigationes quæ fiunt in talium artium & maleficiorum exercitio sint ad honorem Dei & ei placeant. Error & blasphemia, quoniam Deus alias non puniret vel prohiberet.

Vndecimus, quod talibus & taliter vti non est sacrificare seu immolare dæmonibus, & ex consequenti damnabiliter idololatrare. Error.

Duodecimus, quod verba sancta & orationes quædam deuotæ & ieiunia & balneationes & continentia corporalis in pueris & alijs, & missarum celebratio, & alia opera de genere bonorum quæ fiunt pro exercendo huiusmodi artes excusent eas à malo & non potiùs accusent. Error: nam per talia sacræ res immo ipse Deus in Eucharistia dæmonibus tentatur immolari, & hæc procurat dæmon, vel quia vult in hec honorari similis altißimo, vel ad fraudes suas occultandas, vel vt simplices illaqueet facilius & damnabilius perdat.

Decimustertius, quod sancti prophetæ & alij sancti per tales artes habuerunt suas prophetias et miracula fecerunt aut dæmones expulerunt. Error et blasphemia.

Decimusquartus, quod Deus per se immediate vel per bonos angelos talia maleficia sanctis hominib. reualuerit. Eerror et blasphemia.

Decimusquintus quod possibile est per tales artes cogere liberum homines arbitrium ad voluntatem seu desiderium alterius. Error & hoc conari facere est impium & nepharium.

Decimussextus, quod ideo artes præfatæ bonæ sunt & à Deo, & quod eas licet obseruare: quia per eas quandoq; vel sæpe euenit sicut vtentes eis quærunt vel prædicunt, quia bonum quandoque prouenit ex eis. Error.

Decimusseptimus, quod per tales artes dæmones veraciter coguntur & compelluntur, & non potius ita se cogi fingunt ad seducendos homines. Error.

Decimusoctauus, quod per tales artes & ritus impios, per sortilegia, per carmina & inuocationes dæmonum, per quasdam insultationes & alia maleficia nullus vnquam effectus ministerio dæmonum subsequatur. Error. Nam talia quandoq; permittit Deus contingere: patuit in magis Pharaonis & alibi pluries: vel quia vtentes, seu consulentes propter malam fidem & alia peccata nephanda dati sunt in reprobum sensum, & demerentur sic illudi.

Decimusnonus, quod boni Angeli includantur in lapidibus et cõsecrent imagines vel vestimenta aut alia faciant quæ in istis artib. continentur. Error & blasphemia.

Vicesimus, quod sanguis vpupæ vel hœdi vel alterius animalis, vel pergamenum virgineum vel corium leonis & similia habeant efficaciam ad cogendos vel repellendos dæmones ministerio huiusmodi artium. Error.

Vicesimusprimus, quod imagines de ære plumbo vel auro, de cera alba vel rubea vel alia materia baptizatæ exorcizatæ & consecratæ seu potius execratæ secundum prædictas artes et sub certis diebus habent virtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitantur. Error in fide & philosophia naturali, & astronomia vera.

Vicesimussecundus, quod vti talibus & fidem dare non sit idololatria & infidelitas. Error.

Vicesimustertius, quod aliqui dæmones boni sunt, alij omnia scientes, alij nec saluati nec damnati. Error.

Vicesi-

Vicesimusquartus, quod suffumigationes quæ fiunt in eiusmodi operationibus conuertuntur in spiritus, aut quod sint debitæ eis. Error.

Vicesimusquintus, quod vnus dæmon sit rex Orientis & præsertim suo merito, & alius Occidentis, alius Septentrionis, alius meridiei. Error.

Vicesimussextus, quod intelligentia motrix cœli influit in animam rationalem sicut corpus cœli influit in corpus humanum. Error.

Vicesimusseptimus, quod cogitationes nostræ intellectuales & volitiones nostræ interiores immediatæ causantur à cœlo, & quod per aliquam traditionem magicam tales poßint sciri, & quod per illam de eis certitudinaliter iudicare sit licitum. Error.

Vicesimusoctauus articulus, quod per quascunque artes magicas possimus deuenire ad visionem diuinæ essentiæ vel sanctorum spirituum. Error.

Acta sunt hæc & post maturam crebramque inter nos & deputatos nostros examinationem, conclusa in nostra congregatione generali Parisijs apud S. Maturinum de mane super hoc specialiter celebrata. Anno domini M.CCCXCVIII. die 19. mensis Septembris. In cuius rei testimonium sigillum dictæ facultatis præsentibus literis duximus apponendum.

Originale huius determinationis est sigillatum magno sigillo facultatis Theologicæ Parisijs.

INDEX CAPITVM.

Libro primo.

Libro ſecundo.

CAP.

Libro tertio.

Libro quarto.

DAEMONOMANIAE MAGORVM

Liber primus.

Magi definitio. CAPVT I.

MAGVS eſt, qui ſciens prudens diabolicis modis ad aliquid conat̃ peruenire. Hãc definitionem ponimus vt neceſſariam, nõ ad huius operis ſolùm intelligentiam, verumetiam ad iudicia quę contra Magos ferenda ſunt. Eſt autem ab omnib. adhuc prætermiſſa, qui de Magis inſtituerunt ſcribere: quamuis huic fundamento tractationem totam oporteat incumbere. Nunc ergo definitionem noſtram minutatim exponamus. Primùm vocibus illis, *Sciens prudens*, vſus ſum: quia non videntur (ait lex[a]) vllo pacto conſentire, qui errãt. Ægrotus itaque medicinam diabolicam à Mago, quem virum bonũ putabat, ſibi miniſtratam bona fide ſumẽs, non eſt magus: iuſtam enim cauſam habet ignorantiæ. Sin autem indicauerit Magus, aut malignos ſpiritus corã inuocauerit, vt nonnunquã accidit: ratio diuerſa eſt. Hoc autem exempli gratia ſolùm apponimus, ſuo

[a] *l. nihil cõſenſui, de regu. iur. ff. l. ſi ſtuprũ, de adulte. ff. l. aut facta, de pœnis, ff.*

loco amplius explicaturi. Iam quinã modi sint diabolici, opus est cognoscere. Diabolus Grecè calũniatorem significat: quia semper explorat bonorũ facta, vt Scriptura[a] ostendit, & coram Deo appetit calũnijs. Modi verò diabolici sunt superstitiones & impietates quas excogitauit, & seruos suos docuit, ad perdendum humanum genus. Quamobrem illum Hebræi Satanam, id est, aduersarium nominarũt. quod Salomo[b] innuebat, dicens Deũ creasse hominem ad imaginem suam, qui immortalis esset: inuidià autem Satanæ mortem in mundum ingressam esse. & narratur compluribus Scripturę locis. Statuit enim his verbis Salomo, nõ solùm existere eum qui aduersetur humano generi, sed à principio creatum esse: vt in libro Iobi[c] dicitur. Cum hac autem Scriptura sacra omnibus etiã Academicis, Peripateticis, Stoicis, & Arabibus, optimè cõuenit, spiritus existere: adeò vt quisquis hoc in dubium vocauerit (quod athei Epicuri faciunt) is principia totius Metaphysicæ negauerit, & substãtiam Dei, ab ipso Aristotele[d] demonstratam, corporumq; cœlestium motus spiritib. & intelligentijs attributos. vox enim Spiritus, de Angelis Dæmonibusq; enunciatur. Et quamuis Platoni, Plutarcho, Porphyrio, Iamblicho, Plotinoq; placeat, dęmonas bonos & malos esse: Christianis[e] tamen appellatio Dęmonum, de spiritibus malis vbiq; accipitur, & Sorbonæ quoq; determinatio, confecta xix. Septembris, 1398. sentẽtiæ veterum Doctorum cõformata, eos pro hęreticis damnat, qui

[a] Sapien. 3. Ecclesi.17. Genes. 3. Iob 1

[b] Iob 4.

[c] Libris Physic. & Metaphysic.

[d] Aug. tract. 42. in Ioan. & libr. 8. de ciuitat. Dei, c. 22. & lib. de vera reli. c. 1. 13. & lib. contra Manich. ca. 33. & lib. 1. cõtra Pelagiũ.

qui Dæmonas bonos eſſe docēt: vt contrà Angelicorum ſpirituū nomine ſemper intelliguntur boni. quæ quidem reſolutio eſt optima, & præcidendę eorum excuſationi & impietati apprimè neceſſaria, qui ſpecie bonorum Dæmonum non dubitant inuocare diabolos, atq; accerſere. De origine Dæmonum, vix inuenias quod poſsis affirmare. itaq; ſic de illis in Timęo Plato: περὶ δὲ τῶν δαιμόνων εἰπεῖν, καὶ γνῶναι τὴν γένεσιν, μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς. πιστέον δὲ τοῖς εἰρηκόσιν ἔμπροσθεν. i. de Dæmonibus autem dicere, & eorum noſſe originem maius eſt quàm vt à nobis præſtari poſsit. Fides verò ijs eſt adhibenda, quæ à veteribus dicta ſunt. Priſcorum verò patrum ſententiam amplecti licet, qui ſpiritus gratia præditos, exortéſque peccati, à Deo creatos eſſe docuerunt: quorum alij, volentes in Deum inſurgere, dati fuerint præcipites. Huic ſententiæ accommodant Draconis caſum, pertrahentis ſecum ingentem ſtellarum numerum in Apocalypſi [a]: Dæmonúmque principem cum ſubditis ſuis intelligunt. Ethnici verò ad Gigantomachiam olim retulerunt: atque in eam ſententiam Pherecydes Draconem *Ophionæum*, caput rebellium Angelorum, Triſmegiſtus in Poimādro, & Empedocles, Dæmonas cælo delapſos οὐρανοπετεῖς appellarunt. Hoc ſentit Auguſt. lib. viij. ca. xxij. de Ciuit. Dei: idemq; propter antiquitatem, autoritatemq; eorum qui ita ſenſerunt, à Chriſtianis receptum eſt. Verumtamen illis videtur Deus ab initio mundi magnum illum Satanam, quem Scriptura Behe-

[a] *Apoc. 12.*

[a] Iob.40.et 41. moth & Leuiathan vocat, creauisse. ait enim Scriptura[a]: Is prima rerũ origine à Deo conditus est. atque vt eum confirment fuisse à gratia in creatione alienum, adducitr Esaiæ[b] locus, in quo sic effatur Deus: Feci & formaui Satanam, vt perdat, vastet ac destruat. (Itaq; non raro appellatur Asmodæus, à verbo שמד quod significat profligare) & Deus populo Hebræorum narrans, se in toto Ægyptiorum regno de omnibus tam hominũ quàm iumentotum primogenitis vltionem sumpturum esse: Non sinam, inquit[c], destructorem intrare domos vestras. Orpheus ipse dæmonem magnum appellat vltorem, atque (vt erat Magorum princeps) ei decantat hymnum. Similiter hæc Psaltæ verba[d] adducũtur, Magnum illum Leuiathanem, quem formasti vt triumphares de ipso: & illa in Exodo[e], Feci te, ô Pharao, vt demonstrem meam potentiam in te. quæ præter nudum historiæ sensum, de Satana accipiũtur: vt ista in Ezechiele[f]: Ecce me inimicum tuum, Pharao magne, Leuiathan, Draco iacens in medio fluuiorũ, qui dixisti, Meus est fluuius, & ego feci me, &c. Efficiam te escam volucribus cœli. Quibus in locis interpretes consenserũt, Leuiathane, Pharaone, & Behemoth, significari magnum humani generis inimicum, regno Ægypti, carnem cupiditatemq;: & fluuio, torrentem naturæ fluxæ, continenter in corruptionẽ delabentis: quę corruptio destructori propria, Creatori verò omniũ Deo aduersa est. vt enim ad creationem & generationẽ Creatore patre & genitore opus

[b] Esai.54.
[c] Exo. 12.
[d] Psal.74.
[e] Exod.9.
[f] Ezech.29.

re opus est, ita etiam corruptore ad succedentẽ elementaris huius mundi corruptionem opus esse. eadem quoq; ratione Prouerbiorum Salomonis xxx. capite dici allegoricè, coruos torrẽtis effodere oculos illius qui deridet patrẽ, & contemnit doctrinam matris. his enim verbis diabolos elementaris huius torrentis intelligi, qui nigri plurimùm apparent vt corui, & rationis lumen in eis extinguunt, qui cõtemnunt naturæ legem, & ludificãtur Deum. Quinetiam Hebræi affirmant, periturum Satanam, adductis locis ex Ezechiele xxi. & Esaia xxvij. vbi Deus dicit certo die Leuiathanẽ magnum occisurus, magnũ serpẽtem tortuosum qui est in mari: intelligentes maris nomine, materiam hanc fluxam & elementarem, quam Plato & Aristoteles, originem mali indagãtes, subiectum esse statuerunt malorum omnium, & quam Salomo in allegoriis parabolisq; vocauit mulierẽ, dicens nullam malitiam accedere ad malitiã mulieris: & paulo pòst (quod amplius est) meretricem quę viros omneis admittit, vt materia formas. Atque hæc R. Maymonis [a] interpretatio. Præterea dicunt, eos homines qui se cultui Dei in hoc mundo penitùs addixerint, fore vt Angelos Dei: Erũt, inquit Scriptura, [b] sicut Angeli Dei: ediuersò autẽ qui Deo renuntiauerint, & se in cultum Satanæ dederint, eos perpessuros, seruituros vt diabolos & cornifices iusticiæ Dei, ac perituros tandem (huc enim adducunt Zachariæ locum: Auferam, ait Dñs, spiritũ immundum de terra) hæc deniq;

[a] *Lib. 1. More nebocim.*

[b] *Marci 13.*

electorum Angelorum signa, reproborúmque diabolorum esse, quòd illi vitam, hi mortem æternam consequentur, cùm tormenta suis sceleribus digna pertulerint, idque eo tempore quod singulis fuerat destinatum arcano consilio Dei. Hæc ergo summatim Hebræorũ quorundam Theologorũ opinio, qua prisci quoque autores Græci imbuti sunt. Nã Plutarchus [a] causas exponens, cur oracula desiuerint (quod Cicero [b] iamdiu ante ætatem suam scribit contigisse) hac inter cæteras vtitur, quòd vita Dęmonum circumscripta sit, & illis deficientibus defecerint oracula. Porphyrius [c] quoque hos versus citat ex Apolline:

[a] Libro περὶ ἐκλελοιπότων χρηστηρίων.
[b] Lib. de diuinatione.
[c] Libr. περὶ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας.

Οἴ οἴ μοι τρίποδες στοναχήσατε· οἴχετ᾽ ἀπόλλων,
οἴχετ᾽. ἐπεὶ φλογόεν με βιάζεται οὐράνιον φῶς. id est:
Uæ væ mihi, tripodes lugete, periit Apollo,
Periit, quoniam ardens mihi vim infert cæleste lumẽ.

Eusebius item Ecclesiasticus historiographus memorabilem narrat historiam [d], ad Tyberium Cæsarem fuisse perlatam, quę apud Plutarchũ etiam legitur: Multos cùm Echinadas insulas præternauigarent, audiuisse in aere vocem sępius inclamantem, Thamus (hoc autem fuit gubernatoris in naui nomen) & huic edicentem, vt cùm Palodes appulisset, magnum Pana mortuum esse indicaret. hoc facto, repẽtè magnos gemitus eiulatúsque per Palodes, nemine comparente, exauditos esse. Augustinus autẽ, Aquinas, Hebræorúmque Theologorum plurimi, Latinorúmque, crediderunt ex Dęmonum cum mulierib. consortio (quod in Scri-

[d] Lib. 5. c. 1. 8. & 9. προπαρασκευῆς εὐαγγελικῆς.

ptura [a] aiunt exprimi, & Magi semper confessi sunt) diabolicos homines generari, quos Hebræi appellant Roschoth, id est capita, & diabolos esse putant humana specie: similiterq; Magos & Magas, qui liberos suos ab ipso ortu addicũt Satanæ, & detestãdam parentũ imitantur vitã, naturę diabolorum esse. Ac propterea Deus summam hanc impietatem abominatus, execrandæ maledictioni deuouit [b] eos, qui Moleco semẽ offerebant, minatus se ipsos è terra eradicaturum, vt Chananços qui vsi fuerant illis, eradicauerat: quorũ semen ait Salomo [c] esse à Deo maledictum. Hi enim persępe liberos suos diabolo sacrificauerant, viuos cremauerant, mactauerantq;: vt maga Medea fecit, ad vlciscendã filiã Creontis regis Corinthi, Iasoni suo amatori nuptã. Siue ergo Dęmones de gratia illa deciderint in qua creati fuerãt, & immortales sint (prout nos quidẽ statuimus) siue ꝓpagatione (vt Hebręi volũt) multiplicati sint, & Deus Satanam malignũ fecerit, vt destruente ac perdẽte illo generatio in corruptionẽ succedẽs cõtinue t̃ in hoc elementari mũdo: non est propterea ferendũ ęqs animis, & accipiendũ istud, esse iniquitatẽ in Deo: neque illud q̃d Manes Persa, Manich. autor, affirmabat, duo principia inter se potestate & origine æqualia ponẽda esse, vnũ boni, & mali alterum: q̃d tñ à se dicebat poni, vt absurdũ istud declinaret, si fateamur satanã naturà malignũ à Deo creatũ esse, malũ igitur à Deo prouenisse: sin aũt perfectũ, nõ potuisse igitur peccare, & in scelestam deprauatàmq;

[a] Genes. 6.

[b] Leuit. 20.

[c] Sapien. 3.

ta'mque naturam degenerare. Hæc enim hæresis supra omnes quæ vnquam extiterunt, abominanda est, ea'mque deseruit D. Augustinus hoc argumento, quòd malum nihil sit aliud quàm priuatio boni: cum tamen in ratione ista non possint illi conquiescere, quibus æquè vitia ac virtutes sunt habitus, & æquè actionib. dispositionibusq; comparant. Omnia verò Manichæorũ argumẽta, velut succisa radice, corruũt, si obseruabitur quod Dionysius ait libro de diuinis nominibus, in mundo nihil non bonum esse, nihil fieri quod non sit bonum aut per se aut relatione: vt optimè Magister sententiarum tradit. Quemadmodum enim plantas fecit Deus his venenatas, illis salutareis: & serpentes quoque ipsi ac viperæ (quas Manichęi à diabolo creatas iudicabant) componendæ theriacæ, pharmaco omnium præstantissimo, sanandæq; elephantiasi, & immedicabilib. morbis sunt vtiles: ita etiam de actionibus illis dicendum est, quæ per se malæ sunt, per relationem bonæ. Verbi gratia: Prædo cùm viatorem occidit, prædæ causa indignum commisit facinus atque capitale: fortasse verò nesciuerit parricidam à se interfectũ fuisse, aut hominem Deo charum ex calamitatibus istius vitæ liberatum: vt in libro Sapientiæ ostendit Salomo: itaq; Deum quidem ipso vsum esse administro, se verò propter idem factum, vt prædonem peruestigari, præhendi, pœnas luere certissimo iudicio Dei, ac postremò gloriam Deo tribuere. Iubebat quidem Pharao, mares Hebræ-
orum

orum vt nascebantur, occidi: veruntamẽ Deus in Scriptura dicitur indurasse ipsum, rebellémque sibi effecisse, vt illustraretur potentia Dei, quæ alioqui tanquam sepulta latebat, & prædicaretur in vniuersa terra. Quamobrem docet Salomo, improbum non rarò efferri atque educari, solùm vt seruiat gloriæ Dei, in die vindictæ. quicquid enim hic geritur, tandem oportet cedere in Dei gloriam. Atq; hac quidem in re innotescit maximè iustitia Dei, & sapientia, ex turpissimis hominibus laudem suam, & ex crudelissimis sceleratorum factis, dum exequitr̃ vltiones suas, gloriam eruentis. An ergo faciendum est malum, vt ex eo eueniat bonum? Hoc argumento Paulus ad Romanos in eadem causa vtitur: deinde verò subijcit, damnationem eorum iustam esse qui sic loquuntur. & sermonem concludens, ab admirabili Dei sapientia exclamat[a]: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehẽsibilia sunt iudicia eius? Lutetiæ nuper vir quidam nobilis per falsos testes, nec infirmatos, euictus hominem quem nunquam viderat, occidisse, vbi animaduertit se Aresto Curiæ condemnatum, & mox ad necem rapiendum esse, patrem à se veneno sublatum confessus est. cuius rei testes sunt quàm plurimi. Infinita sunt exempla ad manum, & omnibus cognita:: sed mihi sufficit breuiter indicasse, non debere quẽquam Deo, velut iniusto, illud vitio vertere, quòd Satanam creauerit ad perdendum, aut Angelos siuerit cõcidere. perinde enim illud fore,-

[a] Rom. 11.

ac ſi quis emiſſaria, cloacas, latrinas, & alia ſordium conceptacula, in elegantiſsimo quouis palatio neceſſaria criminetur. Quicunque autem laborat, vt calumnijs Deo imputet malum quod ineſt mundo, is proculdubio horribiliori maledictioni deuouebitur, quàm illa Chanaanis fuerit, cuius pater Cham ludificatus fuerat pudẽda Noë parentis ſui, quæ fratres ipſius auerſa facie contexerunt. Atque hæc quidem cauſa eſt, cur poſt narrationem creati mundi, elegantia, amplitudine & perfectione admirabili, dicat Scriptura ſancta, Deum vidiſſe quicquid fecerat pulchrum eſſe, bonúmque valde. Etenim cloaca mundi, eſt minutiſsima hæc elementaris mundi particula vbi verſamur, quam Proclus Academicus [a] non dignatur particulam mundi, ſed appendicem aut apoteleſma appellare. & mare ipſum terráque (ſi cum cœlo comparaueris) nihil eſt niſi punctum quod ſenſu vix perceperis: vt à Ptolemæo optimè demonſtratur. Verumtamen in hac cloaca, fœtorem & malum iſtius mundi continente, elegantia Dei opera & admirabilia extant. Sicut autem Deus, qui ſolus natura ſua bonus eſt, neque errare poteſt, neque rem vllam à natura non bonam committere: ſic etiam diaboli, ſi naturà maligni ſunt, nequeunt rem vllam facere quæ ex ſe bona ſit: ſin autem non ſunt à natura mali, poſſunt benefacere, vt Angeli poſſunt errando & offendendo malefacere. Dicitur [b] enim Sol immundus in conſpectu Dei, & iniquitatem in ſuis

[a] ἐν τοῖς λόγοις περὶ κόσμου.

[b] Iob 4.

ſuis Angelis Deus inuenire. & alibi[a] Angelus ad Lotum: Si peccauerimus, non cōdonabit iniquitatem noſtram. Veteres porrò vno conſenſu docent, Angelos partim ad cœlorum motum cœleſtiúmque luminum, & agitationem naturæ fuiſſe inſtitutos, partim ad imperiorum & rerumpublicarum conſeruationem, (hos Pſellus & Porphyrius κοσμάγυς vocant) & ad hominum moderationem, partim vt Deum ſingulariter colant & celebrent: etſi omnes ſimul in gloriam & laudationem Dei certum eſt conſpirare. De malignis verò ſpiritibus, hi quoque gloriæ Dei inſeruiunt, tanquam ſupremæ illius iuſticiæ adminiſtri & carnifices, nihil efficientes, niſi iuſta permiſsione illius. Quamuis enim maligni ſpiritus quicquam non faciant boni, niſi per accidens, & vt maius aliquod malum ex eo conſequatur, vt ſi ægrotum curent, ſuæ religioni obſtringendum: tamen certo certius eſt, nunquam paſſurum fuiſſe Deum, vt malum vllum committatur, niſi hoc cōſilio fieret, vt in maius aliquod bonum redundaret: vt Auguſtinus docuit ſanctiſsimè. Hic autem definitionem Dæmonum, quæ apud Apuleium extat, Magorum ſui temporis facilè principem, definitionem igitur iſtam ſequutus eſt; *Dæmones ſunt genere animalia, ingenio rationabilia, animo paßiua, corpore aerea, tempore æterna*. vbi vox, *Æterna*, pro perpetua aut diuturna ſumitur: ſicut in Scripturis perſæpe. nam Deus vnus æternus eſt, principio carens, & nunquam ſortiturus finem:

[a] Geneſ. 19.

ſiue(vt Eſaias loquitur) fuit ante omnia, & poſt omnia futurus eſt. Quod autem Dæmonas eſſe tradit corpore aereos, id verò ſpirituũ (qui puræ intelligentiæ ſunt) naturæ aduerſatur. ſed Dæmonas non eſſe puras intelligentias, placet Academicis. Hebræus Philo in locum Numerorum, Diuiſit Deus de ſpiritu qui erat ſuper Moſen, in electos ſeptuagintaduos: ita eſſe ſcribit, vt eſt in lumine. Potiùs fuerim dicturus, è ſubſtantia quinta exiſtere, vt de cœlo dicitur: ad declinandum illud ἄτοπον, de corruptione ſpirituũ, quod cõſequuturum eſt, ſi elemẽtares dicantur eſſe. hanc enim vnicam ob cauſam defendit Cicero, non eſſe illos ex elementis conſtitutos. Apuleius, ſint'ne Dæmones boni an mali, diſsimulat. quanquam apud veteres illud obtinuit, alios ex eis bonos eſſe, alios malos, & indifferenteis alios. Inter Chriſtianos Pſellus, inter Academicos Plotinus, & Iãblichus inter Ægyptios, ponunt tres differentias, omneisq́ in vniuerſum Dæmonas ſex locis collocant, in cœlo, in ſumma aeris regione, in regione media, in aquis, in terra, & ſub terra. Nos autem definitioni Theologorum inſiſtemus, omnes Dæmonas malignos eſſe. Enimuerò ferri non poteſt, vt conſtitutio illa indifferens in natura intelligente ſtatuatur: cum ipſi quoque veteres, duo iſta ſolùm epitheta Dæmonum vſurpauerint, εὐδαίμων, & κακοδαίμων. His ita conſtitutis de origine, natura, & qualitate Dæmonum vel diabolorum, via ad primũ noſtræ definitionis caput munita eſt: vt diabolorum

rum actiones cognoſcamus, & diabolicos modos, quibus ad labefactandum homines abutuntur. Huic autem capiti neceſſe eſt ſocietatem & fœdus cum Dæmonib. anteire. Videamus ergo poſsitne vnquam fieri, vt hęc ineatur conſociatio.

De ſpirituum cum hominibus conſociatione. CAP. II.

NVlla rerum poteſt eſſe ſocietas atque coniunctio, niſi ſimilium, aut quibus aliqua inter ipſas eſt conuenientia. Apes ſocietatem inter ſe ineunt, propter ipſarum inter ſe ſimilitudinem, vt ex ſocietate mutua vtilitatem capiant: formicæ quoque, & ſiqua ſunt in animalibus ad ſocietatem apta. Lupis autem cum ouibus (quibus impreſsit Deus ἀντιπάθειαν quandam, & ἀσπόνδους inimicitias ac capitales indidit) proiectis ad omne ſcelus cũ ſanctis hominibus ſocietas non poteſt conſiſtere, neque Angelis cum Dæmonibus. Inter homines verò inueneris qui nec boni ſunt, nec mali: ſed ita ſe his & illis accommodant, vt de homine non ineptè ſtatueris, intelligentem ipſius animã inter Dæmonas & Angelos, tanquam in medio poſitam. Deum enim Opt. Max. videmus res omneis à natura conſtrinxiſſe medijs quæ ſuis extremitatibus reſpondeant, & in rebus intelligentibus, cœleſtib. atque elemẽtaribus harmoniam mundi certis medijs & adamantinis vinculis compegiſſe. Quemadmodum autem ſi contrarias voces medijs non

temperaueris, cōcidit harmonia: ſic etiam fit mundo, & illius partibus. Contraria cœlorum ſigna, conueniente cum vtriſque ſigno colligantur. Inter lapidem & terram ſunt argilla & tophus, terræ metallorúmque intermedium obtinent pyrites lapis, & foſsilia multa: inter lapides & plantas genera ſunt coralij, tanquam lapideſcentes plantæ quæ radices, ramos & fructus afferunt: inter plantas & animalia habemus zoophyta prædita ſenſu, motu, & facultate ducēdi vitam radicibus quæ ad lapides adhæreſcunt: inter animalia terreſtria & aquatica ſunt amphibia, vt fibri, lutræ, teſtudines, cancri: inter aquatilia & volucria ſunt volantes piſces: inter alias beſtias & homines ſimijs & cercopithecis eſt locus: inter animantes brutas & naturam intelligentē, Angelos puta & Dæmonas, Deus hominem fecit mortalem corpore, immortalem intelligentia. Itaque homines ſancti, qui ſpreta mortali & terrena parte in id incumbunt, vt ſuam intelligentem animam adiungant Angelis, hi mundum intelligentem cum inferiore colligant: quod quidem tum primùm factum eſt, quando in conditione gratiæ creatus
Geneſ.4. eſt Adam, coniuncto pariter libero arbitrio[a], vt
Deuter. 30. bonus aut malus exiſteret. Atque hanc ob cauſam Hebræi tradunt, hominem poſtremum omnium à Deo creatum eſſe, adhibitis (inquit Philo Hebræus) Angelis: cùm vt eum oſtenderet intelligentis naturæ eſſe participem, tum vt ſuperiorem mundum cum inferiore compingeret.
De

De cæteris enim animantibus, dicitur aquis præcepisse Dominus, vt volucres & pisces producerent: terrę, vt animantes alias: de homine verò minimè, vt qui medium quodãmodo vinculum inter mundum intelligentem & aspectabilem erat præstiturus: quod vinculum inter Angelos perstat & homines sanctos, quorum precibus atque interuentu genus humanum fuit conseruatum. Idcirco in Psalmis[a] Deus hominem fecisse dicitur paulo minorem Angelis (hîc enim voce Elohim non significatur Deus, vt quibusdã placuit: sed lxxij. interpretes ἀγγέλους reddiderũt, & Chaldæus מלאכיא ducta voce ab Hebręa מלאכים angeli, ad ęquiuocũ Elohim exponendũ: & quod Marotus noster dixit,

[a] Psalm. 8.

Tu l'as faict tel que plus il ne luy reste:
—— Fors estre Dieu.

id commodius fuisset dicturus in hanc formam,

Tu l'as si haut eleué de son estre
Qu'il est peu moins que l'Ange de ta dextre:

& Hebręi[b] Angelos pædagogos hominum nuncupant, sicut homines pastores dicuntur animalium. Quamobrem Plato[c] vt ab Hebræis illud didicerat, caprarum custodiam dixit, non permitti capris, & bestiarum bestijs, sed hominibus, hominum verò Angelis: Nos, inquit, sicut oues, mira diuinorum pastorum custodia semper egemus. Cùm itaque boni sint Angeli, Diaboli verò mali, homines quoque liberũ habere arbitriũ: vt boni sint aut mali: quemadmodũ inquit in lege Deus,

[b] lib. Pirke aboth.

[c] in symposio Protagora, politico, Critia, legibus, & Epinomide.

[a] Deut. 30. [a] Posui ante oculos tuos bonum & malum, vitam & mortem: elige ergo bonum, & viues. & alibi [b] di- [b] Eccl. 15. citur euidentius: Deus postquam creauit hominem, permisit eum libero arbitrio ipsius, & dixit ei, Si voles, seruabis mandata mea, & seruabunt te: ignem & aquam dedi tibi, potes manum in vnum aut in alterum immittere: habes bonum & malum, vitam & mortem, & vtrum voles, habiturus es. Vt autem ostendatur, homini post peccatum Adæ liberum arbitrium non intercidisse, verba [c] Genes. 4. illa haberi in lege Dei, & Caino fuisse dictum [c], penes ipsum potestatem esse faciendi bonum aut malum. Quo in loco Moses Maymonis inquit, idem sentire Hæbræos omneis, homini esse liberum arbitrium, de eo nihil dubitari: qua de re (inquit ille) [d] lib. 3. More hãnebocin. [d] laudetur Deus. Hæc illius verba. Itaque stat illa Theologorum sententia, omneis spiritus aut bonos esse, aut malos, & alios ab aliis disparatos. Quam sententiam his verbis significari volunt Theologi: Deus diuisit aquas ab aquis. & ab hominibus interuallum mediũ occupari. eorum.n. alij consociantur Angelis, alij Dæmonib. sunt etiam qui neque hos, neque illos curẽt. Siue aũt cum Angelis, siue cũ Dæmonibus societas & amicitia ineatur, ea principiũ habet à tacitis aut expressis cõuentionib. vt ijsdem verbis cum August. Thoma Aquinate, & alijs Theologis vtamur. Sunt quidẽ hõines, q sese nunquã τοῖς νοητοῖς contẽplãdis occupãt, neque animũ altiùs attollũt rostro, tanquam sues aut bruta ani- [e] Psal. 49. mantia transigentes vitã, de quibus Scriptura [e]:

Non

Non generi nostro similes, in bruta videntur
Degeneres, animamq́ vomunt corpúsq; sepulchro.

Ac mihi quidem videntur cũ spiritibus bonis aut malis nullo pacto consociari posse propter discrimen illud amplissimum quod inter sues istas intercedit, & spiritus, quorũ incorporea & spiritalis est substantia. Qui autem suas cogitationes ad malum conuertens vltrò se in eo occupãt, huius anima, inquit Iamblichus [a], in diabolicã naturam degenerat, primùm quidem tacitis conuentionib. (vt postea dicemus) deinde expressis. Econtrariò autem qui bonis rebus studens, animum suum ad Deum, bonum, virtutemq́; extulerit, si purgata per Dei gratiam anima ipsius in virtutes morales primùm, tum etiam νοητὰς & spirituales incumbat, is cum Angelo Dei fortasse poterit eam societatem contrahere, qua ab ipso conseruabitur, præsentem ipsum sentiet, easq; res cognoscet quas ipse iussurus & vetiturus est. Hoc verò paucissimis accidit, idq; singulari Dei gratia & beneficio. quod Auerroes adeptionem intellectus vocat, in eo statuens maximam felicitatem omnium: & Græcorum primus Socrates percepit, vt apud discipulũ eius Platonem in Theage legimus: *Adest*, inquit, *mihi diuina quadam sorte dæmonium quoddam, à prima pueritia me sequutum.* deinde vocem à se audiri addit, qua illud quod instituebat, faciendum sibi nõ esse cognosceret. Atq; hoc quidem inter Hebræos frequenter accidisse, è sacra Scriptura didicimus.

[a] *lib. 5. c. 31.*

quæ mille exempla proponit gratiæ ſingularis, qua Deus per Angelos adſtabat ſanctis, eos non obſcurè per Angelos compellabat voce, aut ἀφώνῳ ſigno. Eorum autem qui ſocietate cum ſpiritibus bonis cōiuncti ſunt, gradus ſunt varij. Alios enim Deus adeò excellente ornabat Angelo, vt prophetiæ & prædictiones eorum ſemper eſſent certæ, nec vllo pacto eludi poſſent: prout de Moſe, Elia, Samuele, & Eliſæo dicit. Aliorum verò prædictiones non vſquequaque valuerunt, ſiuè hi ſpiritus illis imperfectiores eſſent, ſiue minus accommodatum ſubiectum. Nam quemadmodum Sol non tam clarè in terra quàm in aqua reſplēdet, neque tam in aqua turbida quàm in clara, in agitata quàm in ſedata: ſimiliter etiam turbatæ animæ, ac minus quietæ perturbationes, non capiunt tam commodè claritatem quæ eſt intelligentiæ. Diximus autem, ſingulare Dei donum eſſe, quando ſpiritum bonum immittit ei quem diligit, vt ab ipſo curetur, & in actionibus ſingulis dirigatur: quia fieri etiam poteſt, vt vir amans virtutis, & timens Dei, preces apud ipſum fundat aſsiduè, neq; tamē à Deo donetur ſpiritu, ſed ea ſolùm ſapientia & prudentia, quæ fuerit opus: aut ſi fortè Angelum bonum ad cuſtodiam ipſius addiderit (vt Theologis placet, & Scriptura de eo loquitur, qui ſedet in latibulo Altiſsimi, ipſum præcepiſſe Angelis, vt cuſtodiant eum ambulantem in vijs ſuis:) Angelū tamen Dei præſentem nec cernet, nec ſentiet. Sic

[a] Geneſ. 24. quod Abraham Eliezeri dixerat [a], Deum præmiſ-

ſurum

ſurum eſſe Angelum ſuum ad ducẽdum ipſum, id verè factum eſt: quanquam nihil amplius percipiebat Eliezer, quàm puer aut demens aliquis, quos Deus ſæpenumerò conſeruat Angelorum operâ, alioqui infinita mortis diſcrimina quotidie incurſuros. Si cui autem Deus ſingulare hoc donum contulit, vt præſentem ſibi Angelum ſentiat, & diſtinctè diſertéq; cum ipſo communicantem, hic de maiore poteſt felicitate ſibi gratulari: de maxima verò, ſi Prophetiæ donum habuerit, ſummum honoris faſtigium, quò homo poſsit conſcendere. Horum itaque numerus ſemper fuit paucíſsimus. Deo per deſertum populum ſuum deducente, erant quidem ſupra ſexcenta hominum millia vigeſimum annum ſuperantia, hanc verò gratiam ſeptuagintaduobus ſolùm eſt largitus. & alio tẽpore ſolus Ieremias fuit gratia eadem p̃ditus, cui præcepit Deus, vt Barachiæ donũ Prophetiæ petenti à Domino, indicaret rem nimis magnã ab ipſo expeti. Huius cõmunicationis Angelorum cum ſanctis exempla, in Scripturis extant quàm plurima. Non ſum neſcius, Atheos & Epicureos his velut fabulis reclamaturos, neq; verò efficere ſtatui, vt iſti ſapiant: hoc tñ pro indubitato obtinuit apud omneis cuiuſcunq; generis philoſophos. Plutarc. in libello de dæmonio Socratis, & certiſsimam aſſerit ſpirituum cum hominib. conſociationem, & Socratem, virũ optimum Græciæ iudicatum, narrat ſæpe amicis dixiſſe, præſentem à ſe ſpiritum aſsiduè percipi, qui & à malefactis & à periculis

ipsum auerteret. Lõga est Plutarch. oratio, & quãtum quisque voluerit, tantum de ea crediturus est. Ego verò confirmare possum, me ex homine qui adhuc viuit, audiuisse, spiritum quendam esse assiduum ipsius comitem, quem tum demum cœperit agnoscere, cùm annum fermè trigesimumseptimũ ageret: putare quidẽ eundem spiritum sibi per totam vitam adfuisse, cùm ex antecedẽtibus somnijs, tum ex visionibus, quibus fuerat præmonitus, vt certa vitia periculaque præcaueret: nunquam tamen ita percepisse planè, vt ab ea ætate fecerit. Hoc autem sibi narrabat accidisse, cùm priùs non desiuisset anno integro Deum orare ex animo vesperi & mane, vt bonum Angelum, futurum actionum suarum ducem, ad ipsum trãsmitteret: se antè & pòst quàm orauisset, certum tempus in contemplandis operibus Dei occupauisse, binis interdum aut ternis horis considentem, vt meditaretur, volutaret animo, legeretque Biblia, & deprehenderet tandem, quænam ex omnibus religionibus tãtopere controuersis, cum veritate faceret: itaque hos versus à
[d] Psal. 143. se non raro pronuntiatos esse[d]:

Me Deus informa quæ sit tua sancta voluntas,
Morigeràsque manus præsta, greßúsque sequaces:
Namque eris ecce Deus semper mihi: tramite recto
Spiritus ille tuus diuinaque virgula ducat.

Se itaque improbãtem eorum factum, qui Deum orant vt in præcepta opinione confirmet ipsos, pergentem in oratione hac, & legentem Scriptu-

ras

ras ſacras, apud Hebræum Philonem reperiſſe in libro de ſacrificijs, virum bonum & integrum, ac purificatũ à Deo, non poſſe vllum maius aut Deo gratius ſacrificium, quàm ſui ipſius offerre Domino: obſequẽtem huic conſilio, animam ſuam Deo obtuliſſe: ex eo tẽpore (ſic enim ille mihi) ſomnia ipſi & viſiones monitorum plenas obueniſſe, modò huic aut illi vitio corrigendo, modò anteuertẽdo periculo, modò huic aut illi difficultati ſoluendæ tum in diuinis, tum etiam in humanis rebus: inter alia verò dormientẽ ſe viſum eſſe audire Dei vocem, dicentis, Seruabo animam tuam: ego ſum qui ante apparui tibi. Poſtmodùm quotidie ſub horam tertiam aut quartam matutinam ſpiritum pulſaſſe fores, ſe verò cùm ſurgẽs aperuiſſet fores, vidiſſe neminem: ita perſtitiſſe ſpiritum vnoquoque mane, & niſi ſurgeret, ampliùs pulſando, vſq; dum ſurgeret, excitaſſe. Tunc ſibi demum obueniſſe metum, cogitanti (aiebat ille) ſpiritum aliquem malignum eſſe: propterea non deſtitiſſe, neque diem vllum intermiſiſſe, quin oraret Deum, vt Angelum bonum ad ſe tranſmitteret, & ſæpe Pſalmos (tenebat enim memoriter pleroſq;) ceciniſſe. tum ergo vigilanti ſeſe patefeciſſe ſpiritum, leniter pulſantem: quo die primùm ſenſu percepit illum, & ſæpius tangentem vitreum baucalium: quo facto non parum fuit attonitus. Biduo pòſt cùm amicum quendam Regis Secretarium adhuc ſuperſtitem prandio excepiſſet, erubuiſſe illum, vt audiuit ſpiritum ita cędentem ſcamnum quod ad-

ſtabat ſibi, & fuiſſe perculſum metu, ſe verò dixiſſe illi, Ne timeto, nihil eſt: vt tamen hominem confirmaret, facti veritatem ipſi explicaſſe. Ab illo igitur tempore mihi cõfirmauit, ſpiritum ſemper ſibi adfuiſſe, & ſigno afficiente ſenſus monuiſſe: putà modò aurem dexteram feriendo, ſi quid mali faceret, modò ſiniſtram, ſi ſecus: ſi quis ad circumueniendum ipſum accederet, aurem dexteram fuiſſe pulſatam: ſiniſtram verò, ſi vir bonus, & ad rem bonã adueniret: ſi quid mali bibiturus aut eſurus eſſet, ſi quid facere cunctaretur, aut aggredi, ſignum item fuiſſe datum: ſi quid mali cogitaret aut inſtitueret, ſigno reuocatum eſſe: ſi quando Deum laudare Pſalmis inciperet, aut facta eius admirabilia eloqui, ſpirituali quadam vi auctum fuiſſe atque confirmatum. Atque vt inſpirata ſomnia à delirijs diſcerneret, quæ ex inualetudine aut animi perturbatione ſolent incidere, ſe ſub ſecundam tertiámve horam excitari à ſpiritu, deinde redormiſcere, tum ſibi demum vera ſomnia de eo quod facturus aut crediturus eſſet, de ijs quæ dubitabat aut quæ ventura erant, obtingere: adeò vt ex illo tempore nihil ferè ſibi acciderit, cuius non ſit præmonitus: nihil credendum dubitauerit, quin fuerit factus de eo certior. Se quidẽ quotidie à Deo petijſſe, vt ipſum doceret voluntatem, legem, & veritatem ſuam, & vnum ex hebdomade diem occupaſſe (non autem Dominicum, propter luxum vitámque perditam, quam die illo dicebat agitari) legendis Biblijs, meditandis & expẽdendis rebus lectis, Deo cum voluptate

luptate laudando Psalmorū laudib. quo die feriebat̄, domo nō exiuisse: verumtamē in suis actionibus reliq̄s satis esse hilarē, lætoq́; animo: citabat em̄ ad hāc rem Scripturæ locū, *Vidi facies sanctorū lætas.* Quòd si versanti cū aliis contigisset non bonū sermonem habuisse, aut diebus aliquot precari intermisisset Deum, illicò dormientē fuisse monitū. Si librum malū legeret, fuisse librū percussum à spiritu vt eum deponeret. Ab eo q̊d valetudini ipsius fuisset nociturū reuocatum esse, & in morbo curatum studiosissimè. Deniq; tā multa mihi narrauit, vt infinitum esset percurrere. Monebatur verò in primis vt manè surgeret, id'q; hora fermè quarta, sibi dormiēti narrabat edi vocē q̄ dicebat, Quis primus oraturus surget? Narrabat quoq;, sæpe se cōmonefactū esse de erogāda eleemosyna: q̊ plus erogaret, eo secūdiores suarū rerū successus percepisse. Cùm inimici appetentes vitā ipsius, aqua vectū iri cognouissēt, patrē sibi per somniū fuisse visum, adducentē equos duos, ruffum & albū, ideoq́; curauisse, vt duo equi conducerent̄, & quāuis de colore nihil indixisset, famulū duos illos ruffum & albū adduxisse. Mihi aūt rogāti, Quid nō apertè spiritū cōpellaret? hoc q̄dē à se respōdit semel postulatū esse, repētè verò spiritū tanq̄; malleo vehemēter fores pepulisse, vt istud sibi ingratū esse ostēderet. Cæterùm se à Spiritu, ne diu legat aut scribat, impediri, vt quiescat animus, & meditetur solus, persæpè ad ipsius vigilantis aures subtilissimam quandam vocem & ἄναρθρον peruenire. Quærenti etiam,

etiam, An formã spiritus vidisset vnquam? respondit, se dum vigilaret, nihil vidisse vnquam, præter lumen quoddam valde clarum, in orbem ductum. Semel autem cùm in extremo agens vitę discrimine, Deum orasset ex animo, placeret saluti ipsius consulere, & sub diluculũ dormitaret: super lecto cui incumbebat, animaduertisse puerulum veste alba in purpureum colorem inclinante, vultu formaq́; admirabili: hoc ille plurimùm confirmabat. Iterum versantem in graui periculo, & modò cubantem, à spiritu impeditum esse, qui non cessaret donec è lecto surrexisset, insomnem itaque totam noctem in precibus consumpsisse: postridie se mirabili ratione & incredibili, carnificum manus effugisse: hoc facto, se dormiẽtem audiuisse cùm inclamaret vox, Iam dicendum est, qui sedet in latibulo Altissimi. Ne plura, narrabat ille se in omnibus difficultatibus, itineribus, institutis quæ aggressurus erat, cõsilium à Deo petijsse. & quadam nocte cùm benedictionem à Deo sibi donari postulasset, visionem dormiẽti fuisse oblatam, in qua ipsi benedicebat pater. Hæc de eo homine perspecta placuit enarrare: vt ostendam, non debere mirari quenquam malignorum spirituum consociationem, si Angeli boniq́; spiritus, societate huiusmodi & frequentatione cum hominibus communicent. Quod autem narrabat ille aurem sibi à bono Angelo pulsatam esse, idẽ optimè Iobi xxxiij. & Esaiæ l. ostenditur. hic enim, *Dominus*, inquit, *vellicauit mihi aurem diluculo*: ille verò longè apertius

secretum

secretum hominibus peritis retegit, quo se paulatim Deus percipiendum sensibus exhibet. Similiter quod dicebat se tanquam malleo pulsantem audiuisse. hoc primum legimus fuisse Prophetarum signum. De Manoha enim Iudicum libro legitur, cœpisse Angelũ Dei pulsare ante ipsum interprete Rabbi Dauide, vbi vox לפעמי pulsare & sonare, est à nomine פעמון tintinabulum aut tympanum denotante. An suus autem cuiq; bonus sit Angelus, difficile est statuere. Nam etsi peruetus hæc sententia est, quod hi versus Græci non obscurè docent,

ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ τῷ γενομένῳ
ἅπαντός ἐστι μυσταγωγὸς τοῦ βίου: id est,
Omni dæmon viro nato
Omnis est moderator vitæ, vel initiator.

contraria tamẽ magis videtur probabilis. Etenim Saulem videmus [a], postquã benedictione per Samuelem consecratus, turbam Prophetarum instrumentis musicis ludentium in via offendisset, Spiritu Dei indutum esse, & se totum (ait Scriptura) sensisse commutari: proptereaq; mandasse ei Samuelem, tum demum faceret quicquid sibi in mentem venturum esset. Item cùm dicitur Deus [b] cepisse de spiritu Mosis, quem in septuagintaduos homines diuideret, è sexcentis millibus electos, & illi quiescente super ipsos Spiritu Dei prophetasse: facilè ex eo colligas, Spiritum Dei nondum ipsis adfuisse: hunc autem Dei spiritum esse tanquam lumen, quod sine sui deminutione communicatur, & in perpaucis hominibus, idq; non semper esse.

[a] 1. Sam. 10.
[b] Num. 11.

Sic ediuersò Spiritus Dei Saulem reliquisse, & malignus Spiritus eum nonnunquam agitasse dicitur. legati quoque ab ipso ter ad Samuelem, Dauidem, aliósque Prophetas missi, à Spiritu Dei, simulac propè aderant, occupati prophetabant. quin Saul ipse [a] eódem veniens vt illos comprehenderet, mortíque traderet, à Spiritu Dei comprehensus cœpit laudare Deum, & vaticinari: discedentem verò à Prophetarum turba, Spiritus Dei reliquit, quem antea quoque Spiritus malus inuaserat, adeò vt furiosus factus prophetaret. Sic in Scriptura [b] passim prophetandi verbum in bonam & malam partem sumitur: quia malignus spiritus, diuinorum miraculorum simia, conatur ea imitari, & quòd res futuras nouerit persuadere. quanquam fieri potest (quemadmodum dixi) vt ab Angelo Dei homo ducatur & custodiatur, Quem Angelum neque percipiat, neque compellet νοητῶς ἢ αἰσθητῶς intellectiuè vel sensitiuè: siue quòd Angeli dignitate differant, vt de spiritu Mosis, Samuelis, Eliæque diximus, Prophetas reliquos longo interuallo superantium, siue quòd homo ineptus sit percipiendæ spirituali intelligentiæ. De bonorum spirituum cum hominibus coniunctione satis: de hominum verò cum Diabolis consociatione, in hoc opere dicturi sumus: sed tenenda est priùs bonorum spirituum à malis differentia.

[a] 1. Sam. 19.
[b] 1. Sam. 18.

De spirituum bonorum malorúmque differentia. CAP. III.

MAgum diximus eum esse, qui diabolicis modis ad aliquid conatur peruenire, tum de cõsociatione spirituum cum hominibus egimus: iam itaque cognoscenda est horum ab illis differentia, vt filij Dei à Magis discernantur. Hoc enim pernecessarium est ad pietatis ac religionis velum, laruamq́ luminis adimendam, qua non rarò diabolus hominibus fallendis abutitur. Veteres Græci & Latini annotarũt esse bonos spiritus & malos: quorũ illos εὐδαίμονας, hos κακοδαίμονας, ἀλάστορας καὶ παλαμναίους, Latini Lemures appellabant: quod imperiti non possunt: Athei nolunt credere, Magi ad tollendam de se suspicionem rident quidem in speciem, sed reipsa plus satis intelligunt. Docemur autem exemplis non paucis, in hoc diabolum incumbere, vt Dei effingat opera, prout de Magis Pharaonis legimus. Hoc quoque legimus, malignos spiritus olim, vt hodie solent, fefellisse duobus modis: vno aperto expresſis pactis (hoc autem rudes & imperiti solùm ac mulierculæ decipiebantur:) altero idololatria & religionis specie, viris bonis studiosisq́ circumueniendis accommodato. Ideoq́ Satanas vt ab adoratione veri Dei ad sui adorationem homines abduceret, nolebat [a] oracula responsáq́ edere, nisi per virgines, & eos qui in precib. orationibusq́ ad Apollinẽ Deosq́ similes cum ieiunijs tẽpus transigerẽt.

[a] *Plutarch. lib. de oraculorum defectu.*

Atque hunc quidem ritum tam bellè fouit Diabolus, vt in Occidentalibus insulis, antequam Hispani illis potirentur, fuerit compertum. Sacerdotes illarum gentium ieiunia maxima, preces, & supplicationes celebrasse, Labaris idola circumgestasse, eorumque honores decantasse, tum occupatos à spiritibus malignis res mirabiles pronũtiauisse quales in historijs Indiæ Occidentalis legimus: omnibus autem in vniuersum vxores non esse præterquàm ijs qui peccata audiebant, pœnitentiam imperabant, & confessionem sub graui pœna non audebant retegere: omnes persæpe ieiunare, maximè si quando faciẽda messis aut bellum, aut Deus ipsorum, id est, diabolus consulendus: vt autẽ vehementius raperentur, oculos occlusisse aut eruisse sibi cùm sacrificandi essent homines & omne genus animalia idolis suis: multa puellarum esse monasteria quas homines castrati naso labijsque præcisis asseruarent, indicta aduersus incestam capitali pœna, vt Romæ Vestalibus factum est: qui ambibant Sacerdotium, eos cum Sacerdotibus se in syluas albis vestibus indutos vel candidatos abdidisse, vbi annos quatuor aut quinque transigerent, hoc facto cum literis testimonialibus (syllabas Imperatores vocant) abire solitos: Maximum Deum ab ipsis adorarì Solem quem vocant Guaca, & Paniacana Solis & Lunę filium. Omnibus autem notum est Amorrhæos aliosque populos quos exterminauit Deus has artes magicas exercuisse, hominesque diabolis sacrificauisse, quos compellabant

adora-

adorabantq́:in primis verò Solem quem κατ' ἐξοχὴν Hebræa voce *Bahal*, id eſt, Dominum appellabant: vnde proceſsit nomen *Bahalzebub*, muſcarum dominus, eo quòd nulla in tẽplo illius muſca degeret, quemadmodum in Venetiano palatio nulla eſſe dicitur, & in Toletano vnica. Hoc autem nec nouum nec inauditum eſt: Cyrenæos enim legimus cùm Acaroni Deo muſcarum ſacrificauiſſent, & Græci Ioui quem Myrioden q. d. muſcarium nominabant, muſcas omneis vna nebula euolaſſe, vt narrat Pauſanias in Arcadicis, & Plinius libr. xxix. naturalis hiſtoriæ, cap. vi. à Magis quoque certis carminibus omnes angues è regione vna abigi animaduertimus: non eſt igitur mirum ſi omnes muſcæ à Satana horũ magiſtro abiguntur. Quòd ſi certa eſt de Toletano Venetícoq́ palatio fama, omnino ſtatuimus idolum aliquod ſub palatij limine fuiſſe conditum: vt nuper in quodam Ægypti oppido (vbi non erant crocodili vt in alijs oppidis ſecundum Nilum) inuentum eſt plumbeum crocodili ſignum ſub ædis limine conditum, quam Mehemed ben Thaulon cremari iuſsit: quo nomine expoſtularunt incolæ dicentes ſe ex eo tempore à crocodilis grauiſsimè infeſtari. Eadem ratione rex Iudææ Ezechias ſerpentem æneum comburi iuſsit, ne adorari poſſet. Extant libro tertio Moſis Maymonis Chaldæorum ſacrificia & ceremoniæ excerptæ è libro zeuzit (qui ceremoniarum illius gentis liber eſt) vbi ſacrificia, preces, ieiunia, ſaltationes, & ſupplica-

tiones describuntur illis persimiles quas Occidentales Indię tenuerũt: apud q̊s etiã Bahalis sacerdotes erãt Prophetæ seorsim degẽtes à mũdo, colore fumido amicti (horret.n. iste color vt qui maximè) ex q̊ nominabant̃ Camarin. Quinetiã (q̊d magis miramur) Indi Occidentales de Sole seu Apolline idẽ sentiebãt q̊d Amorrhæi, Græci, & Latini senserant, hũc Deũ prophetiarũ esse: quo argumento planè ostenditur Diabolũ præclarã istam scientiã omnes docuisse. Itaq; Ochozias rex Israelis maximus sua ætate Magus cùm de fenestra cecidisset, legatos in ædem Bahalis misit victurúsne à casu esset consulturos, quibus Elias causa itineris perspecta obuiam venit & dixit, an Deus non est in cœlo quem consulatis? Dicite Regi moriturûm ipsum. Itaq; nemini mirum videri debet si Occidentales populi à Satana precũ, ieiuniorũ, sacrificiorum, supplicationũ, & prophetiarũ specie fascinabant̃, cùm Palęstinę, Gręciæ, & Italię populi hac religiõe essent & nihil celsius cognoscerẽt. Dixerit quispiam, non habuisse eis fidẽ sapiẽtissimos: ego verò summos philosophos video id pro re diuina certissimaq; habuisse. Quis inter Philosophos Platone diuinior? At cùm Apollinis oraculũ non desituram pestẽ Atheniensib. respondisset donec altare ipsius (q̊d omneis in partes q̊d ratũ erat) fuisset duplicatum, & Plato ea tẽpestate Geometrarũ maximus aperta Physica & crassa duplicandi altaris ratione dixisset Atheniensib Deo rẽ omnium quę in Geometria sint difficillimã & quę adhuc minimè

nimè cõperta fuerit postulasse, vt eos ab auaritia, ambitione, inhonestisq́ voluptatib. reuocaret, & ad contẽplationẽ τ͂ νοητ͂ mirabiliumq́ dei operũ ꝑtraheret: diabolus maximę istius pestis occasiõe arrepta plurimũ abusus est, & amplificauit opinionẽ de diuinitate oraculi. Secũdus à Platone Iãblichus Ægyptius tẽporib. Iuliani apostatæ magnus ante omnes & summè diuinus est habitus, quẽ Porphyrius, licet Philosophus κατ᾽ ἐξοχὴν dictus pro magistro agnoscebat. Verũtamen in istius libris de mysterijs (q̃ integra Romę traducta atq; impressa sũt) non in Marsilij Ficini fragmẽto, videmus illorũ impietatẽ[a] ab ipso reprobari q imagines & characteras ad vaticinandũ faciũt, affirmando[b] prophetiã non esse naturale bonũ, sed donũ Dei maximũ: à Deo.n. solũ ad eos ꝓmanare quib. purificatę sunt animę: reprobari quoq; illorũ factũ q Prophetiæ donũ[c] per δαίμονας παρέδρους. i. Dæmonas assessores vel comites & cõsiliarios (q̊s in annulis phiali sve gestare solẽt) aucupant̃: etsi Prophetiã cõparari ait [d]Hydromãtia, Lithomãtia, Actinomãtia, Xylomãtia. Rabdomãtia, Orneomãtia, & Alphitomantia, miraturq́; Deos se ita demittere[e] vt in cibis diuinitatẽ suã dignent̃ collocare (q̊d Porphyrius in dubiũ reuocabat) & Deorũ naturã in istis omnibus adorari iubet. Omnia aũt hęc facta impia, Deũ videmus detestatũ esse grauissimè, atq; nominatim istud[f] vetuisse ne lapis imaginationis adoretur: quem lapidem Chaldæus interpres vocat adorationis, multi statuã ἀπροσδιονύσως interpretati sunt.

[a] lib. 3. c. 30. 32. & 34.
[b] lib. 3. cap. 24. & 37. Synesius περὶ ἐνυπνίων.
[c] lib. 3. c. 13.
[d] lib. 3. c. 14.
[e] lib. 3. c. 17.
[f] Leuit. 26.

Iamblic.

[a] lib.3.ca.2. & sequent.

Iamblichus prætereà, de quo iam habetur sermo, scribit [a] animam interdum extra hominem sic rapi diuinitus, vt corpus maneat ἀναισθητόν, neq; ictuū neq; punctionum sentiens: interdum verò corpus animamq; exportari, quod genus appellat ἔκστασιν: atq; hoc Magorum commune est qui expressis pactis cum diabolo coniuncti sunt, vt modò spiritu deportentur dum sensus corpus fugiunt, modò corpore simul & spiritu, cū nocturnos cœtus obeunt, vt quæstionibus infinitis (de quibus posteà dicturi sumus) fuit comprobatum. Hic tamen animaduertens malignos spiritus subire bonorum locum, θεουργίαν dixit & sacrificia indignè facta displicere dijs, tum demum malignos spiritus se hominib. loco deorum exhibere: qua occasiõe Porphyrius, quamuis Christianorum hostis infensissimus, eò adductus est vt Deos omneis veterum esse κακοδαίμονας & malignos spiritus affirmaret. Atq; hic quidem Iamblichus, qui de istis rebus, quàm accuratissimè potuit, disserebat, ea tempestate sanctissimus vir omniumq; maximus habebatur, adeò vt Iulianus apostata literis quas sæpe ad ipsum mittebat inscriberet, Magno Iamblicho: sed postquam ipse cum alijs tentauit Alectryomantia cognoscere quis post Valentem imperio potiturus esset, Imperator Valēs de quatuor literis θεοδ. à gallo gallinaceo exaratis factus tandem certior morti addixit Magos innumeros, & Iamblichus veneno sibi ademit vitam vt suppliciū effugeret. Verùm vt demonstretur industrios quosq; & sanctos viros nõ

raró

raró deceptos esse à specioso illo pietatis prætextu, qui plurimùm in rebus magicis potest: suo loco posteà exponemus vt ad demonum inuocationem à sceleratissimis magis nostra memoria vsurpatam orationes, ieiunia, cruces, hostiæq́ soleant ab ipsis ad suum scelus occupari. Sic non ita pridē quædam Blesensis Maga fascinatam mulierem & decumbentem curatura mandauit vt media nocte Missa S. Spiritus in æde S. Mariæ virginis auxiliatricis caneretur, deinde postquam toto corpore incubuisset ægrotæ & occentasset voces aliquot, sanata est (quam ceremoniam à Satana mulieri tra ditam fuisse constat exemplo Eliæ Prophetæ, qui Sunamitidis potentia Dei è mortuis suscitauit.) Sed post duos menses eadem mulier, quæ curata fuerat, in morbum relapsa, obijt, & consulta de ea re Maga respondit se plus satis loquutam esse, vt Harduinus Blesensis hospes ad Leonis insigne mi hi exposuit: sortes enim à malefica quę hanc incan tauerat in alteram dixit coniectas esse, quod Magorum omnium medicam artem fingentium com mune est, vt posteà dicturi sumus. Et Magorum ὑποβασταστικῆς postquam orbes & nefarios characteras (quos hic de industria omissuri sumus) ad inue niendum thesauros posuit, fodiendo scribit Psalmos dicendos esse, *De profundis*, *Deus misereatur nostri*, &c, *Pater noster*, *Aue Maria*, &c. *à porta inferi*, *Credo videre bona Domini*, &c. *Requiem æternam*, &c. & legēdam Missam: Item vt aliud quippiam quod reticebo consequantur, inscribi quatuor tabulis mē-

branæ puræ, *Omnis ſpiritus laudet Dominum*, & ad quatuor parietes domus ſuſpendi: ad alia quoque ſcelera quæ nolo ſcribere Pſalmum centeſimumoctauum pronuntiari. Quinetiam Hiſpani & Itali regionem Belgarum adituri ann. M. D. LXVII. amuleta ſortilegiorum plena & ſibi tradita geſtabant vt tuti ab omnib. malis eſſent: Germani quoque nonnulli induſium neceſsitatis portant forma exſecrabili quam nihil opus eſt deſcribere, & crucibus vbiq; figuratum: & Magorum princeps indignus cuius hic apponatur nomen, ad malignorum ſpirituum inuocationem prius ieiunari mandat, & S. Spiritus miſſam accurari. Quapropter difficilè eſt Magos retegere & à viris bonis diſcernere, ſed olim difficilius quàm noſtro tempore: etſi omnes populi omneſq; Philoſophorũ ſectæ Magos condemnarunt, vt Auguſtinus inquit[a], ſectus omneis Magiæ pœnas decreuiſſe, & Seruius apud Romanos narrat horrori ſemper fuiſſe Magos & incantatores, quod ex legibus xij. tabularum & Pandectis cõſtat[b]: cùm tamen omnia oracula quæ pro ſanctiſsimis habuerunt planè eſſent magica, vt antè diximus & pòſt ampliùs declarabimus. Si quis igitur affirmet bonorum ſpirituum & malignorum ſignum ex operibus bonis aut malis petendum eſſe, verum quidem dixerit: ſed in circumſcribendis bonis operibus res tota vertitur: nam vtcunque ieiunia, preces & orationes, caſtitas pudicitiáque, ſolitudo, contemplatio, ægrotorúmque curatio res per ſe bona ſint, ſi tamen propter-

[a] *libr. 18. de ciuit. Dei.*

[b] *l. itẽ iubeo. §. ſi quis aſtrologus. de iniu. toto ti. de maleficis & math. l. ſi quis aliqd, de pœnis. ff.*

propterea fiunt vt honor Satanæ idolo'ue habeatur, vt de rebus præteritis aut futuris oracula cognoſcantur, hæc verò opera non iam bona ſed deteſtabilia, damnanda, & diabolica cenſeri neceſſe eſt. Veteres autem hiſtoriæ docent hæc ab ijſdem Ethnicis fuiſſe facta à quibus faſcinatores & qui elementa (vt lex ait[a]) turbabant fuerunt condemnati: eadem Amorrhæos feciſſe, Indosq́ſimiliter. Ac horum quidem Magorum nonnulli fuerunt voluntarij: ſed verum certu'mque indicium tangendis & cernendis Magis ſpiritibuſqu'e bonis & malis inter ſe diſtinguendis Lex Dei exhibet, nam lege Dei[b] omnes ſortes ſeueriſsimè prohibentur, & varia illarum genera adducuntur, vt alia quoq; ſimilia ſtatuamus eodem iure prohiberi. Neque verò Ioſephi dictum libro Antiquitatum viij. oportet accipi, artem coniurandi malignos ſpiritus à Solomone repertam eſſe: cùm enim res longè minores de eo ſcriptæ ſint, & in omnibus eius ſcriptis ne minimum quidem iſtius artis veſtigium exſtet, non eſt credibile Scripturam fuiſſe illud diſsimulaturam: niſi fortè quiſpiam voluerit Solomonem illorum deteſtabilium librorum autorem facere, quos inſcriptos Magi circumferunt ipſius nomine. Potuit verò ſic Ioſephus decipi vt Iamblichus deceptus eſt. Narrat.n. Eleazarum quendam Iudæum coram Veſpaſiano Cæſare annulo nares cuiuſdã dæmoniaci attigiſſe, malignumq́ ſpiritum vi radicis annulo incluſæ, quam à Solomone monſtratam aiebat, abegiſſe.

[a] li. 6. de malefic. C.

[b] Deut. 18.

Quod genus erroris perniciosissimum est ac scele ratissimum, licet multi squiliam esse opinentur, & malignis spiritibus arcendis soleant præ foribus suis suspendere. Constat enim puluere quodam in ouile per Magum iniecto perituras oues, nisi auer tat Deus: & quemadmodum fascinata pecora hominesque interdum per Magos administros suos restituit Satanas (sed ea lege vt sortes in aliũ transferantur nequicquam sibi intercidat, vt postea demonstrabimus) sic etiam è dæmoniacis malignos spiritus sæpe eijcere, artésque diabolicas ad istud facinus effingere. Sic iste de quo Iosephus narrat faciebat annulo, cui non radix inerat sed malignus spiritus, cuius facultate aut collusione potiùs alter spiritus exibat, vt fides Magiæ & idololatriæ, qua imperitos ludificatur Satanas, haberetur. Signis autem dixerit luporum morsus lupos non petere, nec malignos spiritus à malignis pelli, huic responsurus sum non tam hac arte diuidi regnum Satanę quàm confirmari, & his miraculis stabiliri fouerique idololatriam: neque absonum est illud Augustini, Diabolos à diabolis pelli etiámque euerti, vt improbi ferè non euertuntur nisi improborum opera per voluntatem Dei dicentis apud Ieremiam, *Vlciscar inimicos meos per inimicos meos*. Etenim si boni sæpe bello petunt bonos, multo magis improbos appetunt improbi, diabolósque diaboli. In Daniele autem legimus Angelos imperijs & regnis præesse, bellaque inter se gerere: Angelus enim Dei Danieli dicit [a] Angelum Michaelem Hebræorũ prin-
cipem

[a] Daniel. 10.

cipem cõtra Angelum Perſarum ad auxilium ſuũ aduenisse: ſed de huius loci interpretatione ſapientes viderint. Sic Deus in cœlo diſpoſuit cõtrarios ſtellarum planetarumq́ motus & effecta, ſic contraria elementa, ſic antipathiam hinc, illinc ſympathiam in vniuerſitate rerum, qua contrarietate & ſuaui concertatione harmoina mundi continetur. Iſta autem bonorum ſpirituum & malignorum confuſio ex illo nouorum Academicorum axiomate profecta eſt, Cœlum cũ terra copulari oportere, virtutesq́ cœleſtes cum terreſtribus, & alia alijs coniungi, vt vis diuina elementaribus pariter ac cœleſtibus modis attrahatur. Hæc Procli, Iamblichi, Porphyrij, & aliorum Academicorum hypotheſis: qua magiſter ille artium diabolicarum fretus, cuius libri cum magnificis priuilegijs excuduntur, fundamento huic ſuperſtruxit omnes ſortes & diabolorum inuocationes quæ cum priuilegijs principum, peſtilentiſsimo Rerumpubl. exitio, vbiq; excuduntur. Componit enim characteras proprios dęmonum planetas ſingulos (vt ait) moderantium: hos characteras in metallum planetæ cuiuſq; proprium eodem momento incidi iubet, quo planeta in ſua domo & exaltatione verſatur cum aliqua ſignorum coniunctione grata: atq; tum præſtò eſſe plantam, lapidem, & animal Planetæ deſtinatum: ita planetæ huic ſacrificari omnia: interdum verò planetæ imaginem & Orphei Magi hymnos adhiberi: quibus hymnis plus ſatis Mirandulanus hæſit ſpecie Philoſophiæ, cùm ait

hymnis Orphei non minorem vim inesse ad Magiam quàm hymnis Dauidis ad Cabalam (de qua dicemus suo loco) & à se primùm gloriatur arcanum hymnorum Orphei, qui Medeæ maleficæ magister erat, fuisse reuelatum. Quin hymnos istos ad honorem Satanæ factos fuisse cernimus. quò spectant illa Pici verba, Frustra naturam adit qui Pana non attraxerit. Hac eadem ratione iste magorum magister discipulos suos in omni idololatria, impietate, artibusq; magicis informauit. Etsi quod illi Academici ignoratione per errorem sine dolo malo & bona fide rem bonam arbitrati faciebant, eo per detestandam impietatem Agrippa abusus est: fuit enim quamdiu vixit Magorum sui temporis maximus, quo defuncto scribit Paulus Iouius[a] & complures alij canem atrum (quem ille vocabat dominum) è cubiculo illius exeuntem fuisse visum, qui se in Rhodanum immerserit, neq; ab eo tempore comparuisse. Verùm lex Dei prospiciens sapientissimè eorum impietatib. qui inferiorem mundi partem superiori volunt coniungere & connubio mundum sociare (vt Picus ait impietatem maximam specioso tegens velamine) & herbarum animantium, metallorum, hymnorum, characterum, sacrificiorúmque opera Angelos & Deos primùm minorum gentium, tum per hos Deum maximum creatorem omniũ adducere: Deus igitur ipse impietati huic occursurus disertè videtur vetuisse[b] ne qui gradus fierent ad conscendendnm altare suum, sed vt ad ipsum

[a] *lib. elegiorum.*

[b] Exod. 20.

pſum rectà adiretur præcepiſſe: quod dictum Platonici non ſatis aſſequuti Dæmonum inferiorum & Semideorum opera ſuperiores Deos perducendos eſſe, horumq́ꝫ opera conſimiliter ſupremum Deum. Ex his igitur Platonicos & alios Ethnicos ſtatuimus fuiſſe quidem idololatras, qui ſimplice animo per ignorationem Iouem adorauerint ſupplicauerintq́ꝫ, Saturnum, Martem, Apollinem, Dianam, Venerem, Mercurium, & alios ſemideos, viuendo ſanctè, orando, ieiunando, quæuis iuſticiæ, charitatis, & pietatis facta exercendo: ſed Magos neq́ꝫ hos eſſe credimus, neque eos qui errore pari detinentur, quamuis res futuras diabolicis modis conati ſint prænoſcere, quia rem Deo gratam à ſe fieri exiſtimauerunt. Quamobrem etiam has voces, *ſciens prudens*, in definitione Magi poſuimus. Sed quiſquis notitia legis diuinæ præditus intelligit omnibus iſtis diabolicis diuinationibus interdictum eſſe, & ijs tamen ad aſſequendum aliquid vtitur, hic Magus dicendus eſt. Certiſsimum igitur notam internoſcendæ bonorum ſpirituum à malis, & pietatis ab impietate differentiæ ſitam eſſe in eo animaduertimus, vt perſpiciatur ſi fortè res creatæ Creatoris loco ad conſilium adipiſcendum adeuntur. Sed quia pleriq́ꝫ in prædictionum argumento falluntur, & bona pro malis non infrequenter accipiunt, nunc de prædictionibus præſagijſque videamus.

De

De prophetia, alÿsque diuinis modis ad res occultas cognoscendas. CAP. IV.

DIuinum Græci appellant μάντις ἢ μαντὴν παρὰ τῶ μαντεύεσθαι, id est, diuinare, vel vaticinari: quod genus hominum quia fraudibus mendacÿsque circumfluit, mendacem hominem Galli appellant *Menteur*, vt mihi quidem videtur, παρωνύμως. Latini diuinum vocant, ineptè Magis nomen præstantissimum æquè ac Prophetis dantes. Illud autem est à voce μαντεία, quasi μανεία quædam dicta, quia Diuini fascinati & à maligno spiritu possessi furebãt plurimùm: neque enim Pythias sacerdos diuinabat nisi furore ageretur. Quapropter etiam Herculeus morbus appellatur sacer, quia abrepti Magi similes sunt hominibus ex eo morbo laborantibus. Hebræi diuinos primùm *Videntes* nominauerunt: vt cùm Saul amissis asinabus diuinum consulturus de ÿs quæreret, [a] Samuel Videns esse dicebatur: idem drachmam argenti quam videnti traderet à suo comite postulauit: & Samuel roganti essétne *Videns* se esse respondit: nondum enim [b] ait Scriptura, *Videntes* נביאים id est, Prophetæ dicebantur. Est autem hoc nomen à verbo נבא, quod plurimum passiuæ coniugationis est, vt ostendatur veram diuinationem à Deo percipi. Græcum autem προφητεία prædictionem significat, siue in bonam partem siue in malam acceperis. Quod verò eos qui pulueribus & pingui vtũtur appellamus Magos, hoc scitè cum veteribus distinguens Aristoteles

Cicer. lib. de diuinat.

[a] Sam. 9.

[b] 1. Sam. 10. Ierem. 26. Zach. 13.

teles vernaculo ſermone Magos dixit τοὺς περὶ τὰς φαρμακείας, & Magos φαρμακίδας, vt videre eſt libr. vi. cap. xviij. & lib. ix. cap. xvij. hiſtoriæ animaliũ cum hippomanes ſcribit ὑπὸ τῶν φαρμακίδων vſurpari. Verùm vt cognoſcatur quænam ſit licita & quę illicita diuinatio, omnem diuinationẽ ſtatuemus aut diuinam eſſe, aut naturalem, aut humanam, aut diabolicam, & de his quatuor generibus dicemus ordine. Prima ergo quia à Deo extra ordinẽ proficiſcitur præter naturaleis cauſas, diuina dicitur. De hac extat teſtimonium Dei dicentis[a]. Si qui Propheta fuerit inter vos, ego viſione appariturus ſum ei, & cum eo loquuturus ſomnio: De Moſe verò ſeruo meo fideli præ omnibus, non ſic futurum eſt, non ego facie ad faciem ipſum alloquar. Quem in locum Hebræi[b] annotant Prophetiam eſſe munificentiam opera Angeli aut actiuæ intelligentiæ à Deo collatam rationali primùm animæ, deinde imaginationi, hinc Moſis ſolùm prophetiam excipi oportere, quam Moſi Deum immediatè alloquenti ſine alio modo traditum affirmant, idq; vigilanti: atq; hoc ipſum ſignificari cùm Moſi dicit Dominus[c], Apparui quidem Abrahamo Iſaaco & Iacobo nomine meo Schadai, ſed magnum nomen meum Iehouah non expoſui eis, item ſub finem Deuteronomij, cùm dicitur nunquam fuiſſe Propheta ſimilis Moſi, qui Deum facie ad faciem cognouerit. Quoſcunque igitur ſermones in Scriptura Deus cum Prophetis habuit, per Angelos aut intelligentias ſomnijs & viſioni-

a Num. 12.

b R. Moſes Maymonis lib. 3. more nebocim.

c Exod. 9.

bus fuerunt traditi : ac propterea Hebræorum Theologi[a] à quibus Prophetarum doctrina quasi per manus accepta eſt, omnia ſomniorum viſionumq́ diuinarum genera diligenter expenderũt, quæ Auguſtinus breuiter formis quinq; complexus eſt, comprehenſis putà humanis ſomnijs, quæ neque huius loci ſunt, neque vllius pretij, vt in Eccleſiaſtico legimus. Nam eorum ſolùm ratio habenda eſt quæ diuinitus immittuntur: etſi omnia voce Hebręa חלם & Gręca ἐνυπνίου contenta ſunt, vt viſa Hebræi מראות, Synesius[b] τὰ ἀναρθεάματα, Latini viſiones appellarunt. Inter hæc autem duo differentia inſignis interuenit: primùm à perceptione vtriuſque. Etenim diuinum ſomnium à dormiente percipitur, viſio à dormitante, idq́ impreſsione viua imaginationi adhærente, quæ inſtituendis hominibus res perinde exhibet ac ſi præſentes oculis cernerentur: itaque hęc ab humanis & brutis ſomnijs plurimum diſcrepant, quibus nihil aliud ineſt quàm naturalis impreſsio ita ad imaginationem accedens vt anteà res à vigilantibus fuerunt viſæ. Modus autem diuina conſequendi ſomnia & ad celſum illum prophetię gradum aſſurgendi eſt, ſi primùm omnis arrogantia & κενοδοξία deponatur, & ab inhoneſtis voluptatibus auaritiaq́ abſtineatur, deinde ſi vitę bene inſtituendæ incumbatur, operaq́ in contemplandis & cognoſcendis operibus ac Lege Dei conſumatur. Præterea antiqui Hebręorum Theologi[c] à triſtitia ſenioq́ non mediocriter effectũ prophetiæ tradunt impe-

[a] R. Moſes Maymonis lib. 3. more nebocim.

[b] Lib. περὶ ἐνυπνίων.

[c] Libris Pirke aboth.

impediri, & Prophetas bona ex parte fuisse iuuenes. Hoc autem est totius rei pertingēdæ caput, si læto alacri integroq́ corde laudetur Deus, & Psalmi sæpe ad laudes ipsius maximè verò ad instrumenta musica concinantur: ideoq́ prophetizandi verbū etiam significat laudare Deum, vt 1. Sam. x. & xiij. בהתנבאתו cùm prophetizaret, id est, laudaret. Neq verò ad visionum diuinarumq́ prophetiarū vim intelligendam dicta Philosophorum oportet accipi, qui, ex coniectatione pura iudicantes, putant, si cuius natura est tēperatior huic veriora somnia accidere: virum enim qui florente ætate nunquam prophetauerit interdū videas in ipso mortis articulo, dū mors præstò est, prophetare. Itaq non habens Aristoteles quod super hac re statueret, ait in libro de somnijs, nō exstare verisimilem aliquam causam diuinādi, nisi quę diuina & occulta sit, captumq́ nostri ingenij superet. Illud quoq non est omittēdum, quod Num. xij. legimus Deū se cum hominib. (excepto Mose) non cōmunicare nisi dormientib. somnio & visione, idq́ cum Prophetis solùm, vt visionis à somnio discrimen, diuiniq́ somnij ab humanis ostenderet, aut quę à morbis importantur. Diuinorum autē somniorum atque visionū gradus sunt plurimi. Primus gradus prophetię est reuelatio facta per somniū de colendo bono & fugiēdo malo aut euitādis sceleratorū manibus: qua in specie (inquiunt Hebræi) homo sentit cum animo suo præceptorem quendam à quo instituitur, ideoq de hoc Scriptura dicit S. Dei

ſuper ipſo conquicuiſſe, aut Deum ipſi adfuiſſe. Secundus gradus eſt, cum homo vigilans aliquid percipit, quod animæ adhęreſcens impellit ipſum ad laudationem Dei operumq; eius: quemadmodum Dauid Pſalmos cõpoſuiſſe dicitur, Solomo Parabolas, quibus ampliſsima & elegant. arcana continentur allegorijs inuoluta. Etenim Dauid & Solomo (vt Hebræi notant) ad eundem gradũ quo Eſaias, Ieremias, Nathan & alij conſimiles minimè peruenerunt: ſed quoties in ſcripturis Deus alloquutus Dauidem aut Solomonem dicitur, id Hebræi per Prophetas accipiunt dictum, puta Gadem aut Nathanem, quibus exhibebantur ad Dauidem informandum viſiones Dei, aut Ahiam Silonitem qui ad Solomonem miſſus eſt, & illud etiam quod Solomoni dictum eſt eum fore omniũ qui vnquam extiterint ſapientiſsimum, illud, inquam, non pro viſione accipiunt, ſed pro diuino ſomnio, quam in ſententiam Scriptura narrat expergefactum Solomonem percepiſſe id eſſe ſomnium: item quod Deus ſecundò apparuiſſe Solomoni dicitur, id viſionem fuiſſe negant. Tertius gradus eſt, cùm purgatus animus cernit figuram aliquam ſomnio, hominẽ, beſtiam, aut aliud quippiam, & ſignificationem viſi eodem momẽto percipit: quod in Zacharia non raró legimus. Quartus eſt cùm nuda ab omnibus figuris & pura verba intelliguntur. Quintus, cùm homo loquens apparet, ac res diuinas retegens dormienti. Sextus, cùm Angelum loquentem videre ſibi videtur dormiens.

miens. Septimus, cùm dormientem Deus videtur alloqui vt Esaias inquit[a], vidi Deum & dixit, &c. sic apud Ezechielem, Micheam, & alios. Octauus, cùm visio Prophetica Dei verbo coniuncta aduenit: quo in gradu Hebræi prisci visiones Abrahæ posuerunt, excepta ea quæ obuenit in conualle Mambræ: hanc enim visionem in nono gradu collocāt. Decimus gradus est cùm Angelus videtur facie ad faciem colloquēs, vt in sacrificio Abrahæ. Vltimus & supremus omnium est, cùm Deus in os alloquens sine alio modo videtur à vigile: qui gradus, vt ait Scriptura[b], Mosis fuit proprius. Quod itaque Esaias Deum à se visum fuisse dicit capite vi. hoc visionis est quæ non vigilanti offerebatur: quod Ezechiel in campum inter cœlum terramque situm delatus dicitur, id obuenit dormienti: nam etiam murū templi Ierosolymitani Ezechiel, cùm in Babylonia esset, dicitur perforasse, & consimiliter Ieremiæ indicitur vt cingulum abdat in Euphrate fluuio Babyloniæ, & post dies aliquot cingulum dicitur computruisse, cùm tamen Ieremias nunquam fuerit in Babylonia, Sic de Gedeonis vellere: nam loca persępe, tempora, personas, & alia singularia Prophetæ circumscripserūt, quæ ad visiones tamen referri necesse est. Quod cùm Ethnici & infideles multi non animaduerterent, prophetias à Deo vigilantibus reuelatas fuisse putauerunt, & occasionem criminandi scripturā sanctam aucupantur: multa enim visionis sunt quæ vigilantibus non potuerunt accidisse, & ex Scri-

[a] Esai. 6.

[b] Num. 12.

Daniel.10.

ptura quoque discimus Prophetas consultos die solùm postero respõdisse, nisi anticipasset visio: qua conditione Ahias Propheta reginę Samariæ vxori Ieroboami respondit. Holda verò Prophetissa legatos Regis Iosiæ in noctem iussit exspectare, & Balaam legatos Balaci regis per noctem consistere, quando per visionem asinam loquentem videre sibi visus est, non autem (quod opinantur multi) audiuit vigilans. Diabolus quoque diuinorum operum simia sacerdotes Apollinis in spelunca soporabat, & quicunque oraculum Mopsi consulebant, in æde ipsius dormiebant: ita enim Plutarch. narrat[a] præfectum quendam Asiæ cum Epicureorum aliquot comitatu omneis religiones ludificãtium, puerum in ædem Mopsi misisse cum occlusis literis quæstionem hanc cõtinentibus, vtrum vellet Mopsus sibi à præfecto sacrificari, albúmne vitulum, an nigrum: puerum autem, cum noctem vnam in æde dormiuisset, reuersum dixisse dormienti sibi visum esse hominem qui nihil amplius quàm nigrum responderit, ex eo tempore Præfectum credentem Mopso sæpe sacrificauisse. Duo tamen in discrimine prophetiarum Dei & incantationum Satanæ oportet obseruari. Vnum est eos qui à dæmonibus inspirantur tum magis furere, qui autem à Deo sapere vt cùm maximè. Quamobrem Scriptura Saulem narrat, cùm Spiritus Dei incesseret eum, studiosum fuisse, integrũ, sapientem, idque per bienniũ, cùm verò Spiritus malus, amplius furiosum fuisse & prophetauisse (sic enim

[a] lib. de oraculorum defectu.

enim ſcriptura[a], cu'mq; in cœtu prophetarum eſſet [a] 1. Sam. 18.
ſpiritus Dei inuaſit eum, cœpitqu'e prophetare &
laudare Deum) & veteres Hebræi dixerunt ſolos
ſapientes prophetas eſſe: contrà verò Sibyllę et A-
pollinis Prophetiſſæ nihil niſi furentes & ſpuman
tes rabie prophetabant, ſimiliterq; dęmoniaci pro-
phetæ antequàm diuinent aguntur furore ſum-
mo. Alterum diuinæ prophetiæ incantationumq;
diſcrimen eſt, quod illa ſemper vera eſt, hæ à mali-
gno ſpiritu profectæ aut ſemper falſę ſunt, aut pro
vna veritate centũ mendacia nectũt. Propterea in
lege Deus, Hac re, inquit, [b] Prophetas agnoſcetis, [b] Deut. 13.
cùm quid dixerint ac non euenerit, ego non fuero
alloquutus ipſos. Neq; tñ continuò Propheta fal-
ſus aut improbus putãdus eſt qui prophetiæ do-
num habuerit: hoc. n. interdũ ac non ſemper obué
nit: q; ſi poſteà humano ſomnio nec diuinitus im-
miſſo permotus venturum aliquid dixerit q̊d non
eueniat, errat ille quidem, ſed eo tamen nõ deſinit
vir bonus eſſe & timẽs Dei: verũ Deus hoc pacto
docet nõ eſſe ſtandũ humanis ſomniis, & Eccl. ca-
uendũ p̃cipit vt credat̃ ſomniis niſi q̃ Deus immi-
ſerit. Ex omnib. itaq; Prophetis q Sam. tẽpore vi-
xerũt[c] nullus pręter Sam. fidelis & certus appellat̃, [c] 1. Sam. 3.
q nihil q; non ſit geſtũ pnunciauerit: & inter om- Eccl. pen.
nes q̊q; theologos cõuenit nõ ſemp Prophetis ſan.
fuiſſe donũ Propbet. fuiſſe etiã cui vnica viſio, aut
duo triáve ſõnia obuenerint, interdũ verò gratiã
hãc diuinitus p totã Proph. vitã obtingere, vt Sa.
Elię, Eliſ. Ahię Silon. obtigit. quinetiã pphetia q̃
non

non euenit, aliquando Prophetis reuelatur, vt Micheas interminatus est Hierosolymis, Ionas Babylonem mox euersum iri post xl. dies prædixerat: cũ tamen istud non euenerit vbi pacatus est Deus pœnitentia. Hoc idem Ieremiæ xxvi. Ionæ xi. & Ezechielis xvij. animaduertimus. Sed prophetia ferè desistit senio: vt Ieremiæ quinquagesimoprimo dicuntur Ieremiæ verba desinere, cùm tamen deinde pertexat historiam, vbi Hebræi annotant prophetiam tunc in ipso desiuisse: & de sene Heli dicitur ipsum oculis fuisse captum, quod Hebræi accipiunt de visione prophetica: nam etiam Samuel admodum iuuenis visionem habuit, vt sacerdoti Heli iudicium Dei contra domum ipsius latum exponeret. Ideoq; apud Ioelem legimus diebus vltimis iuuenes visuros esse visiones, & senes somniaturos somnia: hæc autem illis longè inferiora sunt. Nonnunquam etiam gratia prophetica rationali parti infunditur, ac non phantasiæ, fortè ob phantasiæ vel imaginationis imbecillitatem: aut contrà infusa imaginationi ad rationem non permeat, tum quia imbecilla est, tum quia homo in contemplando sese non occupat. Aliquãdo ita infunditur vt ad exsequendum mandatum homo compellatur, quod Ieremiæ qui solus suo tempore Propheta fuit videmus contigisse. Huic enim iubente Domino somnijs & visionibus vt populo exponeret futurum vt Hierosolyma ab hostibus obsessa caperentur vi, Rex populusq; cæderentur gladio, templum conflagraret, oppidum euerteretur,

tur, rem imperatam à Deo non audebat explicare: ſed ita ſibi inſtitiſſe Spiritum Dei narrat, vt vi quadam prophetiam coactus fuerit pronuntiare: ac tum reclamante populo in foueam cœno refertam coniectus eſt & famem aliquantiſper paſſus, donec clàm à Rege euocatus veritatem rei declaraſset. Etenim ſæpenumero prophetia & ſomniū immittuntur vni vt moneat, minetur, aut declaret damnationem alterius, vt Eliæ de Achabo Rege, Nathani de Dauide, & Ahiæ de Ieroboamo indictum eſt: quamuis Dauid Spiritu Dei fuiſſet præditus, ſed aut viſione prophetica quā alij prophætæ habebant oportuit caruiſſe, aut non fuiſſe tam excellenti præditum. Hoc ita eſſe eo demōſtratur quòd ſi quando bellum aut magnum aliquid gerere cogitaret, viſionem à Gade Propheta poſtulabat, aut Sacerdotem (qui comitabatur ipſum) iubebat Ephod induere vt voluntatem Dei ex Vrim & Thummim cognoſceret. Hæ autem voces Vrim & Thummim Hebrææ ſunt, quas LXXII. interpretantur declarationem & veritatem, Chaldæus (vt mos Hebræorum fuit myſteria condere) ſeruauit ἀνερμηνεύτως: Hebraicè vrim lumina; & Thummim perfectiones ſonant. Hoc nomen fuit tabulæ in quam duodecim gemmæ erant inſitæ, inciſaque duodecim filiorum Iacobi nomina, ex catenulis duabus impendentis maximi Sacerdotis pectori, vt in libr. Exodi legimus[a]. Eleazar itaque Pontifex ſucceſſor Aaronis iubetur in Numeris[b] pro ratione Vrim conſulere, vt res gerant ex ver-

[a] Exod. 28.
[b] Num. 27.

bo & responsione ipsius. Si res quæ gerenda erat bene casura esset, quæstione proposita gemmæ viuida micabāt luce, aut inspiratus à Deo sacerdos futura prædicebat: quemadmodum ex Scriptura discimus [a], & Iosephi antiquitatibus [b], vbi lumen istud ante ducētos annos quàm viueret scribit desiuisse. hic autem trigesimo anno à Christo natus est. Græci pectorale istud vocarunt λόγιον, id est, oraculū, quod vulgus ineptè vertit Rationale: Reges enim in causis omnib. grauissimis per Pontificem consulebant deū, & si non edebatur responsum hæc fuit irę Dei significatio. Quāobrem Sauli cùm à Deo abiectus esset (ait Scriptura [c]) nihil responsum est, neque prophetia, neque somnio, neque Vrim & Thummim: ille verò Sagam diabolico Spiritu instructam sibi pręcepit inueniri, vt exitū pręlij, quod postridie commisit & in quo cecidit, cognosceret. Dauidi contrà [d] aut Prophetæ visione semper, aut somnio, aut per Vrim & Thummim responsum dabatur, atque hic rem imperatam efficiebat sedulò: Saul verò cum non paruisset, à Deo populoque simul desertus, & ab hostib. occisus est: ad excusationem enim dicenti [e] Regem Amalechitarum pecudesque à se non fuisse cæsas vt de ijs sacrificia pararet Domino, respondit Samuel idololatria artibusque magicis peiorē esse ἀπειθείαν, & præstare obsequiū omnib. sacrificijs. Apud Iobum [f] quoque legimus Deum miserentem hominum eos commonefacere somnio aurémque vellicare docere quid facto sit opus vt eos humiliores efficiat,

[a] Esdræ 2. Nehem. 7.
[b] Antiq. Iudaic. lib. 3. cap. 9.
[c] 1. Sam. 28.
[d] 2. Sam. 2. & 5.
[e] 1. Sam. 15.
[f] Iob. 33.

ciat, idq́; ter: si enim tertiò monẽti morem non gesserint, tum eos abijci. Quòd si is quem Deus bono Spiritu agendũ instruxit, agenti non obsequatur, obiectionem comminatur Spiritus: si corrigitur, non abijcitur: si non resipiscit, abijcitur. Atq; hi tres modi sunt quibus olim Deus hominibus declarabat voluntatem suam, visio, somnium, & pectorale sacrũ. Quare Propheta Balaam à Deo inspiratus cùm Israelitis benediceret, Beatũ, inquit, populum qui incantationes non habet, cui futura cùm opus est reuelat Deus. Quamuis autem ex Lege Dei promulgata, tot prophetijs, visionibus, iudicijsq́; Dei quæ in Scripturis historijsq́; sacris consignantur, ita de veritate & voluntate Dei bellè informemur, vt non sit opus prophetiis: certum est tamen non eo minus somnia, visiones, & bonos Angelos diuinitus immitti hominibus ad exponendam eis voluntatem Dei, ex qua seipsos regant & instituant alios. Hebræorum itaq; Doctores etsi oraculum Vrim & Thummim à tempore Babylonicæ reuersionis desiuerat, confitentur aliquam diuinam vocem semper fuisse exauditam, quam Iosue filius Leui[a] בת קול, id est, filiam vocis, Græci ἠχὼ appellarunt. De veris autem indicijs quibus homines his donis instructi agnoscuntur vt dicamus paucis, obseruanda sunt optimè recognoscendaq́; ipsorum facta, inprimis verò quem colant Deũ. Nam fieri potest vt visionem aliquis & somnium habeat, futura prædicat prout accidẽt, edatq́; miracula, qui tamẽ adoratio-

[a] Lib. Pirke aboth.

nem aliorum Deorum prædicabit quàm eius qui fecit cœlum & terram: neq; propterea fides huic habenda est, cùm hoc vnum sit è signis quæ Deus disertè præcauit Lege[a], dicens se hunc somniatorẽ prophetamq; mittere ad experiendum amemúsne & reuereamur ipsum. Quibus ex verbis apparet non electis solùm & viris bonis à Deo immitti somnia, sed improbis quoq; & infidelibus, vt consternatos eo seuerius præcipitet. Huius rei plenæ sunt historiæ, vt de Pharaonis somnijs & & Nabuchodonosoris legimus: ante omnes verò principibus viris accidisse, cùm de Reipublicę statu ageretur. Plerumq; tamen vsuuenit quod ait Solomo in libro Sapientiæ, vt improbis terribiles horrendæque visiones adsint: bonis verò, etsi nonnũquam somnijs consternãtur, sua securitas & consolatio. Sic Vespasianus somnio monitus est se Imperatorem fore, cùm Nero dentem vnum (quod postridie accidit) amisisset. Sic Antoninus Caracalla somnio Seuerum patrem stricto gladio audiuit dicentem, vt fratrem occidisti, ita te hoc ictu oportet mori. Sic Atheniensis tyrannus Hippias pridie quàm occideretur somniauit se dextera Iouis in terram dari præcipitem. Artemidorus huiusmodi abundat historijs. Notandum porrò illud est maxima naturalium somniorum parte naturalem humorẽ aut morbum hominis indicari, vt Galenus experientiam docuisse scribit somnium de stellæ casu, aut fractione currus cui ægrotus insideat, mortem homini portendere. Somnia diluculo accidentia homini

[a] Deut. 13.

homini cuius animus vacet perturbatione, veteres pro veris annotarunt. Scriptura ſacra præſtituit regulam, ne credatur ſomnijs niſi quę Deus iniecerit. Eorum ſignum eſt, ſi ab homine bono & verace manant, aut ſi ab improbo cùm agitur perditio eius. Magorum verò, Atheorum, & vita con ſceleratorum turpiumq́ſomnia à Spiritibus malignis infundi poſteà demonſtrabimus.

De naturalibus modis ad res occultas cognoſcendas. CAP. V.

NAturalis diuinatio eſt rerum futurarum, præteritarum vel præſentium anticipatio, quæ nihilominus occultę ſunt in cognitione cauſarum quadam veluti catena inter ipſas dependentium, prout has inde à creatione mūdi ordinauit Deus. Hanc definitionem ſtatui, vt iudicium fieri certò poſsit quænam ſit licita, & quæ illicita aut diabolica diuinatio: quod ex noſtra Magi definitione eſt conſectarium. Inter omnes autem philoſophos & Theologos cōuenit Deum primam æternamq́ue cauſam eſſe, & omnia ab eo dependere. Licet enim Plato tria mūdi principia poſuerit[a], Deum, materiam & formam, in Timæo tamen, Theæteto, alijsq́ locis compluribus Deum ſupra omnes cauſas, & extra omnem conſequutionem ordinē q́ue cauſarum euehit. Demonſtrauit quoq́ Ariſtoteles[b] neceſſariò oportere vt deus vnus ſit, pri-

[a] *Epiſt. 7. ad Dionem.*

[b] *Lib. Phyſic. 6. & 8.*

ἐκ τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ 12.

ma cauſa de qua omnes reliquæ pendeant. Itaq; impietas Manichæorum euertitur duo principia eſſe confirmantiũ, vnum bonum, & malum alterũ, vnũ elementaris mundi, alterum cœleſtis & ſpirituum bonorum Creatorem. Quòd enim Marcionem tria Epiphanius, Baſilidem quatuor principia ſtatuiſſe narrat, opiniones fuerunt improbæ & deteſtabiles: nam πολυθεότης, inquit Proclus Academicus, pura ἀθεότης eſt, & qui plures Deos infinitásve ſtatuit Deũ verũ conat̃ tollere, ἀπειρία τὸν θεὸν ἀναιρεῖ. Sed de aliarum cauſarũ conſequutiõe philoſophis cum theologis minimè cõuenit. Academici enim & Peripatetici docent Deum cauſam efficientem eſſe primæ intelligentiæ (Hebræi Metatron vocant) hanc ſecundæ cauſam eſſe, hanc tertiæ, ſic deinceps ad cauſas uſq; ultimas. Quamobrẽ Iulianus apoſtata Plat. errorẽ & Iamblichi præceptoris ſui ſequens in libr. quẽ aduerſus Chriſtianos ſcripſit[a] in eadem eſt ſententia, & Chriſtianos eo nomine criminat̃, ꝙ Deũ affirment principiũ & originem eſſe rerũ viſibiliũ & inuiſibiliũ ſine alio modo: etſi hoc dogma nihil abludit ab ipſo contextu hiſtoriæ ſacræ, dicentis, In principio creauit Deus cœlum & terram, tum creaturas ſingulas, ita vt ex ordine agatur de creatione Angelorum ne rerum creatio Angelis tribuatur: & homines quoq; arcanorum Legis peritiſſimi his verbis, Deus creauit cœlum & terram, materiam dicũt formámq; innui: vt opinionem eorum euertunt qui nõ materiam ſed formam ſolùm à Deo factam fuiſſe putant & materiam

[a] apud Cyrillum contra Iulianum.

riam confusam iam antè exstitisse, errore perniciosisissmo. Origeni quidem & nonnullis placet Deum ex ordine semper infinitos mundos creauisse & cùm visum fuit exscidisse, puta elementarem mundum septies milleno quoque anno, cœlestem verò quadragies nonies milleno: tunc omneis beatos spiritus sibi adunare, & per annos mille materiam confusam informémque sinere: deinde virtute sua omnia in statum priorem dignitatémque reformare. Huic opinioni requiem terræ septimo quoque anno, & annum Iubilæi quadragesimo nono accommodant: ac propterea in creatione mundi aiunt Angelorum creationem reticeri, vt ostendatur eos corruptis mundis antecedentibus immortaleis permansisse, q̄ Mirādulanus princeps in suis Cabalæ positionibus pro certo habuit. Hæc in arcana sua philosophia Hebræi[a] docent cum Origine: quæ opinio etsi omnib. Theologis non æquè accepta est, quia plus satis videtur in profundissima Dei secreta penetrare, eorum tamen impietatem resecat qui Spiridionem & alios Nicenæ synodi Episcopos ludificati sunt, dicendo mirum illud esse quòd Deus inde à tot centenis annorum millibus, ac potius ab æternitate infinita de mundo hoc tandem faciendo, & quidem breui perituro, ante tria aut quatuor demum annorū millia cogitauerit: etiamq; hoc pacto speciem habitura esset Rabbi Eliezeri sententia, dicentis Deum de lumine vestis suæ tanquam ex materia fecisse cœlos, quod

[a] Rabbi Iuda, & Leo Hebræus, & alij. lib. περὶ ἀρχῶν.

quod non abſimile eſt à Solomonis dicto[a] qui ante creationem mũdi materiam confuſam fuiſſe docet, & nihil noui ſub ſole factum. Verumtamen ſi infiniti mundi alij alijs ſucceſsiſſent (quod dogma repudiandum eſt) fateri tamen oporteret materiã primam à Deo creatam eſſe: hoc enim ſine impietate negari non poteſt. Alioqui ſequeretur materiam æternam eſſe, cauſam efficientem æquandam effecto, & alia abſurda neceſſaria, quæ alibi annotauimus[b] ſententiæ Ariſtotelis aduerſari oſtendẽtis non poſſe aliter fieri, nec poſſe à natura cohærere iſta, & vnicam primam cauſam eſſe demonſtrantis: quemadmodum etiam Hebræi, Academici, & Stoici vno ore improbarunt iſta, & Plutarchus[c], Galenus[d], adeóq; ipſi Epicurei deriſerunt. Nobis igitur ſic conſtitutum eſt, Deum ex nihilo materiã creauiſſe, quod ברא Hebrçum ſignificat: ſin minus, עשה facere, vſurpaſſet, vt cùm Deus hominem de limo terræ feciſſe dicitur, materia quæ antè comparata fuerat, deſumpta: quibus verbis myſterium celſius innuitur, teſte Rabbi Paulo Riccio, nempe ex anima intellectum à Deo fuiſſe factum. Atque hoc prætereà in verbis iſtis obſeruandum, *dixit & facta ſunt*,[c] verbum אמר ex propria ſignificatione non, ſolùm eſſe dicere, ſed etiam velle, & ſic Hebræos accipere: cùm Deus ſermonem ad res creatas, quæ nondum erant, non fuiſſet habiturus, ſed inde à creatione rerum Angelos ſuos diſtribuerit, quorũ opera res creatas inſtaurat & fouet. Deus autem ſi quando efficiens cauſa, forma, & materia mun-

[a] *Lib. Sapiẽ.*

[b] *in method. cap. 6.*

[c] *lib. περὶ τῆς ἐν τῷ τιμαίῳ ψυχογονίας.*

[d] *lib. de placitis Hippocrat. & Platonis.*

[c] *Pſalm. 33.*

mundi nominatur, non ꝓpterea cœli aut alterius creaturæ forma esse intelligendus est, sed is qui omnibus dat vt sint & sine quo nihil potest subsistere. Angelum cùm dico, omnem potentiam virtutémq; in genere volo intelligi quam Deus rebus creatis donat, & spiritus boni & mali, homines, venti, ignisq; in Scriptura Angeli appellant[a]. [a] Psalm.103
Quod itaq; moueri cœlos cernimus cœlestiáq; lu & 104.
mina, id Angelorum fit ministerio qui propriè dicuntur angeli, prout Theologi omnes & philosophi confitentur, adeóq; ipse Aristoteles aiens vt cœli quinquaginta sint totidem inesse Angelos seu intelligentias: non quòd Deus solo nutu nequeat sine alio modo regere omnia, sed quia magis decet ipsum rebus quas creauit vti. Ideóque in Scriptura legimus Deum esse in Angelorum cœtu, se ibidem spiritus malignos sistere, vt Propheta Michæas narrauit Regibus Iudæ & Samariȩ, & Deum Satanam in Angelorum cœtu compellare[b]: [b] Iob.1.
quȩ Hebrȩi omnes de ministerio rerum creatarum accipiunt quibus Dèus ad singula vtitur. Diximus anteà quemadmodum homines Deus nō alloquitur nisi per Angelos, sic nihil in rebus corporeis efficere nisi per corpora cœlestia, siue ordinaria potestate vtatur, siue extra ordinem immediatè faciat: quod Zachariæ viso demonstratur lucernarum in candelabro septem[c] (quod in Apocalypsin [c] Zachar.4.
postea fuit translatum, & ibidem interpretatur Angelus septem oculos esse quibus videt Deus) & Angelorum fundentium oleun ex duabus oleis

ad dexteram Dei, quos aiunt Hebræi ſeptem planetas eſſe quib. diuina virtus infuſa eſt per totũ orbẽ manatura. Licet igitur ſempérq; licuit cœleſtiũ luminum virtutẽ inquirere, modò in cauſis naturalibus conſiſtatur: nam in eo verſatur Dei gloria quòd per creaturas ſuas res facit tam admirabiles. Hæc ſententia Damaſceni [a], hæc Thomæ Aquinatis in libro de ſortibus, & altero de iudiciis aſtronomicis, hęc Scoti: neq; amplectẽdus Lactãtij Firmiani error, qui Aſtrologiam, Necromãtiam, Magiam, haruſpicinã à malignis ſpiritibus inuentas aſſerit: nam hoc quidem de aliis verum eſt, ſed Aſtrologia effectorumq; cœleſtium notitia à Deo donata eſt. Et quamuis Caluinus [b] certo (opinor) conſilio, quia Melanchthonem animaduertebat in Aſtrologiam plus æquo incumbere eamq; magni facere, pro eo ac potuit Aſtrologiam depreſſerit, mirabilia tamẽ aſtrorũ effecta fateri cogitur, hoc vnum addens eſſe Deum ſuperiorem iſtis omnib. & qui confidit Deo hunc nihil ab iſtis debere metuere. Atqui tantumdem Ptolemæus dicit [c], imperare cœlo ſapientẽ, & Abraham Aben Eſra maximus inter Iudæos Aſtrologus filios Iſraelis ait [k] non ſubiici aſtris, de iis qui confidunt Deo intelligens: qui verò nõ timet Dominũ, inquit Solomo, tranſibit ſub rota, cœlum proculdubio his verbis, virtuteſq; & influẽtias cœleſtes denotans. Eadem ratione Hebræus Philo allegorias Bibliorum explicans, vbi dicitur Cherubinus ante Paradiſum gladio flammante rotam efficere, dicit hoc cœlum flam-

[a] in Theologicis ſententiis.

[b] lib contra Aſtrologos.

[c] in decalogum.

[d] Lib. pirke aboth.

flammans esse luminibusque abundant cœlestibus, quorum vi & influentia materialem hunc mundũ tuetur Deus, hanc verò materiam homini bruto terrenisque voluptatibus seruienti esse impedimento ne in contemplationem admirabilium Dei operum assurgat, itaque efficere vt tanquã in sepulchris, sic in corporib. suis sepulti iaceant: de quibus agit Scriptura Psalm. lxxvij. versu vij. dicens, Sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quorũ non es memor ampliùs, & ipsi de manu tua repulsi sunt: q locus complures nõ attendentes ad Hebræorum allegorias torsit, à Chaldæo verò Paraphraste in hãc formam redditur, Sicut occisi gladio dormientes in sepulchris quorum non recordaberis ampliùs, & ipsi quidem à facie diuinitatis tuæ separati sunt, nempe gladio cœlum naturalemque eorum influentiam intelligens qui conditionem quæ à natura est & brutam bestiarum vitam prosequuntur. Quapropter etiam Deus aquas quæ sub firmamento sunt, id est, cœlestes influentias dicitur ab iis diuisisse quæ supra cœlos sunt, id est, ab Angelorum & intelligentiarum mundo. Euidentissimum verò potentiæ quam Deus cum astris communicatam voluit habemus testimonium, vbi dicit Iobo[a], Poteris ne ligare Pleiades, aut stellas maioris vrsæ disiungere? An produces Hyadas & poteris gubernare stellas Arcturi? Hic Deus astra totius cœli annotauit quæ maximam vim exerũt in hoc elementari mundo, prout singulis anni tempestatibus cognoscitur in ortu & occasu heliaco & chronico i-

[a] Iob.38.

psorum. Deinde verò vniuersè Iobo dicit Deus, Scísne leges cœli? tu'ne potestatem cœlo daturus es quam habet in terram? Hi omnes loci amplam demonstrant potentiam quam Deus corporibus cœlestibus indidit in hunc elemẽtarem mundum. Quinetiam Deus creatis cœlorum luminibus edixit vt sint temporum annorũ dierúmque signa: quod ad commoditatem numerandi dies referre fuerit ridiculum, quia tot centena stellarum millia futura essent inania. Atque hæc quidem magna facultas & virtus admirabilis corporum cœlestium tantũ abest vt minuat vllo pacto potentiam Dei, vt eam contrà extollat euehátque mirificè. Si enim virtute lapidis, herbę, animalis cognita laudamus Deum, quanto maius habituri sumus laudationis illius argumentum, si amplitudinem, vim, claritatem, celeritatem, ordinem, stupendúmque motum cœlestiũ corporum animaduertamus? Ideóque Psaltes laudato deo istarum rerum inferiorum nomine, cùm ad vim astrorum annotandam venit, extra se raptus exclamat in hanc formam[a]:

[a] *Psalm. 8.*

Suspiciens oculis tua celsa palatia cœlos,
Artifices digiti quos peperere tui,
Lucentémque globum Lunæ, Titaniáque astra,
Quæ doctæ Domini constituere manus:
Ecquid homo est, dico attonitus, quem mente reuisas
Sollicita, cuius te meminisse iuuet?

Enimuerò cœlum theatrum est laudis Dei elegantissimum, cuius luminum effecta quò magis agnoscuntur

ſcuntur, eò magis ad Deum celebrandum homo abripitur. Cernentes imperiti plenilunio nouilunioq́ue abundare marinos fluxus, alio tempore breuioreis eſſe, fluxus quotidie ſpatio vnius horæ tardari, in eodem agro, regione, climate, ſed variis portubus reciprocari variè fluxus, obſtupeſcunt. Vident piſcatores omnia oſtracina eſſe inania: ſimiliter animalia, plantæ, elementaq́ue omnia mirabilem ſanguinis, humorum, medullarumq́ mutationem declinante Luna & augeſcente ſentiunt. Arborem ad ædificandam putatores non cædunt plena, ſed decedente Luna, alioqui lignum ædificiis foret inutile. Eodem tempore inſeritur, plantarumq́ radicibus accumulatur: grana & legumina vanno excutiuntur declinante Luna, aliæq́ obſeruationes innumeræ à veteribus fuerunt annotatę, quas videre eſt apud Plinium lib. xviij cap. xxxij. Criticos febrium morborúmque dies fatentur Medici à Luna gubernari, etiamq́ Galenus libros complures ſcripſit de hoc argumento, miratus id quod in horoſcopo ægroti ferè animaduertitur, oppoſitum Soli aſpectum Lunæ aut quaternam morbis afferre mutationem manifeſtam, itemq́ ſi Luna ſtationem oppoſitam aut quaternã aſſequatur ab eo loco vnde inuadẽte morbo profecta eſt. Cõſimiliter in lue peſtilentiaq́ publica per ſingulos quadrantes Lunæ videmus innumeros ſubita morte concidere. Verũtamen Galenus ab experiẽtia iudicabat quam ex veterum obſeruationib. didicerat; nam ne verum quidem Lunæ motum co-

[a] De diebus decretorijs Hippoc. li. 1. περὶ κρισίμων.

gnoſcebat, vt ex libris ipſius conſtat[a]. Quanto maiore igitur admiratione fuiſſet traductus, ſi aliorũ Planetarum coniunctionũ, reciprocantium aſpectuum, fixarúmq; ſtellarum effecta etiam in corpus & conſtitutionem hominum percepiſſet? Veteres enim hæc axiomata ex multorum ſeculorũ experientia amotarunt, Saturno & Mercurio inter ſe in bruto aliquo ſigno oppoſitis hominem qui tũ naſcitur balbum ferè aut mutum eſſe: Luna ad ortum poſita eſſe incolumem, defectum patiente non poſſe infantẽ viuere: nec eum diu viuere qui tum naſcitur cùm Luna in coniunctione eſt. Arabes deniq; cognita cœleſtiũ influentiarum in corpora facultate, inaugurari nolebãt medicũ niſi peritum Aſtrologiæ, & Græci peritos vtriuſq; ſcientiæ Iatromathematicos appellabant. Ne plura, ex cœleſtiũ rerum profluentia & humores cognoſcuntur, & naturalis corporũ humorumq; cõſtitutio: ſed malè audiuit hæc ſciẽtia, inquiebat Melanchthon, apud multos propter eorũ qui ineptè de ea ſcripſerunt ignorantiam. Aſtrologos uerò iudicium facere de animis, ſpiritibus, vitijs, virtutibus, meritis, & ſupplicijs indignum eſt: de religione arrogare omniũ eſt indigniſsimũ: q multi faciũt, eos monetę adulteratores imitati q è plantis quidẽ & metallis quintam eſſentiã extrahunt, mirifica olei & aquæ genera faciunt valde ſalutaria, de virtute metallorũ & tranſmutatione acutiſsimè diſſerunt, ſed nihilominus adulterinã monetã conflant: ſic iſtorũ Aſtrologorũ multi cùm ex horoſcopo humorẽ & naturalem

lem corporis affectionẽ explicarũt, ad ea impudenter transcendunt quæ corpus non attinent, vt connubia, dignitates, expeditiones, opes, & alia huiusmodi quibus nihil cũ astris cõmune est, & si quid ius in eas res haberẽt astra, impiũ tñ foret stultissimũque omniũ de eo peruestigando laborare. Etenim si Diuinus falsò prædixerit igne aut laqueo periturũ quemquã, tum mille mortes obit ante mortẽ sine occasione miser: sin vera est prædictio, semp inquietus est geminato malo. Si cui diuinus falsó affirmauerit ipsum magnũ fore & diuitẽ, hũc eò spe inani perducet, vt bona sua otiosus & iners dilapidet: Sin verè, spes dilata (ait Sap.) facit vt homo langueat, adeò vt cùm res adest, iamdiu absit voluptas. Etsi in more habet Dñs vt eos qui scrutantur ista frustrari bono exspectato sinat, & malo à quo sibi metuunt opprimi. Inexcusabilis verò illorũ est impietas q profluentijs cœlestib. assignãt religiõis dominatũ: vt Iulij Materni scribentis eũ cui Satur. in Leone est victurũ pdiu & post mortẽ in cœlos ascensurũ: itemq; Albumazaris affirmantis eũ qui orabit Deũ quando Luna cum altero planeta (cuius nomen de industria placet reticere) in capite Draconis cõiuncta est, impetraturũ petitionẽ suã: qd Petrus de Apono Magorũ omniũ qui fuerunt vnquam Coryphæus se expertum narrat, vt homines ad eandem improbitatem pertrahat. Qua in re gemina est impietas & ignorantia: cùm caput & cauda Draconis nihil sint aliud quàm duo puncta intercurrẽtis sectionis imaginariæ duorumq;

orbium,

orbium, quibus nec ſtella nec planeta ineſt, ſingulis momentis variantium. Quamquam maioris adhuc impietatis tenetur Albumazar, quòd ex profluentiis cœleſtibus religionum fines auſus ſit circumſcribere, Chriſtianam religionem dicens anno M.CCCC.LX. deſituram, quod tempus ante annos plus centum videmus effluxiſſe. Ineptè ſimiliter Arnoldus Hiſpanus Antichriſtum anno M.CCC.XLV. venturum prædixerat: & Cardinalis de Alliaco, qui librum ſuum infarciuit mendaciis huiuſmodi, de fine trium religionum agens ſepties mille ſeptingentos quinquaginta octo annos ſtatuit à creatione mundi, aberrãs à probato Chriſtianorum Hebræorumq́ꝫ calculo mille quingentis annis: idémq́ꝫ Horoſcopum faciens creati mundi Solem ponit in Ariete, quem in Libra fuiſſe docet diſertus Bibliorum textus[a]. Primum enim mundi creati diem fuiſſe eum quem dicimus, ſeptimi menſis decimum (in quo Libræ ſignum eſt) ex Bibliis ſacris didicimus. Amplius inſaniuit Cyprianus Leonicus memoria noſtra: qui religionem Ieſu Chriſti mundumq́ꝫ finem habituros dixit anno M.D.LXXXIII. & tam grauiter confirmat vt dicat, *Proculdubiò alterum aduentum filij hominis in ſede maieſtatis ſuæ prænuntiat*, idq́ꝫ propter coniunctionẽ ſummã quę eſt in triplicitate aquatica Ieſu Chriſti. Hoc verò in Aſtrologia inſigniter abſurdum eſt, in cauſa religionis impium: nullus enim Planeta vnquam ſignum ſuum ſtationemq́ꝫ euertit: Iupiter autem piſcibus coniungitur in ea coniunctione abs

[a] *Exod. 23. Ioſepho lib. 5. antiq. c. 3. R. Abrahã Abẽ eſra in cap. 7. Danielis. initiũ mũdi in Tiſri conſtituũt qui mẽſis eſt September.*

abs qua iſte metuit tantopere, Iouis cum Saturno, q̃ duo ſigna inter ſe amica ſunt. Cùm autẽ iſtud tã ſeriò confimauerit vt dubitari de eo nefas videret̃, quàm ſtultum illius eſt hominis factum qui Ephemeridas in triginta annos poſt conſummationem mundi (quod iſte fecit) conſcripſerit? Neque verò prudentiùs Cardanus iudicauit, rationes iniens horoſcopi Ieſu Chriſti & in Italia Galliáque excudi iubens, quibus Saturnum in ſtatione nona ſignificare putat deſertam fore religionem, & Martem in domo ſeptima coniunctum Lunæ genus mortis oſtendere: ridicula omnia, cùm Mars in ſigno proprio, id eſt, igneo verſaretur. Verùm ſummę impietatis eſt ſiquis religionẽ aſtris tentet ſubijcere: quemadmodum Abeneſra fecit, qui magnũ ducem (quẽ vocat Meſsiã) Iudæis liberandis prædixit naſciturum anno M.CCCC.LXIIII. nec tamen illud accidit. vt igitur opiniones iſtas diuinationésq; impietatis & ignorantiæ plenas omittamus, eas ſolùm naturaleis prædictiões accepturi ſumus quæ profluẽtijs cœleſtibus in corpora atq; humores tribuuntur. Certum quidem illud eſt, ingenia & mores hominum ad humores ſæpe accedere, vt Gallenus ait in libro, Quòd mores humoribus obſequantur: ſed non ſemper eſt neceſſariũ, cùm inclinatio ſit à natura ſolùm, ac nõ neceſſitas. Quum itaque lingua ſancta (qua Adam, vt eſt in Geneſi, omnib. rebus ex proprietate ipſarũ, naturali indebat nomina) Saturnũ שבתי legimus appellari, id eſt quietum & tranquillum propter natura-

lem eorum inclinationem quorum Horoſcopum Saturnus obtinet (vt ferè ſunt melancholici, tranquilli, & contẽplationũ ſtudioſi) aut Iouem צדק .i. iuſtũ, quia iuſtitię ciuili ſtudere videntur ij quibus Iupiter dominus eſt horoſcopi, aut Martem מאדים id eſt, robuſtũ, propter naturalem inclinationem qua eos afficit quorum præeſt horoſcopo, vt eos quodammodo Martiales reddat aptoſq; laboribus, & ſic de cęteris: nõ tamen continuò neceſſitatem poni opus eſt, ſed inclinationem à neceſſitate liberam. Idem quoq; iudicium facimus de magnis ſuperiorum planetarum coniunctionibus cũ differentibus triplicitatibus, poſt quas cõiunctiones veteres permagnas mutatiões in rebuſpub. atque imperiis annotant accidiſſe: nullã.n. hic neceſſitatem adeſſe alibi demõſtrauimus[a]. Nam etiam fieri non poteſt vt à ter mille annis ſolùm ex quo obſeruationes Aſtronomicæ fuerunt traditæ (antiquiſſima enim eſt Sennacheribi Aſſyriæ Regis) tanta capta fuerit experientia quanta ad iudicium certò faciendum eſt neceſſaria. Itaque Ptolemæum videmus & Firmicum Borealibus populis triplicitatem ignis tribuere: Albumazarem verò Orientalibus,[b] & triplicitatem aquarum meridianis, & cum hoc Paulum Alexãdrinum[c] & Henricum Mechliniensem facere Alcabicium verò Capharem, Abenacram, Meſſahalam, & Zaelem Iſraelitam triplicitatem terrę Meridianis aſſignare. Omnino certi nihil poteſt in futurũ de mutatione rerumpub. conſtitui niſi fundamentum hoc fuerit confirmatum, prout

[a] lib. de rep. & lib. de method. hiſtor.

[b] 6. magni introductorij.

[c] in Inſtit. artis Apoteleſmaticæ.

prout amplius in libris de Repub. declaraui, ac proinde breuior hoc loco futurus sum. Nulla igitur fortuita prædictio statui, nulla vsurpari potest nisi quæ nitatur experientia: quæcunque autem rerum experientia teneatur, tamen dominatus omnium semper est Deo cõmittendus, qui Solis & Lunæ cursum potens est sistere, vt fecit postulante Iosua, & solem ad retrogrediendum impellere, vt fecit cùm vitam regis Ezechiæ ànnis xv. prorogaret: nec dubium est quin is qui fidem in Deo collocat superior sit quauis cœlesti profluentia. Quamobrem Platonicus quidam dicebat olim q̃ naturam sequitur eum se fato submittere & cursui naturæ singulis rebus elementaribus destinato: cũ verò qui à bono spiritu agitur, omnib. fatis potiorem esse. Vt autem maiestas Dei per illam scientiã naturę astrorum cœlestiúmq; luminũ reuelatur, sic etiam contrà damnandæ sunt electionum Arabicarum fraudes, & illicitæ iudicandæ: & de iis oportet accipi decretum Concilij Toletani primi cap. 8. & Concilij quarti Carthaginensis cap. 89. Naturales diuinationes aliæ plus habent euidentiæ, quæ sũt ex temporis cõstitutione, prout ordinaria est illarũ experiẽtia. Ex his tota μετεώρωας scientia cõstat, id est impressionum ignis in suprema regione, aut generationis imperfectorũ corporũ in media aeris regione: vt Luna rubẽs significat vẽtos, imbres pallida, serenitatẽ clara. Fumida enim exhalatio quæ gignit vẽtos similis est fumo quo rubescit flamma, & pruna ex atro carbone rubet, ait Theophrastus qa

nigrũ & clarum inter se confusa sunt: humidus vapor efficiens pluuiã serenæ Lunæ claritatẽ adimit: claritas verò nitente aere sine impedimento cernit. Hæ autẽ naturales diuinationes eò certiores sunt quòd experientia conueniat causæ, quę non perinde abstrusa est atque huius inuestigatio cur pluuia hoc potiùs tẽpore quàm illo decidat. Hic dicet Astrologus mõstrari obseruatione veterũ vapores primùm, deinde pluuiam à Luna Hyadibus, Pleiadibus, aut stellis Cancri coniuncta excitari. Sed aliæ aliis sunt certiores in hoc argumento: cuiusmodi illa est ab antiquis omnib. probata & oculis omniũ exposita, quarta & sexta Luna si serena fuerit, constitutionem Luna totius certissimè præmonstrare, nisi qua coniunctio insignis intercidat: sed tamen nũquam huius rei causa fuit explorata, quod Virgilius optimè annotauit[a] dicens,

[a] 1. Georg.

Sin ortu in quarto (namque is certißimus autor)
Pura non obscuris in cælum cornibus ibit,
Totus & ille dies & qui nascetur ab illo
Exactum ad mensem pluuiis ventisque carebunt.

His rebus plenus est Arati liber, quas nihil opus est minutatim pertexere. Taceo naturaleis medicorum prædictiones quæ in omnium oculis versantur, & ab Hippocrate Galenoq́ libris singulis, maximè verò in libro de arte parua exponuntur: vt cùm ait siquis debilitatem neruorum palpitationémque senserit, eo de podagra ventura confirmari: dysenteriam si à melancholia inceperit letha-

lethalem esse, & cætera. Est quoque Phytoscopia, id est, occultarum rerum ex plantis prædictio, vt virga è corylo per medium dissecta si tenetur manu, eò inclinat vbi metalla sunt, quod omnes metallici plurimùm experti sunt: itaque ad augendam corylũ metallica terra ipsi apponitur. Hæ prædictiones omnes experientia cognitæ etsi causas occultas habent & incognitas, naturales sunt tamen: quarum inuestigatione amplitudo operũ Dei & admirabilis forma retegitur. Quemadmodum autem naturales modi quos Deus cognoscendis occultis rebus & futuris dedit boni sunt & laudabiles: ijdem quoque sunt modi quos Deus nobis præmonstrauit vt tueamur nos ipsos, nutriamus, induamus, incolumitatem vim & alacritatem conseruemus, & curemus morbos, modò ex animo illud agnoscamus virtutem alimentorum medicamẽtorúmque & alias occultas vires quæ elementis, plantis, lapidibus, metallis, animalibus insunt à Deo proficisci, qui vires eis cũ videtur adimit frangitque facultatem panis (vt in Lege Dei est) inmittens famem. Qui enim rerum naturalium viribus sic vtitur vt si manarent ab eis, Deo iniuriam facit ad quem laus tota pertinet. Ac propterea Galenus xx. libros quos de vsu partium corporis humani scripsit, postquam admirabilia secreta quæ in eis sunt retexerat, hoc dicto terminat, videmur nobis elegantem honoris cantum in Dei laudem cecinisse: meliúsque Seneca reprehendens eos qui aiunt, hoc aut illud natura fecit, Tu

naturæ (inquit) Deo nomen mutas: quanto pulchrius si dixeris, Deus hoc aut illud fecit? In tota Scriptura sacra nõ exstat istud Naturæ vocabulũ sed vbiq; dicit̃, hoc effecit Deus, fecit Deus vt illud fieret, & transitiuũ verbum Hebræũ adhibet̃ הפעיל, quod est (vt ita dicamus) fecit facere: sed hoc verbũ Græci & Latini actiuo verbo reddiderunt, cuius verbi abusus errores nõ paucos attulit eorũ q̃ Deo res attribuerunt maiestate ipsius indignissimas. vt cùm dicit̃ Deus rotas è Pharaonis curribus sustulisse, primogenitos Aegypti occidisse, eũ nihil fecisse nisi per Angelos constat: nam populo suo præceperat vt superliminare ianuarum sanguine Paschalis agni obsignaret, vt videns (inquit) sanguinem vobis intactis prætereã, neque destructorem patiar venire in domos vestras. Ita solet Scriptura Deo rerum creatarum opera tribuere tã mala quàm bona, vt cùm Esaias inquit, Nullum est malum in ciuitate quod non fieri fecerit Dominus, & Ieremiæ xxxij. Omne malũ hoc venire feci super locum istum etsi: spiritus hominésq; pessimi plerumque sunt illius administri, vt est apud Malachiam, Increpabo deuoratorẽ ne perdat fructus vestros & vites vestras efficiat steriles: idque adeò quàm ad Deum confugiatur, ne alius quàm ipse timeatur, néue alteri præter ipsum agantur gratiæ, aut alterius laudes quàm solius Dei prædicentur. Etenim nõ fugit Hebræos operum Dei & naturæ differentia à Salomone non raro annotata, vt cùm in Prouerbiis allegoricis ait, Filius sapiẽs obsequit̃

man-

mãdatis patris, neq; obliuiscit̃ legem matris, nẽpe mandata Dei & legem naturæ intelligens. Nam horrendæ omnes idololatriæ inde omnino proflu xerunt quòd relictus fuit Deus, bonorum acceptorum honos exhibitus actæq; gratię Soli luminibusq; cœlorum, tum spiritibus postremò inferioribus creaturis. Atque hoc pacto Aegyptij boues adorauerunt, quia maximum ex bobus emolumẽtũ percipitur, Palæstini & Amorrhæi arietes quos vocabant *Estherobt*, & quibus vescebantur: qua in re falsus est Cicero[a] cùm ait, Nulla gens est tam stupida quæ id quo vescatur Deum esse putet. Hæc igitur satis futura sunt ad demonstrandum natura leis modos quibus aliquid consequitur esse licitos & à Deo institutos, si ad ipsum non ad res creatas honor & laus eorum nomine referatur: siue futuris rebus abditisq; cognoscendis siue efficiendis aliis, vt si certorum lapidum plantarumq; indiciis ac non diabolicis artibus metallicæ venę peruestigabuntur. Præterire tamen silentio nõ possum quod Ioannes Picus Mirandulanus Princeps scribit in magicis positionibus, naturalem Magiam nihil aliud esse quàm πρᾶξιν Physicæ quo reti Satanas nobilia multorum ingenia in nassam suam pertrahit, sic fore congitantium vt naturalium rerum facultate virtutes cœlestes non attrahantur solùm, sed etiam vi quadam compellantur. Idem verò positione xxiiij. confirmat nihil figuris & characterib. in Magia esse valentius, & positione xxi. barbaris & ἀσήμοις vocibus plus inesse virium quàm ijs quæ aliquam

[a] *Lib. de natura Deorũ.*

aliquam habent ſignificationem: quarum rerum vanitatem ac impietatem potiùs antè oſtēdimus. Verùm vt fraudis iſtius arcanum retegatur quod idem autor aut quiſquis fuerit abuſus nomine illius conatur tegere, poſitione xxviij. in hymnos Orphei hæc verba legimus, Fruſtra naturam adit qui Pana non attraxerit, id eſt, Satanam non inuocauerit. Panos enim appellatione veteres omnes eum intellexerunt qui Hebræis eſt Satan, terroreſque Panicos dixerunt eos qui à diabolis afferuntur, & quibus dæmoniaci agitãtur cùm malignos ſpiritus ad vexandum ſe irruentes fugiunt: & Plutarch. libro de Oraculorum defectu principem dęmonum magnum Pana vocat, ad cuius mortē alij dęmones clamoribus magnis flebiliter eiulantes auditi ſunt Tyberio Cæſare imperium obtinente: quam hiſtoriam Euſebius quoque confirmat in libris de præparatione Euangelica. Similiterque poſitione xi. per Leucotheam Lunam intelligit, quã Hebræi לבנה id eſt, albam vocant, & poſitione xix. dicens nihil eſſe quod in Magia effectum ſine veſta conſequatur, ſacrificia igne confecta intelligit. Idem ex Cabala peſtilentem Magiam efficit & fundamenta Legis Dei prorſus euertentem, vt facilè agnoſcet quiſquis ad rem propiùs attēderit: Cùm enim Cabala nihil ſit quàm recta diuinæ Legis interpretatio quam litera adumbrat, hic cõtrà eò ſolùm ſpectat vt literarum & characterum vi faciat miracula. Hanc fraudem placuit retegere, vt quicunque Agrippam magorum magiſtrum legerint

& qui

& qui idem ſentiunt ſe porrò non ſinant decipi, lapidibus, plantis, aliiſq; rebus naturalibus abutentes ad virtutes & profluentias cœleſtes attrahendas. Quamobrem Hippocrates libro de Morbo ſacro Magos deteſtatur qui ſe eo tempore iactabant Lunam attracturos: hoc enim (inquit) foret Deos planis ſubiicere, & cœlum terramq; hominibus mancipare: quod & principiis naturæ & ipſi contextui ſacræ Scripturæ in Iobo aduerſatur, vbi Deus legum quas cœlo terræq; tulit mentionẽ facit. Quinetiam technam hanc demonſtrant characteres ipſi & figuræ diabolicæ, barbara vocabula, & quæ nuſquam intelliguntur, quę nihil cum elementis commune materia formiſve naturalibus aut qualitatibus habent, quæcunque tandem illæ ſint. Non ſunt igitur artes, vanitates, & ſuperſtitiones Ethnicæ idololatrarum Magorumq; velandæ naturæ nomine: vt pleriq; Magi olim perſuadebant artes ſuas in ſola plantarum, animalium, lapidum, metallorum, cœleſtiumq; corporum facultate poſitas eſſe: quod Arabes quoq; docent vt ſcientiæ ſuæ dignitatem, Magis impunitatem comparent, Auicẽna, Algazel, Alpharabius, & Agrippa memoria noſtra: ac propterea opinio hęc quõdam inualuerat, vt eſt apud Plinium lib. xxvi. cap. iiii. Æthiopide herba amnes ac ſtagna ſiccari coniecta, tactu clauſa omnia reſerari: Achimenide coniecta in aciem hoſtium trepidare agmina, ac terga vertere: Latacen dari ſolitam à Perſarum rege legatis vt omnium rerum copia abundarent, id eſt, te-

gia diplomata quę terrorem omnibus populis incuterent. In eodem numero ponimus quod Plinius de Verbenaca ſcribit (Græci ἱερὰν βοτάνην dicunt) febres abigere, amicitias conciliare, nulli nõ mederi morbo: quod Plinius ipſe ridet omnesq; medici, quibus diuturna experientia conſtat nihil horum Verbenacam poſſe, neq; valentiſsimã omniũ Cynocephaliam, neq; Homeri nepenthes, neque herbam Moly, quam Plinius nõ iniuria ridet: nõ quòd multi velut theſauri non ſint in rerum natura conditi, qui in dies reteguntur, in primis verò igne quintam eſſentiam abſtrahente: ſed hæ vanitates, quas recordatur Plinius, non comparent vſquam. Simile quoq; iudicium de eo facimus quod Plinius ex Democrito narrat[a], aues quoſdam eſſe quarum confuſo ſanguine ſerpẽs gignatur, quem quiſquis ederit intellecturus ſit alitum colloquia: quid ſi etiam dixiſſet vitulorum? item de adamante aduerſus incantationes, curalio rubro aduerſus carmina, iaſpide contra dæmonum vmbras, Lycurio contra præſtigias, & de eo quod Dioſcorides lib. v. ca. xv. narrat pulueratũ lapidem Memphiticum & cum vino & aqua potum ſtupidũ planè hominẽ reddere. Diuinas prędictiones ſiue prophetias neq; à natura neq; ab humana voluntate diximus procedere, ſed à pura Dei inſpiratiõe ſine modo vel Angelorũ opera: Naturales verò prædictiones fieri per cognitionẽ cauſarum effecta ſua antecedentium, & naturales rei alicuius aſſequendæ modos cõmuni ratione noſci, ſi à cauſis ad effecta venias.

[a] lib. 10. nat. hiſt. ca. 49. Gellius libr. 10. cap. 12. Philoſtratus Lemnius.

venias. Humanæ autem prædictiones etsi quodãmodo à rerum natura pendent, humanę tamen eò dici possunt quòd neque semper certæ sunt, vt natura est, neque semper incertas, siue propter causarum ignorantiam, siue propter ingenij humani imbecillitatem: & eas quisque in sua conditione facit ab experientia. Exempli gratia, Politicus videns in Republica impunè abire scelera & sine præmio merita, prædicit illius casum: cùm autem prædictio hæc neque ex causis naturalibus pendeat, neq; speciatim sit ei à Deo exposita, humana potest appellari, & ea quidem licita, sed nõ pro certa & indubitata affirmanda: hoc enim pacto inuolaretur in consilium Dei, qui sæpe contra vim omnium sartam tectam ciuitatem bonorum votis precibúsque præstat: Itaque Deus Abrahæ promittebat si decem homines à sceleribus Sodomæ integros offenderet, non esse regionẽ ab ipso peniturã. Verùm si quando bonos & virtutis studiosos viros à Deo subinde recipi in cœlũ videris, tũ ne dubites imperiũ illud propediẽ grauissimis procellis ruiturum. Quemadmodũ aũt homini politico suæ prædictiones sunt, sic etiã procellas, ventos, imbres, tẽpestatesq; naucleri prẹuidẽt ab ordinaria experiẽtia, vt cœlestiũ motuũ sint imperitissimi: pastores quoq; si putre iecur leporinũ viderint, luẽ ouiũ prẹnũtiãt: similiterq; agricolę cũ sinapi viderint, aut densitatem baccarũ quas *Ribes* vocant, aut quid simile animaduerterint quod experientia sine cognitione causarum naturaliũ & reuelatione

diuina didicerunt, fertilitatem anni præſagiunt: Hæ autem predictiones, niſi quis eas pro indubitatis affirmare & teneri velit non ſunt illicitæ, vt neq; in pari cauſa Metopoſcopia, quæ ex ſola vultus inſpectione interiores hominis perturbationes diiudicat: è quibus aliæ ſunt naturales, vt ſubitus rubor pudorem, pallor metum denotat, quibus ſunt naturales cauſæ: aliæ humanæ potiùs quàm naturales, vt micantes bubonũ oculi crudelitatem plerunq; deſignant (quales Sylla & Cato Cenſorius habuit) & ſanguine guttati: eademq; ratione ſimi dicuntur impatientes atque cholerici, naſones cõtrà plus valere prudentia & patientia. Atque hoc quidem epitheton inter cætera ſibi Deus arrogat, qui Moſen alloquẽs [a] proprietatibus decem hanc adijcit ארך אפים, id eſt, magno naſo, vt Hiſpanica editio Complutenſis & Antuerpiana ad verbum exprimunt, & alijs quoq; Bibliorum locis Deus magno naſo vocatur, q̃d omnes interpretes exponũt patientẽ, vt contrà קצר אפים breui naſo, Hebræi promptum ad iram vel iracundum interpretãtur. Quæ res pariter oſtendunt licere vti naturali Metopoſcopia, cuius Orientales populi admodum periti ſunt. Sed non continuò perpetua lex inde conficienda eſt: homines enim ita perſonatos inuenias tantóq; artificio & fuco ingenium ſuũ obuelantes vt eos non ineptè dominos ſuorum vultuum nominaueris, à quibus deluſi multi locũ dederunt prouerbio, Fronti nulla fides: qua ratione Alcibiades in cachinnum effuſus eſt cùm Zopyrũ phyſio-

[a] Exod. 34.

physiognomonem de Socrate dicentem audiret eum mulierosum, adulterum, & iracundum esse, quod Socrates quidem fatebatur, sed mutatum se amore sapientiæ. Itaque hominem videmus facie virginea, animo leonem esse, vt erat Alexãder magnus, & contrà qui leo videtur fronte, animo esse leporem. Humana igitur est Metoposcopia cum suis prædictionibus ob incertitudinem ipsius, licet Aristoteli liber Physiognomiæ Metoposcopiã continẽs (qui nihil Aristoteleum sapit) tribuatur. Chiromãtiam verò vel Chiroscopiam in numero Physignomicarum artium poni insulsum est, cùm inter principia magistrorum qui de ea scripserunt non magis conueniat quàm inter ignem & aquam prætereaq́ꝫ lineamenta mutentur plurimùm, neqꝫ exstent vnquam in puerili, virili, & senili eiusdem hominis ætate similia. Omitto populareis prædictiones cæteras, quia numero isto indignæ sunt vt si ranæ plurimùm coaxauerint, si mergus in aquam inuolet, si grues ab aquis auolent, portendi pluuiam, & similia innumera quæ humana sunt & bona ex parte appendent causis naturalibus. Aliꝫ quoqꝫ prædictiones humanę in vsu sunt quamuis reipsa illicitæ, quia superstitiosam fidem, metum à rebus vanis, & diffidentiam à Deo velut comites adiunctas habent. Hoc enim certo est certius, quisquis prædictiones superstitiosas aut timet aut credit, eum semper potentiæ Dei diffidere: vt qui olim domo exiens ad limen offendebat pede, præcipiebat animo infortunium (quod Bruto euenis-

ſe aiunt quo die occidit Cæſarem) aut cui annu-lus excidebat cùm ſponſus in ſponſę digitum eſſet inſerturus. Similiter apud antiquos fuit coniecta-ctio (palmirum augurium dixerunt) ex palpitante membro, quod certè naturale eſt & naturaleis cauſas coniunctas habet. Sed hæc iuſtiſsima eſt à Deo vltio, quòd ij ferè qui credunt iſta, ac non ij qui ludificantur ea opprimuntur malis. Quamobrem Cæſar nunquam rationem iſtarum vanitatũ habuit, & ipſi contrà ſucceſſerunt omnia quàm diuini prædixerant. Nam cùm è naui deſcendens in Africam repentè cecidiſſet, quamuis hoc argumento malè ominarentur augures, dixit, teneo te Africa, & tribus victorijs inſignibus reportatis inimicos omneis poſt dies paucos profligauit. Similiterque prælij Pharſalici (vbi Pompeium ſuperauit, qui longè maiores habebat copias diuinoſque omneis ante prælium adhibuerat) exitum noluit vnquam à Magis percontari. Multorum principum hiſtorias annotauimus, qui conſultis diuinis perierũt miſerè. Ariouiſtus Germanorum Rex quadringentis hominum millibus inſtructus cùm de die conflictus mulieribus Sagis haberet fidem, & inire prælium ante nouam Lunam ab illis vetaretur, Cæſar re (vt ſcribit) cognita ſtatim commiſit prælium atque ſuperauit. Sed ne longè exempla petantur, fuit qui per Magum exitum Patauini prælij voluit cognoſcere, &, viſis hoſtium copijs, reſponſum par priſcis oraculis reportauit: exitus verò toti Galliæ fuit luctuoſus. Sed de his rebus ſeor

ſim

ſim poſtea dicturi ſumus. Alterum noſtra memoria exemplũ fuit in Rege Sueciæ: nã literis ad Principes Germaniæ ſcriptis anno M. D. LXIII. exponitur Henrico Sueciæ Regi Sagas fuiſſe quatuor, quæ ſe gloriabantur effecturas ne rex Danię victoriam conſequeretur: ſed vna iſtarum maleficarum capta non impediuit carnificem quin viua igne conſumeret, & Rex Sueciæ poſt annos quatuor à ſubditis interceptus, dignitate ſpoliatus, & in vincula, quibus adhuc tenet͂, coniectus eſt. Hactenus de humanis prædictionibus: nunc de illicitis modis videndum eſt.

De modis illicitis ad perueniendum eò quò intenditur. CAP. VI.

DIximus eum Magum eſſe qui diabolicis modis atq; illicitis ſciens prudens ad aliquid conatur peruenire: iam igit͂ modos illicitos cognoſci neceſſe eſt. Ac modos quidẽ eò quò intendit animus perueniendi (ſi licitũ eſt) ope Dei, aut medijs quæ in rebus creatis exhibet tum naturalium cauſarũ cõſequutione tum effectorũ inter ſe cohærẽtium, aut deniq; libera hominis voluntate, iam declarauimus. Sed ſi qui rem licitam conãtes aſſequi ad quam neq; natura, neq; facultate humana adiuuentur, Deum qui omnia poteſt minimè acceſſerint, aut accedentes nõ ritè ſed tentandi gratia fecerint, aut ſi bono quidem animo ſed rebus ſecũdis

à Deo

à Deo discesserint adeò vt in aduersis ab ipso deserantur, illiciti sunt modi: vt cùm Deus inquit apud Ieremiam, Si Moses & Samuel me nunc orarent vestra causa, non exaudirem eos (hi autem ante secula multa obierant, & dum in viuis essent, solebant iram Dei precibus suis mitigare) & alibi
[a] Iere. 14. Prophetæ imperat[a], Ne ores pro isto populo in bonum, nam neque ieiuniis neque precibus & sacrificiis illorum exaudiam ipsos, sed fame & peste consumam. Eos enim oportuerat cœlos precibus perrumpere, & in Dei fide persistere, qui minatur quidem vehementer sed repentè sedatus est, vt ait Ionas. Huic Deus prænuntiauerat se Niniuen intra quadragesimum diem euersurum esse: cùm autem populus, qui res creatas vt Solem & Lunam adorabat & omni idololatria magicisque artibus circũfluebat, præ se ferret magnam resipiscentiam, Deũ quoque pœnituit: quod Ionas indignatus factum
[b] Ionæ 4. cùm Deo expostulauit dicens[b], Nónne sciebam te Deum esse mitem, misericordem & clementem pre omnibus, & vltionis, quam institueris, momẽto vno pœnitere? Vir autem impatiens desperat & diabolum ad opem aduocat, vt Saulem regem videmus cùm de euentu instantis prælii Deum, Prophetas, & Sacerdotes consuluisset, ad cognoscendum suæ rei exitum ad Sagam abiuisse. Alii thesauris inueniendis, alii depellendo morbo, alii voluptatibus perfruendis, alii consequendis honoribus & dignitatibus, alii futuris rebus aut absentibus percipiendis, alii omnium pessimi hostibus

bus vlciſcendis accerſunt diabolum: qui vocatus non ſemper reſpondet quamuis ſit præſens & propinquus non ſolùm quærentibus ipſum, verumetiam faſtidientibus (vt alibi oſtendemus) ſed importuna frequentia rogari expetit. Qui autem ex Magis Deo renuntiant & ad Satanã conuerſi dant expreſſa conuẽtione fidem de obſequio, ſeruitute, ſubmiſsione, & adoratione huic exhibenda, hi Magi, vt qui maximè, ſunt deteſtabiles. Sũt etiam qui vt illud ſciant quod expetunt Satanam horrẽt conſulere, ſed Magos adeunt intrepidè, modò nõ interſint ſacrificiis: quo facto penè tam grauiter Deus offenditur [a] quàm ſi Diabolus ipſe adiretur: item qui Satanam non eſſent acceſſuri vt leuentur morbo, ſed non dubitant tamen Magos conſulere qui Diabolũ precantur coràm vt ſanet ipſos: quemadmodum nuper in Valle (hoc ſuburbij Laodunenſis nomen) quædam malefica mulierem miſerã grauiſsimè decumbentem ſortibus liberauit, cùm procidens in genua demiſſo in terrã vultu Diabolum magna voce ſæpius inuocaſſet vt curaret mulierem, & verbis aliquot enunciatis bucceam panis dediſſet ei comedendam: atque hoc modo curata eſt. Quod quidẽ planè tantidem eſt ac ſi ægrotans ipſa Diabolum de valetudine orauiſſet: itaq; præſtaret vel crudeliſsima omnium quæ vnquam cogitari poſsint perire morte quàm eo pacto curari. Sunt item alij qui neq; cum diabolo neq; cum Magis conſociari volunt, ſed diabolicis modis abutuntur quos Magi ope diaboli ſoliti ſunt exſequi:

[a] *Leuit.* 19. & 20. *Deuter.* 18.

hic enim modos istos vsurpantibus presto est cõ-
siliaq; eorum dirigit. Atque hęc tacita cum Satana
conuentio est, vt Augustinus ad distinguendam
conuentionem expressam definiuit. Hic enim & i-
tem Aquinas, Durandus, Ægidius Romanus, a-
lijq; theologi vno ore duas esse cum Satana pacti-
ones docent, vnam expressam quam faciunt Ne-
cromantici & Magi illi qui adorãt ipsum, alteram
tacitam siue implicitã qua tenent omnes idolola-
træ & quicunq; scientes hærẽt superstitiosis obser
uationib. naturali causa vacantib. Hæc illorũ defi-
nitio. Certũ quidem est eum qui ex volatu auium
successum instituti sui itineris cupit cognoscere, vt
religiosè veteres factitarunt, Magum dici non pos
se, neq; expressam tacitámve cum Satana conuen-
tionem iniuisse quãuis sit idololatra, neq; tam gra-
uiter offendere q̃ si quis nesciens à Deo interdici
fecerit curiosè: vt etiã qui curiosè aut per errorẽ fa
cit nõ ita offendit vt qui sciuit vetitũ esse diuina le-
ge, ac ꝓpterea voces, *Sciens prudens*, ad definitionẽ
Magi adiecimus. Sed ille omnino tenetur culpæ q
interdicto legis diuinæ cognito & contẽpto se ad-
dicit istis, ac ꝓinde cõmuni cum Magis supplicio
plectẽdus, etsi leniore quàm esse illorũ debeat qui
expressa conuentione cum Satana deuincti sunt.
Verùm vt Sortilegi vocabulum exponatur (hoc
enim frequens Magorum genus est) is est propriè
qui sorte vtitur & in actionib. illicitis conijcit sor-
tes. Quædam enim sors lege Dei, quædã politicis
κληρομαντεια
legibus probata est. Iosuam videmus cogniturum
quisnam

quiſnam anathema cepiſſet Ierichunte ſortē de toto Iſraelitarū exercitu cōiecisse, ſimiliterq́ Samuelem cùm Rex habendus eſſet cōiecta ſorte dixiſſe Domine da ſortē (quem morē amoliendæ poteſtati & ſorti diabolicę veteres vſurpabant) tum Beniaminis tribui ſortē accidiſſe, deinde ſortitione de principib. familiarum facta familiam Cis obueniſſe, è cuius domeſticis coniectam ſortē Sauli accidiſſe, quem Deus regem in populum ſuū declarauerat: ne quis ſceptra regaléſque coronas putaret fortuitò obtingere: Saulem poſteà de toto exercitu ad cognoſcendum quis ieiunij legem feciſſet irritam ſortitione facta deprehendiſſe Ionathanem, qui ſolus contra interdictum Regis mel comederat. In Leuitico[a] quoque legimus ſortem in duos hircos fuiſſe coniectam, vnum ſacrificandum Domino, alterum Zazeli committendum: quod myſterium LXXII. interpretes nolentes Ethnicis reuelare, Zazel ἀποπομπαῖον reddiderunt, id eſt, emiſſarium, quia emittebatur in deſertum neque inueniebatur ampliùs. In Actis quoq́ Apoſtolorū legimus ſortitionē Matthiæ & Barnabæ fuiſſe factam. Idem inter Ethnicos pariter fuit obſeruatū. Etenim ſi qua tēpeſtas grauis incūbebat mari, ſortem conijciebāt nautæ, & qui ſorte obuenerat mittebat̃ in mare, vt Ionę factū eſt[b]. Ordinariè itē frequentat̃ ſors in ſucceſsionib. diuidundis[c] & bonis cōmunibus, populorū legib. permiſſa, & valde neceſſaria rixis & contentionib. quæ infinitæ forent euitandis. Sic Romani in cauſis publicis ſortie-

[a] *Leuit. 16.*

[b] *Ionæ 1.*

[c] *l. ſed cū ambo. de iudic. ff. l. ſi duob. commu. de leg. C. & c. ſors. & c. hi qui. & cap. illud. 26. q. 2. & ca. vlt. de ſortileg.*

[a] *Aſconius in Verrianas*

bantur Iudices[a], & magiſtratus prouincias oneraq́;, niſi inter ipſos aliter conueniret, quod Latini dicebant ſortiri aut comparare inter ſe prouincias. Hinc ſæuiſsimi illius belli inter Marium & Syllam occaſio, quòd bellum in Mithridatem ſortitione obtigiſſet Syllę, & Marius libello ad populum ſortitionem voluit eripere. Ex his igitur conſtat ex ſe licere ſortem ſi res merebitur, & verba illa, Domine Deus cedo ſortem, quæ in Scriptura ſacra ſunt tenebuntur, non autem Mercurius (quod faciebant Græci) κληρωτὴς inuocabitur. Gręci enim principio Hermem ſiue Mercurium (id folio nomen oleagino) immittebant in κληρωτίδα κάδον, tum iniectis ſortibus Hermem ante omnes è cado educebant: quæ ratio Ethnica vt corrigeretur Chriſtiani cùm ſortiuntur Regem, primam Dei educunt ſortem. Verumtamen ne hoc quidem ſatis eſt, ad ſortitionem inuocari Deum, ſed religionem oportet adhiberi ne aliȷs in rebus quàm neceſſariȷs vſurpetur, vt ſunt eæ quas modò diximus: alioqui ſi quis res leues ſortiri, aut curioſa mēte experiri, aut in conſiliȷs publicis bellúmne ſuſcipiendum aut aliquid magni ſit inſtituendum volet cognoſcere, ſortes conȷci indignum eſt: ſic enim Deus tentatur, quòd diſertè prohibetur lege. Itaq́; in cauſis huiuſmodi Dauid ſanctiqúe homines conſulebant Deum, qui voluntatem ſuam aut per Prophetas, aut per Sacerdotem Ephod & Pectorale (de quibus antè diximus) geſtantem exponebat, aut per ſomnia & viſa conſulentibus reuelabat: cumq́; in rebus

rebus omnibus grauissimis homines sancti consilium à Deo postulassent, si quando nõ respondebat, lętum tamen rei euentum dabat, si quidem res bona esset, rectusq́ animus consulentis. Cumq́ pacem Iosue Deo inconsulto cum Gabaonitis pepigisset, ab ijs deceptus est, quia Deum (ait Scriptura) non consuluerant. Quamobrem iustius adhuc fuerit diabolicas sortes reprobari in quibus Deorum exterorum inuocantur nomina, vt olim fuerunt Eliensium, Lyciorum, Prænestinorum, & Antiatium sortes, quas hic exponi non est opus, sed magis sepeliri obliuione sempiterna. Illicita quoq́ est Astragalomãtia, ex tesserarum & osiculorum iactu inquirens quid fieri, quid mitti oporteat: etsi veteres non raro, & nostri hodie plurimùm abutũtur: vt ter à Germanis sortem fuisse iactam testatur Cæsar ad cognoscendum Marcúmne Valerium legatum ipsius necaturi essent, eumq́ sorte euasisse. Eodémque iure par esset omnes sortitionis ludos omnemq́ aleam exterminari, prout Martia lege & alijs antiquis legibus interdicũtur. Similiter nefariũ est & diabolicum omne sortis genus quo res aliter quàm quibus modis diximus perquiruntur: vt olim fuerunt Homericæ & Virgilianæ sortes, & cùm primus versus ex aperto Homeri aut Virgilij volumine applicabatur sorte: item cùm obseruatur apertura Euangelij, vt iam olim abiectis Homeri & Virgilij sortib. fuit factitatum (q̃d genus vocabant sortes Apostolorum & Augustinus ad Ianuarium scribens improbauit) & rece-

Αστραγαλομάντεια.

ptum memoria noſtra Dodecaedron, & ad prę-
cipiendos caſus Paſtorũ ludus: quę omnes formę
Γεωμάντεια. improbę ſunt & diabolicę. His ſortib. illicitis Geo
mantiam annumerabimus aliam artem diabolicã
quę libris editis & excuſsis inualuit maximè, ſitam
in alea & fortuito illius iactu qui puncta ſignaue-
Τεφραμάντεια rit è quibus figurę quindecim conflantur. Idem iu
dicium de Tephramantia, quæ fiebat è cinerib. (vt
è terra primùm Geomantia à qua hæc diuerſa eſt)
iam inuſitata arte & quam nolim explicare vt ſe-
Βοτανομάντεια pulta maneat: item de Botanomantia & Sycoman
Συκομάντεια tia ineptioribus artibus & planè ridiculis, in qui-
bus prout folia vento per noctem agitata inter
ſe coocurrebant fiebat coniectatio. Etſi hæc ab
[a] lib 6. Aen. [b] lib. 22. illa diſcrepat cuius Virgilius[a] & Liuius[b] memi-
nerunt, cùm ſacerdotes folijs ſuper puluinaria
poſitis inſcribebãt eorum nomina qui poſtquàm
idola adorauiſſent ſciſcitabãtur veritatem: huic e-
nim coniuncta ſemper eſt plana idololatria, illi ve-
Ονομάντεια. rò minimè. In eodem genere ſunt Onomantia
Αριθμομάντεια. & Arithmomantia, quæ fiebat ex eo numero
quem literæ proprij alicuius nominis deſigna-
bant in numerorum ordinem relatæ, prout ac-
cõmodari poterat aliqua ſignificatio. Hæc autem
Latinis ſolùm recepta eſt. quamuis numerorum
qui extant tabulæ non conueniat planè cum facul
tate literarum numeros ſignificantium: nam litera
M quæ deſignat mille, non amplius LXXVIII.
in tabula efficit, & C deſignans centum, non am-
plius VI. Quibus tamen in pretio eſt iſta diuina-
tio, ij

tio, ĳ numeros beſtiæ in Apocalypſi [a] ex his literis & quidem ita numeratis ſoltē interpretari. Nominum verò & cognominum anagrammatiſmi omnino ſunt ridiculi, cùm ſignificatiões ex diametro aduerſantes tranſpoſitio literarum afferat. Primus horũ autor exſtitit Lycophron Chalcidenſis, quibus ſi habetur fides, etſi à ſorte non pendeant, ad ſortem tamen pertinent illicitam. Veteres autem aliud ſortis genus vſurpauerunt quod dixerunt Alectryomantiam, à gallo gallinaceo quem Solis, Dei diuinationum, alitem eſſe prædicabant. Hac vſus eſt Iamblichus vt cognoſceret quis poſt Valentem imperio potiturus eſſet, & quatuor has literas θεοδ, à gallo comperit exaratas: quod vbi reſciuit Imperator Magos amplius centum occidit cùm Iamblichus ſibi vitam veneno ademiſſet, nobilesꝙ viros omneis quibus Theodori, Theodoti, Theoduli, & ſimilia fuerunt nomina, è medio ſuſtulit. Sic diabolus ſeruis ſuis mercedem pendit. Formam diuinationis iſtius reticebo: vtinam verò authores eam omiſiſſent: hoc enim planè impium eſt & diuina lege diſertè cautum, Non inueniatur (ait lex) [b] in te ſortilegus, quia eſt abominatio Deo tuo. Quo in loco ponitur vox *Menahes* [c] ducta à verbo Manah ſignificante numerare aut characteras inducere, quia ſortilegia, omnéſque ſortes magicæ (ſunt autem infinitæ) ex characteribus numerisꝙ pendēt: ſic ſpeciei frequentioris nomē generi ſcientiarũ iſtarũ συνεκδοχικῶς tribuitur. Alioqui ꝓpria ſortis apud Hebr, appellatio eſt *goral, pur, ſoles,* quæ

[a] numeri ſūt 666. et 1260. Αναγραμματισμός.

ἀλεκτρυομαντεία.

[b] Deut. 18.

מנחש, ſupputatio: vnde Arabicũ Almenach, id eſt ſupputatio, vt Arabica lingua ex Hebræa nata eſt.

quæ non continentur interdicto legis, ob eas causas quas suprà explicauimus. Notandus verò diligenter Scripturæ locus interdicta diuinationum genera complectens [a]. Primum eorum est qui liberos per ignem transmittebant, quod Rabbi Maymonides sine eorum concrematione dicis causa scribit obseruari: cùm tamen horrendis sacrificijs consumptos fuisse legamus Regis Manassis & Hyrcani tempore, & obsessum quoque Idumæorum Regem in muro coram hostibus filium suum immolasse, quo spectaculo perculsos hostes obsidionem soluisse, vt apud Iosephum ostenditur. Secundum lege Dei vetitum est diuinus, קסם, à verbo q̊d lata significatione docere est, prout accipit Michæas cap. iij. dicens Iudices pecunia iudicant, & Sacerdotes diuinant argento: interdum verò bonam diuinationem denotat, vt Prouerb. xvi. sed in malam partem plerumque sumitur pro omnibus illicitis diuinationibus, vt Deut. xviij. Num. xxiij. Ezech. xiij. & 1. Sam. xv. quibus locis omnia genera comprehendit quę speciatim posteà enarrãtur: nempe מעונן *megonem*, id est eum qui dubitantibus de eo quod suscepturi sunt responsa dat, à verbo ענה respondere, hunc interpretes verterunt augurem, nostrates à Iudæis hanc vocem assequuti, incantatores pro *Megonim* appellant *Maistre gonim*. Tertium qui in lege dicitur מנחש *Menahes*, id est (vt propriè reddamus) calculatorem, quem Rabbini vocant sortilegum, in sortes & numeros incumbentem. Quartum מכשף *mecaseph*, præstigiatorem, à ver-

[a] Deut. 18.

à verbo כשף quod eſt oculos hominum faſcinare (vt fit malignorum ſpirituum opera) quibus incantatores iungēdi ſunt, Hebraicè *malehesim* à verbo *Lahas* murmurare & ſuſurrare, quos lxxij. interpretes ἐπαοιδοὺς, Hiſpani *Hechiezeros* vocant, Antonius de Turca meda lib. iij. horti ſui definit eos q̄ tacitè inuocāt dæmonas & Magiā naturalē confundunt cum diabolica. Quintū חבר *chober* aſſociatum, ea conſociatione puta quæ in ſaltationib. magorum & conuentib. obſeruatur, à verbo חבר aſſociare: hūc nos propriè ſortiariū appellamus. Hiſpani *Bruxo*, Germani *zauberer*: ſextum שאל אוב *Schoel ob*, rogantem ſpiritus, à dictione אוב lagenam aut vas cauum ſignificante: malignorum enim ſpirituum oracula è ſpecubus dehiſcentis terræ petebantur, vnde vox *oraculi* ſumpta pro foramine ab ore paruo terræ hiantis, quod Latini dixerunt oraculum: ſeptimum ידעני *Iedehoni*, à verbo ידע ſcire, vt vocem δαίμονα ſciētem, Euſtathius in Homerū quaſi δαίμονα oſtendit fuiſſe dictam: hunc Interpretes exponunt Magum, quo ſapiens & doctus Perſarum lingua denotatur, Hebræi verò in libro ſexcentorum tredecim mandatorū diuinæ legis, voce *Iedehoni* eos ſignificari tradunt qui diabolum conſulunt latentem in oſsibus beſtię quam vocant *Iadoha*, aſpectu enecantis & quam eminus ſagittis oportet transfigere. Athenæus eam κατωβλεπάδα nominat, quam inſtar vituli eſſe narrat, ſemper paſcere, oculos vix poſſe attollere, & tum eos quos inſpexerit enecare: Marium Conſulem bellum in Numidia geren-

tem, poſt iacturam aliquot militum de capienda vna laborantium, è longinquo telis occidi curauiſſe, & pellem miſiſſe Romam, quæ in æde Herculis fuit repoſita: quod in noſtris commentarijs ad Oppiani de venatione librum annotauimus: octauum דרש אל המתים conſulentem mortuos, id eſt, Necromanticum. Hæc omnia ſubijcitur eſſe abominationi Domino. Pharaonis Magi in Exodo appellantur *Quoſemim* Hebraica voce, & *Chartumim* Ægyptia, quos interpretantur multi Genethliacos: ſed nihil effectis Magorum Ægyptiorũ cum Aſtrologia, nihil cum Aſtrologis, qui neque virgas ſerpentibus commutare, neque ranas formare poſſunt. Hactenus de ſortilegijs quæ ſorte fiunt, de alijs poſtmodùm dicturi ſumus. Sed hoc intereà obſeruandum, noſtratibus propriè eos non dici Sortiarios qui cõiecta ſorte bonum aut malum euentum præcipiunt animo (quamuis hoc quoque ſit genus ſortilegij) ſed eos potiſsimùm qui per vias ſerunt, aut ad ſtabulorum limina feraleis infodiunt pulueres, ad eos qui ſupergreſsi fuerint exſtinguendos. Quamobrem non rarò ſortes amicos ſortilegorum inuadunt, aut eos quibus non malè cupiunt, vt ſuo loco demonſtrabimus.

Iam verò percurramus alias artes & modos illicitos eò perueniendi quò intenditur, quos modos in Lege ſua prohibuit Deus.

De

De Teratoſcopia, Aruſpicina, Orneomantia, Hieroſcopia, alijsq́ ſimilibus. CAP. VII.

Teratoſcopia eſt ars quæ obſeruat miracula, eorúmque perueſtigat cauſas, effecta, & ſignificationes: Orneomantia, quæ auium intuetur motus ad res futuras prænoſcendas: Hieroſcopia, hoſtiarum & ſacrificiorum contemplatio eſt ad explorandam rei futuræ veritatẽ. Latius patet Aruſpicina, vt quę aeris, fulminum, tonitruum, fulgurum, mõſtrorúmque obſeruationes cõtinet, auguralémque ſcientiam totam vniuersè, in qua nõ omnia criminanda ſunt, ſed res bonæ à malis diſtinguendę. Etenim quæcunque monſtra ſignaque præter naturæ ordinem offeruntur, iis aliquam iræ Dei ſignificationẽ exhiberi nemo negauerit, & homines admoneri vt reſipiſcentes ſe ad ipſum conuertant: nõ autem perniicioſa Ariſtotelis opinio amplectenda confirmantis nihil in rerũ natura mutari atque variari, monſtraque ſolum ob materiæ defectum accidere: quo dicto euertuntur opera & miracula Dei quæ adhuc acciderunt & præter naturam quotidie accidunt. Quamquam idem Ariſtoteles ſui diſsimilis conſcripſit librũ περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων. i. de miraculis, & terram quoque agnoſcit fuiſſe, velut grauiorẽ, aquis omni ex parte obruendam, ſed partem eius ad terreſtriũ volucriúmque commoditatẽ retectam eſſe: qua cõfeſsione ſe ipſe iugulat ſeruiens gloriæ Dei & Scripturæ ſacræ conſentiens pro miraculo ſexcentis locis illud adducenti quòd Deus ſuper

aquas fundauit terram ita vt supernatet eis, prout ostendit Lossensis insulæ, aliarumq́ multarum documentũ. Quãuis enim terra inueniatur in fundo maris, in alto tñ naucleri bolide immissa terrã neqũnt pertingere, & mare ipsum tanquã mõtem celsum assurgere videmus in littore, Deumq́ virtute admirabili adstrinxisse & terminos aquis posuisse quos non transiliant. Cometas autem, quæ teste communi totius antiquitatis experientia sunt fueruntq́ semper iræ diuinæ signa, Aristoteles ipse non negauerit nasci præter ordinarias naturæ leges: & quæcunque rationes de Cometarum ortu, lancearum, igneorumq́ draconum ab ipso afferuntur, ab omnibus Philosophorum nationibus, vt inanes ridiculæq́ fuerunt explosæ. Cometæ enim ordinariè durant nõ minus diebus xv. vix amplius duobus mensibus, hi magni, illi parui, hi aduersus cursum mobilis primi nitentes, vt postremus ille Nouembri mense 1577. illi à meridie Septemtrionem versus contendentes, vt ille qui anno 1556 visus est, alii permanentes fixi, vt is qui in Nouembri 1573. apparuit. Quo autem alimento magnus ille & horrẽdus ignis foueatur, cur pestes fames, bella sint horum consectaria, nihil in hoc argumento vidit Aristoteles. Sunt enim signa Dei, in quibus oportet suam quemque fateri ignorantiã laudẽq́ Deo tribuere, ac nõ pestilente arrogantia tantum honorem ipsi eripere: quod proculdubio facimus, si tanti ignis & tam diuturni alimoniã ex fumis & vaporibus in purissima ætheris regione dicamus existere

existere. Adde quòd singulis annis mensibus, diebus nõ desunt vapores & fumi, impressiones verò igneæ vix semel in regione ætheris spectantur decennio, quod veteres optimè obseruauerunt. Sed vt res miraculosas & præter naturæ ordinem contingentes omittamus, etiam deprehenditur ignorãtia in rebus ordinarijs, quæ etsi quotidie spectãtur sunt tamen nobis incognitæ: vt in stellarum magnitudine, quarum minima (si Lunam & Mercurium exceperis) decies est terra maior: & in homine quoque (vt ad res ꝓpinquiores veniamus) pars operum Dei nobilissima ab hominibus ignoratur. Quo igitur modo posset de extraordinariis Dei operib. & miraculis iudicari? Antequàm Xerxis copiæ octodecies centies mille hominum in Europam traiecissẽt, insignis Cometes apparuit [a], paulo ante bellum Peloponnesiacũ vnus, ante cladem ab Atheniensibus in Sicilia acceptam vnus, ante cæsos à Thebanis Lacedæmonios vnus: sic ante ciuile bellum inter Cæsarem & Pompeium flammæ igneæ in cælo visæ sunt: item Cæsare interfecto, & ante cædem eorum quos Augustus & M. Antonius proscripserant ingens Cometes fulsit, cuius signum ad honorẽ Cæsaris posteà pecuniæ impressũ est. Ante captã Hierosolymã toto anno supra templum igneam flammam fuisse visam Iosephus testis est. Ex quibus certe fatendum est naturalia nõ esse aut ordinaria miracula quæ præter leges naturæ accidunt, sed iram Dei nobis portendere, quã nos precibus anticipare conuenit & resi-

[a] Herodotus.

piſcentia. De inſolentibus monſtris quæ cõtra ordinem naturæ accidunt, iudiciũ idem. Etenim ſi vitio materiæ dicas accidere, continuò ſequitur principia & fundamenta ex quibus Ariſtoteles conſtituit mundũ, caduca eſſe atque vitioſa, in eis enim materia numeratur: & hoc quoque ex eo conficietur mundum minari ruinam, quod ab Ariſtoteléa æternitate mundi abeſt longiſsimè. Fateamur itaq; hæc nobis occluſa & abſtruſa eſſe, & Deum ſolùm, prout libuerit, ea diſponere. Nam propterea mutari tempeſtates animaduertimus, pecudes emori, famem peruadere, ſanguinem, lapides pluere, & inuſitatas res quàm plurimas, dum Aſtrorum in ſuo ordine perſtat conuerſatio, & Deum benedictionem ſuam modò terræ, modò aquis, modò pecori adimere, famémque, peſtem & bellum hominibus importare. Harum autem rerum prædictio ex miraculorum conſpectu non eſt illicita, ſi Deo feratur accepta, ac non idolis, quod olim faciebant & adhuc faciunt Ethnici. Athenienſes ait Plutarchus [a], eos olim tanquam hæreticos viuos tradebant igni qui interiecta vmbra corporis terræ aut Lunæ fieri Eclipſim affirmabant, eóſque vocabant μετεωρολέσχας, velut celſarum rerum diuinorúmque arcanorum plus ſatis curioſos. Romani videntes [b] eclipſim ea nocte quæ Perſei Regis anteceſsit cladem, ad ciendum Lunæ ſplendorem galeas ſuas armáque quatiebant. Indi flebant putantes Lunam à Sole Deo ſuo lethale vul-

nus

[a] in Pericle.

[b] Plutarch. in Aemylio. Tacitus in Druſo.

nus accepiſſe. Hæ ſuperſtitiones vbiq; ferè exoleuerunt itémq; auguria ex volatu auium, quib. veterum libri pleni ſunt. Populorum.n. conuentus nullus, nulla pax, nullúmq; bellum inibatur, quin aduocarentur augures ad conſtitutionem aeris auiúmque obſeruandam, & vanitates alias huiuſmodi plenas ſuperſtitionis & impietatis, & lege diuina vetitas. Quò pertinet illud quod Ioſephus [a] narrat, ducem quemdam Iudæum occidiſſe auem ex qua Augures prædixerant, & affirmaſſe ſtolidum hoc planè videri quòd exitus belli à bruto animante ſui exitus ignaro peteretur. Verùm altera quoque ratio afferri poteſt ad euincendam rerum iſtarum vanitatem: nempe quòd Latini ſiniſtrum volatum auium pro infauſto, dexterum alij populi habuerint, vt in libris de diuinatione Tullius annotauit: ex quo omnino confirmatur puram putam fraudem & mendacium eſſe, ſiquidem principia horum illis aduerſantur cùm in aeris conſtitutione, tum in volatu auium exponendo. Auguralis enim ſcientiæ fundamentum in eo fuit poſitum, vt templum conſtitueretur, id eſt, definiretur regio aeris vnde contemplarentur Augures & dexteram mundi à ſiniſtra diſtinguerent: qua in re omnes autores Græci, Latini, & Barbari inter ſe diſcrepant & ab Hebreis quoq; diſsidēt, vt alibi oſtēdimus [b]. Ieremias verò propheta hirundines quidem, turtures, & ciconias tempus reuerſionis nouiſſe prædicat, bellorum verò exitus & ſimilia multa ab eis teneri nuſquam

[a] in bello Iudaico.

[b] in metho-do hiſt. c. 5.

ἡπατοσκοπία. nuſquam fit mentio. Ante omnia verò admirabilis eſt hoſtiarum, hepatis, cordis, fellis, inteſtinorum obſeruatio, ad præuidendum an inſtituta conſilia bene ceſſura ſint: qua in re duplex eſt impietas, veritatem in mendacibus iſtis rebus perueſtigari, & ſacrificia idolis exhiberi. Etſi qui his vtebantur non propterea Magi dicendi ſunt, cùm illis hærerent quàm optima fide poterant, & rem Deo gratam ſe opinarentur facere. Magum autem eum eſſe diximus qui ſciens prudens diabolicis modis vtitur vt ad aliquid perueniat, cuiuſmodi futurus eſſet qui cognito diuinæ legis interdicto iſtis rationibus vteretur.

Nunc itaque de aliјs technis diabolicis, quæ inter Ethnicos maiorem impietatis ſpeciem habuerunt, porrò dicendum eſt.

IOANNIS

IOANNIS BODINI DAEMONOMANIAE MAGORVM

Liber secundus.

De Magia vniuersè, & generibus ipsius CAP. I.

MAGIA vox Persica est scientiam rerum diuinarũ & naturalium notans, & Magus nihil est aliud quàm philosophus: Sed quemadmodum philosophiæ attulerunt vitiũ Sophistæ, & sapientiam, quæ donum est Dei, corrupit Ethnicorum impietas & idololatria, sic etiam Magia diabolicis sortibus commutata est. Primus Satanæ administer promulgandæ huic impietati in Perside fuit Zoroastes: sed obducebatur ei pietatis velum, quod sibi Diabolus solet arrogare: Semper enim viri boni à sceleribus istis abhorruerunt. Plinius libro xxx. capite 1. sic de ea loquitur. Magica fraudulentissima artiũ plurimum in toto terrarum orbe, plurimisq; seculis valuit; autoritatem ei maximam fuisse nemo miretur, quandoquidem sola artiũ tres alias imperiosissimas humanæ menti com-

plexa, in vnam se redegit. Natam primùm è medicina nemo dubitat, ita blandissimis promissis addidisse vires religionis ad quas maximè caligat humanum genus, deinde miscuisse artes Mathematicas. Ac ꝑptereà Iãblichus, Proclus, Plotin. Porphyrius & Iulianus apostata Magiã dixerũt esse bo-

Γοήτεια ἀπὸ τῶν γόων καὶ θρηνῶν περὶ τοὺς τάφους.

norum Dæmonum inuocationem, Goetiam verò malignorum, reprobatam ab illis artem, qua vtuntur ij qui nocte sepulchra adeunt, effosisq́; cadaueribus spiritus inuocant. In eamdem sententiam cæcus ille Magus, qui accusatis amplius centum quinquaginta sociis Lutetiæ fuit suspẽsus anno M. D. LXXIIII. viro cuidam nobili (ex quo rem cognoui) semel dixit se albam Magiam ipsi, non autẽ nigram demõstrare velle, & Leo Africanus scribit albos dæmõas ab Africanis magis inuocari. Quin etiam maximum illum doctorem artis diabolicæ, cuius nomẽ præ desyderio sepeliendæ in æternùm impietatis ipsius reticebo, in prima librorum suorum fronte non videmus alias res quàm Physicam, philosophiam, virtutem abditam aquarum, plantarum, animantium, metallorum, tum numerorũ & astrorum prædicare: sed libro demum quarto (cuius tãquam clauis spem lectori fecerat, & quem Magi discipuli ipsius ediderunt) venenum tartareum permiscere characterum, diabolicorum nominum, spirituum, & inuocationis illorum. Eodem errore implexi Auicenna & Algazel quicquid à Magis efficitur id naturalibus causis contendunt effici: qui certissimus est modus ad inescanda ingenia

nia quæuis illustria & omni magicarum sortium genere implicanda. Huc quoque pertinent commentitiæ illæ appellationes, familiaris spiritus, alborum dæmonum in Africa, in Græcia Sibyllarũ, in Germania albarum Sibyllarum, & Fearum seu fatiferarum in Gallia: cuius rei lectores volui admonitos, ne circumueniãtur ista nominum elegantium specie. Nam quomodo posset dictum boni illius doctoris consistere, singulis planetis etiamq; stellis æquè malum dæmonem adesse ac bonum? nam diaboli in cœlo non sunt, omne malum elemẽtari mundo inclusum est, qui minima est vniuersitatis istius particula, & milliaribus amplius quinquagies mille à cœlo Lunæ est dissitus. Omnes autem Theologi & Philosophi consentiunt suã esse cuique intelligentiam siue Angelum ad motum & conuersationem. Sed vt demus vnicuique stellæ suam esse intelligentiam, nunquam tamen exstitit philosophus qui malignos spiritus in cœlo versari crederet: multo minus igitur inter duos adversos dæmonas in reb. agendis cõueniret, maximè verò in motu cœlestium corporum stato & immutabili. Neque enim perinde vt homo liberè ad bene aut malè faciendum conuertitur, qui modò à maligno Spiritu agit̃ cùm in scelerib. seipsum occupat, modò à bono spiritu quãdo ad Deũ conuertitur. Præterea qm̃o bonus Angelus aut albus Planetarũ dæmon sine dãnanda idololatria potest inuocari? nã aut planeta, aut dæmõ adorat̃, aut vterq; simul. Inprimis verò si ritum sacrificiorũ animaduertamus

quæ insignis ille magister præcipit, lapidem, plantam, animal, numerũ, characterem, metallum, aspectum, & proprium Planetæ tempus aptans carminibus, hymnis & inuocationibus, quomodo sine damnanda idololatria constabit hæc inuocatio? vndénam, obsecro, omnes Bahalis, id est, Apollinis vel Solis, omnesq; Lunæ (quã Reginam cœlorum vocat Ieremias[a]) manarunt idololatriç, nisi ex isto fœtido commentorũ fonte? Atqui iurat apud Ieremiam Deus se igne, gladio, peste, fame eos omneis absumpturum esse qui reginam cœli adorauerint: quapropter Septemtrionales populi eã masculina voce nominabãt adorabantq;, vt memoria nostra Germani faciunt priscam maiorũ suorum superstitionem imitati, qui (vt Caracallam Imperatorem dixisse apud Spartianum legimus) eos solùm vxoribus suis putabant dominari qui Lunam masculino genere nominarẽt. Sic Iamblicho respõdetur, sic Proclo, Porphyrioq;, sic magnis illis Diabologicæ artis doctoribus tam multa centena animarum millia ad impietatem suam pertrahentib. qui dicunt adunari omnia oportere, & creaturis elementaribus stellas & planetas, his suos dæmonas, dæmonibus Angelos & cœlestes minorum gentium Deos, his deniq; Deum adipisci. Verumtamen isti proxenetæ quotquot sunt Satanam solum attrahunt, nec aliud Agrippa veteres Doctores imitatus præstitit. Ideoq; xxvi. articulo determinationis à Sorbona factæ anno M.CCC.XCVIII. rescinditur & damnatur eorum impietas qui

[a] Ierem. 32.

qui vim facultatemq́ intelligentiarum cœlestium in animam sic docet influere, vt cœlestim luminum facultas influit in corpora: verùm amplius dānanda est atq detestanda eorum impietas qui vnicuique stellæ malum Dæmonē adesse tradunt. Quāquam errorem istum Aphrodiseus philosophus, Porphyrius, Proclus, & Iamblichus reiecerunt, qui ieiunabant optima fide, & bonis dęmonibus, paruulis Dijs alijs & Semideis sacrificabant, Hercule, Baccho, Apolline, Æsculapio, Angelis, & consimilibus insuper cooptatis. Quamobrē in Lege multoties inculcauit Deus, ne alius præter ipsum colatur aut adoretur Deus. Vox enim Hebræa *Tistaueh* quæ in Decalogo habetur, & Chaldæa *Tisgod* nihil aliud significat quàm inclinare sese & quod Latini dicunt adorare: vt Plinius, Galli, inquit, adorando dextram ad osculum referunt, totúmque corpus circumagunt, quod in lęuum fecisse religiosius esse putant. Præuidens autem Dominus Ethnicos primùm Stellas, planetas, aliásq res creatas adituros, disertè pœna capitali id cauit fieri: eoq́ue amplius gradus in altari suo vetuit ad ascendendum extrui, vt rectà ad ipsum adiretur[a], non autem ijs gradibus quos Platonici, Pythagorici, & alij sequuti sunt. Istud enim interdictum ne gradus fiant quibus ad altare Dei conscendatur notandum est Decalogo & in eodem capite subijci, vbi nulla est expressa tacitáue templi aut altaris mentio: ac propterea de lapidib. solùm accipi non oportere. Sed vt præclaræ illius Magiæ quam al-

[a] Exod. 20.

bam vocant impietas demonstretur, quisquis ea ad rem optatam adipiscendam & fruendã vtitur, effigiem Planetæ solenni ritu affabrè factã gestat: q̃d nobis idcircò visum est annotare, quia magnos viros & qui in magna opinione erant istis impietatibus addictos vidimus: etiam vni ex Christianorum principum potentissimis (cuius nomen præstat reticeri) auream Iouis imaginem ex Theurgia fabricatam dari, quã ille circumgestabat vt maiorẽ sibi amplitudinẽ compararet, & quæ de collo post mortem ipsius (mors autem fuit misera) pendens inuenta est. Nam etiã Neapolitano cuidam Mago, quo vtebatur & conseruatorem suum appellabat, mille ducentas libras francicas in stipendium annuum numerabat. Atqui mandatum illud Dei, nõ sculpes tibi imaginem, habet Hebræum פסל omnẽ imaginem fusam, cæsam, sculptam, cælatam significans: eorumq; idololatria qui imagines istas & characteras gerunt omnino longè maior est quàm illorum qui coram Deorum istorũ quos diximus simulachris procumbunt, quod tamen indicta capitali pœna in lege Dei prohibetur[a]. Sed Pythagoreorum, Academicorum, & infideliũ gentium quæ istis rebus optima fide vtebantur insignis ab his est differentia. Illi enim vt fuerint idololatræ, cùm eo pacto à se Deum adorari & dignè coli putauerint, non fuerunt Magi: hi verò qui interdictum norunt, & quamuis diabolum autorem sciant esse ac inuentorem istorum scelerum eis nihilominus abutuntur, hi igitur Magi dicendi sunt.

[a] Exod. 20. & 21.

di ſunt. Iam itaque minutatim illicitos modos quàm maxima religione poterimus ordine perſequamur, tum vt caueatur ab illis, tum vt ſiquando iudicia de artificibus erunt facienda bene expendi poſsint. Quamquam in hoc argumento non mediocriter animi pendeo. Si enim oculis commonſtrauero & palpandos digitis exhibuero ritus,modos,verba,quæ ad eam rem oportet adhiberi, equidem ſic docuero id quod ſepeliēdum eſt obliuione ſempiterna: ſin autem obſcurè vno verbo impietatem rei perſtrinxero,ſic neq; imperitis(quos vt ab iſto præcipitio caueāt præmoneri opus eſt)profuero,neq; iudicib. qui ne fortè ex communi errore defunctoriè iudicent de merito iſtius criminis cupiunt informari: idq; præſertim hoc tempore,quo vrbes,vici,agri,adeoq; elementa ipſa contaminata ſunt, ac ne pueruli quidem ipſi exſortes ſunt iſtius criminis. Fieri tamen non poteſt vt centeſimam partem impietatum annotem quæ in hac cauſa committuntur, quas neque ſcire cupio, neque ſi ſcirem vellem exponere: ſed aliquid ſolùm exſcribam quod aut in ſcriptis legero, aut ex quæſtionibus habitis cognouero. Etſi maligni ſpiritus nouas artes, noua ſcelera comminiſcuntur momentis ſingulis, vt Poeta inquit, tibi nomina mille, Mille nocendi artes, &c. Vveierus autem (qui de comparando Defenſoris magorum nomine videtur ſatagere) non poteſt ſe excuſare quin impietatis ſummæ teneatur, quòd formulas omnium quæ vnquā

cogi-

cogitari possunt sceleratissimas & summopere detestandas in librum suum retulerit: adeo vt specie tenus diabolum & commenta eius criminetur, sed ea tamen doceat indicétque, etiam characteribus & verbis appositis, quæ præceptor ipsius Agrippa dum viueret publico noluit committere. Atque hæc quidem causa est cur res istas obliuione inuoluendas, quoad eius fieri potuit, celauerim: facturus enim mihi sum visus operæpretium, si Iudices teneant quid supplicio dignū, & imperiti à retibus sibi caueant quæ bellus iste protector ipsis decipiendis & ad Satanam perducendis antè comparauit. Modi igitur quos antè ex plicauimus ex sorte ducti & in alea sola videntur positi: in sequentibus verò sunt verba, sunt motûs quidam, sunt & imagines, ex quibus malignus adesse spiritus manifestò cognoscitur. Eiusmodi est cribri saltatio à veteribus passim vsurpata, vt apud Lucianum legimus: vnde prouerbium κοσκίνῳ μαντεύεσθαι, & nomen diuini κοσκινόμαντις (quasi cribrouatem dixeris) apud Theocritum,

Εἶπε καὶ ἀγροιῶτ' ἀλαθέα κοσκινόμαντις.

Hac arte multi vtuntur palàm. Memini me Lutetiæ ante annos xx. in domo clarissima videre adolescentem, qui intactum cribrum sine alio naturali & latente modo præsentibus multis honestis viris agitauit, enuntiatis solummodò & reiteratis sæpius voculis aliquot Gallicis quas hic placuit reticere. Huic autem malignum spiritum adfuisse eo demonstratur, quòd eo absente alter idipsum enun-

tiatis

atis ijsdem vocib. tentauit facere, nec effecit quicquam. Equidem impietatem hanc affirmo esse, tũ quia blasphematur Deus quando per alium iuratur quàm per ipsum,[a] quod iste faciebat: tum quia modus est diabolicus, vt qui à natura fieri nequeat, & prohibeatur diuina lege. Quòd autẽ verborũ virtus aliquid præstare dicitur, technam esse diabolicam apertè vident omnes, eaq́ malignos spiritus solere vti ad inescandos imperitos & ad scholam suam paulatim perducendos: nam etiam Ioannes Picus Mirandulanus [b] Princeps voces barbaras nec intellectas in Magia plus scribit posse quàm eas quæ intelliguntur. Sed vt impietas apertius ostendatur, nemo iam rusticus nescit vno versu (quem nolo indicare) è Psalmis pronũtiato quando lac premitur, non cogi butyrum. Fui Chellis Valesiorum agro, cùm paruulus à pedibus puer ancillæ impedimento esset ne butyrum cogeret: ea autem interminante flagrum à domino si carmen non eximeret, fecit eodem versu præpostere enuntiato ac velut retexto, vt butyrũ (in quo totus ferè dies consumptus fuerat) cogeretur. Si vel tantillũ sacchari indatur, butyrum non coagulari constat: hæc enim à natura est ἀντιπάθεια: eademq́ ratione si æris Cyprii aliquantulum iniiciatur in fornacem ferri, non liquatur ferrum sed abit totum in cinerẽ: quãobrem fusores accenso igne metuentes nequid immittatur æris, in illud incumbunt nequis proxime caminũ veniat. Sed hic quæritur liceátne versum Scripturæ sacræ pronuntiare verbi gratia, ver

[a] Deut. 19. Ierem. 5. & 12.

[b] in positionibus.

ſum è Pſalmis cùm itur cubitum, vt qua hora voles expergiſcaris. Spectabat quidem verſus vt Dauid ad orandum & prædicandum Dei laudes excitaretur: verumtamen non apponam eum, quia iniquè fit cùm verbis virtus tribuitur: vt nihil amplius ſit quàm quòd verbis habetur fides, hoc tamen ſatis eſt vt homines prouehantur longiùs & ab his principiis in res ſuperſtitioſas & impias ferantur præcipites. Imò ne quem circumueniant Magi, ipſorum carmina abundant pulchris orationibus, Pſalmis, nomine Ieſu Chriſti vbique inſperſo & ſanctæ Trinitatis, cruce ad voces ſingulas, aqua luſtrali, verbis è canone Miſſę, Gloria in excelſis, Omnis ſpiritus laudet Dominum, A porta inferi, Credo videre bona Domini, &c. Quod eo deteſtabilius eſt, cùm ſanctæ voces ad ſortes magicas admittuntur. Si qui itaque pronuntiatis aliquot verſibus aut Pſalmo bipennem rectà impingunt, ac tum eorum de quibus ſuſpicio eſt nomina proferunt ad aliquid cognoſcendũ, ſi prolato illius qui reus eſt nomine mouetur bipẽnis, ars diabolica eſt quam veteres Ἀξινομαντείαν appellabant: ſimiliter annulo ſuper aquæ cyathum poſito Δακτυλιόμαντεία, quam famoſa quædam malefica genere Itala exercebat Lutetiæ anno M.D.LXII. neſcio quas voces admurmurans, & interdum rem diuinans, de qua cõſulebatur: etſi pleriſque dabantur verba. Ioachimus Cameracenſis narrat Hieronymum Moronem, ex quo Cancellarius Mediolani fuit, loquentem annulum ac potius diabolum habuiſſe, qui tandem mercedem

ἀξινομαντεία
δακτυλιομαντεία.

mercedē repēdit hero ſuo dignam, & curauit eum abdicari. Sunt tamē qui genus iſtud ὑδρομαντείαν vocent, Dactyliomantiam verò putent de illis annulis accipi in quibus Magi portant ſpiritus quos familiareis dicunt, δαίμονας παρέδρους Græci. ὑδρομαντεία & παγομαντείας ex fontibus Numa Pompilius exercuiſſe dicitur. Etſi Hydromantiam Varro aliter accipit, narrans imaginem à puero, cuius opera vtebantur Magi, fuiſſe in aqua viſam, quæ verſus quinquaginta de toto bello Mithridatico antequàm gereret pronūtiauerit. Incerta eſt ἀερομαντεία, niſi fortè pars fuerit Auguralis ſcientiæ, q̃ ex aeris cōſtitutione coniectaret. Alia quoq; diuinationis ſpecies ex farina fuit ἀλφιτομαντεία vel ἀλευρομαντεία, cuius meminit Iāblichus [a] ſed ritū illius non exponit. Meminit quoque λιθομαντείας, ex lapidibus, nec eam explicat: nos autem ſuprà eam attigimus, interpretantes legis diuinæ locum qui lapidem imaginationis vetat adorari: vnde videtur lapis fuiſſe ad unguem expolitus, tanquam ſpeculum ex quo imagines offerebātur & diuinationes petebantur. Illa quoque diuinatio facta ex lapide dici poſſet, cùm digito fertur Amethyſtus, quem Hebræi & Arabes vocant אלחלמה propter naturalem ipſius proprietatē in efficiendis ſomnijs: nam articulus *Al* eſt Arabum, reliqua vox Hebræorum, ſomniumq; ſignificat. Diuinatiōis ex lauro, q̃ δαφνομαντείαν dicunt, ratio eſt eadem: quæ planta fuit olim ſacra Apollini, & ſomnia creditur gignere magnasq; vires in Magia obtinere, ut inquit Proclus.

ὑδρομαντεία.

παγομαντεία.

ἀερομαντεία.

ἀλφιτομαντεία vel ἀλευρομαντεία.

[a] lib.3.c.12.

λιθομαντεία.

δαφνομαντεία

Ac somnia quidẽ per laurum effici concedo, quẽadmodum ab omni odorata planta & fumis omnibus generantur: sed vsum illius ad veritatem alicuius rei cognoscendam illicitum esse affirmo ac diabolicum: adiṫ enim res creata, & creator deseritur ad diuinationem, quod prohibeẽ seuerissimè.

Κεφαλαιονομαντέιας. Κεφαλαιονομαντέιας, ex asinino capite, idem iudicium. Qui fieret, nondum legi: ab Ægyptijs profectam puto. Nam apud Iosephum legimus contra Apionem Grammaticum (qui legatione ad Caligulam Imperatorem functus est) illum Iudæos calumniatum esse quòd in Dei templo caput asini habuerint.

Πυρομαντέια ἢ καπνομαντέια. πυρομαντεια & Καπνομαντεια, præcepta ex igne diuinatio & ex seminum quorũdam fumo, præ alijs est diabolica: nam thymiama vel suffitum coniunctum habet, quo subiectum quoddam ac veluti corpus spiritui maligno subministratur: quo genere imperitos plerosq; circumueniunt Magi, nihil aliud esse quàm albam Magiam affirmantes. Ab hoc malo cauendum studiosius quàm à pestilentia.

Ῥαβδομαντέια. Ραβδομαντειας medicum Tholosæ exercẽtem vidi, & submissa voce aliquot verba murmurantem, vt ambæ vnius virgæ extremitates oscula iungerent: sed nihil profecit, eos causatus qui intererant carere fide. Hoc facto, duo frustula eiusdem virgæ accipiunt, eaq; de collo suspendunt curandæ quartanæ. Nefarium institutum, scelerata carmina, quę sine ope Satanæ nihil omnino possunt.

ξυλομαντέια. Ξυλομαντείας Hebræus quidam Doctor meminit in libr. de sexcentis tredecim mandatis Dei, narrans è fragmentis li-

tis ligni fieri in Illyrico: ſed quid illud fuerit neſcio, nec ſatis poſſum colligere. Thomas Aquinas [a] genera percurrit multa, ſed ne centeſimam quidem eorum partem. Sufficiunt iſta quæ diximus, vt de conſimilibus ſecreta verba aut characteras ad rem ſimplicem adiectos habẽtibus iudicari poſsit. An nuda verba ſine alia actione vlla quicquam poſſint, ſuo loco dicturi ſumus. Ex omnibus autẽ ſceleribus huiuſmodi nullum exſtat frequentius paſſim, nullum propè pernicioſius eo impedimento quod nouis coniugibus affertur: hoc vulgus dicit ligare ligulam, quod pueri quoq; exercent palàm ſumma impunitate & licentia, nonnulli etiam gloriantur. Neque verò nouum hoc inſtitutum eſt: nam Amaſin Ægypti Regem apud Herodotum [b] legimus fuiſſe vinctum & impeditum ne rem haberet cum Laodice vxore ſua, donec carminibus ſolennibusq; precibus ſolutus eſſet. Concubinas quoque Theodorici Regis iiſdem ligamentis aduerſus Hermambergam vſas eſſe Paulus Æmilius in vita Clotarij ſecundi teſtatur. Rident quidem philoſophi Epicurei iſtud miraculum: verumtamẽ hi nodandæ ligulæ artifices qui habentur paſsim illos reddunt attonitos, vbi ſe experti ſunt nulla arte mederi poſſe. Ideoq; Canon [c], Si per ſortiarias, inquit, & maleficas artes, occulto ſed nunquam iniuſto Dei iudicio permittente, & Diabolo præparante, cõcubitus non ſequitur, ad Deum per humilem confeſsionem eſt recurrendum. Quo ex loco notari quatuor aut quinq; axiomata neceſſe eſt:

[a] *Thom. 22. diſtin. 95. & 26. q. 4. igitur. & q. 5. nec mirũ. & 26. qu. 2. & Gaſpar Peucerus.*

[b] *lib. 2.*

[c] *33. q. 8.*

Primùm, copulationẽ arte malefica impediri posſe, quod omnes Theologi agnoſcunt vno ore, & ipſe Thomas in librum quartum ſententiarum, diſtinctione xxiiij. vbi dicitur vir reſpectu vnius ſolùm mulieris ac non aliarum nodari poſſe, & cap. vltimo de frigidis: Secundum, id occulto fieri ſed tamen iuſto iudicio permittentis Dei: Tertium, id totum à diabolo præparari: Quartum, ad Deũ ieiunijs & orationib. recurrendũ eſſe. Qđ poſtremũ caput apprimè notãdum eſt, qa impietatis eſt in eo laborare vt (q̊d multi faciunt) diabolicis modis ſoluat̃ nodus: ſic enim ad diabolum & diabolicas ſuperſtitiones recurrit̃. In primis verò illud eſt admirabile, ꝙ pueruli magicarũ ſortium imperitiſsimi hanc artem pronuntiatis quibuſdam vocib. exercent, vinctáque ligula. De Rioleo generali apud Bleſenſes legato me audire memini puerulum quemdam in templo nodationem ligulæ ſub petaſo ſuo facientem à muliere fuiſſe perceptum quo tempore coniugio duorum benedicebatur, eumqúe deprehenſum cum ſua ligula aufugiſſe. Pictauij quoque cùm in magnis conuentibus vices regij Procuratoris gererem anno M. D. LXVII. acta cuiuſdã quæſtionis in Magos mihi ſunt tradita: quam cauſam cùm meæ hoſpitæ, mulieri honeſtæ & bona exiſtimatione, narrarem, illa tanquam iſtius artis doctiſsima, me & Iacobo Bauuaſio relationum actuario præſentibus, explicauit eſſe formas nodãdæ ligulæ amplius quinquaginta, ſiue ad virum couiugatum impediendũ,

ſiue

siue ad mulierē solūmodo, vt alter alterius fastidiens infirmitatē adulterijs sese pollueret: plerumq; tamen virum illigari, vix mulierem: ligari aūt posse in diem vnū, in annū, in ęternū, aut quātisper duratura esset ligula nisi soluerent: esse nodationē qua vnus alterum deamet neq; redametur, sed odio sit vehementissimè: esse qua inter se amarent ardentissimè, sin ad congressum veniretur alter alterum laniaret vnguib. & cęderet indignissimè: vt mihi fuit aliquando Tholosę narratū eo pacto fuisse virum mulieremq; illigatos, qui post trienniū reconciliati pulchram sobolem ꝓgenuerint. Et q̊d amplius mirer, narrabat mulier dum vincta manebat ligula tumores ei adnascentes veluti verrucas spectari, indicia (vt aiebat illa) liberorū qui fuissent editi nisi occupauisset nodatio: posse verò nodatiouem fieri ad procreationem intercipiendam, non ad copulationem præuertendam. Homines etiam affirmabat esse quos nodare non possis: esse quos nodatio impediat ante coniugium: esse quos impediat coniugatos, sed difficiliùs. Præterea in hominibus aiebat eiectionem lotij impediri posse (cauillare dicunt artifices, quasi διαπερονᾶν subscude infibulare dicas) ex eo non paucos emori. Sic comperi miserum quendã puerum propè enectum esse, tū impedimentū per eū qui infibulauerat sublatū fuisse, vt mingentē palàm puerū traduceret: deinde verò post menses aliquot Magus iste decessit de vita maniacus. Narrabat quoq; mulier sermōes varios ad nodationē q̄ ꝑq;ꝑtinēteis (q neq;

Græci

Græci fuerunt, neq; Hebraici, neq; Latini, neque Gallici, neq; Hispanici, neq; Italici: ac ne cum aliis quidem linguis habuisse puto conuenientiam) & quo ex corio, quo colore ligulas esse oporteret. Nihil profectò ad nostram hanc Doctores omnes qui in titulum de frigidis & maleficiatis annotarunt. Cùm itaque in Pictonum agro hoc percrebruisset malum, Niorti capitalis Quęstor cùm vicinam suam noua nupta detulisset & accusauisset ligati viri anno M. D. LX. in obscurum carcerem eam rapi iussit, minatus ex eo nunquam egressurã esse nisi soluisset virum: itaq; post biduum captiua coniugatis concubitum imperauit, & Iudex solutum esse audiens è vinculis dimisit illam. Vt autẽ verba ligulasq; nihili esse constet, sed rem totam arte diaboli malitiaq; peragi abutentis hominibus & sceleratam ipsorum voluntatem adiuuantis, demonstrant illud Latina Maronis verba, quæ certo consilio omittimus: carmen enim quo ad impediendam copulationem vtitur, Latinum verbis, sensu apertum est, ex quatuor metricis vocibus cõstitutum: quæ autem dicuntur hodie, planè sunt barbara: deinde Virgilius nouem nodos imperat, vnico vtuntur nostri. Illud prætereà obseruatione dignum est neq; penes Diabolum neq; penes Magos ipsius administros esse vt alios sensus obligẽt, hominesq; à bibendo aut comedendo auertãt intercepta eorum facultate: neq; similiter posse homini membrum vllum pręter virilitatem adimere, quod in Germania faciunt pudendis abditis atq; in ven-

in ventrem contractis. Ita Sprengerus hominem Spiræ narrat, cùm se pudendis orbatum esse crederet, Medicos & Chirurgos ad se inspiciendum aduocauisse, hos verò nihil omnino, ne vllum quidē vulnus percepisse: itaq; hunc pacata deinde ea quā offenderat malefica restitutum esse. Alterum quoque exemplum affert ciuis Ratisbonensis, qui Magam arripuit strangulaturus, eámque vi ad impedimentum soluendum compulit. In hoc autem Hebræi omnes consentiunt, Diabolum Deo permittente plurimùm in genitalia & concupiscentiam posse, dicētes allegoricè Satanam à serpente ferri. Serpēte verò ἀλληγορικῶς voluptatem quæ in ventrē incumbit significari Philo & Hebræi tradunt. In Tobia [a] quoque legimus septem viros qui Raguelis filiam duxerant prima nuptiarum nocte à maligno spiritu fuisse occisos. Non debet autem videri mirum, si nodationibus istis diabolus plurimùm abutitur: primùm enim generis humani quod totis viribus conatur perdere procreationē impedit; deinde augustum illud amicitiæ vinculum inter virum & vxorem tollit: postremò qui ligati sunt artibus, ad scorta & adulteria transuolant. Horrendæ igitur impietatis istud est atque capitale, vt suo loco demonstrabimus: plerique tamē qui nodationibus istis abutuntur expressam cum diabolo conuentionem nesciunt, neque inuocant eum: sed eū artificibus istis adesse constat. Iam igitur de iis videamus qui inuocant diabolum: nam Magorum conditiones diuersæ sunt.

[a] Tob. 7.

De tacitis malignorum spirituum inuocationibus. CAP. II.

Insignis Magorum est differentia, quam ob varietatem suppliciorum necesse est cognoscere. Illi enim de quibus antè agebamus carent malignorum spirituum inuocatione: horum verò non mediocris est differentia. Nam alii quibusdam verbis & mysteriis abutuntur sine expressa inuocatione, quamuis eò pertineant verba vt spiritus dicat aut indicet rei illius quæ agitur veritatem, alii expressam inuocationem adhibent. λεκανομαντείαν prisci Assyrii & Chaldæi plurimùm exercuerunt, inditis in peluim aqua plenã auri & argenti laminis gemmisq; certo charactere sculptis: qua ex pelui post sermones aliquot pronuntiatos exilis vox instar sibili exaudiebatur ex aqua responsa edens, sine expressa inuocatione. Γαστρομαντεία ex vasis vitreis rotũdis aqua plenis coniiciebatur, postquàm accẽsis cereis quasdam voces effati fuissent Magi: neque audiebatur vox vlla, sed responsa ex notis quibusdam & signis percipiebantur Similiter è speculis Κατοπτρομαντεία, è glacie aut è crystallinis κρυσταλλομαντεία: quemadmodum Ioachimus Cameracensis ciuem Noribergensem à se visum testatur qui crystallinũ annulum emerat, ex quo quidem annulo visionẽ eorum de quibus consulebatur percipiebat puerulus, sed posteà emptor cùm à diabolo infestaretur diffregit annulum. Ea quę dicitur Ονυμαντεία fit cùm frica-

λεκανομαντεία
γαστρομαντεία
κατοπτρομαντεία.
κρυσταλλομαντεία.
ὀνυμαντεία.

fricato vngue aut cryſtallo certis confectionibus neſcio qui ſermones pronuntiantur, ac tum pueru lo integræ & incorruptæ pudicitiæ videndum exhibetur illud quod quæritur: perſuadet enim diabolus à ſe virginitatem deamari, cum vt arte iſta homines ab ineunte pueritia ad ſe pertrahat, tum vt humani generis impediat procreationem, cùm tamen ſuos ad nefarios concubitus & contra naturam prouocet & commixtionib. horrendis contaminet. Diuerſa eſt Catoptromantia cuius Pauſanias in Achaicis meminit, ab ea qua Magi noſtri abutuntur. Cupiẽs enim aliquis cognoſcere an à morbo reualiturus eſſet, ſpeculũ in fontem ad Cereris indebat Patris, & ſi mortui hominis figura appareret iudicabatur moriturũ, ſin viuẽtis, reualiturum conſultorem eſſe. Vide autem diaboli κυβείαν in magicis ſortibus admirabilem: nam quia ſunt viri boni & religioſi qui ne minante quidem morte grauiſsima diabolum eſſent inuocaturi, hoc ille perſuadet verborum, characterum, herbarum, aut animantium, viribus affici, eóque pacto à vero abducit etiam conſyderatiſsimos: itaque Virgilius, qui non poſtremus inter Magos habebatur, inquit,

Carmina vel cœlo poſſunt deducere Lunam,
Carminibus Circe ſocios mutauit Vlyſsis. Et alibi,
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis, &c.
Atq; ſatas aliò vidi traducere meſſes. Item,
Hæc ſe carminibus promittit ſoluere mentes,

Sistere aquam fluuijs, & flumina vertere retrò,
Nocturnosq; ciet manes: mugire videbis
Sub pedibus terram, descendere montibus ornos.

Amplius verò Ouidius agens de malefica, cùm inquit,

Quum volui, ripis ipsis mirantibus amnes
In fontes rediere suos, concussáq; sisto,
Stantia concutio cantu freta, nubila pello,
Nubiláq; induco, ventos abigóq; vocóq;,
Vipereas rumpo verbis & carmine fauces,
Et syluas moueo, iubeóq; tremiscere montes,
Et mugire solum, manésq; exigere sepulchris:
Te quoq; Luna traho, &c.

Quæ omnia si vera essent, humanas mentes plurimùm raperent admiratione: verumtamen magnũ est quòd ita homines fascinantur vt illud quod nihil est, ad oculorum aspectum putent esse verissimum. Et si hoc verborum vi non potest fieri, quicquid scribant homines scientiæ istius peritissimi, sed solus diabolus istorum fascinorũ autor est atque administer. Quam ad rem confirmandam illud argumentum pertinet quod antè diximus, homines à diabolo omni sermone per Græcas, Latinas, barbaras, & inauditas voces decipi, quamuis pro varietate nationum ad eandem rem vocabula artis suæ soleat commutare. Demonstrant illud poetæ Virgilius & Theocritus hic Græcus, Latinus ille, Marcellus & Nicolaus medici, & ipse quoque Plinius, qui multa istarum fraudum pro-

fert

fert vocabula ab ĳs quæ Magi nostri scripserunt planè dissonantia. Cruces etiam ac hostiæ insperguntur passim, vt in iudicio cæci (qui Parisiis fuit suspensus) confirmatum est, & duorum aliorũ qui euicti fatebantur se hostĳs, crucibus, & orationibus plurimis vsos esse. Maximã impietatem, cùm Diabolus eo quod Magi putant sanctissimum ad res summo horrore & detestatione dignas abutitur. Etenim qui ludificatur & blasphemat Iouem quem putat esse Deum (prout Caligulam fecisse legimus) is tam reus est propemodum quàm si ludificetur Deum qui animos & voluntates hominum introspicit: quemadmodum primus ille Scęuola, qui Porsennæ Hetruscorum Regis vitam appetẽs occidit legatum eius, non minus reus extitit quàm si occidisset Regem. Hæc igitur illa mens, hoc consilium Satanæ, vt non veram solùm religionem ex animis humanis eximat, verumetiam omnem conscientiam metumq; maleficĳ: ideoq; imperitis persuadere nititur non à se ista geri, sed ex vi verborum proficisci. Dixerit quispiam Cabala (quæ Hebræorum est philosophia) vim quoq; verbis & characteribus tribui, vt in Reuchlino, Galatino, & Cabalisticis Pici positionibus legimus. Respondeo Cabalæ duas esse partes, vnam quam vocant Bereschit, in principio, à prima Bibliorum voce, eámque veram Physicam & naturalem philosophiam, in qua exponũt magnum istud opificium mundi & res arcanas inuolutas allegorĳs, sententiasq; aliorum Philosophorũ re-

prehendunt diuinę legi aduersantes: Alteram quã dicunt Mercaua, id est currus, à viso Ezechielis figurans maiestatẽ Dei & Angelorum comitatum, quæ celsa quidẽ & difficilis est, sed tamẽ intellectũ in admirationẽ rapit & νοητοῦ κόσμου contẽplationem. Hanc Hebręi aquarum ἐπουρανίων vel supercœlestiũ, illam (Physicã dico) inferiorum aquarũ appellant nomine. In Prophetis & Lege Dei animaduertimus amplissima & elegantissima secreta operum Dei allegorijs Biblicis occultari (vt quisquis bene attenderit apud Philonẽ, Leonem Hebręũ, Origenem, & Salomonem comperturus est) easq́ viros & Prophetas sanctos quasi per manus posteris tradidisse: At non ita curiosè atque subtiliter clausulas, voces, syllabas, literas, adeóque singularum literarum puncta & characteras aucupabantur, vt posteà recentiores Iudæi rimati sunt. Hi enim mirificam subtilitatem in magno Dei nomine tractando occupant, ex quo septuagintaduo nomina Dei componunt, & Angelorum totidem: argutias quoque adhibent ad numeros, quos vocant Sephiroth: ex his nominibus numerisq́ue putant mirabilia præstari posse. Sed ista mihi non probantur admodum, maximè cùm à magis Agrippa & consimilibus maximum illud Dei nomen & augustissimum characteribus ipsorum intermisceri & contaminari video, ad quos sermonem Dauid habebat, dicens[a],

[a] Psalm. 50.

At Deus irarum plenus sic dicet iniquo
Quem cœli aut hominum non cohibet metus,

Quid

Quid celsum nomen, quid polluis improbe iussa?
Infandumq́ agitans in manibus nefas,
Fœderis institutis crepitantes fundere laudes?
At tu quæ doceant vtilium viam Spernis.

Reuchlinus & Agrippa falsò tradiderunt victoriam aduersus Lysiam & Antiochū Epiphanem Machabæo Iudæ accidisse quòd has quatuor literas militari signo impressisset מכבי quibus significabāt מי במון באלים יהוה, q̄s est par tibi inter fortes, ô Iehoua? Atque hæc quidē bellica fuit tessera militibus imperata, sed per hos characteras victoriam reportasse pernego. Itaque Dei nomina in ore, in tabulis, in characteribus Magorum aut eorum qui tentant Dominum non sanctificantur, sed polluuntur atq; blasphemantur. Dei autem lex præcipit [a] vt qui per contemptum nomen ipsius pronuntiat lapidetur. Nō sum nescius malignos spiritus ab hoc sacro nomine abhorrere, nominatóq; Iehoua repentè fugam verti: sed Iehouæ nomen, quo æternus significatur, quolibet sermone pronuntiatum eumdem effectum obtinet: imò solum Dei nomen vtut commune & peruulgatum est, bono animo enuntiatum diabolos statim propellit (quod toties vsuuenisse nouimus q̄ties Magus aliquis in cōmuni cœtu auxilium Dei implorauit) & q̄d amplius est, solus Dei metus & terror ab ipso propulsat diabolos, vt posteà dicturi sumus. Paulus Grillandus [b] qui vixit anno M. D. XXXVII. Sabinū quemdam nō procul Roma fuisse scribit ab vxore persua-

[a] *Leuit. 24.*

[b] *Lib. 1. de sortilegijs.*

persuasum vt se exemplo ipsius certis vnguentis inungeret, eóque pacto cum Magis aliis exportaretur: credentem itaque illum à diabolo istud nō esse, sed ex vi vnguenti & enuntiati sermonis vxori paruisse: tum delatum in Beneuentanum Comitatum optimum Papæ fundum, idque sub nucem vbi versabantur Magi innumeri epulantes, idem fecisse q̊d faciebant alij: cumq; sæpius salem quem perhorrescunt diaboli petiisset, & sal tandem (vt videbatur) ei allatus esset, vernaculo suo sermone dixisse: *Laudato sia Dio pur e venuto questo sale*, Laudetur Deus quandoquidem hic aduenit sal: simulatque Dei nomen fuit pronuntiatum, omnem diabolorum Magorùmque conuentum momento euanuisse, miserum illum Sabinum solum ac nudum remansisse, qui domum mendicans ad centesimū milliare reuersus est: reuersum vxorem accusasse, quæ viua igni fuit tradita postquàm veritatē facti agnouisset aliásque complureis accusasset, quæ eui ctæ similiter incendio fuerunt sublatæ. Quo exemplo constat euidentissimè efficacitatem miraculorum nō in figuris, characteribus, syllabis vocibus, sed in timore Dei positam esse, Diabolum verò suas celantem fraudes verbis, characteribus, & consecratis hostis abuti ad perficiendum voluntatem suam. Quod autem diabolum à sale diximus abhorrere ratione optima nititur, quia sal æternitatis est & immortalitatis signum, neque putredine neq; corruptione infestus vnquam, sed ipse à corruptione atq; putredine omnia vindicans; Diabolus verò ni-

rò nihil procurat aliud quàm rerum creatarum corruptionem & dissolutionem, vt generationem Deus. Quamobrem salem mensæ loci sancti omnibusq́ue vniuersè sacrificijs apponi lex Dei imperat [a]: quod mandatum ab Hebræis Plato videtur didicisse cùm salem à Dijs affirmat diligi. Contrà verò sacrificijs vinum aut mel lex Dei vetat adhiberi, quod faciebant Ethnici, innuens Deum sine adulatione attentè prudenter & sobriè accedendum esse. Atque hac in re falluntur qui vxorem Loti in statuam salis mutatam putauerunt [b]: sic enim Hebræi amplissima naturæ arcana tenentes solent statuam salis pro perpetua nominare, vt Lex Dei inquit [c], pangam vobiscum fœdus salis, id est, perpetuum. Si characteribus aut figuris nominum Dei proprium esset vt res easdem efficerent, non essent profectò Magi ad suas inuocationes illis abusuri, quibus tamen pleni sunt ipsorum libri. Ex his itaque conficitur Cabalam [d], id est, sapientiam à Deo acceptam quasi in manum, Angelorum Prophetarúmque ministerio, non esse in characteribus aut figuris positam, sed in secreta diuinorum miraculorum intelligentia allegorijs per sacram Scripturam implicata passim. Nulla enim propemodum exstat oratio, præceptum nullum, cuius non sit duplex, aut etiam triplex intelligentia. Exempli causa, præceptum [e] datum Sacerdotibus de includendo homine qui ex elephantiasi cœpit laborare cumprimùm malum cernit, & septeno quo-

[a] *Leuit. 2.*

[b] *Genes. 19.*

[c] *Num. 18.*

[d] *Libris Pirke aboth sæpe legitur Moses accepit quæ tamen scripta in libris Mosis nusquam reperiũtur.*

[e] *Leuit. 13. & 14.*

que die, donec ſanatus fuerit aut totus à capite ad pedes albus euaſerit, reuiſendo: tum de eo liberé dimittendo quia mundus eſt, inquit Scriptura: ſin apparentem aliquam viuæ carnis partem habuerit, de eo ab aliorum conuerſatione ſeparando: præceptum igitur iſtud politicum miratur Philo, itaque moralem affert ſenſum, ſi bene memini, dicens non poſſe eum qui prorſus cognitione Dei caret ac conſcientia alijs damno eſſe: qui autem diuinæ legis & veritatis ſenſu præditus ſe aliunde ſinit nefarijs opinionibus deprauari, hunc pernicioſum eſſe, quia religionis ſpecie venenum impietatis miſcet, vt magi miſcent Dei nominibus. Ad ſenſum illum politicum expreſſum lege Dei, & moralem Philonis alterum accedit elegantiſsimum naturæ myſterium quod nemo attigit: nempe quicquid corrumpitur id aerem quoque & accedentes propiùs corruptione inficere donec fuerit conſummata, quod Theophraſtus paucis libro de Odoribus expoſuit dicens, πᾶν σαπρὸν κακῶδες, quicquid corrumpitur fœdum exhalat odorem: vt ouum, ſuauis & ſalutaris cibus quem antiquas regum delicias vocat Horatius, ſi incubatu cœperit corrumpi fœtet ſupra modum, aeremq́ inficit donec perfecta ſit corruptio & pullus excludatur: Ozimum quoque & Lauendula, quam veteres Nardum Celticam à naturali ipſius apud Occitanos ortu appellabant, quando tecta & compreſſa incipiunt corrumpi, fœtent vehementiſsimè, ſin corruptio ipſorum finitur

nitur consummari, oleum afferunt optimum & odoratissimum: Corruptum item genitale semen si in corruptione perstat, cancros, bubones, & varos horrendos efficit. Eadem igitur ratione elephanticorum sanguis est fœtidissimus quando corrumpitur, donec tota materia sanguinis planè conuersa sit: quamobrem dum conuertitur, non sine periculo ad elephanticos acceditur: conuerso eo nihil periculi. Atque hæc genuina Legis sententia. Interdum historica solùm est sententia, vt cùm Moses dicitur populum numerauisse, & similia: interdum allegorica, vt cùm Lex præputia cordium circuncidi iubet: præputium cordi nullũ est, & si inesset nunquam tamen circuncidi posset: Innuit ergo lex improbas cogitationes rescindendas esse, vindictæ appetentiã, auaritiam, cæteraq; vitia. Hoc pacto imperiti qui in Cabalam inuehũtur visuri sunt Deum nobis quasi palpandum & cernendum oculis istud exhibere, non solùm literalem sensum teneri à nobis oportere, cùm verè Scriptura dicat, Litera occidit, Spiritus autem viuificat. Quamquam pulcherrimus in Lege Dei habetur locus ad rem istam demonstrandã, vbi Moses dicit[a] è monte (in quo dies & noctes xl. fuerat) descendens velũ faciei suæ imposuisse vt alloqueretur populũ, quod velum cùm ipse ad Deũ reuertebat eximebat; id aũt fecisse, quia non poterat diu populus splendentẽ ipsius faciẽ conspicere, id est (vt è literali sensu excedamus) non valebat mysteria & allegorias, quæ confertim habentur in

[a] Exod. 34.

Lege Dei, animo percipere. Verumtamen populus Mosem retectum videns dicitur faciem ipsius quàm valde splenderet animaduertisse. Certè quicunque ex inconsyderata pertinacia expositiones istas improbant, quibus Hieronymi, Augustini, Basilij, præcipuéque Origenis, omnium quoque Doctorum Hebræorum scripta abundant, iniuriam Deo ac Prophetis faciunt, qui nunquam aliter loquuti sunt. Ac ne excelsa quidem illa Salomonis scripta sunt aliud quàm parabolæ & allegoriæ, eáque certo consilio in eam formam inscripsit vt demonstret singulis nõ oportere vbique insistere in literalem sensum quem Hebræi *sensum passuk*, id est, versus nominãt: vnde barbari Latinitatis autores ex versu facientes passum, *in hoc passu*, soliti sunt dicere. At Salomonẽ scribitur sapiẽtia fuisse cumulatum, Deumq́ plus in eum contulisse q̃ in vllum hominem vnquam contulerit: hic tamen vt sapientum mentes supra terram altiùs erigat, docet cognitionem Dei esse arboris vitæ fructum. Non est igitur, quod plerique literæ insistentes tradunt, arbor intelligenda. Hinc enim accidit vt boni isti literalis sensus interpretes multa ἀθέων centena millia pepererint, qui ex scripto illud de serpente in Gene-
[a] Genes. 3. si [a] loquente interpretati dicunt animantes brutas olim loquutas esse: vt faber quidam ferrarius in Gallia, postquam à celebri Prælato audiuisset in concione per Adamum (propterea quòd pomum ederat) totum genus humanum præter exiguum Christianorum manipulũ in damnationem æter-

nam

nam labefactatum esse, cùm videret sibi contrà dis putanti Prælatum de sensu literali non satisfacere, dixit tandē tam multas rixas pro re tantilla ineptè excitari: quod blasphemum dictum simulac nostrorum aulicorum pulsauit aureis in prouerbium abijt, non abiturū sententia mea si hic qui docebat alios bene intellexisset atque sapienter explicauisset locum. Eodē errore Porphyrius in libris quos aduersus Christianos scripsit, ex literali sensu illud exagitans quod de arbore scientię boni & mali & de arbore vitæ in Mose legimus, innumeros homines à religione vera auocauit propter ea ἄτοπα quæ nascuntur ex literali sensu: desinunt verò ex diuina interpretatione q̃ Deus Mosi & Prophetis tradidit, & quam apud Philonē, Leonē, Mosem Maymonis filium, Leuin, filium Iarrhi, Orienem, aliosq́ Theologos Hebræos & Christianos legimus. In hāc sententiam ait Lex[a] non ea solùm animalia quæ nō ruminant & quę scissum nō habent vnguem immunda esse, sed ea etiam quæ non sunt vngue fisso, vtcunque ruminent: quod Origenes de iis accipit qui sese in meditanda & contemplanda Dei Lege occupant, sed inter literalem sensum & mysticum, inter carnem & spiritum nullam distinctionem seruant. Hunc autē (Origenem dico) magistrum Ecclesiarum Christi post Apostolos vocat Hieronymus[b], omniumq́ Doctorum principem. Cùm itaque in Lege Dei legimus Pharaonem curauisse vt occiderentur mares & puellę seruarentur incolumes, id præter constantem litera-

[a] Leuit. 11.

[b] in catalogo scriptor.

ſis ſenſus veritatem ſapientes Doctores ita accipiunt, Diabolum quem figurat Pharao in hoc incumbere vt intellectum maſculam hominis partẽ interimat vitámq; det concupiſcentiæ. Item quod Abraham Sarę dominæ obſequutus dicitur ancillam eiúſq; filium eieciſſe, id Cabaliſtæ Theologi ſapienter exponunt rationi vt dominæ obſequendum eſſe, & cupiditatem eijciendam ac peccatum ex ea genitum. Cùm prohibetur ne fructiferę arbores gerendo bellum excidantur, interdictũ quoq; intelligendum eſt ne homines virtute prędíti & opifices periti tollantur. Cùm dicitur oletum terra obrui oportere ne inficiat aer, hoc quoq; eſt inde eruendum, dignius eſſe malum excuſatione quod occultum eſt: ideóq; cauendum ſingulis vt propalent ſuam turpitudinem, ne cuiquam ſit exemplũ mali. Quando interdicitur ne aries aut ouis Deo offeratur niſi tota ſit alba & ſine macula, putandũ eſt animam quoque ſiſtendam Deo puram & mũdam haberi oportere: quando interdicit ne clauda ſit, rectè ambulandum ſignificat in Legé Domini. Hebræus Philo in moralibus interpretationibus afferendis eſt mirificus, Leo & Maymonides in naturalibus, in vtriſq; liber Zoar qui nondum fuit e Chaldęo ſermone verſus. Sicut autem de naturalibus prædictionibus, de Aſtrologia, & ſcientijs conſimilibus antè dicebamus, ſic etiam in Cabala à communi illo abuſu quẽ ſuprà attigimus abſtinendum: nihil enim eſt tam ſanctum & inuiolatum q̊d non à Satana & adminiſtris ipſius polluat. Artis eſt

tis est diabolicæ cùm Scriptura sacra tanquam ad carmina adhibetur, quod nunquam prisci Hebrei cogitauerunt. Atque hinc data fuit gentibus occasio ad calumnijs petendum verbum Dei Hebræorumq; Cabalam, de qua sic Plinius libro xxx. capite primo. Est alia, inquit, Magices factio à Mose & Iochabella Iudæis pendens. Corrupit autem dictionem *Cabala* quæ significat Græcè ἀκρόαμα, id est, scientiam auditione comparatam nec literis exaratam, à verbo קבל accepit, eo quòd Cabalam non licebat docere aliter quàm viua voce, & quidem eos qui quadragesimum ætatis annum superassent: vt autem verba concepta ad miracula edenda pronuntientur nulla mentio, quamuis id Reuchlinus & Galatinus voluerint: omnino certè abusus est. Si quis autem mihi obiecerit nihil hic inesse diabolici si quando certus Psalmorum versus aut ad expergiscendum constituta hora, aut ad orandum Deum, aut ad conficiendas alias actiones bonas pronuntiabitur: Fatebor illud quidem non vltimum sapientiæ fundamentum esse vt quis mane oraturus surgat, credibile esse qui primi suas preces offerunt eos primarias benedictiones reportare, vt Iacob anteuertit Esauũ: propterea scriptura tota indice Prophetas summo mane ad laudandum Deum & primas suas actiones ei sacrificãdum surrexisse, quemadmodum aiebat Dauid, *In matutinis meditabor in te.* Item, *Exsurge psalteriũ, exsurge cithara, exsurgã diluculo,* & apud Iere. *Misi ad vos Prophetas surgẽdo manè:* & Deus q̊q; in deserto videt maximè

maximè procurasse vt mane populus surgeret, quia Sole super Man radiante abibat in fumum & liquescebat illico, quamvis igne non liquefieret, vt gratiarum (ait Salomo) agendarum Deo monerentur: Nihilominus tamen illud affirmamus nõ licere vti Scriptura sacra vt vis aliqua verbis tribuatur, quamuis ad finem optimum. Hęc recepta est Theologorum sententia Minorem itaq; veritatis speciem habuerit, si quis Magos verborũ vi posse crediderit segetes & terræ fructus perdere: etsi xij. tabulis disertè cauebatur ne incantarentur fruges, *Qui fruges excantasset, aut qui malum carmen incantasset*, &c. non quòd magi suis carminibus fruges perdant aut tempestatem virtute verborum commoueant (vt alibi ostendemus) sed ope Satanæ: Sortilegus enim alter nõ posset idem efficere, quamuis eadem verba pronuntians. Quapropter imperitum vulgus nõ valde miratus sum, sed Catonem [a] illum docere luxatis membris carmen auxiliari: Cæsarem quoque Dictatorem post vnum ancipitẽ vehiculi casum, semper vt primùm consedisset carmine ter repetito securitatem itinerum solitum aucupari, cùm tamen obseruationes istas ex more deriserit: & M. Seruilium Nonianum principem ciuitatis, qui chartam duabus literis Græcis P & A inscriptam subnectebat collo metu lippitudinis. Si qua fuisset radix salutaris herbaue medica, odore & proprietate naturæ mala hæc curatura, speciem aliquam habuissent: vt radicem Pæoniæ appensam collo certum est epilepticis

[a] Plinius li. 28. cap. 2.

ptícis

pticis adiumento esse plurimum, & confirmatum experientia: sed chartam aut characteras subnecti collo, quicquid inscribatur, cum Ioanne Chrysostomo[a] & Augustino statuimus meram esse idololatriam, si ignorantes fecerint: sortilegium verò, si istud illi commiserint qui nouerunt interdictum, nec eo minus fidem superstitionibus adhibent. Etenim hic quoque est idololatria, si vis curandi herbis, plantis, animalibus, metallis tribuitur, nisi eadem opera laus ad Deum tota referatur. Ideoq́ Hebrei tradunt Salomonis librũ de vi & proprietate animantium, plantarum, lapidum, herbarum, metallorumq́ omnium ex mãdato Regis Ezechiæ crematum esse, ne ad idololatriam ratione ista homines adducerentur: vt serpentem quoq́ æneum è deserto allatum Ezechias igni præcepit tradi, q̊d eum imperitus populus adoraret. Quãto æquius ergo futurum est censeri idololatriam si verbis & characteribus adhibetur fides, ijsq́ non formatis à Deo (vt sunt res creatæ) sed per homines aut malignos spiritus inuentis: hoc verò non solùm idololatria, sed purum putum est sortilegium. Idololatriam cum Augustino veteribusque & recentibus Theologis appello auersionem à creatore ad creaturam. Etenim videmus verba ad effectum suum nunquam perduci, nisi ipsis adhibeatur fides: tum peruigil Satanas seipsum ingerit & ad tempus cõpensat idololatriam, vt ex idololatra perfectũ Magum Sortilegúmq́ reddat, quod suo loco ostẽdemus. Hic fortè aliquis obiecerit vocem, sermonem

[a] *Homil. 43. in Matth. c. 23. licet fiant periapta cũ inscriptione Agnus Dei. Lib. 1. de ceremonijs, & distin. 7. c. 3. de consecra.*

Dei, duasq; tabulas manu ipsius exaratas tã esse opera Dei q̃ Solem, Lunã, aut cœlum: itaq; illa etiã naturalẽ vim obtinere: q Mirandulanus Princeps & Reuchlinus ſentiunt. Ego verò nullã his verbis facultatẽ ineſſe dico, niſi ad eum effectũ cuius cauſa enuntiata à Deo ac digitis inſculpta ſunt: neque ad tempeſtatem ſerenitatémve aut aliud efficiendum, ſed ad vitam æternam ijs qui morem geſſerint tribuendã, ſicuti ſcriptũ eſt. Hoc fac & viues. Hominum aũt Satanæq; verba nihil ampliùs poſſunt, q̃ fructus picti, ſtatuæ, & res artificioſæ eiuſdem generis. Hanc demũ poteſtatẽ ſatanas à Deo obtinet, vt eam aduerſus Ethnicos, idololatras, infideles, & Dei contemptores exerat qui decipiuntur verborum fucis, ac eorum inprimis quæ nequeunt intelligi, quia minorem (ait Plinius) fidem homines adhibent ijs quę intelligunt. Quamobrẽ Galenus lib. vi. de ſimpli. pharmacis Xenocratem Aphrodiſæum & Pamphilũ quendam improbat, qui fraudibus iſtis inſtructi Medicos ſimulabant. Plinius quoq; ſeptem primis capitibus lib. xxviij. his abundat ineptijs: & quãuis eas ſecundo capite dicat ſapientiſsimi cuiuſq; fide reſpui, Theophraſtum tamen, Catonem, & Cæſarem in quibuſdam malis narrat fidem his nugis adhibuiſſe. Mirũ aũt eſt & ab omni antiquitate annotatũ, ſerpentes incantari: Improbũ enim Dauid cõparat Aſpidi aures ab incantatoris callidi voce obthuranti. Hi verò plerumq; à ſerpentibus occiduntur: quamobrẽ ait Salomo neminem de incantatore occiſo à ſerpente

pente capturum misericordiã. Sic Sortilegus quidam Salisburgensis, cùm in oculis totius populi serpentes omneis qui in ambitu ad milliare integrum fuerant in fossam vnam coegisset & tradidisset morti, à postremo eoq; permagno furiosè insultante enectus est. Atq; hac ratione constat, neque voce *hypokindox* quam Theophrastus Paracelsus affert, neq; alijs Psalmi xci. neq; vocum vllarum virtute, quicquid obtẽdatur, hæc præstari posse. Qui enim fuissent serpentes per integrum milliaris ambitum vocẽ hominis audituri, & quidẽ profundè in terrã abditi? Quãquam Aristot. sub finem libri περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων scribit Tenę oppido Thessaliæ fuisse maleficam quæ fascinaret basiliscum. Is ergo fuit diabolus, qui fidos suos administros hoc compensat præmio. Ac propterea Canonem, nec mirum, xxvi. q. v. & Augustinum dicentes per Magos virtute carminum infici homines atq; enecari, sic intelligimus vt opera Diaboli istud effici statuamus. Docuit enim amplius millies experientia à verbis ab altero quàm Mago pronuntiatis nihil esse consectarium: Sin autẽ leuioribus in rebus nonnunquam visa sunt effectum suum habuisse, vt in ligaturis diximus, pro certo illud habendũ est diabolos (qui vbiq; præstò sunt) & voluntatis illius qui maleficium aliquod cogitat administros esse, & ad hominem grauioribus malefactis ac impietatibus implicandum eam perficere.

De expreßis malignorum ſpirituum inuocationibus. CAP. III.

QVicunq; rem bonam facere arbitrati malignum ſpiritum (quem pro Deo habent) inuocant ad cõſilium aut opem aut conſolationem ſuam (vt Ethnici priſci faciebant, & multi noſtra memoria in Occidentalibus inſulis faciunt) nihilo amplius Magi dicendi ſunt quàm illi qui Solẽ Lunam & res creatas adorabant: Idololatræ iure appellantur. An verò bonam ipſorum conſcientiam accipiat Deus, id committo iudicio eius: nam qui hoc quæſierit, is ſe in Dei arcana plus ſatis intulerit: vt ij qui Socratem, Phocionem, Ariſtidem iuſtum non dubitauerunt velut Magos turpiſsimos æternæ damnationi & ſupplicijs paribus addicere, cùm tamen Lex Dei pœnam pro delicti grauitate decerni imperet[a]. Sed inter Ethnicos quicunque bonorum malignorumq; ſpirituum diſcrimine cognito & ſacrificabant liberos, & adulteria, præpoſteram libidinem, omniaq; turpia, horrenda, & rectæ rationi (quam à natura in mentib. noſtris ingenerauit Deus) aduerſantia committebãt vt inſtitutũ ſuum aſſequerentur, hi non ſolùm fuerunt idololatræ, ſed etiã Magi, eoq; nomine à Philoſophis omnib. & legumlatoribus condemnantur. Hæc illa cauſa eſt cur Deus populo ſuo dixerit[b] ſe Amorrheos alioſq; populos ſortilegia exercentes è regione exſtirpaſſe: cur etiam Rom. Senatuſcon-

[a] Deu. 25.

[b] Deut. 18.

tusconsulto Bacchanalia cognitis exsecrabilibus sortilegijs quæ noctu committebantur, ex vrbe & Italia tota eiecta sunt. Nullum autem lapidem non mouet Satanas vt sibi homines vindicet abducátque à vera veri Dei adoratione: Cùm itaq; Deus non sit aspectabilis, sed admirabilem Solis elegantiam, cælestiumq́; luminum conuersationem, vim, motum homines prospiciant, perfacilè illuc delapsi sunt vt Solem, Lunam, Iouem, & alia cœlestia corpora laudibus extollerent atq; supplicarent: & pro eo quod Noe liberos suos docuerat vt sacrificarent vbique Domino, facile fuit vota ad Solem, Lunam, cœlestiaq; corpora conuertere, quæ Noe & posteri perdiu exhibebant Deo. Hoc Abram in Chaldæa videns indignè fieri pronuntiauit, & eo nomine malè exceptus est, vt Philo, Iosephus, & Moses Maymonis vno ore docent: Deus verò ipsum ex Chaldæa exire iussit, vt in ipso & posteris verum Ecclesiæ signum conseruaret. Hoc consequutus Satanas, cœlestium inquam corporum adorationem, elementorum quoq; sensim inuexit cultum: primùm ignis, cui omnes gẽtes honorem permagnum habuerunt, deinde terrę velut matris & genitricis hominum bonorumq́; omnium: nec spectantibus altiùs hominibus, nec contemplatione intellectus ad Deum vsq; rerum omnium autorem & creatorem euolantibus. Ab elementis ad alias res creatas vẽtum est: adorauerunt itaq; Deos panis & vini inuentores Bacchum & Cererẽ multi, etiamq́; bouem Ægyptij quem vocabant Apin,

eo quòd videatur animalium omnium quæ in orbe terrarum degunt esse vtilissimum: Quam opinionem vt confirmaret Satanas, aliquando specie bouis apparebat, eoq; mortuo lamentationes fiebant maxime. Atq; hæc Apidis superstitio adeò Israelitarum animos incesserat, vt ad figurandum Deum qui eduxerat ipsos è terra Ægypti vitulum fusilem confecerint, Deum cœli & terræ quem adorabant forma vituli putantes fingi oportere,
[a] Exod. 20. cùm tamen Deus indicta capitali pœna vetuisset [a] formam vllam aut figuram sibi assignari: quamobrem incensus ira populum grauiter castigauit. Sed ne his quidem acquieuit Satanas: principes enim viri (ait Salomo) amissorum liberorum quos deamauerant memoriam conseruaturi, eorum curabant pingi & incidi vultum, studiosè imagines asseruabant, osculabantur sæpe, honorem exhibebant: quemadmodum Augustum Cæ-
[b] Suet. in Augusto. sarem Capitolio exeuntē legimus [b] defuncti nepotis imaginem forma expressam Cupidinis solitum osculari. Idem quoq; factum Principib. potentissimis. Nam apud Herodotum legitur in summa Babylonis turri fuisse templū dicatum Belo regi Assyriæ quem vocabant Iouem: cumq; illius cultum Assyrij & Chaldæi cœpissent instituere, procedēte ipsorum imperio ad omnes Asianos bonamq; partē Africæ, sacrificia quoq; & superstitiones ipsorū inualuerunt per imperiū totum q fuit amplissimū (capiebat. n. cxxvij. præfecturas, & in ijs Ægyptū duplo ampliorem q̃ sit regnum Galliæ) & paulatim in

tim in Græciam transmearũt. Ideoq; Deus per Esaiam abominatur Babylonem, quòd sortilegia & superstitiones suas in populos transmiserit: & Porphyrius ad Boethũ scribens, Theodoricus[a], & Iamblichus consentiũt omnes antiquas superstitiones à Chaldæis manauisse. Ex quo in Deorum numerum cœperunt homines cooptari, infinitus Deorum numerus exstitit. Fuerunt enim minimùm tricies sexies mille, vt veteres annotarũt, præter deos manes, id est, parentum & consanguineorum spiritus, quos pro Dijs habebant, quibus sacrificabant, & ad quorũ sepulchra comedebant: in quos Scriptura inuehens ac detestans eorum maleficia, inquit: Et comederunt sacrificia mortuorum. Horum sacrificiorum specie animę defunctorum primùm fuerũt inuocatæ: atque hæc Νεκρομαντεία, haud scio an prima sortium magicarum & vetustissima. Esaias enim detestans impietatem istam capite octauo, an non quisque, inquit, mortuos pro viuis consulturus est? Et Saul exitum postremi in Philistæos prælij cupiens[b] cognoscere Magam Endore consuluit, quæ euocatum Samuelem aut Samuelis imaginem sola vidit, Saule non vidente eum. Itaq; rogauit eum Samuel quamobrẽ interturbaret quietem suã, cùm à Deo relictus, & Deus ipsi inimicus esset, adiecit eum Dauidi regnum tradidisse quòd verbo eius Saul nõ obsequutus esset, ipsumq; & liberos fore secũ die postero. Non sum nescius placere quibusdam Theologis diabolum fuisse istum, ac non Samuelem: sed bona pars

[a] *Lib. de curatione Græcarum affectionum.*

νεκρομαντεία.

[b] *1. Sam. 28.*

refragatur freta loco Ecclesiastici cap.xlvi. qui narrat in Samuelis laudibus, ipsum post mortē prophetasse prænuntiata morte Regis & Philistæorū victoria. In eadem sententia est Iustinus Martyr, Rabbi Sædias, Haias, & Hebræorum plerique: & ijs obseruandum est illud suffragari quòd responsio per Samuelis imaginem, quem diabolum putant, Sauli facta magnum Iehouæ nomen habet quinquies repetitum, quod etiam audire dæmones perhorrescunt. Ideoq; iudicium R. Dauidis Kimhi in hunc locum, neq; Tertulliani libro de anima neq; Augustini amplecti possum statuentiū hunc fuisse diabolum, nec aduersantem huic sententiam planè confirmare. Deinde verò si eo damnetur Saul quòd Regem Amalecitarum, captiuos, & pecora ex mandato Dei non interfecerit (nam hanc solam causam Scriptura sacra adducit [a] cur Deus Sauli infensus fuerit) altius quidem certè in consilium Dei penetratur: maximè cùm huius peccati nomine tantisper dum vixit pœnas luerit non mediocreis, vexatus a Satana & plerumq; in summum furorem actus. Paulus autem 1. Corinth. v. consilium dat vt qui incestum perpetrauit ejciatur ex Ecclesia, vt corpore ipsius tradito Satanę quod affligeretur, spiritus seruaretur die iudicij: quo spectat illud Samuelis, *cras mecum eris*, nimirum postquàm iustè afflictus à Deo & desertus fuerat eam ob causam quòd in Amalecitis omnibus pecoribusq; occidendis morem non gessisset Domino. Sic etiam in pari causa 1. Regum xiij. Prophetæ ad Ieroboā-

[a] 1. Sam. 28.

Ieroboamum misso dicitur non fore vt sepeliatur in sepulchro maiorum, quia cibum contra quàm ipsi fuerat indictum in Samaria sumpserit: deinde à leone paulo pòst occiditur, qui tamen corpus ipsius cum asino reliquit intactum donec in sepulchrum efferretur. Qua ex re manifestum est Prophetæ animam ob peccatum istud nõ fuisse à Deo damnatam, cùm præsertim cadauer eius non siuerit à leone deuorari. Vt ergo damnationẽ iudicio Dei permittamus, Deus æquè potest voluntatem suam per sortilegos & improbos atque per electos exponere, vt somnijs Nabuchodonozoris, Pharaonis, & Balehami demonstratur: sic etiam tradunt Theologi in locum illum Euangelij, Expedit vnũ hominem mori pro populo, atque hanc esse prophetiam ex ore Caiphę docent. Deinde quid illud dici prohibet, Deũ siuisse vt veniret Samuel postquàm defunctus esset, ad ruinam Saulis & status euersionem prędicendam? Audiui ex Insulano Abbate Nouall iorũ Domino, qui iam legatione Cõstantinopoli à Rege fungitur, & ex nobili Polono cui nomen est Pruinski Legato in Galliam, vnum ex maximis Christiani orbis Regibus auidum sui exitus cognoscendi Iacobitam Necromantem ad se accersiuisse, qui confecta missa & sacrata hostia primogenitum quendam decennem puerũ ad hoc comparatum truncari iussit capite: eo hostiæ imposito certis voces pronũtiasse, characteras quos scire non attinet adhibuisse, ac tum roganti quid vellet caput duobus verbis respõdisse, *Vim patior*:

illicò furibundum Regem indesinẽter clamauisse, tollite caput istud, & in eo furore exspirasse. Hæc historia in toto regno vbi gesta est pro certa & indubitata habetur, etsi quinqꝫ homines solùm negotio interfuere. Non dissimilis huic historia Theodorici Imperatoris legitur, qui postquàm Symmacho ceruices prescindi curauisset, apposito ad mẽsam ingente pisce visus est sibi videre caput Symmachi, & furore correptus paulo pòst vita defunctus est. Quod si ita est, qs duas illas voces in os pueri inditas fuisse à Deo dubitet? Græcè.n. Latineqꝫ puer nesciuerat, & repentina tam horrendi sceleris vltio certè à Deo sumpta est: nisi quis fortè dixerit spiritum pueri aut Angelum proloquutum esse, & Regem excarnificasse ad vindictam sceleris: nam quò innocentior est sanguis, eò vindicta grauior. Atque hac quidem in re conspicua est execrabilis impietas, quòd innocens, mas, & primogenitus (quem Deus Lege[a] sibi sanctificari iubet) capitur & præsciendis futuris sacrificatur diabolo: eaqꝫ non noua sed peruetus impietas, vt Elias Leuites annotauit, qui istud sermone suo appellat Theraphim. Etsi hic cruentũ caput scribit laminæ aureæ imponi solitum cum nomine dæmonis certisqꝫ characteribus, quos omissurus sum, ita eum adorari conceptis verbis, quæ neqꝫ dici opus est neqꝫ scribi, sed præstat reticeri prout institui facere: cum tamen sit necessarium probè teneri quanta sit istorum damnatorum hominum impietas, vt ab ipsis caueatur. Hominum interfectorũ animas

[a] Leuit. 13.

plerumqꝫ

plerumque inſtare vindicandis occiſoribus veteres affirmarunt. Pauſaniam Lacedæmoniorum regem in Plutarcho legimus, cùm eſſet Conſtantinopoli, generoſam adoleſcentulam munere accepiſſe: vt autem puellam virginem ad ipſum pudebat accedere niſi digreſsis omnibus, ſolam cubiculum ingredientem noctu lucernam abieciſſe: cuius caſu Pauſaniam repentè excitatum & tanquam ſi vita ipſius in tenebris peteretur attonitũ arripuiſſe pugionem, & incognitam adoleſcentulam occidiſſe: ex eo tempore ſine intermiſsione Pauſaniam à ſpiritu vexatum eſſe ad mortem vſque, quem ſpiritum adoleſcentulæ narrabat eſſe perſimilem. Hominem in vinculis vidi anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo nono, quòd ira percitus vxorem occidiſſet, qui data ſibi & confirmata venia maleficij conquerebatur ſibi nullam quietem eſſe: ſe enim ſingulis noctibus ab ea cædi. Sed hoc tamen homicidis omnibus non vſuuenire conſtat. Exiſtimant quidẽ nonnulli ſi homo occiſus ſine vindictæ ſtudio deceſſerit, id non accidere: verumtamen notauit antiquitas, & Plato ſcripſit libro de legibus 1. animos eorum qui occubuerunt in occiſores inſiſtere: quod Marſilius Ficinus libro xvi. de animarum immortalitate. Lucretius, & Virgilius Æneid. iiij. verum eſſe dicunt, & infinitis iudicijs probauerunt iudices, homicida ſuper cadauer (etſi non attingat) tranſeũte ſtatim è vulnere manare ſanguinẽ. In hanc rem non pauci quoq; Doctores ciuilis & canonici iuris cõſentiũt,

& præſumptionem hanc argumentum eſſe coniecturamq́; violẽtam in reum ſtatuunt[a], ex qua legitimè ad quæſtionẽ rapi poſsit: nam etiam hoc modo perſæpe innotuerunt ſontes. Id Plutarchus de Damone ſcribit, Sueton. de Caligula. Aiunt conſimiliter animam quæ de hoc mundo non inuita migrauerit aut ſaltem brutis cupiditatibus ſe non immerſerit, veſtigĳs corporis non ampliùs hærere: vt ĳ faciunt qui beſtiarum vitam vixerunt, de quibus Horatius,

Et affigit humo diuinæ particulam auræ.

Horum itaque animas deſyderari à Necromantis & ſortilegis, ſepulchra de nocte circumeuntibus carnèmque corporum edentibus: quemadmodũ in Theſſalia Magi exſtiterũt qui mortuorum perquirebant corpora, eaq́; (niſi accuratè per vigiles obſeruarentur) eroſis naribus, ore, genis, aliiſq́; partibus inueniebantur[b]. Potius crediderim eò impietatis à Diabolo perduci Magos perſuadente ſic defunctorũ animas attrahi. Etſi Græci Necromantem appellauerũt ψυχαγωγὸν quaſi animæducũ dixeris: Theſſalis quoque & Arcadibus fuit iſtud palàm vſitatiſsimum, apud quos Pompeio placuit ex Erichthone Maga exitum Pharſalici prælij Necromantica arte cognoſcere, quo in prælio (vtcunque de victoria fuiſſet cõfirmatus) fuſus eſt, prout omnibus accidit qui viam iſtam ſequuti ſunt. Nuper noſtrorum patrum temporibus ſiquando eos qui ſancti habebantur indigitari oportuit, quidã liber inuocationum plenus publicè legebatur noctu. Li-

[a] Paris de puteo in ſyndicat. verbo tortura. Hippolyt. conſ. 24. nu. 2 vo. 1. & cõſ. 90. nu. 3. & cõſ. 91. nu. 4. & cõſ. 100. nu. 4. & conſil. 110. num. 4. vo. 2. Angel. in tractat. de homic. Ioan. de Neuiſa. in ſylua nupt. ve. cadauer. Boerius deciſ. 619. nu. 1

[b] Apulei. in aſino aureo.

ctu. Libro nomen erat *Grimorium*, quod asseruatur in abdito : itaque de eo aut de re sanctè & in rem bonam facta nequeo iudicare. Hoc solùm affirmo damnandum esse vsum Necromantiæ, qua diabolus pater mendacij de veritate, de rebus abditis, etiamq́ue de salute hominum consulitur. Etenim animæ quas Necromantæ sacrificiis à se adduci putant ferè sunt diaboli : ac propterea quicunque capita mortuorum seruant, nisi medicinam aut chirurgicã faciant, ij plerumq́ue exercent Necromantiam, vt Ioachimus Camerarius à se visos narrat nõ ita pridem, qui diabolo per caput mortui loquente vtebantur. Sed quoniam homines bene instituti & quicunque sunt meticulosi perhorrescunt noctu sepulchra accedere & in artes istas incumbere, alias rationes excogitauit Satanas vt hos ad sui adorationem pertraheret: insinuabat enim se in earum corpora quæ frequentes in templis erant, & per eas loquebatur. Id autem plurimùm virginib. accidebat sortilegis ad impietatis opus adornatis, quæ ieiunantes religione maxima orabant in specu Apollinis somnumq́ue in ea capiebant (nam quo grauior est impietas, eo honestiore pietatis & religionis velo obtegitur) tum diabolo in illius corpus ingresso quæ ita noctem transegerat, illa postridie diuinabat & de rebus quæsitis responsa dabat plerumq́ue amphibola: atque hæ sacerdotes Pythiæ, nonnunquam etiam Sibyllæ dicebantur. Sic Virgilius Sibyllam Cumanam nominat, quæ precibus ad Satanam in specu habitis furore correpta

ſpumabat, & nouo ſermone loquebatur, ac tum prædicabatur Deum ad ipſam adueniſſe. Quamobrem in Lege Dei pręcipitur vt lapidibus obruatur mulier prædita ſpiritu Pythonico. Hebræi appelant אוב, LXXII. interpretes ἐγγαστρίμυθους ἢ ἐπαοιδούς, quaſi dicas in ventre aut vaſe loquentem: quod Magi cum ſuis phialis vitreis peluibusq́ faciunt. Vulgata verſio Gręcos in trãsferendo ſequuta eſt Apollinis Pythij oracula conſulentes. Narrat Cęlius Rhodiginus puellam nuper in regione ſua à ſe viſam, cuius in corpore ſpiritus erat Pythonicus res pręſentes & occultas verè per pudenda reſpõſans, & de futuris perſæpe mẽtiens. Verùm quod ex Apolline Delio reſponſa plurimùm petebãtur, id eo factum eſt quòd euidentiora eſſent: quamobrem Delius dicebatur ἀπὸ τοῦ δήλου. Scribit Chryſoſtomus Sacerdotem in ſpecu proſtratam Pythoni cum ſpiritum ſolitam accipere & deſpumare furore correptam, ac tum plerumq́ dæmonem (quem Ethnici colebant pro Deo) per eius pudenda reſpondiſſe: quod Origenes aduerſus Celſum Epicureum deridet grauiter, & Plutarchus etiã (quãuis Ethnicus) extremi eſſe furoris teſtatur quòd Deus in fœminas iſtas intrare creditur, imò & religionem & naturam Dei ſic traducendam polluendámque propinari. De Sibyllis iudicium permitto ſapientioribus: videtur tamen Lactantius & quicunque tanti fecere Sibyllarum oracula, non ſatis originem vnde proceſſerunt iſta attendiſſe. Etenim Virgilius [a] teſtis eſt Sibyllam Cuma-

[a] lib. 6. Aeneid.

Cumanam omnium celeberrimam Sacerdotem Pythiam fuiſſe ac dæmoniacam: & bona pars iſtorum oraculorum Saturno ſolùm, Ioue, Venere, Neptuno perſonant. Prætereà Ethnicæ fuerunt Sibyllæ omnes & à fide noſtra alienæ, quarum neque Scripturæ meminerunt vnquam, neque vllam confirmationem aut approbationem dedit Conciliorum (fuerunt autem ampliùs ſexcenta) autoritas. Verùm Lactantius videns apud Ethnicos nihil maieſtatem Bibliórum poſſe, Sibyllinis oraculis tentauit id quod volebat oſtendere: quamquam hæc oracula quibus illis adhibebant fidem fortè pro libito fuerunt concinnata. Hos autem Sibyllinos verſus qui excuſsi exſtant & Latini per Caſtallionem facti, nihil quàm ſummam hiſtoriæ Biblicæ continentes. hos ergo Sibyllarum eſſe ridiculum eſt credere: cum ne vnus quidem verſus eorum compareat quos è Sibyllinis Cicero, Liuius, Porphyrius, Plutarchus, & Græci authores adduxerunt. Verumtamen benefactum eo tempore putauerunt Patres, ſi Ethnici quocunque modo pertrahi ad religionem Chriſtianam poſſent: quæ opinio impura eſt ac iure damnata, cùm Prophetias diuinitus inſpiratas cum iјs ſit nefas coniungere, quas apud infideles Ethnicos Satanas Sibyllis inſpirauit. Ariſtoteles[a] huius diuinationis & furoris perueſtigans cauſam admirat̃ vehementiſsimè: tãdemq́ ſtatuit ex antrorũ vapore fieri, vt in Lebadia ſpecu, Trophoniana, Corycia, Pythia, & alijs: ſed

[a] *lib. de mũdo ad Alex.*

ſed hæc cauſa ratione nulla nititur. Nam cur hæc potius quàm illa ediderit? cur ex tot centenis ſpecuum millibus ne ſex quidem ediderũt? cur etiam centum annis aut centum viginti ante Ciceronis tempora (vt in libris de diuinatione legimus) edi in ſuis antris deſiuerunt? neq; enim permutata fuerunt antra: qua occaſione Plutarchus [a] eorum Dæmonas defendit obijſſe. Preterea an iſtud aliquam veritatis cauſam habuerit, eo vapore fieri vt ſpiritus ingrediatur in fœminam, in ſtomacho eius loquatur occluſo ore, aut ore loquat exerta lingua, aut deniq; pudendis? Et veritas tamen cum mendacio ſæpe confuſa deprehendebatur, & cùm oraculum dixit apud Iuſtinum Martyrem, & Euſebiũ,

[a] lib de oracul. defec.

Μοῦνοι Χαλδαῖοι σοφίην λάχον, ἠδ᾽ ἄρ᾽ Ἑβραῖοι,
Αὐτογένητον ἄνακτα σεβαζόμενοι θεὸν ἁγνῶς.

id eſt, Soli Chaldæi ſapientiam ſortiti ſunt, & Hebræi Ex ſe genitum Regem colẽtes Deum ſanctè. Taceo myſteria & ſacrificia quæ obſeruabãtur ad exoranda reſponſa, & apud Diodorum & Pauſaniam legimus. Quid verò quòd eos interdum diabolus occidebat qui ſuas adibant ſpecus, niſi aliquid poſtularẽt? Fernelius hiſtoriam recitat cuiuſdam magi, quem, cùm accerſiuiſſet dæmonem, ſuperueniens occidit dæmon: roganti autem ſortilego ſodali iſtius quare occidiſſet eum, id à ſe factũ reſpõdit diabolus propterea quòd à ſe nihil poſtulauiſſet. Ab hominibus enim rogari, orari, & adorari Satanas percupit, & nonnunquam veritatem profert vt mẽtienti ſibi habeatur fides, aut ſi ignorat

rat verum, ambages responsat atque ænigmata. Deus autem alium præter se de rebus futuris Lege prohibet consuli, aut alteri haberi fidem, licet id euenerit quod malignus spiritus & diuini prædixerint. Non tamen eam ob causam prohibetur, quod spiritus rerum multarum ignari sint, cùm ipsi dæmones quasi δαήμονες id est, scientes, Eustathio teste, appellentur (qua significatione Hebræi veræ linguę & naturalis magistri appellant ידעונים à verbo ידע nouit, sciuit) contra quàm Eusebius dæmonas à timore quem iniiciũt hominib. dici παρὰ τὸ δειμαίνειν censet: quorum tamen bona pars familiaris est agitque familiariter, quàm ob causam Græci δαίμονας πατρίους nominabant. Ex his itaque concludimus nihil in prophetiarum causa accipi aut credi oportere, nisi verbum Dei aut quod omnino cum verbo Dei consenserit, ne si Angelus quidem è cœlo dixerit, nedum quod Satanas inspirauerit. Quamuis autem Christiani Ethnicorum templa ipsamque ædem Apollinis exspilauerint atque euerterint, nõ tamen Satanas continuò destitit vires suas nouis idololatriis artibusque magicis exercere, frequentibus nunc vt cùm maximè. Ac olim quidem religionis specie rogabatur: iam verò accurrit non vocatus, & se ratione cæca intrudit in omneis partes inescandis & pessumdandis hominibus. Qui autẽ diabolum non accersit neque inuocat, sed exhibentẽ se accipit, is certè non est tanta improbitate omnino quanta ille qui eum aduocat, orat & accipit: verumtamen vterque morte dignus est, vterque sortile-

gus. Non ita est homo δαιμονόληπτος, qui neq; rogato neque inuocato diabolo possidetur ab eo atque obsidetur: cuiusmodi in Italia inuenias multos, plerasq; fœminas, pauciores viros, quos tanquam furiosos & agitatos rabie oportet necti. Sic anno M. D. LIV. Romæ octoginta duæ inuentæ sunt, quas Gallus quidã monachus Benedictinorum ordinis voluit eiurare, sed frustra. Scribit D. Fayus [a] Consiliarius in Parlamento, qui tum agebat Romæ, postero die rogatos diabolos cur eas inuasissent respõdisse se fuisse in corpora fœminarum istarum (quæ bona ex parte Iudææ erant genere) à Iudæis missos, indignè (aiebant illi) ferentibus quòd fuissent baptizatę. Quã ob causam Theatinus Papa capitali odio Iudęos prosequens fuisset relegaturus illos, nisi Iesuita quidam liberè defendisset nõ posse hominem quemquam in vllius hominis corpus diabolos immittere. Certum illud quidem, ac ne diabolũ quoq; ipsum nisi Deo permittente posse: hoc permittente potest. Sic in Germania fortasse Kentorpensi monasterio euenerit vt moniales omnes à spiritibus malignis obsiderentur: quibus dicentibus per coquam monasterij Elisabetham Kamam effectum esse, illa agnouit factum, se sortilegam fassa est, & improbis suis precibus sacrificijsq; diabolos in earum corpora fuisse missos: atq; hoc nomine fuit igni tradita. At Romanus ille diabolus Iudæorum accusator nullius nomen detulit. (Non potuerunt autem in tanto virorum mulierũ puerorumq; numero omnes

[a] in lib. Encr gumen.

rei esse)

ei esse) licet dæmoniaci diuersis linguis quas nunquam didicerant loquerentur. Spiritus autem modò fatur velut in stomacho dum os mulieris occlusum est, modò exerta semipedali lingua, modò Στερνομάν- pudendis: qua in re omnes Athei qui diabolos es- τια. Ἐγγαστρίμυθοι se negant coguntur obmutescere. Etenim aut occluso ore, aut exerta & rigente lingua, aut pudendis fari neminem fatentur posse: & mulierem quæ nihil vnquam didicit, doceri à melancholia Græcè Hebraicè Latinéque non ausint dicere: quæ tamen in dæmoniacis inesse constat. Huc pertinet quod Fernelius medicorũ nostra memoria princeps cap. xvi. de abditis rerum causis ignarum furiosumq́ue puerulũ à se visum fuisse scribit q̃ Græcè loquebat̃: ac se tum dixisse eum à maligno spiritu posſideri. Sunt etiam quæ à diabolo sic ligantur vt solui non posſint vincula, sed ea rumpi aut secari sit opus. Est Meniliȷ ad Dammartinum mulier domina Rossa nomine, quę inde ab octauo suæ ætatis anno à maligno spiritu ligari cœpit ad arborem, ad pedem lecti, ad præsepe stabuli, aut altera manu alteri imposita, fune, vimine, seta equę caudæ, cannabe: idq́ue tanta celeritate vt facto diabolus velocisſimum quemque oculorum iactum anteuerteret. Puellam Parisios ductam anno M. D. LII. viderunt Doctor Picardus aliȷque Theologi, omneisq́ue artes suas ad liberandã ipsam consumpserunt: sed nihil effectũ. Hos medicus Hollerius ridẽs dicebat primũ morbũ esse melãcholicũ: posteà verò q̃ oculis suis in frequẽte corona vidit

miraculum, puellam inter duas trésve mulieres ſtantẽ exclamare, & illicò ſic vinciri ambabus manibus vt ſolui non poſſet vinculum ac ſecari opus eſſet, malignum ſpiritum confeſſus eſt. Nemini apparebat quicquam, ſola puella albam videbat nubem, cùm ſpiritus vincturus accederet. Eadem ratione quod Magi & Magæ ſibi copulationem carnis cum maligno ſpiritu fatentur intercedere, id cõplures Medici Ephialtas aut Hyphialtas, Incubos aut Succubos eſſe aiunt vel lienteriam: ſic ementiuntur legem Dei, homines in cæca ignoratione continent efficiuntq́ue, vt grauiſsima omnium ſcelera impunè abeant. Similiter diuinationes pro delirijs habent, quarum tamen euenta ſpectantur adeò mirifica vt nemo non rapiatur in admirationem. Si bene Platonem euoluiſſent iſti, comperiſſent ab eo ſtatui duo diuinationis vel θεομαντείας genera, vnum morbo accidens, alterum dæmonum inſpiratione. Quod enim ſcribit Ariſtoteles nullã foris diuinationem accedere, id philoſophorum omnium exploſit cõſenſio, certiſsimaq́ue euertit experientia, præterea ab opinione iſta diſceſsit idem in libro de mundo quem Alexandro magno dicauit. Non ſum neſcius Platonem, quia legem Dei ignorauerat (nondum enim ac ne poſt quinquaginta annos ab illius tempore ſermone Græca donata fuerat) prædictionem diuinam à diabolica minimè diſtinxiſſe, ſed generatim diuinationẽ vel μαντικὴν definiuiſſe κοινωνίαν τινὰ περὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους καὶ δημιουργὸν τῆς θεῶν καὶ ἀνθρώπων φιλίας, id eſt,

Diuina-

Diuinationẽ eſſe modum inter Deos & homines communicandi, eorúmque amicitiæ effectricem. quod prophetiæ diuinæ non malè conuenit. Diabolica autem prædictio modò ab expreſſa conuentione & diaboli atq; hominis cõſenſu naſcitur, modò à diaboli violentia ſine morbo hominẽ obſidentis adeò vt diuinet: quẽadmodum Saul à Dæmone agitatus & in furorem verſus eo autore diuinabat: nam ſcriptura (vt antè diximus) prophetiæ voce vtitur. Non rarò etiam malignus ſpiritus magum immorigerum vexat, in furorẽ agit, & nonnũquam occidit. Sic nobilem à biennio virũ cognoui ad Villerios Coſteretanos habitãtem, qui in annulo quem ab Hiſpano percarè emerat familiarem habebat dęmonem, cui ex ſententia animi ſui volebat imperare & velut mancipium ſubijcere: cúmque mendacia plerumq; effaretur dæmon, annulum in ignem iniecit homo tanquam ſi eodem inijci potuiſſet dæmon & annulo hærere teneretur: ſed ex eo tempore furioſum hominem effectum diabolus exagitat. Iudicium legi latum in Ducatu Geldriæ xiiij. M. D. XLVIII. contra magum quemdam Iacobum Iodocum à Roſa nomine, Cortraci natum, qui dæmonem ſibi eſſe incluſum annulo fatebatur: ſed addebat ſe quino quoque die fuiſſe coactum dęmonem compellare atq; conſulere. Multis etiam Sagis mulieribus accidit, ſi promiſſo fœdere & fide data Satanæ ipſas aliquando conſortij iſtius tæduerit, neceſſaria reſipiſcentia ad Deum conuertantur, vt tun-

dantur & vexentur nocte mortemq́ expetant, vt Iacobus Sprangerus Coloniensis Inquisitor fidei, cuius operà Magæ non paucæ igne perierunt, literis consignauit. Equidẽ cognoui hominem (cuius nomen quia in viuis est reticebo) qui mihi indicauit ipse se à persequente spiritu & varijs modis seipsum obtrudẽte plurimũ infestari, de nocte vellicari naso, excitari, persępe percuti, & quamuis rogantem vt se sineret quiescere non dimitti tamen sed continenter agitari, dicente spiritu, aliquid mihi impera: ideòq́ se putantẽ fore vt à spiritu sineretur Lutetiã aduenisse specie litis suæ quam procuraturus venerat, si fortè malo suo remedium comperturus esset. Cùm itaq; animaduerterem non audere hominem singula mihi retegere, rogaui quam vtilitatem ex seruitute domino huic præstita percepisset: Ad hæc ille, se existimasse futurũ vt fortunas atq; honores adipisceretur, & res abditas cognosceret, se autem semper à spiritu falli cùm rem veram semel protulerit tria mendacia enuntiante, se ne obolo quidem à spiritu ditatum esse, neque amata potitum, qua occasione præcipuè ad eum inuocandum venerat, se de plantarum animalium lapidúmq́ viribus, deq́ scientiis abditis (prout sperauerat) ex eo nihil didicisse, vrgeri solùm verbis vt inimicos vlciscatur, technam cõsuat, aut scelus perpetret. Dixi facile esse ab isto domino liberari, videndum vt eo adueniente statim Dei nomen ad auxilium suum inuocaret, & se mente pura optiméq́ animo seruituti Dei addiceret. Ex eo tempo-

tempore non vidi hominem, neque an pœnituisset potui cognoscere. Hic spiritum paruum suum dominum appellabat: nam Satanas decipiendis hominibus blanda sibi arrogat vocabula, familiaris spiritus, albi dęmonis, parui domini, quia in odio est Satanæ & diaboli appellatio: itaque plerique Magorum appellant paruum dominum, vt in libro Pauli Grillandi Itali (qui multos adiudicauit morti) memini legere. Diximus de ijs qui malignorum spirituum accersunt opem vt ijs imperent eosq́ue in sua potestate habeant, & qui vtendos comparant, etsi emptores isti seruitutem miserrimã deprehendunt sibi impositam: tum etiã de ijs qui inuocationes faciunt ceremonijs, sacrificijs, & orationibus ad eam rem accommodis, quarum orationum verba nolui exscribere, cùm tamen plus satis de scripto excusaq́ue adiectis priuilegijs habeantur, quorũ autores cum suis operibus iustum esset concremari. Quamobrem in hoc nostro opere sategimus vt quicquid mentibus curiosis occasionem experiundi ista scelera præbiturum esset id tectum & occultum permaneret: id solùm quod ad informandos Iudices pertinet, eosq́ue præmonendos qui in foueam technis Satanę incisuri essent, placuit exponere. Iam dicamus de ijs qui præter inuocatiõem expressis verbis Deo creatori totiq́ue religioni renuntiant, & seruituti diabolo addicti ab eo obsignantur.

De

De iis qui expreßa conuentione Deo & religioni suæ renuntiant, & an corpore à Dæmonibus exportentur. CAP. IIII.

DIscrimen inter Magos obseruari optiméque intelligi pernecessarium est propter iudicia quæ variè de eis ferenda sunt. Hi autem pre omnibus sunt abominandi qui Deo & cultui eius renuntiant, aut qui (siquidem non Deum verum, sed superstitiosam aliquam religionem coluerint) suæ religioni renuntiant vt se conuentione expressa dedant Diabolo. Nulla enim est religio tam superstitiosa, quæ homines non coerceat quodammodo in legis naturæ repagulis, vt parentibus & magistratibus coniuncto nocendi metu obsequantur: quem nocendi metum ex hominum mente conatur Satanas eximere. Expressa aũt conuentio modò fit verbis sine scripto modò scriptura confirmatur: cùm Satanas (vt suos obstringat sibi antequàm impetrent postulata sua) iubet eos, si nouerint, instrumentum obligationis conficere atque subscribere, interdum etiam ipsorum sanguine, prout veteres in sanciẽdis coniurationibus fœderibusque vtebantur [a], vt apud Liuium libro secundo, & apud Tacitum de Regibus Armeniæ legimus. Sic ergo cum suis experitur Satanas. Theophilũ quemdam narratur se ita diabolo obligasse, & quidẽ obligatione sanguine exarata. Et nuper etiam anno M. D. LXXI. inter eos quos ille cæcus Lutetiæ suspensus detulit, fuit causidicus cuius prætereo nomen, qui se fa-

[a] Plutarch. in Valerio Publicola.

se fatebatur obligatione diabolo facta renũtiauisse Deo, & obligationem sanguine suo conscripsisse. Multis prætereà iudicijs compertum est reciprocam inter diabolum & Magum obligationem interdum esse ad anni spatium ad biennium, aliúd ve tempus: item esse qui postulent sibi facultatem dari curandi dolores dentium, quartanam, aut aliud malum, ea lege vt alios occidant aut abominanda committant sacrificia. Quòd si ab ijs qui se in totum addixerunt diabolo vt aliquid consequãtur ipse metuerit vt cultum suum deserant, tum nõ satis habet si disertis verbis Deo renuntiauerint, sed notam eis insuper imprimit, vt Danæus in dialogo de sortiarijs obseruauit: qui autem ex animo se tradunt ipsi & quos stare nouit promissionibus, his non indit signum, vt idem autor ostendit. De notis autem quod dicimus tam certum est quàm quod certissimum, & ordinariè Iudicum oculis cõpertum, nisi in locis abditissimis occultẽtur: vt ex Valesio quodam nobili audiui his inter labia notam esse, illis sub palpebris (vt Danæus inquit) alijs in sede si metuunt retegi, plurimùm ad dexterũ humerum, fœminis verò ad femur, sub axilla, aut in genitalibus. Narrauit mihi Albertus Picto Aduocatus in Parlamẽto se quæstioni de veterinario quodam Mago in Theoderici castello adstitisse, in dextero cuius humero comperta est nota, postridie verò à diabolo obducta deletaq́. D. item Claudius Deffayus Procurator regius Ribemontij affirmauit notam Ioannæ Haruilleriæ Magæ à

se fuisse visam, sed deletam die postero. Cenomānus ille Triscalanus nomine qui à Præfecto prætorio damnatus veniam hac lege impetrauit vt affines eiusdem criminis indicaret, cū in populareis conuentus ducebatur, aut de facie agnoscebat eos quos in Sabbathisinis viderat, aut ex alia nota quā ipsi inter se nouerant: atque vt dictum confirmaret, signatos aiebat esse notis quæ in nudis deprehendi possent. Excussi itaque illi quos accusauerat signati deprehendebantur quodam quasi vestigio leporis, sed ex sorte sensus adeò vt vel ad ossa vsque intima in loco vestigij punctim percussi magi nō persentiscerent. Sed tam multi diuites ac pauperes in isto numero comperti sunt, vt alij effugium alijs comparauerint: itaque serpsit hoc malum semperque dissipauit se latiùs, vt reorum impietatem in æternum testatam faciat & conniuētiam Iudicum, quibus habendæ quæstionis iudicijque perficiendi munus fuerat commendatum. Hoc verò mirabilius, quòd plerique Magi non satis esse ducunt Deo renuntiauisse, nisi se iterum in nomine diaboli baptizari curauerint & vocari altero nomine, ex quo fit vt Magis ferè duo sint nomina. Neque dissimulandum istud, ad efficiendum quingentos Magos vnum sufficere: nā ei qui se addixit diabolo nihil est expeditus ad gratiā eius ineundam & habendā pacem quàm vt multos subditos pertrahat: itaque persæpe vxor perducit virū, mater filiā, & iustæ familiæ sic aliquādo perstāt in multa secula, vt infinitis iudicijs fuit cōprobatum. Cuiusmodi familiæ olim in Africa

Africa Italiáq; exstiterũt, quæ solo aspectu vel lau datione homines enecabant, vt Solinus, Mẽphodorus, Plinius, Gellius, & Isigonus scripserunt, & in Problematis Aristoteles annotauit xx. sectione, Problemate xxiiij. veteres ante laudationem præfari solitos eam nocituram nemini: & Itali quoq; dicunt, vbi aliquem plenis buccis laudari audiunt, *Di gratia no gli diate mal d'ochio:* & Magi denique opportunè importuneq; faciunt. Prout enim laus ꝓpriè ad Deum solum pertinet, certum est, si quando sic laudat̃ homo vt non referatur ad Deum laudatio, plus æquo exultare eos qui laudãtur & gloriam sibi arrogare, eoq; pacto Satanam plenis velis in præcipitia ruinæ ineuitabilis eos perducere. Sed ad alia veniamus. Doctor Grillãdus Italus & quinq; illi inqsitores, qui de multis Magis in Germania Italiaq; cognouerũt, nihil aliud dictum fuisse tradunt quàm idipsum quod rei euicti in hoc regno confessi sunt, idq; nominatim Lugduni Lochijs, apud Cenomãnos, Pictauij, Sanlisij, Lutetiæ. Ioan. Charterius, q Caro. 7. cõscripsit historiã, Guilhel. Edelinũ Sorbonæ Doctorẽ narrat Magicarũ sortiũ fuisse damnatum pridie natalis Christi 1453. confessum se per noctẽ sæpe in Magorũ cõuentus exportatum Deo ibidem renuntiauisse, diabolum hirci figura visum adorasse, & podici eius oscula dedisse. Hoc aũt insignibus exemplis oportet demonstrari, vt intelligatur Canon Episc. xxvi. q. v. Concilij Aquileiensis, à cuius intelligẽtia aberrauerunt quãplurimi: etsi neq; à Concilio generali

profectus eſt, neque à Theologis approbatus. Vt igitur id quod diximus illuſtretur, nullum iudiciũ fuiſſe puto inſignius quàm illud de Maga Lochiana recentiſsimum. Vir quidam tenuis cùm vxorẽ interdum abeſſe noctu perciperet, bonamque noctis partem emanere, præterea dicentem ſe aut ad deonerandam aluum egredi aut ad lauãdum cum vicina ſua aliquoties falſi euiciſſet, ſuſpicionẽ concepit de perfida eius libidine, & necem interminatus eſt niſi locum quò proficiſcebatur indicaret. Illa ſibi à periculo metuens rem vt erat confeſſa eſt, atque vt explores & videas hæc ita ſe habere (inquit illa) ſi volueris, eodem venies: tunc tradidit ei vnguentum quo ſe vterque inunxerunt, & pronuntiatis aliquot vocibus diabolus eos Lochiis in arenarias Burdegalenſes (quæ à Lochiis minimũ quindecim dierum abſunt) exportauit. Vidẽs itaque vir ſe in ignota Magorum, Magarum, & diabolorum (humana ſpecie aſpectus tamen horrifici) frequẽtia verſari, dicere cœpit, Deus mi, vbinam ſumus? Hoc dicto, repentè cœtus diſparuit: ille verò cernens nuditatem ſui corporis oberrauit per agros nudus, donec manè ruſticos inuenit qui ipſum in viam deduxerunt. Reuerſus Lochias ad Quæſtorem rerum capitalium contendit rectà, qui audita probè hiſtoria fœminam prehendi iuſsit: illa verò minutatim omnia quæ diximus confeſſa eſt, & vltrò agnouit peccatum. Lugduni quoque ante paucos annos mulier potens comperta eſt, quæ ſurrexit de nocte accendit lucem, arrepta pyxide

inunxit ſeſe,& poſt voces aliquot elata eſt: hos ritus fieri obſeruans mœchus qui cum ea cubauerat lucernam capit, peruestigat vndique: & ea non inuenta cùm ſolam vnguenti pyxidem reperiſſet, curioſo animo exploraturus quid vnguentum poſſet fecit prout fieri animaduerterat, ita ſtatim elatus comperit ſe cum Magorum cœtu eſſe in agro Lotharingiæ,& conſternatus eſt:Sed cum primùm Dei opem implorauit, euanuit totus cœtus, ille verò ſolum nudumq́ ſeſe comperiens Lugdunum reuerſus eſt & maleficam accuſauit,quæ confeſſa rem totam igne perijt.Idem quoq; nobili cuidam viro non ita pridem ad Melodunum accidit, qui & molitoris verbis & ſua ipſius curioſitate adductus cœtum maleficorum adijt:ſed quoniam perhorreſcebat metu, quamuis non inuocaret Deum,Diabolus maxima voce inclamauit, quiſnam hic metuit? Sic volente nobili viro diſcedere, ex oculis abſceſsit cœtus.Atq; hic reuerſus indicare Magũ ſtatuerat,ille verò præmonitus ſibi cõſuluit fuga. Quod de timore diximus,ex iudicio magarum Valerianarum in Sabaudia commodè poteſt intelligi:vbi fatebatur filia cùm parẽtes primò ad cœtus ſuos eſſent ipſam deducturi,vt momento efferrẽtur baculum ſibi ab eis fuiſſe datum quẽ femoribus ſubderet,eosq́ indixiſſe vt ante omnia ſibi caueret à metu:ſic cum parentibus ſtatim exportatam eſſe.Hoc iudicium in poſtrema editione libri Danæi fuit excuſum typis,quod anno M. D. L X X I I I I ,fuerat confectum, vt poſteà demõ-

ſtrabimus. Sunt qui ſartaginem aut æneum vas aliquod argenteúmve deferant ad feſta ſua ſolennius celebranda: quo ſpectat ille articulus Salicarum legum capite lxvij. *Si quis alterum hæreburgium clamauerit, hoc eſt, ſtrioportium aut qui æneum portare dicitur vbi ſtriæ concinant, & conuincere non poterit, ſoluat ſolidos lxij.* hic enim *ſtria* & *ſtriges* vocabula deſignāt magas quæ dæmonas proſequuntur. Olaus magnus libro iij. cap. xi. ſcribit apud Boreales populos locis compluribus iſtas Magorū dæmonúmque ſaltationes cōſpicuas eſſe. Idem in monte Atlante plerumq; fieri tradunt Mela libr. iij. Solinus lib. xxxviij. cap. xliiij. & Plinius lib. v. cap. 1. Nec abſimile eſt quod apud Paulum Grillandum Iurecoſ. Italum legimus, qui de multarū maleficarum factis cognouit atq; iudicauit: anno M. D. XXVI. non procul à Roma ruſticū extitiſſe, qui poſtquā nudam vxorem ſuam ſe inungentem vidiſſet noctu, ſublatámque oculis domi nō inueniſſet, eam poſtridie arrepto baculo non deſtitit percutere donec rem ex veritate fateretur, quod illa faciens veniam ſibi dari poſtulauit. Hic veniam ea lege dedit vt ſe in cœtum vxor deduceret. Ea poſtero die virum vnguento ſuo curauit oblini, ſic vterque inſidentes hircis peruenerunt in cœtum velocisſimè. Virum autem vxor præmonuerat à nomine Dei planè abſtinendum eſſe, niſi per ludibrium blaſphemiámve diceretur. Nam hac in re omnes conſentiunt, eum qui baiulatur ſi Deum nominauerit in media via repentè deſeri: vnde oſtendi-

oſtenditur nihil vnguento effici, ſed Diabolum ocyus Euro deportare (prout Auguſt. inquit, Dæmones auiũ volatus incredibili celeritate vincũt) ac multo etiam velocius Angelos, quib. propterea ad pernicitatẽ eorũ maximã & ἀκατάληπτον figurandam ſenæ alæ in Scriptura ſacra tribuunt̃. Hũc igitur in cœtu verſantẽ mulier ſeorſim aliquantiſper iuſsit cõſiſtere, vt myſteriũ totum cerneret, donec ipſa caput illius cœtus ſalutauiſſet ornatum Principis amictu magnificentiſsimo, maximáq; virorum & mulierum corona cinctum, qui honorem clientelarẽ ſinguli exhibuerunt domino. Hoc facto ſaltationẽ inſtitui in orbem vidit ore extrorſum obuerſo, ita vt non viderent alter faciẽ alterius, quod in popularib. ſaltationibus receptũ eſt: fortè eo cõſilio vt alij non poſsint alios commodè obſeruare atque agnoſcere, quos illi indicent ſi ad iudicum manus peruenerint. Quod etiam Triſcalanus Magus cui Rex Carolus ix. Veniam dedit vt ſocios indicaret, adſtante magna procerum turba expoſuit Regi: Magos in ſuos cõuentus exportari, innumeras eorum adeſſe copias qui adorãt hircum & poſteriores illius partes oſculant̃: tum aduerſis tergis non videntes inter ſe ſaltare: deinde cum diabolis virili & muliebri forma coeuntib. copulari. Poſt ſaltationẽ inſtratæ fuerunt menſæ, cibi appoſiti. Mulier tũ admouit virum vt Principẽ ſalutaret: deinde vt cum alijs accubuit menſe videns cibos inſulſos eſſe & in menſis deſyderari ſalẽ, clamauit continẽter donec ſal (vt videbat̃) alla-

allatus esset, quem antequàm gustauisset dixit, *hor laudato sia Dio pur e venuto questo sale*, Iam laudetĩ Deus, cùm hic sal aduenerit. Hoc dicto abierunt statim ab oculis omnia, homines, cribaria, mẽsæ: ipse solus remsit nudus, affectus ingenti frigore, nesciens vbi locorum esset: cùmque illuxisset dies, pastores nactus est, à quibus rogans vbinam esset co gnouit se in Comitatu Beneuentano agere opima ditione Papæ. Hæc sub nuce gesta ad centesimum milliare ab vrbe Roma: vnde proficiscens ille panẽ & amictum coactus est mendicare, & octauo demum die macer atque exhaustus peruenit domum, vxorémque detulit, abs qua accusatæ aliæ & veritatem confessæ viuæ igni fuerunt traditæ. Idem autor est anno M. D. X X X V. adolescentulam in Spoletano Ducatu tredecim annos natã à vetula quadam in Magorum cœtum sic perductam esse, miratámque conuentum adeò numerosum dixisse, *Dio benedetto, che chosa e questa?* Deus benedicte, quid hoc rei est? Simul atque pronuntiasset ista, euanuisse omnia: miseram diluculo à quodam rustico inuentam ei rem totam enarrasse: eum deinde ad suos puellam remisisse, & Magam ab ipsa accusatam igne sublatam esse. Quod autem hic narrat conuẽtus sub nuce ingente habitos, ex historijs complu ribus annotaui & ex iudicijs, loca à Magis ad suos conuentus destinata aut certis arboribus aut crucibus plurimum insigniri. Sic in Magarum Pictonicarum iudicio fuit deprehensum conuentus ad crucem quamdam tota regione celebrem haberi solitos,

ſolitos, quò ante annos centum olim cõuenerant, vt Saluertus Præſes ex actis veteribus & centenarijs ie mihi narrauit comperiſſe. Malberij quoque ad LomagnienſeBellomontium octauo ad Tholoſam milliari Magorum cœtus & ſaltationes compertum eſt ad crucem artocreatis haberi ſolitas, vt alijs locis fuit factitatum: & Magarum vna Beronda nomine, cùm propè eſſet vt igni traderetur, contendens cum nobili quadam fœmina quæ negabat ſe interfuiſſe, dicebat huic, *No ſabes pas tu que le derrain cop que nous hemes le baran a la Croux do paſtis, tu portaos lo topin des poudoux?* An ignoras cùm poſtremò ſaltationem faceremus ad crucẽ artocreatis te portaſſe poculum venenorum? Hæc autem Beronda viua exuſta eſt. De exportatione autem, poſt vnctionem tranſuchi Magos legimus, vel ſine vnctione ſæpe, hirco, pegaſo, ſcopis, baculo, vel ſine baculo & iumento vllo, alios nudos (vt pleroſque ad ſe inungendum nudos eſſe oſtendimus) alios amictos, hos noctu, illos interdiu, plurimũ tamen de nocte, idq; ea nocte quæ inter diem Lunæ & Martis interuenit: cuius rationem ſuo loco dicemus. Huc pertinet quod Paulus Grillandus libro de ſortilegijs ſcribit ſe anno M. D. XXIIII. à nobili quodam viro fuiſſe rogatum vt in caſtellum S. Pauli, (quod Spoletani Ducatus eſt) veniret, & de tribus Sagis mulieribus cognoſceret. Earum nimimam fretam ſponſione ſuæ liberationis fuiſſe confeſſam ſe iam ante annos xv. à vetula Saga in Magorum cœtum deductam eſſe, vbi Diabolus in-

terfuit, quo autore Deo, fidei, & religioni suæ renuntiauerit, iuramento cauens se fidelem fore & diaboli mādatis obsequuturam, idq; manu libro obscurissimam scripturam habenti imposita: item se ad solēnitates nocte & ad ferias cùm imperabū-tur venturam, & quoscunq; posset eodē adducturam: diabolum ipsi vicissim lætitiam æternamq; felicitatem spopondisse. Ampliùs confessa est se ex eo tempore necem hominibus quatuor intulisse, pecori sæpenumerò, & fruges calamitate deuastasse: Siquando ipsam die stato contigisset ad cœtus nō accedere sine vera certaq; excusatione, se ita de nocte fuisse vexatam vt nec somnum caperet nec quietem vllam: Cùm proficiscendum illuc fuit, se viri vocem audiuisse, quem paruum dominum, aut etiam interdum magistrum Martinetum appellabant: itaque simulac se vnguento quodam obliuisset, hircum qui præstò ad portam aderat conscendisse quem tenebat pilo, eóque hirco sub magnam illam Beneuentanam nucem vbi innumeros offendebat Magos transuectam esse: ibi fide Principi data saltari, tum mensis accumbi, postremò quemque dæmonem cum eo eáve cuius præerat custodiæ copulari: Hoc facto singulos suo dæmoni insidentes reuolare: priuatim verò diabolum intra parietes domesticos adorare. Hæc vbi fuisset confessa & cum duabus alteris comparata, aliæ prætereà fuerunt accusatæ, quæ confessæ culpam cum suis pulueribus & vnguentis viuæ fuerunt concrematæ. In libro
quoq;

quoque tertio, Antonij de Turquameda Hispani aliam inter cæteras historiam recentem legimus, voluisse Magum quemdam socio suo persuadere fore ipsum beatissimum omnium, si crediderit ipsi & magorum conuentus adiuerit: vt autem consensit socius, Magum de nocte post aliquot voculas manum socij prehendisse, & vtrumque elatum in aera procul fuisse in cœtũ trans uectos, in quo viri & mulieres innumeræ circũstabant thronũ cui maximus insidebat hircus: ad hũc osculãdum omnes accessisse *en la parte ma suzia que tenia* (qui sciunt Hispanicè, eam partem esse intelligunt quæ honestè non potest nominari) Nouitiũ cùm videret *i*stud, socio dixisse, amitto pätiẽtiam, & inclamasse repentè *Dios a muy grandes bozes*, ait autor. i. Deum voce quàm maxima: tunc irrumpente turbine procellaque vehemẽtissima disparuisse omnia, illum solum substitisse, & triennium totum consumpsisse antequàm in agrum suum reuerteret. Apud Cenomãnos nuper cremati sunt plurimi, qui se in sabbatha sua persæpe abiuisse & ea quæ antè diximus commisisse fatebantur: his acta forensia plena sunt, & iudicia recens huc illuc transmissa, quæ ita nota sunt vt breuiter contentus indicasse præterire malim ad cætera: Minimùm enim triginta magi inuidia inter se perciti alter alterum incusarunt, quorum confessiones vno ore testificabantur transuectionem, adorationem diaboli, saltationes, & religionis abiurationem. Recens quoque iudicium exstat in Valerianas Magas

Sabaudiæ confectum anno M. D. LXXIV. cuius historiam summam Danæus copiosè satis pertexuit, vnde similem sui diabolum semper esse constat: nam ex earum confessionibus & comparatis earum sermonibus inter se commissarum videtur corporis exportatio baculo solùm innitentis sine vnctione, tum abiuratio Dei, diaboli adoratio, epulum, pudendorum Satanæ (qui apparebat specie pecudis) deosculatio, obligatio de perpetrandis malis innumeris, pulueris in quemque subministratio: ab vna nefariam hanc artem triginta annis fuisse exercitam: interdum se diabolum tetrũ horrificumque valde humana forma ostendere. De cibarijs autem hominibusque euanescentibus habemus apud Philostratum Lemnium Græcum autorem testimonium, Tyanæum illum Apollonium domum quandam ingressum vbi hilaria sua exercebant Magi, eis interminatum esse, omniaque disparuisse illico, mensas, cibaria, homines, supellectilẽ, & adolescentem vnicum quem Magi recens deceperãt in eo loco subtitisse. Ne procul abeamus, viuunt adhuc memoria nostra plurimi qui Comitem quendam Aspremontensem norunt omneis domum ad se venienteis tractare magnificè excipereque solitum, adeò vt accurati cibi, officia, omniumque rerũ copia summopere turmis eò diuertentibus satisfacerent, sed homines illos & equos, cũ primùm ab eo exibant, fame & siti oppressos esse: quod de multis adhuc superstitibus me audire memini. Ita fuit Matisconensis Comes Magorum sua

ætate

ætate facilè princeps, quem historiæ nostræ [a] aiunt excipientem prandio frequentem conuiuarum numerum ab homine foras euocatum esse, atque (vt non audebat homo Satanæ refragari) equum nigrum præ foribus exspectantem reperisse, quo ille statim cum suo homine transuectus disparuit, nec vnquã ex eo visus est. Idem Romulo ad Capreas paludes accidisse Plutarchus autor est, eum irruente turbine è medio sublatũ esse, nec deinde visum, vt procerum turba, quæ illi ad latus adstabat, confirmauit: quod vt Plutarchus probet, similia duo exempla adijcit, Aristeæ Præconnesij, & Cleomedis Astypalæi. Nec aliter Apollonio Tyanço fuisse factum scribit Philostratus, vt hoc pacto eum dijs accenseat qui maximus ætatis suæ Magus habebatur. Sed quoniam hoc factum multi autoritate nationalis Concilij, ac potius Conciliabuli Aquileiensis volunt defendere cuius antè meminimus, placet iam Theologos [b] annotare, qui vno cõsensu docent Magos à diabolo corpore exportari. Multas complurium populorum atq; nationum autoritates apponimus, vt illustretur amplius veritas tam multis toriesq; probatis exemplis, idque non per somnia & deliria, sed per iudicia contradictoria, per mutuas conreorum accusationes, αἰτιῶν τηχεῖας, repetitiones, euictiones, cõparationes, confessiones, condemnationes, & executiones iuridicas. In quibus vnum habuit Germania exemplum memorabile, quod Ioachimus Cameracensis narrat libro de natura dæmonum. Cùm fortè lanius

[a] Hugo Floriacensis.

[b] August. lib. 10. & 21. de ciuitat. Dei. Thomas in summa secũda secũdæ q. 95. artic. 5. tit. de supe. & in tract. 40. pri. par. q. 8. ti. de mira. & q. 16. arti. 5. & 6. & tit de Dæmõ. Bonauẽ. in 2. sent. di. 19 q. 3. Pau. Grillãdus li. de sortil. sec. 7 nu 4. Syluester Prier. in tractat. de strigib. dæm. lib. 1. c. pen. & lib. 2. c. 1. Sprenger in malleo maleficarum.

quidam per ſyluam de nocte iret, ſtrepitum & ſaltationes exaudiuit: re itaq; peruestigata accedens pocula vidit argentea quæ, vt magi & diaboli diſparuerunt illicò, accepit lanius & poſtridie ad magiſtratum detulit: ſic illi quorum ſigna poculis inerant accuſauerunt alios citati in ius, & omnes ſupplicio digno affecti ſunt. Alterum exſtat exemplũ inſignius executionis illius quæ facta eſt Pictauii anno M. D. L X I I I I. cuius executionis hiſtoriam cùm à multis in eodem loco, tum etiam à Pictonum Præſide Saluerto didici (qui tum ad iudicium ferendum cum Dauentonio Pictonum Præſide & iudicibus aliis fuerat accitus) & omnes in ea regione tenent. Tres viri cum fœmina vna Magi damnati & igne concremati ſunt viui, cùm fuiſſent euicti necis hominibus plurimis pecudibusq; importatæ opera (vt fatebantur) diaboli ſubminiſtrantis puluere quos humi ſtabulorum, ouilium, domorumq; limini ſubdebant. Narrauerunt autem iſti ſe ter in conuentum maximum ſolitos proficiſci, quò conueniebant Magi innumerabiles ad compitalem quamdam crucem quæ ipſis vſum præbabat ſigni: ibi præeſſe hircum ingentem nigrum, adſtantes ratione humana compellantem, in eius ambitum ſaltare omneis, tum vnumquemq; poſteriores illius partes cum ardente candela oſculari: hoc facto, hircum abſumi igne, de cuius cinere ſingulos capere, vt eo bouem inimici necarent, huius ouem, illius equum, hunc hominem languore, illũ morte afficerent: poſtremò diabolum voce terri-
bili

bili hæc verba intonare, vlciſcimini vos, aut mortem oppeteretis: ita ſingulos ope diaboli redire quà venerãt. Non eſt aũt leuiter prætereundũ illud, q̄ ter q̊tannis ſacrificiũ iſtud diabolo tenent̄ facere: imitantur enim ſacrificiũ hirci lege diuina imperatum, Leuit. xvi. & præceptũ illud vt mares ſinguli ter quotannis ſolennibus ferijs compareant corã Domino. Ampliùs dicebat Præſes Saluertus vir clariſsimus, apparere ex actis veteribus Magos iã ante annos centũ de eadem cauſa fuiſſe damnatos & parib. confeſsionib. idq́ eodem loco ad crucem eandẽ geſtum. Horũ duo reſipuerunt, & duo in p̄uicacia ſua ceſſerunt vita. Iudiciũ quoq́ legi in Magas Potezanas latũ, q̄ mecum Adrianus Ferreus generalis vicarius Regis apud Laodunenſes communicauit. In eo cõfeſsio illarũ exſtat eiuſmodi, ſe propè Logniũ ad Frenquiſanũ piſtrinũ certis vocib. quas reticebo, pronũtiatis cũ ſcopis delatas eſſe: ibiq́ alias ſcopis ad manũ inſtructas & cũ eis ſex diabolos quorũ habent̄ nomina inueniſſe: poſtq̃ Deo renũtiauiſſent, diabolos humana forma ſed tamen aſpectu teterrimos oſculatas adoraſſe, tum habentes in manibus ſcopas ſaltauiſſe, poſteà diabolos rem cũ fœminis habuiſſe, ipſas verò pulueres enecando pecori poſtulaſſe: poſtremò conſtitutum fuiſſe vt eodem poſt octiduum ineunte nocte conuenirent ad diem Lunæ, cumque tres horas illic ſubſtitiſſent fuiſſe reportatas. Vnum omiſeram, teneri Magum quemque malefactorum ſuorum rationes exponere, aut cædi, niſi

fecerit, grauissimè. Hoc mihi Bouin⁹ Castelli russi præfectus Biturigũ nomine delegatus apud Blesenses affirmauit, Magam se iudice crematam fuisse, quam filia accusauerat quòd ipsam in conuentus deduxisset mater & diabolo instituendam obtulisset: hæc inter alia scelera istud confessa est se saltasse in hirci ambitum, & tandem singulos rationes rerum à postremi cœtus tempore gestarũ reddidisse, & quæ in re puluerem occupassent. Hic enectum à se infantem aiebat, alter equum, ille arborẽ. Vna autem nihil ab eo tempore fecisse comperta frequentes ictus accepit baculo ad plantã pedum, & ab alijs omnibus derisa est. Addebat illa puluerem sæpe recentem haberi oportere. Huic simile est quod in altero Magæ iudicio legimus, quæ se fatebatur minimè quiescere nisi quid mali quotidie committeret, saltem vt vasculum diffringeret: sed cùm hera ipsius frangentem de industria vas terreũ deprehendisset, tum rem confessa est & addicta morti, quia dicebat nullam sibi omnino quietem esse nisi aut enecto homine aut perpetrato malo: Quibus ex rebus apparet nõ puluerem, sed Satanam esse qui ruinam solùm generis humani appetit, & coli frequenter atque adorari cupit: cùm plerumque puluis vnum duós ve pedes in terram demergatur. Memini Furnerium virum doctum Aureliensem consiliarium mihi dicere vulgò sermonem esse & quidem compertum Magarum conuentus haberi ad Cleriacum, & diabolos illic quicquid varijs in regionibus agitur nuntiare,

quia

quia ſingula hominum facta referunt velut in commentarios: atque hic diuinandi modus quo vtuntur Magi. Illa autem Maga cuius meminimus à ſententia lata noluit prouocare, dicens ſe mortem anteponere tantis diaboli cruciatibus, à quo non poterat vel momento quieſcere. In primis verò illud obſeruandũ eſt nullum haberi conuentum in quo non ſaltetur: ſic Longuianæ Magæ inter ſaltandum canebant, har, har, diabole, diabole, ſali huc, ſali illuc, lude hic, lude illic: dicebãt aliæ, Sabbath Sabbath, id eſt, dies quietis feſtus, elatis ſurſum manibus & ſcopis, tum vt teſtificarentur certò quanta alacritate animi ſtudioq́ colerent diabolum atq́ adorarent, tum vt adorationem quæ debetur Deo effingerent. Priſcos enim Hebræos in tẽplũ apportantes munera cùm prope altare accederent ſaltauiſſe cõſtat, vt optimè Dauid Kimhi[a] de voce חגג ſignificante feſtum & ſaltationem annotauit: Dauidẽ quoq́ ad teſtificandam lætitiam animi ſui cùm præiret arcæ canentem Pſal. xlvii. & pſallentẽ ſaltauiſſe. Saulem etiam legimus à Samuele ad prophetas ablegatũ eſſe ſaltantes & laudãtes Deum inſtrumentis muſicis, prout muſica hominib. ad Dei laudes læto & hilari animo potiſsimùm efferẽdas fuit attributa: ſed corporis motus nihil habebat inſolens, quin potiùs lenitas illius animum in cœlum quodammodo extollebat, quod officiũ eſt Deo acceptiſsimum. Nõ poteſt enim quiſquis Dei laudes iſta alacritate prædicat, non abripi amore & zelo honorandi Creatorem ſuum. Ita ſin-

[a] in Pſal. 42

gulis Pſalmorum locis vbi legitur Sela (legitur autem ſæpiſsime) qui canebãt illud, vnà cum corpore attollebant vocem, vt Dauid Kimhi Hebræis commentarijs in Pſalmos notat: etſi eandem vocẽ Chaldæus æternitatem exponit, Symmachus & Theodotion διάψαλμα. Abrahã Abben Hezra אמת id eſt, verè: vtut ſit, cantores tamen ad vocis huius enuntiationem aſſurgebant. Priſcarum autem ſaltationum veſtigia quædam hodiernæ ſupplicationes videntur oſtendere, quibus populi etiam omnes in ſuis ſacrificijs & ſolennitatibus vtebãtur. Scribit Moſes Maymonis Perſarum filias nudas ſaltare, & inſtrumentis pſallere. Magorum verò ſaltationes homines furioſos reddunt, & fœminis abortum faciunt: quemadmodum de ſaltatione illa ex Italia in Galliam per Magos inducta, quam voltam nominant, optimo iure poteſt prædicari, huic ſaltationi præter inſolentes ac impudicos motus hoc ineſſe mali, quòd homicidia & abortus innumeri ex ea accidunt: quod in republica in primis conſyderari oportet, & ſeueriſsimè prohiberi. Itaque Satanas, eo quod Geneuæ ſaltationes ante omnia ſunt odio, puellam Geneuenſem ſic inſtituerat, vt quoſcunque virga ferrea ab ipſo tradita attingeret eos ad ſaltandum compelleret: atque hæc iudices ludificabatur dicens ſe necari ab ipſis non poſſe, neque vnquam voluit reſipiſcere donec ad mortem damnata eſſet. Hoc factum ab homine didici qui interfuit; addebat autem eam ſimulatque

que fuit comprehenſa, metu & trepidatione maxima fuiſſe conſternatam, dicendo ſe ab hero ſuo deſeri, ab eo promiſsionem de morte non oppetenda accepiſſe, eúmque ab ipſa ſed ſola percipi. De furore autem, omnino conſtat non alios quàm furioſos & væſanos homines tripudiationibus iſtis & & ſaltationibus violentis vti, neque magis expeditam eis curandis rationem eſſe quàm vt ſedatè grauiterqúe cogantur ſaltare, vt Germania facit inſanis ex eo morbo laborantibus quem ſancti Viti & Modeſti vocant. Vt caput abſoluam, concluſionem cuiuſdam diſputationis apponam factæ coram Sigiſmundo Cæſare, quam Vlricus Molitor in in libello ea de cauſa conſcripto retulit: nam in ea ex infinitis exemplis iudicijsqúe fuit conſtitutum Magos verè à Satana corpore animoqúe deportari. Hiſtoria quidem Euangelij exponeretur ludibrio ſi vocaretur iſtud in dubium, an diabolus de loco vno in alterum deportet Magos: cùm in Euangelio dicatur Satanas Chriſtum in cacumen templi, ac deinde montis tranſtuliſſe. Plerique enim Theologi ac eruditiſsimi ſentiunt corpore & animo verè Chriſtum exportatum eſſe: Abacuc item Prophetam fatentur & corpore & animo translatum fuiſſe in Babyloniã, ſimiliterque Philippũ Apoſtolum vtroque vectum. Ex quib. Thomas Aquinas eruit, ſi id in vno potuit, in alijs eiuſdem naturæ & ponderis fieri potuiſſe: hoc illius argumentum in caput Matthęi quartũ.

Apud Philoſtratum etiam Græcum autorem legimus, Apollonium Tyanæum à Nili fontibus in Æthiopia fuiſſe breui ſpatio Romam exportatū, id eſt (vt rectà contendas) in bis milleſimum quingenteſimum milliare: item Roma Corinthum, Smyrnaq́; Epheſum. Ioannes Theutonicus ſacerdos Halberſtadienſis Magus eo tempore celeberrimus, anno M.CC.LXXI. media nocte tres Miſſas cecinit, vnam Halberſtadij, alteram Moguntiaci, tertiam Coloniæ. Pythagoram item narratu tranſuectum fuiſſe Metapontum Thurijs. Quin Vierus ipſe Magorum defenſor affirmat verum eſſe certitudine quadam ſcientiæ, ſcire ſe multos homines ex vna regione in alteram momento ſic translatos eſſe. Hæc ipſius verba libr. ij. cap. viij. de preſtigijs dęmonum, & lib. iij. cap. xij. Sed quia nonnullis videtur ſpiritu ſolùm translationem fieri, nunc de ſpiritus raptu dicendum eſt.

De ecſtaſi aut raptu Magorum, & ordinaria illorum cum Dæmonibus frequentatione. CAP. V.

EX ijs quæ de translatis corpore animoq́; Magis docuimus, & ex tam frequente experiētia exemplisq́; memorabilibus, cernitur velut meridie & palpatur eorum error qui Magorum translationem ſtatuunt eſſe imaginariam, necq́; aliud definiunt quam ecſtaſin, exempli gratia viſum Ezechielis,

chielis adducentes, cuius ſpiritus è Babylonia abreptus eſt Hieroſolyma: quod viſum aut vera animi ſeparatione fieri potuit, aut ſine ſeparatione accidere. Ac Hebræi quidem in arcana ſua Theologia animas electorũ Deo per Angelos offerri tradunt quadam abſtractione, homine tamen ſuperſtite: atq; huc adducunt locum Pſalmi cxvi. pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius, quam iucundam mortem in Phædone dicere videtur Plato. At non propterea veram corporis & animi translationem per bonos ſpiritus & malos fieri negandum eſt. In exemplum Eliam & Henocum corpore apreptos adducimus, & Abacuc opera Angeli in leonum foueam corpore importatum. Quòd ſi in antecedentibus exemplis non verè fieret corporis exportatio, qui potuiſſet Lochianus ille à lecto in Burdegalenſib. arenarijs ſe deprehendere? Lugdunenſis in Lotharingia? Græcus ille Plutarchi Crotone ad Neapolim, vbi milliaria ampliùs centũ oportet transfretari? qui ſexcenta alia huiuſmodi perfici? Thomas Aquinas, Durandus Heruæus, Bonauentura Tarantaſius, & Geraldus Odetus, qui in ſecundum librum diſtinct. viij. Magiſtri ſententiarum quæſtionẽ hanc explicarunt, omnino confirmãt corpora à Diabolis naturali potentia de loco in locum tranſportari. Quãquam raptus ille, vt vocant, ecſtaticus plus habet admirabilitatis iudicio meo, quàm corporis exportatio. Etenim ſi poteſt diabolus, vt fatentur illi, extra corpora ſua animos abripere: nónne fa-

cilius eſt corpus animumq́ ſine diſtractione & diſparatione partis ratione preditæ devehere, quàm alterum ab altero nec interueniente morte diuidere? Quamuis autem immortalitatis animarũ certiſſima teſtimonia & indubitatę demõſtrationes ſuppetant, hoc tamen in validiſsimis & maximis numerari mihi videtur oportere, adeoq́ ſufficere ſi bene probatum fuerit (vt profectò hiſtorijs, iudicijs, repetitionibus, teſtium comparationibus, conuictionibus, confeſsionibus, & executionibus infinitis fuit comprobatum) ſufficere igitur reuincendis Epicureis & Atheis: adeò euidenter docet humanum ſpiritum eſſentiæ immortalis eſſe. Hypotheſis enim Ariſtotelea libro ſecundo de anima ſic optimè demonſtratur, animam ſiquid ſine corporis adiumento poteſt immortalem eſſe: & altera hæc ſimiliter, animam immortalem eſſe ſi à corpore poteſt ſeparari. Iſti autem infidi, qui neq́ poteſtatem Dei neque ſpirituum naturam credunt, eam quam vocamus animam eſſe dicunt vinculum harmonicum formámque catholicam ex ſingularibus humorum aliarúmque humani corporis partium formis reſultantem: quod certè planè abſurdum eſt, hominis formã (quam omnes Philoſophi puram & ſimplicem fatentur eſſe) ex compluribus formis componere. Ecſtaſin verò definiunt ſomnum melancholicum, quo vires animæ ita ſepultæ ſunt vt mortuus homo videatur: rem ridiculam, cùm plures Magi, Olao magno teſte, in Noruegia, Liuonia, Borealibusq́ partibus quàm in reli-

in reliquo orbe terrarum exſtent: & quod de Satana apud Eſaiam prædicatur, Aſcendam ſuper Aquilonem, ero ſimilis Altiſsimo, ad eam poteſtatem referri poſsit quam Satanas in Boreales præcipuè populos exercet, famoſos Dæmonum Magorumqúe nomine: prout etiam in tota Scriptura legimus venturum ab Aquilone malum, Sapientiæ ij. Eſai. xiiij. xli. & xlix. Ierem. xxxiiij. iiij. vi. xiij. xv. xxiij. xxv. xlvi. xlvij. l. & li. Ezech. viij. xlviij. Dani. xi. Zachar. ij. at populus iſte minus quàm quiſquam alius habet melancholiæ: ſunt enim omnes flauo capillo aut coloris ruffi. Quam obrem iſtos neceſſe eſt ignorãtiam ſuam agnoſcere: nam Solenem quendam Plutarch. Plinius Hermotimum Clazomenium, & Præconneſium philoſophũ atheon Herodotus ita abreptos fuiſſe tradunt in exceſſum mentis, vt corpora eorum mortua & ſenſus expertia ſubſiderint, itaq; poſtratum Hermotimi corpus ab inimicis captũ, occiſum, & crematũ eſſe[a]. Scripſit Hieron. Cardanus ſe cũ liberet, p̃ ecſtaſin extra corpus rapi adeò vt corpus maneret ἀναισθητόν, Ego verò eos qui volũtariè inter vigilandum patiuntur iſtud Magos eſſe cõfirmo: & Cardanus ipſe fatetur[c] patrem ſuum triginta annos familiarẽ ſpiritum habuiſſe. Sic plerumq; patres ſortilegi informant liberos vt in mentis exceſſum rapiantur: quò pertinet illud Virgilianum de Maga Æneidos ſexto, quæ ſe promittit ſoluere mentes. Nam reuera anima vegetatiua, vitalis, & animalis permanet, quamuis ſoluti ſint ſenſus, motus,

[a] Plin. lib. 2, cap. 52.
[b] in ſua Gen.
[c] in lib. de rerum variet, ad finem.

motus, & ratio. Exſtat recens hiſtoria Magiæ naturalis à Neapolitano, qui rem narrat à ſe in muliere Saga fuiſſe exploratam, quæ poſtquàm ſe vnxiſſet nudam λειποθυμοῦσα & ſenſu deſtituta cõcidit, reuerſaq́ue poſt trium horarum ſpatium in corpus ſuum multa è regionibus varijs nuntiauit, quę vera deinde comperta ſunt. Sed autor libri digni incendio rationem rei iſtius gerendæ explicat. Hac arte Satanas erga eos vtitur qui nolunt retegi, ſiue propter familiæ amplitudinem ſiue propter alias cauſas non audeant magnos conuentus accedere. Ex Turettano Præſide audiui Magam à ſe in Delphinatu viſam quæ viua fuit concremata: hanc ergo cubantem ad ignem, manente domi corpore in ecſtaſin abreptam eſſe, & quia nihil intelligebat, grauiſsimis virgæ ictibus ab hero percuſſam, tum etiam vt viderent an de hac vita deceſsiſſet, ignem partibus quæ maximè valent ſenſu, fuiſſe ſubiectum, nec propterea euigilauiſſe: eam itaque iacentem ab hero heraq́ue mortuam eſſe exiſtimantibus ibi derelictam eſſe: manè iacẽtem in lecto inuentam: quod cùm miratus herus quęſiuiſſet quid rei contigiſſet ipſi, exclamantem ſuo ſermone dixiſſe, Ah, here, quàm verberaſti me? Id hero apud vicinos narrante aliquem dixiſſe, Saga eſt: ideóq́ue nõ deſtitiſſe herum, donec illa rem faſſa indicauiſſet ſe animo cœtum Magorum adiuiſſe. Sic alia inſuper ſcelera quæ perpetrauerat agnouit, & igni fuit tradita. Iacobus Sprangerus Inquiſitor, qui de permultis Sagis quæſtionem habuit, eas ſcribit confiteri, ſe,

fiteri ſe, cùm viſum eſt, ſpiritu abripi, ſin aliter videatur etiam corpore. Exemplum noſtra memoria apud Burdegalenſes alterum habuimus anno M.D.LXXI. cùm in Magos Galliæ inſtituta eſſet perſequutio. Vetula quædam Burdegalenſis Maga apud Iudices confeſſa eſt ſe cum alijs per hebdomadas ſingulas fuiſſe exportatam, vbi magnus hircus adorat, quo autore abnegabant Deum, ſe Diabolo ſeruituras ſpondebant, ſinguli pudenda illius oſculabātur, & poſt ſaltationes pulueres accipiebat quiſq;. Tum D. Belotus libellorum ſupplicum magiſter, dicente Maga ſe nihil poſſe niſi è carcere educta eſſet, volens rei veritatem explorare, eam educi iuſsit: & illa cum ſe nudam certo adipe inunxiſſet, velut mortua expersq́; ſenſus corruit, deinde poſt horas quinq; reuerſa exſurgensq́; permulta narrauit quæ varijs in locis ita habere vt dixerat comperta ſunt. Hanc hiſtoriam mihi quidam Comes equeſtris ordinis narrauit, qui adhuc viuit & iſti experientiæ interfuit. Id in Borealibus partibus frequentari Olaus teſtis eſt, & amicos ecſtatici ſtudioſè corpus obſeruare donec cum dolore ingente reuertatur, & annulum, literas, cultellumve eius qui milliaribus trecentis abeſt ab eo reportari. Æquè admirabile eſt iudicium illud Magorum ſeptem quod anno M.D.XLIX. apud Nãnetas didici. Cùm igitur iſti coram multis ſe indicaturos recepiſſent ante horam, quid per milliaria decem in ambitum ageretur, exanimes conciderũt illicò, & tres horas defecti animo iacuerũt: poſteà

exſurgentes renuntiauerũt quicquid in toto Nannetũ oppido & ambitu longiore perceperant, locis, factis, & hominibus obſeruatis: quę omnia ſtatim comperta ſunt. Itaq; omnes iſti accuſati & maleficiorum multorum comperti, ad ignem fuerunt damnati. Dixerit fortaſſe quiſpiam nõ abripi animam, ſed viſum & illuſsionem à diabolo præſtari: at effecta huic ſentẽtiæ aduerſantur. Poſſunt quidem homines mandragora & narcoticis potionibus ſoporari ita vt mortui eſſe videãtur: ſed horũ alij ita ſoporãtur vt nunquam euigilẽt, alij epotis eis ad triduũ quatriduum'ue indeſinenter dormiunt: prout ijs faciunt Turci quos caſtraturi ſunt, & Vaſconi cuidã ex inferiore Occitania captiuo qui poſt fuit redemptus, accidit. At nihil tale epotant Magi, & qui narcoticis ſoporantur nullius rei meminerunt: Magi verò impreſsionem viuam habẽt ſaltationum ſacrificiorum, adorationum, & aliarũ rerum quas in conuentibus viderunt feceruntq;, obſeruant eos qui adſunt, qui cum illis commiſsi fatentur culpam: & Iacobus Sprangerus ex maleficarum quas igni damnauit cõfeſsione id Magos confiteri narrat ſe in ecſtaci eaſdem res percipere quas, ſi corpore adfuiſſent, pariter percepiſſẽt. Auguſtinus quoque libro xviiii. de ciuitate Dei ait Præſtantij patrẽ tanta ecſtaſi ſæpe abreptũ eſſe, vt reuerſo ſpiritu ſe fuiſſe verſum in equũ affirmaret, cõmeatumq; in caſtra cũ eqs alijs importaſſe: cũ tñ ipſius corpus exanime iaceret domi. Atq; hęc fortaſſe fuerit ratio cur Lycanthropia illa & hominũ in pe-

in pecora commutatio (de qua pòst agemus) fuerit tãtopere ab antiquis celebrata, & adhuc in Orientis partib. frequentetur. Sunt etiam morbi qui hominem orbant sensibus ac propè exanimant, vt sunt epilepsia & apoplexia. Sic Iulius II. Papa spatio bidui pro mortuo habebat: & Ioannem Scotũ viuum fuisse humatum creditur cùm existimaret mortuus: cœpisse enim dicitur conflictari cùm pręcluderetur anima, cuius cõflictantis motum percipientes vespillones qui inijciebant humũ retraxerunt quidem, sed sanguine offusum & agentẽ animam inuenerunt. Non insunt ista mala sortilegis, syncope, epilepsia, apoplexia: nã si quando placuerit, ita affecti sunt, neq; aliã ob causam patiunt ista quàm vt se à conuentibus adeundis excusent si metuunt retegi, nec eo minus dant fidem diabolo, & cùm volunt eum alloquuntur domi. Sic Raziorũ Baro (qui apud Nannetas magicarum sortiũ damnatus suppliciũ pertulit) nõ tantùm fassus est se octo puerulos occidisse, & in animo habuisse occidere & diabolo sacrificare nonum, suũ ipsius filiũ, idq; in matris vtero, vt summopere gratificaret Satanæ, verumetiã se in cõclaui suo procidentẽ in genua Satanã adorare humana specie cõparentẽ, eiq; adolere: q detestabiliũ sacrificiorum ritus apud Amorrhæos olim & Canan. obtinebat. Huic res admirabiles Satanas spopõderat, ac nominatim ipsũ fore magnũ. Tandẽ verò se vidẽs captiuũ & acerbissimis malis oppressũ, oĩa confessus est vltimũq; supplicium passus, & lis adhuc sub iudice hęret de

bonorum eius publicatione. Apud Sprangerum legimus, cùm de quadam malefica quam damnauit igni cognosceret, eam cõfessam esse (vt erat obstetrix) se pueros suscipientem è matris vtero Diabolo obtulisse in aerem extollendo, deinde in caput eorum aciculam magnam ita vt non profluerет sanguis indidisse: tum ijs in sepulchrum elatis abeuntem de nocte eos eruisse, furno coxisse, carnes comedisse, pingue ad suũ vsum asseruasse: hoc pacto quadraginta puerulos à se interemptos esse. Hæc Danensis fuit ad Basileam. Alteram quoque Argentoratensem innumeris occisis crematam esse. Istius summè præ omnibus quas vnquam audiuerim detestandæ crudelitatis & idololatriæ placuit lectorem admonere, vt bene ad obstetrices attendatur. vesci autem istos humana carne est certo certius: nam eam post omnem hominum memoriam sic appetiuerunt Sagæ [a] vt ægrè mortuorum corpora seruari aut cõcludi etiam possent, quin illæ ingressæ ad ossa vsque abroderent: quamobrẽ lxvij. capite legum Salicarum dicitur, Sortilegam, si hominem ederit, atq; euincatur, solidos ducentos soluturam. Philostratus Lemnius autor est Lamiam, quæ sic humanis vescebatur carnibus Corinthi, ab Apollonio Tyanæo retectam & eiectam esse: quò spectans Horatius & velut crudelissimũ facinus abominatus inquit,

[a] Apule. lib. 2. asini.

Neu pransæ Lamiæ puerum viuum extrahat aluo.

atqui hoc Magis in more fuit positum, vt cibo isto alerẽtur. Apud Ammianum Marcellinũ lib. xxix. legi-

legimus Pollentianum Tribunum conuictum & confessum fuisse quòd viuæ mulieris exsecuisset ventrem, vt intempestiuo partu extracto de futuro Imperatore consuleret. Quibus locis omnibus ea quæ in iudicijs nostrorum temporum vidimus confirmantur. Imò complures Magi existimant se à Dæmonibus ad crudelia hæc facinora adduci, vt hac ratione ex animi sui sententia aut spiritu aut corpore rapiantur. Et ne longè abeamus, Rondeletus doctissimus medicus & celeberrimus, Magũ quendam in Montepessulano sepulchris hærentẽ obseruauit, qui ad sepulchrum profectus vbi mulieris corpus fuerat pridie conditum, ex eo rescidit femur, quod imponens humeris carnem dentibus mordicus auellebat. Hoc mihi quidam Rondeleti discipulus, qui tum eum prosequebatur, narrauit. Lycanthropiam morbum Rondeletus dicebat esse, qua homines furiosi facti se verti in lupos putant, eoq́ue cibo vescuntur. Iam itaque dicamus possint'ne homines verè in lupos & alias bestias verti, an verò sic imaginatione aut morbo sibi videant.

De Lycanthropia, & an spiritus vertere hominem in bestiam possint. Cap. VI.

PErmultis exemplis, & diuinis humanisq́ue autoritatibus, itemq́ue accusationibus, euictionibus, confessionibus, iudicijs, & executionibus antè ostendimus, viros & mulieres via diabolica modò

ſpiritu & corpore, modò ſpiritu ſolùm exportari: nec paucis Satanam perſuadere iſta verborum vi & vnguentorum quæ tradit effici, eumq́; plurimũ hircina ſpecie apparere. Ex quibus demonſtrationem effectorum nobis eſſe conſtat, quam Dialectici appellant ὅτι ἐστι: quæ demonſtratio etſi non ęquè habet euidentiam ac ea quæ ex cauſis naſcitur, non minus tamẽ habet certitudinis[a]. Cùm autem noſtram in cauſis ignorationem confitemur, ampliſsimam Deo laudem tribuimus, aduerſus quem ſi infirmitatem mentis noſtræ attendimus nefas eſt de eo quod fieri non poteſt contendere. At illud profectò mirum eſt Satanã (qui ſe quocunq; lubet corpore induit) ſæpiſsime ac propè ordinariè ſecundum formam hominis hirci figuram aſſumere, niſi eo fortaſſe nomine q̃ hircus fœtidus eſt & ſalax. Videmus enim diabolos in Scriptura ſacra hircos appellari[b], vt in Eſaiam Chaldęus interpres exponit vocem שעיר qua ſignificatur hircus. Ait .n. Eſaias ſaltaturos Babylone dracones & hircos, & Satyrum vnũ inclamaturum alterũ. Zoroaſtes hircorum nomine Dęmonas intelligit, quia putidum & laſciuum eſſe in proprietatib. hirci numerat: quod Mirandulanus Princeps obſcurè xij. poſitione in Zoroaſtem ſignificauit his verbis, Quid ſit intelligendũ per capros apud Zoroaſtẽ, intelliget q̃ legerit in libro Bair quæ ſit affinitas capris cũ ſpiritib. Propria aũt Dæmonũ eſt in laſciuam brutamq́; cupiditatẽ dominatio, vt Hebræi annotant in lib אבות פרקי dicẽtes Satanam portari à ſerpente. i. (vt Philo He-

[a] Ariſt. in poſterioribus analyticis.

[b] Eſa. 13. & 34.

lo Hebręus interpretat̃) à voluptate, qua Architas ille ſapientiſsimus aiebat nullã peſtẽ capitaliorem hominib. à natura datã, Catone Cenſorio teſte apud Tulliũ. Quamobrem Dæmonib. figurandis Græci ſalaces Satyros ſemiuiros atque ſemihircos depinxerunt: & in libro Leuitici poſtquam mandauit Deus animalia certa à populo ſibi ſacrificari & ſanguiuem ad altare fundi, tandem inquit, Neq; vnquam in poſterum ſequamini hircos veſtros & Satyros vt ſacrificetis eis: quẽ in locum Rabbi Moſes Maymonis ex libris, quos de myſterijs & ſacrificijs Chaldæorũ Sabæorũq; legerat, [a] tradit in more fuiſſe poſitum vt ſacrificaturi diabolis in deſerta concederent, effoſſaq; fouea ſanguinẽ in eam inijcerent, ad eam epularent̃, & in honorem malignorũ ſpirituũ dies feſtos celebrarent. Leuitici quoq; xvi. cap. Aaroni præcipit̃ vt ſumptis duobus hircis ſortiatur vnum pro Deo, pro Zazele alterum, & vt hircus ille qui Zazeli ſorte acciderit ſuper q̃ Sacerdos peccata populi confitetur in deſertũ emittatur, Deo ſacrificetur alter: quem tñ hircũ Hebræi nunq̃ fuiſſe inuentũ annotarũt. In Deut. [b] euidentiore legis interpretatiõe maligni ſpiritus propria ſignificatione vocant̃ לשרים, oẽs exponũt dęmonia: itaq; fieri potuit vt vox Lacedæmõ ex Hebręa voce & Gręca cõponeret̃ idẽ ſignificãte. Scribit. n. Ioſeph. Hebręis iã olim cũ Lacedęmon. fœdus interceſſiſſe: etſi poſtremã hãc interpretationẽ nõ moror. Quicqd aũt de Satyris vulgò prędicet̃, quorũ frequẽs eſt in vita eremitarum Antonij & Pauli

[a] lib. 3. More nebocim.

[b] Deu. 32.

Pauli mentio, non dubium est quin maligni fuerint spiritus. Non raro etiam figura hominis proceri & nigri Satanas seipsum exhibet, vt de eo diximus qui Catharinæ Dareæ visus est, Dioni Platonis amico, Cassio Parmensi, Athenodoro philosopho, Magdalenæ Cruciæ, Ioannæ Haruilleriæ, quæ sibi annos duodecim natæ confessa est ostensum à matre fuisse diabolum forma hominis proceri & nigri, atrati, ocreis & calcaribus instructi, qua specie cōpellat momentoq́ꝫ accedit ipsam pro voluntate ipsius: id toto vitæ suæ curriculo fuisse factitatum. Sed nihil omnino tam incredibile & admirabile, quàm hominis in bestiam & corporis in corpus transmutatio. Verumtamen hoc iudicia in Magos constituta, & diuinæ atqꝫ humanæ populorum omnium historiæ probant certissimè. In libro Quæsitorum quinqꝫ aduersus Magos, cuius sæpe memini, legimus Stafum quendã Magum in Bernatum agro è medio inimicorum (quos habebat quamplurimos) repētè ac multoties effugisse, nec aliter quàm inter dormiendum occidi potuisse. Hic duos reliquit discipulos, Hoponem & Stadlinum summos Germaniæ Magos, qui eo loco dicuntur tempestates, fulmina & procellas maximas excitasse. Et ne procul ab hoc regno discedamus, exstat quæstio in Parlamēto Dolensi habita, & sentētia lata die xviij. Ianuarij M. D. LXXIII. contra Ægidium Garnerium Lugdunensem: quod iudicium nihil hic attinet exscribere, cum Aurelius apud Eligium Giberium Parisijs

apud

apud Petrum Hayanum, & Senonibus fuerit typis commendatum: præcipua solùm capita quorũ accusatus & euictus fuit, annotabimus. Et quòd Garnerius iste die Michaelis festo ad Serranã syluam in vineis Chastenoyanis (quæ à Dolensi oppido quadrante milliaris absunt) puellam decem aut duodecim annos natam ceperat, manibus quę luporum pedibus consimiles videbantur dentibu'sque occiderat, femorum & brachiorum carnem deuorauerat, & de ea ad vxorem detulerat: quòd item post mensem eadem forma alteram puellam ceperat occiderátque voraturus, nisi tres homines (vt ipse fatebatur) impedimentum attulissent: quòd etiam post dies quindecim puerum decennem in Gredisanorum vineis strangulauerat, carnémque crurum, tibiarum, & ventris comederat: quòd denique puerum alium hominis, non lupi specie quasi tredecim annos natum in vici Perusani saltu occiderat comedendi animo (vt ipse sponte ac non coactus aiebat) nisi fuisset impeditus: his ergo de causis ad ignem viuus est damnatus, effectáque sententia. Alia quoque habetur causa Vesontione cognita à Ioanne Boino Inquisitore anno salutis millesimo quingentesimo vigesimoprimo, Decembri mense, in Galliam, Italiam, & Germaniam missa, quam Vierus Magorum defensor libro sexto de Præstigijs, capite decimotertio exponit copiosè, itaque percurram paucis. Rei Petrus Burgotus & Michael Verdunus se Deo renũtias-

ſe fidémque dediſſe diabolo confeſsi ſunt. Burgotum igitur Michael duxit in vicum caſtelli Caronij, vbi candelam virentis ceræ obſcura flamma & coloris Veneti habebant ſinguli, ita ſaltabant & ſacrificabant diabolo. Poſteà ſe vnguento oblitos faſsi ſunt lupos fuiſſe factos celeritate ſumma excurrentes: tum verſos in homines ab ſubinde in lupos, eáque ſpecie lupas iniuiſſe eadem voluptate qua cum mulieribus rem habere ſunt ſoliti. Præterea confeſsi ſunt Burgotus quidem ſe puero ſeptenni lupinis pedibus dentibúſque mortem attuliſſe, voraturum niſi ruſtici abegiſſent: Verdunus verò ſe puellam in horto quodam piſa carpentem occidiſſe, & à domino Cuueę depulſum eſſe: ab vtriſqꝫ puellas quatuor voratas eſſe certo tempore & loco, quarum ætatem exponebant: ſe puluere quodam tacto necem hominib. importare. D. Bordinum generalem Procuratorē Regis aliud exemplum mihi narrare memini ad ſe è Belgis miſſum cum iudicio toto à Iudice & actuarijs obſignato, de lupo ſagitta ad femur trāsfixo, qui poſteà in hominē verſus decubuit in lecto cū ſagitta, quā auulſam agnouit ille qui fuerat iaculatus, tēpore & loco ex confeſsione hominis cōprobato. Iobus Fincelius lib. xi. de mirabilibus ſcribit Paduæ Lycanthropum fuiſſe deprehenſum, cui lupini pedes reſecti ſunt, & momento manibus pedibusqꝫ truncatus homo exſtitit. Quo exemplo iudicium Magarum vernonij confirmatur[4], quæ frequenter felium innumerabilium ſpecie in caſtellū

peruetus

peruetus solebant conuenire. Ibi constituentes viri quatuor aut quinque pernoctare multitudinē felium se inuadentem experti sunt, quorum vnus occubuit, cæteri læsi sunt, sed multis felib. vicissim læsis q̄ posteà in fœminas versę grauia vulnera cōpertę sunt accepisse. Sed qa res incredibilis videbatur, iudicia siluerūt. Quæsitores aūt qnq; [a] huiusmodi causarū pitissimi de scripto tradūt tres Magas ad Argētoratū forma triū ingentiū feliū agricolā adortas esse, qui defendēdo se vulnerauit depulitq; feles, deinde verò momēto mulieres decūbentes fuerunt cōpertæ & grauiter vulneratæ: qua de re cū interrogatæ eum accusauissent à quo vulnus acceperant, ille iudicib. horam & locum indicauit quo feles appetiuerant ipsum easq; læserat. Petrus Mamorius in libello de Sortilegis mutationem istam hominum in lupos dicit à se in Sabaudia visam: Henricus Coloniensis in libello de Lamiis pro indubitato affirmat: Vlrichus item Molitor in libello quē dicauit Sigismūdo Cęsari, disputationē cōscribit corā Imperatore factā, & certissimis rationibus exemplorumq; innumerabiliū experientia cōstitutum fuisse docet transmutationem istam verā esse: & ipse Lycanthropum à se fuisse visum narrat Constantiæ, qui accusatus, euictus, damnatus, & à confessione morti fuit traditus. Multis quoque libris in Germania editis ostenditur vnum ex potentissimis Christianorum Regibus qui nuper vita defunctus est, in lupum sæpe fuisse versum, vt Magorum omnium facilè princeps ha-

[a] in Malleo malefic.

bebatur. Verumtamen hæc peſtis Græciam Aſiamqúe amplius peruaſit quàm Occidentis populos, vt aiũt mercatores noſtri eos illic cippo & carcere contineri qui in lupos conuertuntur. Itaq; anno M. D. XLII. Sultane Solymãno imperium obtinente, tanta fuit luporum vis Conſtantinopoli, vt armatus Imperator cũ prætoriano milite procedens ad centum quinquaginta ſimul compulerit, qui vniuerſo populo proſpectante ex vrbe diſparuerunt. Hãc hiſtoriam narrat Iobus Fincelius libro ij. de mirabilibus, atq; in hanc rem populi omnes conſentiunt. Hos lupos Germani dicunt *vvervvolff*, Galli *loups garous*, Picardi *loups vvarous*, ac ſi lupos varios dixeris (g enim in locum vv ſufficiũt Galli) Græci λυκανθρώπους & μορμολυκίας, Latini varios & verſipelles, vt Plinius agens de hac tranſmutatione annotauit. Franciſcus Phœbus Fecenſis Comes in libro de venatione voce *garous* ait ſignificari *gardez vous*, cauete vobis, cuius rei me Fauchetus Præſes admonuit. Hoc mihi quidem eſt veriſimile: nam alij naturales lupi pecudes perſequuntur, hi plerumq; homines: itaq; meritò dici poteſt, *gardez vous*. Pomponatius & Theophraſtus Paracelſus principes ſua ætate philoſophi certiſsimã eſſe confirmant hominum in lupos tranſmutationem. Gaſpar Peucerus homo doctus gener Philippi Melanchthonis ſcribit has ſibi ſemper viſas fuiſſe fabulas, ſed coactum fuiſſe credere ex quo iſtud ſibi mercatores plurimi fide digni negotiãtes in Liuonia confirmarũt, multos etiam fuiſſe accuſatos,

cui-

euictos, & à confesſione adiudicatos morti: itaq; deſcribit modum qui in Liuonia obſeruatur: nempe quotannis ſub finem Decembris nebulonem eſſe qui Magos omneis citat vt loco indicto compareant: ſi defuerint, eos à diabolo ictibus ferreæ virgæ cogi adeò vt vibices exſtẽt: præire ducem, myriadas ſequi tranantes fluuium: eo traiecto mutari in lupos, in homines & in pecora inuolare, & innumerabilia damna importare: poſt dies duodecim eodem fluuio remeare, & humanam formã recipere. Languetum Burgundum vidi ſæpenumerò virum doctiſsimum agentem in rebus Ducis Saxoniæ, dum pro Domino ſuo cũ Rege Galliæ ageret: hic ergo ſimilem hiſtoriam narrauit mihi, & ſe in Liuonia agentem dixit cognouiſſe id toti populo haberi exploratiſsimum. Habeo apud me Germani cuiusdam literas qui ſtipẽdiarius fuit Henrici ij. Regis ſcriptas ad Cõneſtabilem Galliæ, quibus certiorem facit Conneſtabilem de Liuonia à Moſcho capta: deinde ſubiicit, In illis locis Herodotus Neurios collocare videtur, apud quos dicit homines conuerti in lupos: quod eſt adhuc vſitatiſsimum in Liuonia. Multa autem dicta ab Herodoto, quæ incredibilia olim videbantur, poſteritas comprobauit. Idem enim autor eſt exſtitiſſe Magos qui certis inciſionibus tempeſtatem illã ſedauerunt qua iamq; naues Xerxis ampliùs quadringintæ fuerant ſubmerſæ: & apud Olaum magnum libro iij. cap. xviij. legimus Lappos Magos ſecundos ventos & procelloſos vendere ſolutis

quibusdã funibus, quod ab experiẽtia frequentissima omnes nautæ sciunt. In historia quoq; Ioannis Tritemij legimus anno DCCCC.LXX. Iudæum quemdam Baianum nomine Simeonis filium in lupum se cùm placuit transformauisse, & oculorum aciem effugisse factũ ἀόρατον. Mirum quidem istud sed hoc meo iudicio est admirabilius cõplures nõ posse credere, cũ populi oẽs terræ & tota antiquitas id vno ore agnouerint. Neq; enim solùm ante annos bis mille ducentos id scripsit Herodotus, & ante hunc Homerus xl. annis, sed etiã Pomponius Mela, Solinus, Strabo, Dionysius Afer, M. Varro, Virgilius, Ouidius, & sexcenti alij: atque in hanc sententiam Virgilius,

—has herbas atq; hæc ponto lecta venena
Ipse dedit Mæris, nascuntur plurima ponto.
His ego sæpe lupum fieri, & se condere syluis Marin.

[a] lib.8.ca.22 Miratus autem Plinius[a] de hac re autores consentire, Homines, inquit, in lupos verti rursumq; restitui sibi falsum existimare debemus, aut credere omnia quæ fabulosa seculis comperimus. Hoc ille non audet confirmare, metuens vt sibi habeatur fides: nam inter principes Græcos autores adducit Euanthem ipsum, qui ait in Arcadia ex gente Antæi vnum tranare quoddam regionis stagnum transfigurariq; in lupum, deinde post aliquot annos reuerti ad idem stagnum, & cùm tranauerit effigiem humanam recipere. Antè notauimus perdendæ iustæ familiæ toti Magam vnam sufficere:

& Agriopas qui Olympionicas ſcripſit narrat Demænetum Parrhaſium deguſtatis pueri Ioui Lycæo immolati extis in lupum fuiſſe conuerſum: quod M. Varro omnium Græcorum Latinorumque, Tullio teſte, doctiſsimus adducit & pro indubitato confirmat. Olaus magnus de gentibus Pilapiæ, Narboniæ, Fincladiæ, Angermaniæque loquens (ſunt autem hæ gentes Ethnicæ adhuc, & malignorum ſpirituum Magorúmque plenæ) in hiſtoria narrat homines vulgò in beſtias ab eis commutari: & qui infinita exempla, quæ breuitatis ergò omittimus, deſyderauerit, is Olaum, Saxonem Grammaticum, Fincelium, & Guilhelmum Brabantinum poteſt conſulere. Taceo Metamorphoſin Ouidij, quia res veras confudit cum fabuloſis multis: ſed quod de Lycaone Rege Arcadiæ ſcribit in lupum verſo non eſt incredibile,

Territus ipſe fugit, nactusq; ſilentia ruris
Exululat, fruſtraq; loqui conatur:

cùm Rex quidam memoria noſtra exſtiterit tranſfiguratis in hanc formam, & id vbiq; ſit adhuc vſitatum. Neq; fabuloſum eſt quod Homerus narrat de Circe malefica, Vlyſſis comites ab ea in porcos fuiſſe transformatos: cùm Auguſt. ipſe in libris de ciuitate Dei [a] hiſtoriã eandẽ adducat (quãuis opinione ipſius mirã) & illam de Arcadib. in Alpib. quoq; memoria ſua frequens fuiſſe dicat vt ſtabulariæ mulieres imbutæ malis artib. in caſeo darent viatorib.

[a] *lib. 18. cap. 17. & 18.*

viatoribus vnde in iumenta illicò verterentur, vt necessaria quæcꝫ portarent, pόstcꝫ perfuncta opera iterum ad se redirent. Huic persimilem historiam legimus apud Guilhelmum Tyri archiepiscopum, quam eamdem Sprangerus Inquisitor narrat, iuuenem Anglum militem in Cypro fuisse à saga transformatum in asinum, qui cùm in nauem ad socios volens remeare fustibus abactus esset ad Magam rediit: itaque illam eo vsam esse, donec asinus in Ecclesia visus est in genua procidere eácꝫ facere quę ab animante bruta nequeunt proficisci: tum Magam quæ agebat ipsum ex suspicione ad iudices raptam, eum triennio elapso restituisse, & morte affectam esse. Idem de Ammonio philosopho Peripatetico legimus, asinum ordinariè lectioni eius interfuisse. Nihil in Ægypto magis frequentari tradunt mercatores nostri: & ipse Belonius in suis obseruationibus Lutetiæ excusis histrionem ait in suburbio Cayri oppidi in Ægypto à se fuisse visum, qui cum asino suo sermones conferebat & confabulabatur quàm familiarissimè: asinum verò signis, gestibus, & voce indicauisse optimè accipi à se quicquid dicebatur: Si herus iuberet asinum pulcherrimam de cœtu fœminã deligere: contemplatum eum in omneis partes ad vnam tandem solitum, cui gratularetur, certo iudicio accedere: si herus ediceret hordeum asino afferri, tum eum aliter quàm soleant asini exultasse, & alia id genus innumera: quibus copiosè enarratis subdit Belonius, Amplius etiam dicturus essem,
sed

ſed metuo vt eis haberetur fides: quemadmodum nec ego credidiſſem, niſi meis oculis ſpectante vniuerſo Cayri populo percepiſſem. Huic adſtipulatur quod ſcribit Vincentius,[a] duas in Germania hoſpitas fuiſſe Sagas quę hoſpites ſolebant in beſtias interdum vertere: cùm itaq; hiſtrionicum adoleſcentem in aſinum conuertiſſent, qui (vt erat rationis compos) voluptates mille viatoribus exhibebat, hunc magno fuiſſe à vicino emptum: illas tamen dixiſſe ſe non eſſe præſtituras, nam eum ſi flumẽ accederet amiſſum iri: aſinum itaq; die quodam elapſum in lacum proximum abijſſe, & ſimul ac fuiſſet immerſus formã recepiſſe. Id Petrus Damianus vir ſua ętate inter primos numerãdus cùm rem ſciſcitatus eſſet diligẽtiſsimè ex hero, ex aſino, ex mulieribus Sagis confeſsis factum, & ex ijs qui aſinum elapſum ac reſtitutum viderant, Leoni vii. Papæ narrauit, & poſtquam diu in vtramq; partẽ coram Papa fuit diſputatum, hoc tandem poſſe fieri fuit conſtitutum. Atq; hoc quidem pacto confirmari poſſet illud quod apud Lucianum & Apuleium atheos homines in aſinum verſos legimus, qui hoc ſibi aiunt à Lariſſæis mulieribus Sagis accidiſſe, quas ideò inuiſerãt vt cognoſcerẽt an iſtud ex veritate eſſet. Fuit autẽ vterq; & ἀθεότητος & artis magicæ accuſatus: quamobrem Apuleius omnes machinas admouet in Apologia, vt iſtam ſortilegij & veneficij accuſationem diluat. Verùm vbi de hac ſua transformatione loquitur, obſeruandũ illud eſt quod ait, Minus hercule calles prauiſ-

[a] *in Speculo lib. 3. ca. 109 & Fulg. li. 8 cap. 11.*

ſimis opinionibus ea putari mendacia, quę vel auditu noua, vel viſu rudia, vel certè ſupra captum cogitationis ardua videntur: quæ ſi pauló accuratiùs exploraris, nō modò compertu euidentia, verùm etiam factu facilia ſenties. Et paulo pòſt, Prius deierabo Solem iſtum vidētem Deum me vera & cōperta memorare, ne vos vlteriùs dubitetis, &c. Potuit quidem ille narrationem ſuam facetis hiſtorijs locupletauiſſe: ſed hiſtoria nihil amplius habet admirabilitatis quàm illæ habent quas ſuprà attigimus. Nam ipſam Apuleij transformationem Auguſtinus lib. xviij. de ciuitate Dei, cap. xviij. neque negare audet, neque affirmare: putat quidem & iudicat faſcinationem eſſe: alij verò cōtendunt iſtud & vera & naturali ratione poſſe contingere, & mutatione puellarū fœminarum in maſculos comprobari, de qua legimus apud Hippocratem libro Epidemion, cap. viij. Plinium libro vij cap. iiij. Gelliū libro ix cap. iiij. & Amatum Luſitanum centuria ij. curatione xxxix. Huius rei exempla octo meis cōmentarijs in Oppianum poetam Græcum de venatione annotaui: ſed omnes mutationes ſunt fœminarum in mares, pudendis videlicet quæ priùs in ventris ſinu latuerant tunc primùm erumpentibus. At Lycanthropiæ cum hac nulla intercedit ſimilitudo, neque naturalem habet cauſam, ſed ſupra naturam omnia. Illud tamen certum eſt hiſtoria ſacra Nabuchodonozoris regis confirmari, quem ait propheta Daniel fuiſſe mutatum in bouem, & ſeptennio fænum & gramen duntaxat comediſſe.

Hoc

Hoc fieri posse confirmant Arabes: etsi Pythagorea μετεμψύχωσις multo plus à iudicijs nostris videtur abhorrere, quam Platonici omnes, Chaldæi, Persæ & Aegyptij defenderunt. Complures autem Medici rem adeò mirificam, at non causam animaduertentes, ne quid nescire viderentur, sermone & scriptis tradiderunt Lycãthropiam morbum hominum ægrotorum dici cogitantium se lupos esse atque in syluis oberrantium, qua in sententia est Paulus Aegineta: verùm permultis rationibus & testibus fuerit opus ad ementiendos populos omneis terræ, omnes historias, adeoque historiam sacram, cùm Theophrast. Paracelsus, Pōponatius, & Fernelius ipse medicorũ suæ ætatis non vltimi, [a] & alij multis seculis Lycanthropiam certissimam esse, veram, & indubitatam duxerint. Præctereà illud ridiculum est quòd res naturales æquantur ijs quæ naturã superant, & actiones animantiũ actionibus spirituũ dæmonumque cōparant. Absurdius verò illud hic causari morbum: malũ enim Lycanthropo inesset soli, non eos afficeret qui hominem in bestiã verti deinde restitui vident. Maleficam Circen ait Chrysostomus sic brutis voluptatibus comites Vlyssis inescasse vt si fuissent porci: quib. verbis videt innuere non mutatum corpus, sed rationem solùm abiectã fuisse brutamque factã. Quicunque tamen veteres & noui autores de Lycãthropia scripserunt, vno ore confirmant mutari humanam formam spiritu & ratione integra permanente: quod Homerus in Odyssea optimè,

[a] Fernel. lib. de abditis rerum causis.

οἱ δὲ συῶν μὲν ἔχον κεφαλὰς, φωνήν τε, δέμας τε,
Καὶ τρίχας· αὐτὰρ ὁ νοῦς ἦν ἔμπεδος ὡς τὸ πάροσπερ,

Hi verò ſuum quidem habebant capita, vocémque Et pilos, ſed mens erat integra vt anteà. & diſertis verbis exprimit Boetius, voce & corpore perditis ſola mens ſtabilis, quę ſemper monſtra quæ gemit patitur. Itaq; Lycanthropia neq; aduerſatur canoni Epiſcopi, xxvi. q. neq; Theologorum ſententiæ, quorum pleriq; docent omnia à Deo creata eſſe adeò vt ne maligni quidem ſpiritus formam eorum mutare poſsint, cùm non eſſet alis forma hominis, id eſt ratio, ſed figura ſolùm ...ur. Quòd ſi facultatem hominibus eſſe ... efficiendi vt roſas proferat ceraſus, & ...a poma, ſi ferrum vertendi in chalybem, ar...tum in aurum, ſi mille artificioſas lapidum for... naturalibus gemmis venuſtate concer...m faciendi: an illud mirum videbitur quòd ...tanas (cui per magnam vim in hunc elementa...m mundum conceſsit Deus) figuram vnius cor... ...erius figura cõmutat? Hæc omnia à Tho... ...uinate in ſecundum librum ſententiarum [a] ...rmantur, cùm ait, Omnes Angeli boni & ma... ...rtute naturali habent poteſtatem tranſmu...di corpora noſtra: atq; huc pertinet Eſaiæ [b] lo... ...abylonem euerſum iri, & ſtriges ibi ſaltatu... ...lemures, dæmonas, & quos appellat שעירים, q̃s ... Bibliorum interpretatio apud Plãtinum ...rpiæ excuſa Gallicè ſemiuiros & ſemiaſinos ...oc autem non fuiſſet interpres dicturus, ſi de mor-

de morbo ſolùm aut illuſione accipi oporteret: nã hos ſermonis vſu omnino carere conſtat omnium teſtimonijs. Verumtamẽ fieri etiam interdum poteſt, vt Magus illuſione diaboli faciat vt homo alius quàm ſit eſſe videatur: vt in S. Clementis hiſtoria legimus per Simonem magum effectum eſſe vt Fauſtinianum amicorum nullus agnoſceret: item Neroni Imperatori dixiſſe vt ſibi ceruices iuberet abſcindi, ſe enim tertio die reſurrecturũ eſſe, quod cùm Nero (vt videbatur) feciſſet, eum die tertio reuertiſſe, Neronem verò miratum ei ſtatuam Romę poſuiſſe cum hac inſcriptione, *Simoni mago Deo*: Neronẽ ex eo tempore in artes magicas incubuiſſe totum. Simon autem Neronis oculos & totius cœtus ſic faſcinauerat vt arietem Simonis loco decollarent. Simile eſt quod narrat Apuleius de tribus hominib. quos à ſe putabat occiſos, cùm tres hircinas pelles à Pamphila Saga faſcinatus confodiſſet. Sed momẽtanea eſt iſta faſcinatio: hominis verò in animantem brutam transformatio nonnũquam durat ſeptennium, vt apud Danielem Nabuchodonozoris. Deinde verò actiones & aſininus labor quem tres homines perferre nequeant, magnitudo, inceſſus, cibus gramineus, cardui humano corpori nequeunt conuenire. Nam & Propheta Daniel & quicunq; de hac transformatione ſcripſerunt non alio tradunt vſos fuiſſe cibario: etſi Apuleius ait ſe cùm inuenire potuit: vitã humanis cibis (vt erat integra ratione) toleraſſe. Accedit luporum celeritas, curſus, morſus vncorũ den-

tium ab homine alieni. Quòd autem aiũt quidam humanum corpus à Satana soporari phãtasiamq́ abripi, eoq́ illius mutationẽ persuaderi (quam in sententiam propterea ueniunt quòd ij quorũ brutam corpus fuit vulneratum postquã restituti sunt (vt antè diximus) se vulneratos esse humano corpore cõpererunt) & hoc interdum fieri & illud potest: potest etiam Satanas eodem momẽto vulnus humano corpori inflixisse. Neq; speciem habet veritatis quod quidam asserũt, non esse has vires Satanæ à Deo attributas: etenim neq; Dei consilium ab hominibus comprehendi, neq; potestas diabolo data cognosci potest, cùm in libro Iobi dicatur, non esse potestatẽ vllam in terra quæ posit ei obsistere. Præterea dicũtur Magi Pharaonis easdem res fecisse quas facit Moses, id est, baculos in virgas vertisse, & ranas produxisse: quod minimè fuisset dicturus, si qua fuisset oculorũ fascinatio: nihil enim Moses per illusionẽ fecit, neq; Mosis serpens baculos fuisset digestura, si Magorũ serpẽtes meri fuissent baculi. Et quisquis spirituũ actiones cũ humanis comparat, is perinde fallit ac si defenderet nõ posse pictores aliosq́ artifices politissima opera & dignitate cum operib. naturæ concertantia facere, quia id vituli muli ve nequeũt. Deus enim singulis reb. à se creatis pro ipsarũ captu res suas admirabiles impertiuit. Si qua aũt exponenda est ratio cur homines præcipuè in lupos asinósque vertantur potius quàm in formas alias, hæc mihi probat ratio, quòd qui primi in lupos fuere transfor-

mati

mati humanas carnes comedebant in ſacrificio Io-
uis, quē ideò Lycæū, quaſi lupinum dixeris, appel-
labant: quemadmodū eum qui Dolę pœnas dedit
in lupum verti ſolitū, & Sabaudos diximus ex con
feſsione ipſorū pueris multis cibatos eſſe. Deus i-
taq; iuſto iudicio ſinit eos humanam formam amit
tere, & lupos ſicut merentur fieri. Nam poſt omnē
hominum memoriā famoſi fuerūt Magi & Magæ
hoc nomine quòd cibis veſcātur huiuſmodi, mor-
tuorum corpora effodiant & abrodāt ad oſſa vſq;
quod Pauſanias annotauit dicēs à dæmone terre-
ſtri factū, Apuleius ait feciſſe Sagas. Qui aūt aſini
fiūt, eo transformant̄, ꝙ deteſtabilia Magorū arca
na expetiuerint cognoſcere: quemadmodū ij q ma
leficam amarunt Circē, iuſto Dei iudicio fuerāt in
ſues transformati, & in Liuonia affirmat̄ eos q Ma
gos & Lycanthropos frequētant ijs tandē confor
mari. Enimuerò quæcunq; afferatur cauſa: & diui-
nis humaniſq; hiſtorijs, & bonæ Theologorū par
tis cōſenſione, & experiētia tot ſeculorū atq; popu
lorū & doctiſsimorū hominū iudicijs cogunt̄ vel
ꝑtinaciſsimi veritatē agnoſcere: q̄ꝗ iuſtiſsimę The-
ologorum ſentētiæ, etſi in hoc noſtro argumēto à
Canoniſtis diſsidentiū, ſtatui permittere. Vtut ſit,
homines in beſtias verti cōſtat forma & ratione in
tegra permanente, ſiue potētia Dei ſola efficiente,
ſiue per Satanā effectorē atq; adminiſtrū volunta-
tis eius. Nā ſi veritatē hiſtoriæ ſacrę apud Danielē
(q̄ in dubiū vocari non poteſt) ſi vxoris Loti in ſa
xū immobile verſę cōfitemur, certū eſt æquè poſſe
hominem

hominem in bouem, lapidem, aut animantes alias transformari. Atque hoc Thomæ argumentum agentis de corpore Christi super montem & templum exportato, si in vno fieri potest, posse in omnibus: id enim per Satanam gestum fuisse dicitur.

An Magi rem cum Dæmonibus habeant. Cap. VII.

PRincipio huius operis diximus Ioannam Haruilleriam Verberij ad Compendienseis natam inter cætera fuisse confessam, ex decreto Curiæ sententiam Iudicis Sanlisiani confirmante matrem ipsius viuam fuisse adiudicatam igni: se verò annos duodecim natam à matre oblatam fuisse diabolo specie hominis atri, amictu atro, ocreis & calcarib. instructi, gladio accincti, equum nigrum habentis præ foribus, vtente his verbis, Ecce filiam meam quam spopondi tibi, ad ipsam verò dicente, Ecce amicum tuum qui beabit te: ex eo tempore Deo & religioni renuntiauisse, & illum sic concubuisse secum vt viri cum fœminis solent, nisi quòd frigidum erat semẽ: id octonis posteà diebus aut quindenis fecisse, nec percipiente viro cùm simul in lecto essent: etiam diabolum semel ex ipsa quęsiuisse an grauida ex ipso vellet fieri, se autem renuisse. Sũmam quoque interrogationum Potezanis Magis ad Lognium propositarum (quæ igne quoq; sublatæ fuerunt) à Domino Adriano Ferreo generali Regis

Regis vicario apud Laodunenſes traditam legimus, ex qua confeſsiones aliquot hic viſum eſt apponere. Margarita Bremontia vxor Noelis Laue-reti dixit ſe die Lunæ proximo nocte ineũte cum matre Maria in conuentum, qui ad Franquiſanũ piſtrinum prope Lognium in prato habebatur, iuiſſe: matrem inter femora ſcopas habẽtem dixiſſe (verba hic placet omittere) & ſtatim vtramque eò exportatam eſſe, vbi inuenerunt Ioannam Robertam, Ioannam Guilleminam, Mariam vxoren Simonis Agni, & Gulielmã cuiuſdam Graſsi vxorem cum ſuis ſcopis ſingulas: eodem ſex diabolos humana ſpecie aduenisſe, aſpectu horridos, &c. facta ſaltatione Diabolos concumbentes rem cum ipſis habuiſſe: eorum vnum qui ſaltãtem duxerat, cepiſſe ipſam, bis oſculatum eſſe, & amplius ſemihoram cum ipſa concubuiſſe, perfrigidúmq; ſemẽ eieciſſe. Ioãna Guillemina huius aſſentitur dictis, ſemi horam fuiſſe copulatos faſſa & perfrigidum ſemen ab eo excreatum. Taceo confeſsiones alias huic perſimiles. Legimus item libro xvi. Ioannis Meyeri, qui hiſtoriam Flandricam ſcripſit accuratiſſimè, an. M. CCCC. LIX. ingentẽ virorum fœminarúmque numerum in Atrebatiorum oppido crematum eſſe, qui inter ſe accuſantes fatebãtur ſe noctu ad ſaltationes fuiſſe tranſuectos, & cum diabolis, quos adorabant humana ſpecie, copulatos. Iacobus Sprangerus, & collegæ 4. Magarũ q̃ſitores ſe de innumeris Sagis cognouiſſe ſcribunt, plurimáſq; Sagas ſupplicio vltimo addixiſſe in Ger-

mania, nominatim verò in Constantiensi & Ratisbonensi agro anno M.CCCC.LXXXV. quæ omnes fatebantur Diabolos cõcubuisse secũ, postquàm Deo & religioni suæ, Diabolo autore, renũtiauissent. Amplius scribunt non paucas exstitisse quæ nec accusatæ resipuerint & à consortio isto discesserint, easq; idem confessas esse, nempe diabolos tantisper dum fuerunt sagæ cum ipsis rem habuisse. Hanc opinionẽ confirmans Henricus Coloniensis ait nihil in Germania tam vulgatum esse, adeoq; in tota Gręcia & Italia notissimũ. Nam Fauni, Satyri, Syluani dæmones sunt & maligni spiritus: & illud quod vulgo dicitur σατυρίζειν nihil est aliud quàm scortari. August. lib. xv. de ciuitate Dei istam diabolorum cum mulieribus copulationem scribit adeò certam esse vt contradicere magnæ sit impudentiæ. Hęc illius verba: Et quoniam creberrima fama est, multiq; se esse expertos vel ab eis qui experti essent & de quorum fide dubitandum non est audisse confirmant, Syluanos & Innos, quos vulgo Incubos vocant, improbos sæpe exstitisse mulieribus, & earum appetisse & peregisse concubitum: & quosdam dæmones quos Galli Dusios nuncupant hanc assiduè immunditiem & tentare & efficere, plures taléſque asseuerant ut hoc negare impudentię esse videatur. Geraldus Lilius & Isidorus lib. viij. rem eamdem narrant: sed omnes in voce Dusios errant, legendum enim Drusios quasi Syluestres diabolos dixeris, vt Latini Syluanos. Quòd igitur August. ait, verisimile est dęmonas il
los

los à maioribus Drusios fuisse dictos, vt inter hos & Druidas syluarū incolas discrimen poneret. Ad hęc Sprangerus adijcit persępe sagas in agris & syluis sese retegere & clara die coire cū diabolo, & sæpe retectas in agris visas, interdū etiam hęrēteis diabolis (quos homines esse existimabāt) à viris suis esse deprehensas, eosq; gladio cędenteis nihil effecisse. Paul. Grillādus Iurecos. Italus (qui de sagis plurimis cognouit) narrat in lib. de sortilegijs se anno 1526. septēb. mense à S. Pauli ad Rom. Abbate rogatū esse vt de tribus Sagis cognosceret: easq; inter cætera confessas esse Magas singulas cum diabolo copulari. In historia S. Bernardi legimus Sagam exstitisse quæ marito suo nec percipienti accubans sæpenumerò diabolo commiscebatur. Hæc quæstio, an isti coitus fieri possint, coram Sigismundo Cæsare fuit agitata, & an ex ijs aliquid nasci: tandemq; fuit constitutum contra iudicium Cassiani posse copulationē istam & generationem existere: q glossę ordinariæ placet & Thomæ Aquinati in vi. cap. Gene. dicenti, quicunq; ex isto coitu procreantur eos aliter à natura comparatos esse quàm qui naturæ lege. Libro quoq; primo historiarū de Occidentali India, c. xxvij. legimus apud Indos pro certo haberi Deū ipsorū Cocoto fœminis concūbere: nā illorū dij plane sunt diaboli. Sed neq; hac in re inter Doctores cōuenit: ex quib. nōnulli putant Dæmonas Hyphialtas siue Succubos virorū semen accipere, & Ephialtas siue Incubos eodē in mulieres abuti, vt Aquinas:

quod tamen videtur incredibile. Vtcunque res habeat, ſcribit Sprangerus Germanorum (qui Magos ab omni antiquitate frequentiores quàm aliæ gentes experti ſunt) hanc opinionem eſſe, nõnunquam ex iſto coitu naſci liberos quos appellant *vvechſel kind*, mutatos liberos, hos alijs longè grauiores eſſe, macros, & qui ne tribus quidem nutricibus exſuctis pingueſcerent: alios eſſe diabolos ſpecie puerorum, qui cum nutricibus Magis con grediuntur & plerumque in incertum abeunt. De hac autẽ copulatione Hieronymus, Auguſtinus, Chryſoſtomus, & Gregorius Nazianzenus contra Lactantium & Ioſephum aſſerunt nihil ex ea procreari: ſi fiat, diabolum in carne, non hominem fore. Qui ſe omnia naturæ arcana rimatos putant cùm nihil planè in Dei myſterijs & ſpirituum intelligentium videant, copulationem cum diabolo eſſe negant, ſed ex oppilatione morbum: qui tamen dormiẽdo ſolum ex conſenſu medicorum omniũ accidit. At ex earum quas antè diximus confeſsione conſtat ipſas non potuiſſe hoc morbo infeſtari, poſtquam certo die locoque anteà indicto ſaltauiſſent. Præterea quàm ridiculè philoſophantur iſti: nam hic morbus non poteſt homini Mago accidere cum diabolo vt cum fœmina concumbenti, id eſt, non cum Incubo aut Ephialte, ſed cũ Hyphialte aut Succubo. Nam apud Sprangerum legimus Germanum hominem robuſtum & Magũ fuiſſe Confluentiæ, qui coram vxore & ſocijs hac ratione vtebatᷣ: & illos hominem huic actioni incumben-

cumbentem vidisse nulla fœmina cōparente. Ioannes Franciscus Picus Mirādulanus Princeps[a] Magum Sacerdotem nomine Benedictum Bernam octogenariū scribit à se visum, qui se amplius quadraginta annis dicebat cum Dęmone muliebrem formam habente coiuisse, eumq; sibi nemine cernente fuisse comitem, quem vocabat Hermionem, fatebatur item puerulorum multorum sanguinem à se fuisse haustum, horrendaq; scelera non pauca commissa: ideoq; viuum crematum esse. Item vidisse alterum Sacerdotem septuagenarium, fatentem se itidē cum diabolo muliebri specie ampliùs quinquaginta annis coiuisse, & fuisse igni traditum. Et (vt recētius aliquid afferamus) anno M. D. XLV. Magdalena Crucia Cordubæ in Hispania nata, monasterij cuiusdam Abbatissa, cùm in artis magicæ suspicionem apud religiosas venisset, eoq; ab igne si accusaretur sibi metueret, anticipandi consilium cepit veniamq; à Papa impetrandi: Se itaq; duodecimo ætatis anno fassa est à maligno Spiritu qui Mauri nigri præ se ferebat speciem, ad incestum sollicitatam ei consensisse, & ab eo tempore annis amplius xxx. ei concubuisse: illius opera se cùm in Ecclesia esset, in editum fuisse sublatam, & monialibus communionem sumpturis post consecrationem hostiam in aere ad se perferri solitam cæteris videntibus, à quibus sancta habebatur, & vidente Sacrifico qui tum hostiam vnam desyderari animaduertebat, interdum etiam parietē quodammodo fuisse diuisum vt hostia videnda exhi-

[a] *Picus maior in libris de prænotione.*

beretur. Huic resipiscenti (vt aiebat) Paulus III. Papa veniam dedit. Verumtamen hanc inde ab vtero dicatam Satanæ à parentibus fuisse puto: dixit enim Satanam sibi cùm sextum annum ætatis ageret apparuisse, quæ iusta ad noscendũ ætas puellarum est, & duodecimo ætatis anno, qui puberum annus est, sollicitauisse: quod Ioannã Haruilleriam de eadem ętate confessam esse ostendimus. Hęc historia in toto Christiano orbe ꝑuagata est. Recentiorem alteram legimus, in Germania monasterio quod vocatur Nazareth, Coloniensis diœcesis accidisse: Monialem adolescentulam Gertrudem nomine agentem annum decimumquartum collegiatis suis indicauisse vt adueniens Satanas cum ipsa singulis noctibus concumberet: cuius rei periculum facere volentes cæteras à spiritibus malignis fuisse occupatas. Ioann. Vvierus qui historiam scripsit ait se pręsente multisque claris viris in eo monasterio anno M. D. LXV. amatorias literas ad Dæmonem scriptas in Gertrudis cista repertas esse. In horto florido Antonij de Turquameda Hispani (quem librum non esset indignum donari sermone Gallico) aliam historiã reperi de Hispana fœmina nobili quæ se per vetulam Sagam cùm annum ageret duodevigesimum perductam fuisse narrabat, & rem ex eo tempore cum Dæmone habuisse: hæc viua & impœnitens cremata est, Cerdenas genere. Alteram idem resipuisse narrat & in monasterio fuisse collocatã. Adamus Martinus Laodunensis confessus Procu-
rator

rator mihi narrauit se de Saga Biebræ (hic vicus est duobus milliarib. Laoduno distans) quæstionem habuisse in iurisdictione D. Boani Veromanduorũ Præfecti ann. M. D. L VI. quæ cùm ad strangulationem primùm deinde ad ignẽ fuisset damnata, viua tamẽ igni tradita est culpa carnificis, ac potius iusto iudicio Dei: qui sic demonstrauit oportere vt noxiæ par pœna sit, neq; maleficiũ esse qđ ignem magis mereatur. hanc igitur confessam esse Satanam (quem socium suum appellabat) rem secum habere solitũ, & se frigidum semen illius persensisse. Atque haud scio an illum in Lege Dei locum, Maledictus qui dabit Molocho semen suum, de his posit intelligi, itemq; de ijs qui liberos suos (quos Hebręi denotant voce זרע) dicant diabolo: quod scelus supra omnia quæ cogitari possunt est execrabile, & cuius causa Deus furorem suum contra Amorrhæos & Cananęos ait exarsisse, eósque propter flagitia huiusmodi de terra deletos esse. Illud etiã fieri potuit vt eæ familię, de quib. Plin. lib. vij. c. ij. in Africa & Illyride versantes Psylli & ὀφιογενεῖς. i. serpentib. geniti, q in serpentes potestatẽ habent, & oculorũ aspectu fascinant atq; enecant, ea igitur sint ex illorũ numero qui à pueritia dicati & inde ab vtero deuoti sunt Satanę, aut saltẽ ab ortu: quemadmodum in Thessalia ex q̃ malum istud per Medeam Circes agnatam fuit importatũ, non potuit vnquã eijci. Parẽtes. n. liberos antequã essent editi dicabãt Satanę, & in hoc flagitio posteri tãq; hæreditario pergebant: etiã primogenitos solebãt offerre

offerre Satanæ, vt Ezechiel. capite xx. ſcriptum eſt: nonnulli etiam inde à matris vtero, vt nobilis Germanus in vxorem exardeſcens cùm imprecatus eſſet vt diabolum pareret, illa peperit monſtrũ aſpectu horridum: nam ille Magus inſignis exiſtimabatur. In agro quoq; Valeſiorum & Picardiæ genus Sagarũ eſt quod vocant *Coche-mares*: & Nicolaus Nobletus prædiues agricola in Altofonte Valeſiorum agro mihi dixit ſe puerum ſæpe de nocte ſenſiſſe Incubos aut Ephialtas eiuſmodi quos vocant *Coche-mares*, poſtridie verò mane Sagam illam vetulam abs qua metuebat, poſt eam noctem qua hoc ſibi contigiſſet venire ſolitam, vt ignem aut aliquid aliud poſtularet: cæterùm ſe quàm optima fuiſſe valetudine. Hoc non ille ſolùm, ſed complures alij confirmarunt. Conſimilem huic hiſtoriam libro octauo Scoticæ hiſtoriæ legimus; ita fuiſſe quemdam ſingulis noctibus à Saga oppreſſum vt neque exclamare, neque ſe expedire poſſet, tandem verò precibus & orationibus liberatum eſſe. Innumera quidem alia poſſemus exempla adhibere: verùm hæc videntur ſufficere vt demõſtretur illud quod diximus, copulationes iſtas neque illuſionibus neque morbis annumerandas eſſe. Iam verò dicamus an Magi morbos, ſterilitatem, grandines, tempeſtatéſque immittere, & homines atq; pecora enecare poſsint.

An

An sit penes Magos facultas morbos, sterilitatem, grandines, procellasq́; immittendi, & homines ac pecora occidendi. Cap. VIII.

INTER philosophos omneis Theologos, & Historicos conuenit Dæmonas plurimum posse, hos plus, illos minus, hos illis mendaciores esse, alios improbiores aliis: atq; (vt vno verbo dicam) hæc opinio apud veteres inualuit, terrestres & subterraneos dæmonas aliis crudeliores improbiores & mendaciores esse: quod Græcus interpres Synesii libro περὶ ἐνυπνίων inquit, οἱ δὲ χαλδαῖοι ψευδεῖς φασὶ τοὺς προσγείους δαίμονας, ὡς πόῤῥω θείας ἀπῳκισθέντας γνώσεως. id est, Chaldæi autem mendaces dicunt terrestres Dæmonas, quasi longè à diuina cognitione deiectos. Nos autem suprà diximus singulos Dæmonas malignos, mendaces, planos, & humani generis inimicos esse, ac nihil amplius posse quã Deus ipsis cõcesserit: etsi Magi sibi omnia videntur posse, vt de Erichthone Arcade Saga in Lucano; & de Pamphila Thessala in Apuleio legimus. Saga, inquit Apuleius, diuinipotens cœlum deponere, terram suspendere, fontes durare, montes diluere, manes sublimare, sydera existinguere, tartarum ipsum illuminare. Et paulo pòst de inimicis loquẽs ipsam cogitantibus lapidibus obruere, precibus, inquit, & sepulchralibus deuotionibus in scrobẽ procuratis cunctos in suis domibus tanta numinũ violentia clausit, vt toto biduo non claustra per-

fringi, non fores euelli, non deniq; parietes ipsi potuerint perforari, quoad deierarint se non ei manus admolituros: & sic illa propitiata totam ciuitatem absoluit. Atq; hoc quidem postremum caput verè potest fieri, vt August. lib. de diuinatione, Accipiunt sæpe, inquit, potestatem morbos immittere, & aerem vitiando morbidum reddere: nam penes Deum mille habentur modi hominibus castigandis & maximi vltionum thesauri, ait ille, modò per seipsum, modò per Angelos suos, modò per diabolos, homines, bestias: tota deniq; natura ad vlciscendum iniuriam Deo factam est cõparata. Verùm omnis impietatis fundamẽtum quo nituntur magi & quo freti dedunt se diabolo est promissionum eius exspectatio, cùm diabolus promiserit se potestatem hanc in eos collaturũ esse, aut demonstraturũ pulueres, verba, characteras, quibus amorem, honorẽ diuitias cõparare, deliciari & inimicos euertere possint, vt ex multarum sagarum confessione compertum fuisse ostendimus. Hæc ille miseris Deo renuntiantib. promissa facit: & quia princeps mendacij author est, puræ deprehenduntur fraudes in omnibus promissis eius, præterquam in vltione, idq; in homines certos solùm, & quantum permittit Dominus. Exstant exempla in scripturis sacris innumera, momentisq; singulis docet experentia. Itaque Deo inter Angelos (in quibus aderat Satanas velut effector iudiciorũ eius)[a] roganti an quisquam esset integrior Iobo et qui plus timore Dei ageretur, respondit Satanas, immeritò foret

[a] Iob.1.2. & 3.

foret aliter, cū protegas eum & velut præalto muro circummunias ipsum, familiam, pecora, domos & quicquid ipsius est, adeò vt attingi non possint: sed si vel tantillum ab eo discesseris, te momento petet plasphemijs. Tum permisit Deus calumniatori Satanæ vt vires suas in omnia quæ habebat Iobus præterquàm in ipsum exerceret: momentóque Satanas eum euertit rebus omnibus, nec paulatim sed vno impetu, omnibus primùm sublatis facultatib. (quāuis orientaliū esset locupletiss) singulas ædes deturbās, liberos, familiāq;, & pecora perdens vt eū statim pessundaret, solamq; ei vxorē capitalē eius aduersariā relinquens ad vexandū & ludificandū eum: A quibus omnib. incōmodis Iob immotus dixit, nudus veni, reuertar nudus, Deus bona mihi dederat & repetijt, in omnib. laudetur Deus. Hac firma constātia cōsilióq; stabili ꝓuocatus Satanas, q; Deū laudaret in tantis calamitatib. iterū eum corā Deo calumniat̃ dicens, nihil esse q; homo non sit traditurus ad redemptionē vitę suę: si ergo Deo videretur vt affligeretur Iob corpore, eum breui nomē Dei blasphematurum esse. Tum permittente Deo vt Satanas potestatem suam in affligendo Iobo occuparet modò ne vitam adimeret, statim illius corpus à vertice ad talos Satanas affecit apostematis & scabie fœtidissima: neq; tamen propterea, vt maximas fuderit querimonias, blasphemauit deū. Quamobrē Deus animo ipsius & integritate cognita, incolumitatem, vires, alacritatem & dupium bonorum restituit ei, dedit

ſeptem filios & filias tres, & annos C X L. in vitam tranquillam & ſuauem largitus eſt. Dignam hiſtoriam conſyderatione, vt tota Iobi cum amicis confabulatio & deciſio eius eſt, elegantiſsimam, & inter omnes planè diuinam: ex qua conſtat euidentiſſimè non poſſe Satanam vires ſuas exercere, niſi quantum & quia permittit Deus, cui ſi ſemel habenas permiſerit, mirabilia Satanæ effecta ſpectari. Hic uerò nectunt quæſtiones multi, etiamq; iudicant ea quæ cernuntur oculis non fieri à Satana, Deumq; offendi putant ſi credatur tantã illius poteſtatem eſſe. Alij contrà Dei verbũ vocari in dubium affirmant, ac nominatim obſeruandum locum, vbi Deus ait de Satana[a], Non eſt potentia ſuper terram quæ cum ea comparetur. Equidem nõ minus argumentum laudationum Dei ineſſe statuo in potentia quam confert Satanæ & factis illius, quàm in viribus & facultate Soli, ſtellis, plantis, animalibus, herbis, metallis ab ipſo attributa. Si itaq; vir bonus tonitrua, grandines, fulmina, tẽpeſtatésque maximas, & terræ motus perceperit, hæc non dicet à Satana fieri, licet fortaſſe fuerit adminiſter, ſed à Deo ꝓficiſci, vt canebat Dauid,

[a] Iob. 41.

Erumpens cœlo Domini vox clara tonantis
Perſonat æthereas humentia culmina nubes:
Vires oſtentat Domini vox clara tonantis,
Spirat magnificum Domini vox clara tonantis,
Perfringit cedros Domini vox clara tonantis,
E Libano effringit Domini vox clara tonantis,

Flammas

Flammas diffundit Domini vox clara tonantis,
Et deserta quatit Domini vox clara tonantis.
Omnia dum paßim Domini de voce fatiscunt,
Laudibus è templo findunt pia pectora cælos.

Sic ergo ad omnia opera facturi sumus quę Deus per Angelos bonos vel malos, per astra, per alias res naturaleis, vel per homines effecerit: Benedicens enim Deus gratuita sua beneficia prolixè largitur & multiplicat per administros bonos, flagella〈que〉 per malos: ne〈que〉 minus necesse est in amplissimi huius mundi administratione vt Deus æterna iustitia sua pœnas improbis tribuat, quàm bonis præmia. Cùm ita〈que〉 ait lex, Multi non dubitant magicis artibus elementa turbare, vitam insontium labefactare, & manibus accitis audent ventilare vt quisque suos conficiat inimicos: horum omnium potestas (etsi diabolorum & spirituum aliorum fiunt ministerio) est Deo asignanda, credendúmque nihil siue per dæmonas siue per Magos fieri, quia iusto iudicio fiat permittentis Dei, tum ad eos qui promeriti sunt castigandos, tum ad tentandos & confirmandos bonos. Ideo〈que〉 agens de vltionib. Dominus, nulla est, inquit, afflictio, nulla calamitas quæ à me non euenerit. Ex omnibus autem actionibus quas Magi sibi vindicant, vix insigniorem vllam inueneris quàm fulgura & tempestates prouocandi, vt eam lex pro explorata habuit[a]. Itaque in libro Inquisitorum quin〈que〉 dicitur ann. M. CCCC. LXXXVIII, in Constantiēsi

[a] *l. 4. de malefic. C.*

diœcesi procellas, grandines, fulmina, & tempesta tes extitisse quæ prouentum terræ per milliaria quatuor afflixerunt. Rusticis autē omnibus in Magas inuehentib. comprehensæ fuerunt duæ, Anna de Mindelē & Agne: quæ primò infitiatæ, cùm ad quæstionem raperentur confessæ sunt seorsim se vno die in agrum cum paucula aqua processisse, & quamuis altera consilium nesciret alterius, effodisse scrobem & sub meridiem aquam scrobi iniectā conturbasse adhibitis quibusdam verbis, quæ satius fuerit ignorari, diabolum inuocantes: his gestis, simulac reuertissent domum ꝓcellam exstitisse: hæ incendio perierunt viuæ. Potuit diabolus tē pestatem venturā ex naturæ causis præuidens eas incitasse, vt sibi reuerentiam & metum conciliaret: Solet enim Satanas pestem, sterilitatem, luémve præuidēs id Magis persuadere, ex potestate ipsius Magos pestem, calamitatem, aut famem & accersere & depellere, & re vera sæpe fit, sed non semper. Idem author aut iudicium à se in Sagam agri Constantiensis latam, quæ cùm videret omneis sui pagi incolas in nuptijs conuiuari & saltare, ægrè ferens quòd non fuisset eò vocata, se per diabolum clara luce spectantibusq; pastoribus curauit in collem exportari propinquum pago, & quia aquam non habebat quam in scrobem à se effossam inijceret vt cieret tempestatem (nam hūc ritum fassa est obseruari) emisit lotium, & illud in scrobe mouēs sermones quosdam pronūtiauit: mox cœlo quod sudum serenumq; fuerat obscurato, grando vehe-
mentissi-

mentissima solũmodò in pagum & in saltantes irruit, Saga verò in pagum reuersa est: ea itaque visa tempestatem ab ipsa accitam fuisse crediderunt omnes, eaq; capta Pastores pro testimonio dixerũt se vidisse cùm in aere transueheretur: quod illa accusata euictáque agnouit, & viua igni fuit tradita. Hic autem obseruandum est fruges non fuisse tactas, prout in Fornicario legimus Magũ quemdã confessum esse facile ipsis esse excire tempestatem per sacrificium vnum diabolo oblatum quod nihil opus est describere: verum hoc adiecisse, non posse ipsos tempestatib. nocere ex sententia animi sui, aut fruges vastare. Quãquam Sagæ, ac potiùs Satanas ipsis postulantib. & Deo permittente fruges interdum perdit, sed neq; omnes, neq; omniũ, vt pòst dicturi sumus. Exstat enim lex in xij. tabulis: *Qui fruges excantaßit, pœnas dato*. Lex etiam prohibet nequis fertilitatem alienæ frugis ad suam attrahat his verbis, *Ne alienam segetem pellexeris incãtando*, & alibi, *Ne incantanto, ne agrum defraudanto*. Atq; hoc nomine Furnius à Sp. Albino fuit accusatus, qui cùm non abundaret probationib. cur suæ fruges tantopere alijs præstarent semper (licet hæc fortasse fuerit illusio) boues, plaustra, seruos in Senatum adduci iussit, & cùm ostendisset non alia sibi incantamenta esse, teste Liuio, fuit absolutus. Hopponem verò & Stadlinũ summos Germaniȩ Magos gloriatos legimus apud Sprangerum se tertiã fructuũ ex agro vno in alterũ pellecturos: cùm tamen ex omnibus iudicijs sit compertissimum, nun-

quam

quam quemquam Magum fuiſſe arte ſua locupletatum & auctum obolo, vt pòſt demõſtrabimus. Apud Pontanum etiam libro v. memorabilem hiſtoriam legimus, Gallis Sueſſæ in regno Neapolitano ab Hiſpano obſeſsis, cùm ſiccitate æſtuq́ue ferverent omnia, & penuria aquæ dulcis Galli in ſummo diſcrimine eſſent, aliquot Sacerdotes Magos crucifixum nocte per vicos traxiſſe, innumeris cõuitijs & blaſphemijs proſcidiſſe, atque in mare proieciſſe: deinde conſecratam hoſtiam aſino tradidiſſe, eumq́ue viuum ad portam templi inhumaſſe: tum poſt aliquot carmina & deteſtandas blaſphemias (quas nihil attinet cognoſci) imbrem vehementiſſimum diluuioq́ue pene ſimilem accidiſſe, itaq́ue obſidionem ab Hiſpano ſolutam eſſe, & vulgo fuiſſe dictum.

Flectere ſi nequeo ſuperos, Acheronta mouebo.

Hic autem mos trahendi crucifixos & imagines in profluentem ad impetrandum pluuiam, apud Vaſcones etiam obſeruatur: eumq́ue Tholoſæ clara luce facientes vidi puerulos in media totius populi corona, qui iſtud *tiremaſſe* vocat, quaſi trahemaſſam dixeris. Fuit etiam qui omneis imagines in Salini puteum iniecit anno M.D.LVII. deinde abundauit pluuia. Hoc verò ſcelus inſigne eſt iniquè diſsimulatum, ex Magorum regionis illius doctrina profectum, qui miſeram plebem impietatem iſtam docuerunt cantionibus quibuſdam enuntiatis, vt Sueſſani ſacerdotes illi in regno Neapolitano fecerant. Pecudes autem plerumque Sagæ pulueribus

ueribus limini subiectis enecant: non quò pulueres illud posſint (Sagas enim potius quæ geſtant eos enecturi eſſent quàm ſupergredientia animalia, maximè cum eos Sagæ ad pedem vnum ſub humo condant) ſed ſolus Satanas eſt huius rei adminiſter. Audiui trecentas pecudes ratione iſta in quodam ouili Biturigum momento vno exſtinctas eſſe. Nec ſolùm in tempeſtates, grandines, fulmina, fruges, & animalia has vires exercet Satanas, ſed etiam in homines, in improbos tamen maximè. Sagas quæ Pictauij anno M.D.LXIV. crematę ſunt diximus confeſſas in ijs cœtibus quò ad diabolũ figura hirci adorandum conuenerant, concluſionis loco fuiſſe maxima voce ab hirco pronuntiatum, vlciſcimini vos, aut moriemini: à ſe autẽ multas pecudes & homines enectos eſſe, cauſantibus non aliam ſeruanda vitæ ſuæ rationem exſtitiſſe. Proprium enim Satanæ à natura eſt perdere, deſtruere, atq; euertere, vt Deus apud Eſaiam loquitur[a], Feci & formaui Satanam vt euertat, perdat, deſtruat: etſi hoc nũquam niſi ad ſupremam ſuam iuſtitiam exſequendam ſinit. Ex omnibus autem animantibus ſceleratiſsima eſt hominis, ex hominibus pueruli innocentis cædes, & Satanæ acceptiſsima, vt de Sagis obſtetricantib. diximus, quæ liberos oblatos diabolo interimunt antequàm ſiſtantur Deo: Sagis enim perſuadet Satanas certã partem (quam nominari non eſt opus) ineſſe puerulis qua illæ res mirificas ſe effecturas putant. Vt itaq; impudentiſsimam diaboli fraudem oſtenda-

[a] Eſa.54.

mus, Niderus ſcribit iudiciũ à ſe de Staldino quodam diœceſis Lauſanenſis fuiſſe conſtitutum, qui fœtus ſeptem à ſe in vtero matrum fuiſſe occiſos fatebatur, & abortum toti pecori familię illius factũ: rogatum verò de modo reſpondiſſe beſtiam quãdam cuius nomen reticebimus à ſe limini ſubiectã eſſe, qua ſublata deſiuit à tota domo abortio. Liceátne his remedijs vti dicemus poſteà: in præſentia ſatis eſt dixiſſe id à beſtia quæ putris inuẽta eſt nõ fuiſſe præſtitum, cùm alij pulueres ſolũ ſubſternãt ſibi à Satana datos. Præterea alij magi vtuntur bufonibus venenato quidem animali, ſed cuius puluis vel nudo pede aut manu tactus abortum aut mortẽ inferre nõ poteſt: verùm has opiniones prauas humanæ menti obtrudit diabolus, vt hominẽ turpiſsimis ac fœtidiſsimis animantibus ſeruire cogat. Nam apud Magos bufones perſæpe deprehẽdi eſt vulgatiſs. quos alunt & ornant colorijs: hos Valeſiorum ager Mirmilotos vocat. In Monſtreleti hiſtoria legimus Compendienſem ſagam cum duobus bufonib. à ſacerdote baptizatis ſuiſſe cõprehenſam, quibus ad res magicas vtebatur: quod ridiculum exiſtimarẽ niſi quotidiana eiuſdem rei exempla exiſterent. Cùm dominus Ioannes Martinus vices præfecti Laodunenſis gerens Sagam S. Probę condemnaſſet vt viua igni traderetur, qui exuebant bufones duos maximos in loculis illius inuenerunt. Dum hanc hiſtoriam ſcriberem, mulier bufonem ad Laodunum dicebatur pepe- riſſe: quod mirata obſtetrix & quæ ipſi aderant,

rem

rem pro testimonio dixerunt, fuitque buso alijs dissimilis, quem viderunt multi, delatus in præfecti ædes. Froissardi hostoria testis est Curionem quemdam apud Suessionas ad vlciscendum inimicum à saga consilium petiuisse: qua consulente vt busonem baptizaret, nomen ei inderet, & consecratam hostiam edendam traderet, id à se factũ & alia permulta tacenda confessus est. Quinque Magarũ quæsitores narrant inter alia se quæstionem de Maga habuisse quæ fatebatur se consecratam hostiã quam oportuerat deglutiuisse, sudario exceptam in poculo vbi busonẽ alebat condidisse, pulueresque sibi à diabolo datos adiecisse vt certis vocib. (quas reticeri præstat) enũtiatis ad enecandas pecudes limini ouilis substerneret. Deprehensa itaq; & euicta viua concremata est. Arte n. procurat Satanas non solũ vt præstinguat oculos hominib. & veri Dei notitiã adimat, sed etiam vt ex humanis mentib. euellat omnẽ religionẽ, omnem conscientiam, & quicquid à singulis Deus verus esse credit, itaq; sibi ipsi conciliet reuerentiam, aut eò saltẽ homines perducat vt id adorẽt q; Deũ nõ esse nouerũt, creatis reb. cõfidãt, eas reuereant, & ab eis earumq; etiã turpissimis medicinã aut salutẽ exspectẽt. Verũ vt ampliùs constet neq; busones, neq; hostias, neque pulueres diabolicos mortem animalibus importare, certo certius est Sagarum peritissimas flãdo in os nonnunquã enecare, quod in suo dialogo Danæus optimè obseruauit: quòd autẽ id veneno fieri q; in ore circumferant

d em existimat, probare nequeo. Nam ipsę primũ Sa gæ morituræ essent, cui argumento non video quid responderi posſit, & ad causam cuiusdam Itali (qui veneficorum princeps sua ætate fuit habitus) adhiberi potest: quamuis enim dicatur ille venena valentisſima subministrasse multis, qui odorati ea breui occubuerint, non credo tamen, qa ipse odoramentorum artifex occubuisset primus, nisi eos diabolus ipse occidisset de quib. iusta permisſione Dei mandatum acceperat opera Magi istius (qui veneficus dicebatur) occidendis. Et in Sagarum quoque Valerianarum in Sabaudia iudicio quod prostat excusum, legitur iacto in plantas puluere eas repentè emori. Quamobrem non possum in Ioberti medici sententiam descendere, scribentis quædam venena tam subtilia esse vt qui conscendit equum moriatur si eis oblita fuerit stapia siue ἀναβολεύς. His enim pharmaceutas ipsos primùm oporteret mori, & stratores seruos, etiamq; eos qui propius equum accesserint. Quinetiam pecudes supergressas limen vbi pulueres aut serpentes Magi condiderint, videmus mori. Non igitur enecat pharmacum, non ossa, non pulueres, sed Sagarum precibus Satanas, Deo permittẽte. Quòd si ampliore demõstratione opus est, habeo penes me iudicialia acta à generoso Domino Pipemontensi missa, de Barba Doræa, quæ ex decreto Parlamenti xi. Ianuarij M. D. LXXVII. sententiam Præfecti S. Christophoro ad Sanlisium confirmãte fuit adiudicata igni, postquàm confessa est se tribus ho-

bus hominibus necem intulisse coniecto pauculo puluere charta inuoluto in eum locum quà erant transituri, idq; cum his verbis, In nomine Dei & diabolorum omnium, &c. quæ hic non placet adscribere. A veneno qualecunq; sit hoc non posse effici nemo nescit, nedum à sicco puluere: itaq; sententia damnatoria dicit propter sortilegia quibus vsa est damnatam esse. Nam etiam horrendæ fuit blasphemiæ Deum in hac imprecatione rebus creatis coaptari: vt eadem quoque adiecit sicui vellet à sortib. precauere se tum dixisse, In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, ne illac transiens vllo occuperis malo. Vt autem discrimen inter naturaleis morbos & eos qui à sortilegijs veniunt teneatur, videntur sæpe homines sortibus infecti ex languore mori, interdum ferramenta, pilos, pannos, vitrum confractum eijcere. Scribit Anglus Palatinorum Principum medicus anno M. D. XXXIX. Vlrichij fuisse infestum sortibus agricolam Nenssesserum nomine, à cuius pelle ferreus clauus auulsus est, & cuius interanea tantis doloribus erodebantur vt sese desperans iugulauerit. Eum in conspectu ciuium omnium fuisse dissectũ, & in corpore eius baculum, cultros chalybeos quatuor, ferramenta duo, capillorúmque glomus comperta esse. Amplius ait Niderus qui de Sagis innumeris quæstionẽ habuit, vnam à se visam quę vnica solùm voce homines enecaret: alteram, quæ vicinæ mentum sursum deorsum vertit, horrendo spectaculo. Non est itaq; mirandum magnopere

si Thessala Saga Pamphila fecit vt mulieris venter sic intumesceret tanquam si tergeminos fuisset paritura, & octo menses circumferret onus. Eiusmodi fuit Martina Saga quę occidit Germanicũ, non veneno (vt ait Tacitus) aut ouo galli gallinacei (q̊d idem autor est summo apud Gallos in pretio habitum ob eas virtutes quas de eo prædicabãt) sed vi diabolica: & illa in Constantiensi diœcesi Maga, q̃ efflãdo totũ hominis corpus ita affecit elephãtiasi vt paulo pòst animam ageret. Hanc Sprãgerus & Quæsitores alij cremari curauerunt viuam. Idem Sprangerus narrat se autore alteram in finib. Basileæ & Alsatiæ fuisse cõbustam, quæ fassa est se conuitium à viro bono agricola obiectum ferentẽ indignissimè, rogatã fuisse à diabolo quid eo homine fieri vellet qui dixerat conuitiũ cui cùm respondisset cupere se vt semper facies illius turgeat, non multo pòst agricolam ex insanabili elephantiasi laborasse. Hæc tñ Iudici confessa est se nõ putasse id effecturum diabolum: quo argumento vincimus non à puluere, sed à diabolo hæc omnia effici, qui voluntati hominum ipso vtentiũ ita se accõmodat vt si quis aduersarium suum curet per socium tolli. Verumtamen hoc agit Satanas, vt ipsum ad id efficiendum precentur serui, vt manum operi admoueant, hominem attingant, de pilo aut vnguib. illius habeant, certo'sve sumant pulueres ab ipso, includendos esse hominis, aut fornicibus subdendos aut cõpitis. Sin autẽ pactio cum Satana nõ interuenerit, frustra omneis pulueres, characteras, &

Saga-

Sagarũ voces homo adhibuerit, neq; virũ neq; pecudem afficiet morte. Quamuis aũt Deo permittẽte poſsit diabolus morti animalia tradere, vult tamen in Magorũ cauſa vt ipſi ſuum conſenſum adiungant manumq́; ad opus adhibeant. Exẽpli cauſa, ait Sprangerus quęſtionẽ à ſe de Saga fuiſſe habitam quæ tres & viginti equos mercatoris Ratisbonenſis affecit morte: dixit illa foſſam tantummodò à ſe factam eſſe, in eam pulueres à diabolo ſub limen ianuæ iniectos eſſe: ſic illa manum admouerat. Similiter qui cereas inimicorũ faciũt imagines & defigunt eas, poſtquàm ſe ipſi vouentes Satanę Deo renuntiauerint, & horrenda quæ aſſolent fecerint ſacrificia, itaq; ſi Deus ſiuerit inimicos afficiunt morte (etſi hoc nõ ſæpe accidit, nã vix è centenis binos fortè offendas quibus iſta nocuerint, vt ex Magorũ confeſsionib. eſt manifeſtum) in eis homicidiũ eſt à diabolo effectũ, ab ipſis exoratũ. Sic Enguerrandi Marignij iudiciũ hac potiſsimũ cauſa niti legimus, & alterius in Alenconiorum vrbe tempore Franciſci 1. regis, cuius factum probatũ in iudicio fuit, & copioſè in Nauarrenę Reginę heptamero, neq; tanquã fabula, ſed velut hiſtoria vera cum forenſibus geſtis omnib. exponitur. Anno M.D.LXXIV. generoſus vir quidam (vt in iudicio eius qđ excuſum eſt legimus) q Lutetiæ fuit decollatus, imaginẽ cereã capite & corde trãsfixo & characteras alios habere compertus eſt: quæ fortaſſe non poſtrema cauſa fuerit cur addiceretur morti. Et quod recentius eſt, Septembri men-

menſe vltimo M. D. LXXVIII. Legatus Angliæ & Galli multi per Galliam nuntiauerunt tres imagines cereas deprehenſas eſſe in fimo cum inſcriptis Reginæ Angliȩ & aliorum nominib. quas imagines Curio pagi Iſtinctonij ad dimidium milliare Londino diſtantis feciſſe dicebatur. Sed necdum iudicium fuerat cõſtitutum aut probata res, cùm nuntius fuit in Galliam perlatus. Ex iſtis autem omnibus hiſtoricis narrationib. nulla exſtat memorabilior quam illa Duffi Regis Scotiæ quæ in Scotica hiſtoria legitur[a]. Huic enim morbus dicitur accidiſſe, quo ita premebatur vt quamuis bellè ederet, biberet, ac corpore conſtitutus eſſet, tamen nocte ſomnum capere non poſſet, ſed alterius doloris expers areſceret totamq; noctem in ſudorem ſolutus contabeſceret. Tandem verò cùm rumor increbreſceret Sagas ad Regem Scotiæ enecandum à Morauis conductas eſſe (Morauos autem Scotiæ incolas intelligo, olim Scotorum hoſtes, & iamdiu Scotorum regno adunatos) Legati in Morauiam miſsi ſunt in Forenſem vicum, vbi ceream imaginem nomine Regis vocatam Sagæ torrebant & certo liquore perfundebant. Certior de hac re Douenaldus Prȩfectus loco à Legatis factus in re præſente deprehendit eas, quæ rem confeſſæ viuæq; crematæ ſunt, eodemq; momẽto Rex Scotiæ reſtitutus valetudini, prout dies fuerat obſeruatus. Sic videtur Meleager paulatim crematus eſſe cùm Althea Saga torrem fatalem incendiſſet: hæc enim deliria eſſe viderentur, niſi iam olim iſtæ imagines

[a] Boet. lib. 2.

imagines fuissent vsurpatæ. Plato libro xi. de legibus narrationem hanc confirmat de imaginibus cereis quas faciebant Magi. Neque verò magnopere mirari oportet q potuerint ista innotescere: Magi enim per conuentus suos rerum à se gestarũ rationes reddunt, vt antè ostendimus, ac eorum etiã omnium quæ vbiuis terrarum fiunt, vt Aurelius ex Cleryano Magorum conuẽtu retectum est. Apud Sprãgerum quoque legimus Pumberum quẽdam Magum Lendemburgi in Germania exstitisse, quem docuerat Satanas Crucifixum sagittis antepschali die Veneris configere, qua ratione adhibitis nefandis quibusdam verbis iaculãs in aerem ternos homines quos vidisset cognouissetque poterat quotidie occidere, quamuis in arcem munitissimam abditos, modò certum deliberatumque consilium occidendi eos habuisset. Eum verò tandem rustici in frusta laniauerunt sine iuridica cognitione vlla, postquàm homicidia plurima perpetrasset: hęc gesta ann. M. C C C C. X X. cùm adhuc Germani Crucifixum colerent. Etenim æquæ propè impietatis est eum quem pro Deo habeas ac Deũ ipsum offendere, quia fit in contemptum Dei, qui cor animumque tanquam actionum bonarum malarumque (vt ait Aquinas) fundamentum introspicit. Omnino cõstat (vt loquamur propriè) Deum offendi non posse, & quemadmodum qui cœlum sputis appetunt, cœlum non conspuũt, sed seipsos reuertente sputo inquinant, ita offensionem quæ Deo putatur afferri in afferentis caput recidere. Il-

lud itaq; Magorũ genus qui Sagittarij dicebant non ampliùs in Germania exſtat, ex quo Sagittarij Crucifixum neq; Deum eſſe neq; diuinitatis quicquam in ſe habere crediderunt: quod ante religionem mutatã crediderant. Iure porrò dubitari poſſit cur Magi memoria noſtra non poſsint ea πανουργήματα factaq; pręſtare mirifica, quæ Simõ ille Magus, Apollonius Tyanęus, Circe, Medea, & alij inſignes Magi præſtiterunt. Sed duplex mihi quidẽ videtur eſſe ratio: vna, quam in iudicio quodam Sanliſiano legi, quòd iſta geruntur pro ratione pacti cum Satana initi, puta ſi quis ei miniſtrare optimè horrendaq; maleſacta velit committere: altera, quòd Deus tantas vires in populos ſui cognitione præditos non tribuit Satanę, quantas in Ethnicos tribuerat. Diximus libr. primo de diuinis, naturalibus, humanisq; modis, ijsq; licitis ad prænoſcendas & præcipiendas res futuras: Secundo de modis illicitis & Dei lege vetitis egimus: Iam dicamus quibus modis liceat magicas ſortes anteuertere, & mala cùm ſunt cognita medicari.

IOAN.

IOANNIS BODINI DAEMONOMANIAE MAGORUM

Liber tertius.

De modis licitis ad magicas sortes præuertendas. Cap. I.

SOrtilegia nouos morbos nõ esse docent historiæ, sed vt hodie multa sint, olim centuplo frequentiora exstitisse. Etenim in lege Dei, quæ ante ter mille centum quinquaginta annos fermè fuit promulgata, Chaldæam legimus, Ægyptum, Palęstinam ex eo laborauisse: & minorem Asiam, Græciam, Italiamq; vixdum parte dimidia habitatas hoc modo abũdauisse ex historijs priscis cognoscimus. Interdicta cernimus atrocesq; pœnas Lege Dei in Magos imperatas, horrendaq; scelera ex quib. ad exterminandos Cananęos exarsit Dei furor: q nõ propter idololatrias cęteráve peccata q̃ cũ alijs populis tum fuerunt cõmunia, sed propter sortilegia abominãda in Lege disertis verbis factũ fuisse dicitur[a]. Videmus ante & post Troianum bellum (fuit autem quasi post

[a] Deut. 18.

ducentos annos à Dei lege promulgata) crudelissima Medeæ sortilegia, Circes Proteiq́ trãsformationes, & Necromantias Thessalicas: etiamq́ Romulum apud Liuium, Dionysium Halicarnasseũ, & Plutarchum legimus procelloso turbine sublatũ esse, & plerosq́ alios quos antè annotauimus. Et (quod amplius mireris) quos spiritu abripiebant dæmones (vt antè diximus) aut spiritu & corpore simul, quos diabolus obsidebat, & per quos loquebatur, ij pro diuinis ab imperita plebe habebantur. Videmus & Hippocrates libro de morbo sacro abominatur Magos. Platonem inter Ethnicos animaduertimus optimam legem contra Magos ferre libro xi. de legibus, cùm Magos qui carminibus, verbis, ligaturis, cereisq́ imaginibus incantauerint fascinauerint, aut homines pecudésve necauerint, morte iubet affici. Ex eo tempore omnes Philosophi vno ore damnauerũt Magiam, & cremari libros curauerunt, vt videre est in l. cæteræ, famil. herciscundæ. ff. Iamblichus, Porphyrius, Proclus, Academici, alijq́ Ethnici philosophi cõsentiũt Magos & malignos spiritus (vt diximus) fugiendos esse: itaq́ sortilegi cum sortilegijs fuerunt damnati & iudicijs infesti primùm Tyberio imperante, vt apud Tacitum legitur, pòst Domitiano longè acrius & diligentius quæstionem de eis habente, tum etiam Diocletiano[a]: sed omnium seuerissimè, cùm Imperatores fidei Christi sese adiunxerunt. Tunc euersa sunt templa & oracula, sacrificia gentium totaq́ aruspicina illicita pronuntiata

[a] lib. 2. de malefic. C.

tiata & Auguralis ſcientia, earumq́ interdictus vſus, indicta in aruſpices mortis pœna, deportationis in eos qui augures & Aruſpices conſulerent[a]: etſi non tanta apud Chriſtianos cenſebatur Augugum improbitas quanta Magorum qui malefici dicebantur, & viui tunc temporis ex Lege tradebantur igni[b]: poſteà verò Aruſpices ad pœnam iſtam, Magi verò ad beſtias fuerunt damnati[c]. Videmus itaq; non ſolùm ex quo Lex Dei & religio Chriſtiana fuerunt datæ cœpiſſe homines ab eo quod colebatur abhorrere, verumetiam ante promulgatam Legem ſortes magicas & diuinationes horrori fuiſſe gentibus. Vlpianus enim, licet fuerit Ethnicus & infenſiſsimus Chriſtianorum hoſtis, qui libros ſeptem compoſuit de Chriſtianorũ ſupplicijs, magicus tamen ſortes omnemq́ diuinationem quam illicitam dicunt exhorruit, vt ipſe declarat dicens[d], Si quis aſtrologus vel qui aliquam illicitam diuinationem pollicetur conſultus aliquem furem dixiſſet qui non erat, iniuriarum cum eo agi non poteſt: ſed conſtitutiones eum tenent iam cõtra diuinos factæ. Et quamuis Saga quædam nomine Martha Marij temporib. certiſsimam in hoſtes victoriam ijs modis quos ſe tenere aiebat polliceretẽ, eam tamen Senatus (vt in Dione legimus) noluit adhiberi. Perſæ quoq; hac peſte inquinatiſſimi, ſupplicijs tandem atrociſsimis vtentes in Magos, capita eorum (vt narrat Plutarchus) inter duos lapides eliſerunt. Sed legis diuinę promulgatio vires Satanę plurimùm eneruauit: & quicunque

[a] l. nemo aruſpicẽ, co. C.
[b] l. nemo aruſpex, eod. C.
[c] l. multi eodem. C.
[d] l. itẽ apud Labeo. §. ſi quis aſtrol. de iniur. ff.

populi manserunt diu infideles aut adhuc permanent, ij grauissimè fuerunt infestati à spiritibus malignis & adhuc dies noctesq; infestantur: vt fit in Norvuegia, Finlandia, Pilapia & alijs regionibus ad Boream sitis, & in occidentalibus insulis, vt in Olai magni Indorumq; historia legitur. Inprimis verò in Bresiliæ regione & conterminis illius, vbi adhuc sacrificantur homines eduntur'q;, Mirũ est (inquit historia) quantum ab omni malignorũ spirituum genere infestentur. Germania quoq;, antequàm Paganismum ex ea Carolus magnus sustulisset, circumfluebat Magis, vt ex Salicis legibus, capitibus'q; de Carolo magno, & ex Cęsaris commentarijs constat. Deniq; si quis diligenter caput XLI. Iobi expenderit & allegorias discusserit earum proprietatũ quæ de Behemoth & Leuiathane prædicant (hæc enim omnes de hostib. humani generis, corporis & animi interpretati sunt) is res multas abditas cõperiet ad proprietatẽ malignorum spirituũ pertinenteis. Primùm vires Behemoth dicuntur in lumbis ventre & cauda positæ, ad cupiditatẽ bestialem'q; partem denotãdam, vt prisci Hebræi dixerunt Satanæ in voluptates brutas potestatẽ esse. Deinde dicit facere vt Deus ipsum gladio suo, id est, verbo cædat: eum in palustrib. volutari, vitijs puta & impuritate in qua deliciatur Satanas: prætereà montes ipsi suppeditare escam, quibus in Scriptura Principes arrogantes & superbi homines designantur, vt istos reuera Satanas plerumq; aucupatur: item sub opacis arboribus

ribus & in falictis exultare: opacæ autem arbores in Scriptura hypocritas significant sola pietatis cõtentos vmbra, salices infrugiferos. Verumtamen dicitur idem visu obtuso esse, vt ostendatur non inesse Satanæ oraculis veram prophetiam: quamobrem Propheta Baleham populo Dei benedicens inquit, Beatum populum cui non sunt magi & incantatores, sed cui Deus cùm opus est res abditas visionibus reuelat certissimè. Postremò bestia hæc dicitur facilè naso infibulari posse, vt discamus nihil à Satana esse metuendum. De Leuiathane verò qui non contentus corporibus animas aggreditur, An cum eo pacisceris, inquit Dominus, vt semper vtaris eo? quod quidem ad eos spectat qui familiares spiritus sibi mancipatos putant. Quod autem dicitur Principes superbos & elatos homines Satanas appetere, iam olim exploratum est, & vidimus memoria nostra eos Principes qui Deum deserunt se Magorum opera mancipandos miserè & rapiendos Satanæ exponere, ac multos quidem extare quos veterator ille deceperit, sciens quales principes tales ciues. Si enim Magiam princeps coluerit, primùm deliciæ principis aulici, deinde verò populares eodem, ac proinde in omnem impietatem pertrahuntur. Neronem quinque annos principem bonum fuisse ait Sueton. itaq; dicebat Troian. procul distare omnes Principes à Neronis quinquẽnio: sed ex quo se rebus magicis addixit, idẽ autor est famosiorẽ magũ

neminem

neminem exſtitiſſe, turpiſsimã fuiſſe illius vitam, & miſeriorem finem quàm vllius ea tẽpeſtate Princeps. Nam Plinius res magicas permultas narrans & vires quæ de illis prædicantur, ait, Quæ omnia ætate noſtra Princeps Nero vana falſaq́ꝫ comperit: primùm imperare dijs comcupiuit. Nemo vnquam vlli artium validiùs fauit. Deinde, Immenſum & indubitatum eſt exemplum falſæ artis, quã dereliquit Nero: & paulo pòſt, nam homines immolare etiam gratiſsimum illi fuit, de Magia & ſortilegio loquens. At nunquam Satanas ſuos abire ſine merita mercede ſinit, nec deſinit eos in omnẽ ſæuitiam, inceſtas libidines, & parricidia impellere, vt Nerone fecit. Hũc enim Magi & diaboli docebant multas cædes, atrocia facinora, & parricidia committere, vt ſecurior in ſua dignitate viueret: vt hodie quoqꝫ Principibus autores ſunt Magi vt cædes & crudelitatem curẽt, & improbitati cuiuis dent veniam. Verumtamẽ à Principibus ipſorum conſultorib. plerumqꝫ caſtigantur Magi, ſiue metuentibus vt plus effutiant, ſiue explorantibus an veræ ſint eorum diuinationes. Sic Domitianus cùm Aſcletarionem Magum, qui Imperatorẽ breui occiſum iri prædixerat, ſciſcitatus eſſet q ipſum Aſcletarionem maneret exitus, & is affirmauiſſet fore vt breui laceraret̃ à canibus, Imperator eum interfici ſine mora iuſsit, & poſt funus diſcerpſerũt eum canes repentino caſu, quo Domitianus fuit commotus vehementiſsimè. Prudentior ille Tyberij, quem Tyberius in altum lubricumq́ꝫ præcipitium

tium ducens rogauit an tempus quo ipsi moriendum erat cognosceret: ille respondit se in maiore quàm vnquam anteà versari discrimine: hũc enim, teste Suetonio, si secus respondisset, Tyberius instituerat dare præcipitem. Vtcunq; se res habeat, diem mortis suæ & genus à magis sæpe videmus fuisse prædictum atq; confirmatum. Extant huius rei exempla innumera: sed nulliũ aut recentius noui aut propinquius quàm Nouiodunensis Magi, cui intercesserat cum Nouiodunensi Episcopo ex Hangestana domo familiaritas: hic quo die fore prædixerat Satanas vt occideretur, se in domũ recepit Episcopi, indicans ei fore vt eodem die occidatur: cùm autem prandisset ad mensam Episcopi, aliquis tandem superuenit eum conuentum cupiens: iubetur ille ascendere, ascendit, & colloquẽdo inter duas ianuas occidit Magum. Hanc historiã accepi à D. Ludouico Castellano Legato Nouiodunensi, & multi alij confirmarunt. Quamobrem vt mala hæc vitari posſint, legem Dei sæpe oportet prædicari, metum eius summis, medijs, infimis inculcari, & ante omnia fidem in eum imprimi. nam si Dei maximi, terribilis, & omnipotentis nomen bona fide ab homine timente Dei pronuntiatum Diabolorum & Magorum propellit turbas (vt sæpenumerò vsu venisse antè demonstraui mus) quanto magis eum spes erit procul fugiturũ, si prædicari, legi, promulgari, & sermonem haberi de laudibus operibusq; Dei audiuerit? Hic ergo maximus, hic pulcherrimus, hic facillimus omni-

no modus eijciendi è Repub. Magos, artes magicas, maleficia, & malignos ſpiritus: tantiſper enim dum hic blaſphemia illic ἀθεότης obtinet, nulla planè ſpes oſtenditur malignos ſpiritus, magos, peſtem, bella, famemq́ depellendi. Non quò magi omnino poſsint eijci, quin ſubſidāt ſemper ex ijs quidā, vt buſones & angues in terra, in ædibus aranei, erucæ & muſcæ in aere, quæ corruptione generatæ venenū è terra & ex aere corruptionē attrahūt: ſed bene culta terra, purgatus aer, putatæ arbores non ita his malis infeſtæ ſunt, quæ ſi multiplicari ſiueris, nō attrahūt ſed gignūt corruptionē & inficiunt omnia. Sic beatus eſt populus cui ſapientes moderatores, boni magiſtratus, & boni paſtores præſunt, qui bene inſtituūt ipſum: non ſunt in eo populo maligni ſpūs diu habituri ſedē. Verū optimè cauendū eſt qui illuſionē eſſe prædicāt qcquid de Magis fertur, vt doctor ille Magus prędicabat, quē antè perſtrixinmus, ꝓut ſe à diabolo in hoc argumēto informatū fuiſſe cōfeſſus eſt. Quemadmodum aūt peſtilentiā, bella, famem, malignorū ſpirituū miniſterio (vt q executores ſunt iuſtitiæ eius) immittit Deus: ſic etiam Magorū opera vtit̃, maximè verò cùm Dei nomē dei blaſphemat̃, vt hodie ſumma impunitate licētiaq́ blaſphemat̃ paſsim, & impia blaſphemandi ars ex profeſſo ab ipſis quoque pueruli exercetur. Atqui ſcelera omnia, parricidia, inceſtus, veneficia, cædes, adulteria, neque tam magna ſunt, neque tantis digna ſupplicijs ex conſtante Theologorum omnium conſenſu ac

ſu ac ſunt blaſphemiæ. Cætera enim maleficia in homines primò committuntur, vt ait Samuel, blaſphemiæ verò honori Dei directè aduerſantur & pertinẽt ad contemptum eius: qua loquendi formula blaſphemi ferè abutuntur. Cùm autẽ iſta impietas regnante Carolo nono obtinuiſſet vt cùm maximè, Rex Henricus III. aduenieñs ſanctiſsimũ edictum contra blaſphemos promulgauit: ſed neglecta illius executio eſt in maximã Dei contumeliã, & cõtinuata blaſphemis impunitas, quorũ pleriſq; nõ videtᷣ ſatis audaciſsimè Deũ abnegaſſe, niſe ſe optimo animo facere adiecerint, nõnulli etiã inter blaſphemãdũ poetarũ numeros aucupãtᷣ, vt Cãpanus ille Trecẽſis, cui nomẽ fuit Burſario. Hic die Veneris antepaſchali an. 1569. blaſphemãs fuit cõprehenſus, ſentẽtiaq; in eũ lata vt labiũ eius candente ferro finderetᷣ, honorariã pœnitentiã profiteretᷣ, & mulctã 500. librarũ ſolueret, ꝓuocauit ad curiã, & è vinculis euaſit: verũ iterũ poſt dies 7. captꝰ & in vincula retractus eſt: Placuit Curię prius iudiciũ imꝓbare & in hanc formã corrigere, vt induſiatus honorariã ꝓfiteretᷣ pœnitentiã, lingua cãdente ferro perfoderetᷣ, & laqueo fineret vitã. Ex eo tẽpore ne in decies quidẽ cẽtenis millib. ſuppliciũ vnus perpeſſus eſt: etſi lex Dei pręcipit[a] vt quiſquis contumelioſè Deũ nominauerit lapidibus obruatur, crudeliſsimo, (ait Moſes Maymonis[b]) mortis genere. Hanc impietatem placuit attingere, vt quę in hoc regno graſſatur latiſsimè & impunita permanet. In rebus omnibus gerendis olim maio-

[a] *Leuit. 24.*

[b] *lib. 3. More nebocim.*

res dixerunt, ſi Deo placet, confectis dixerunt, laudetur Deus: ſaluere aut valere iubentes, Seruet te Deus, pro eo quod χαῖρε dixerunt Græci, id eſt, lætare, Hebræi verò שלום לך pax tibi, quod ſalutationis genus apud Aſiaticos & Afros obtinet, qui Turcico & Arabico ſermõe ex Hebræo corruptione ducto pronuntiant *Schalama lec.* Itali & Hiſpani oſculantur manus: ſed omnium optima iudicio meo & maximi momenti eſt conſuetudo noſtra: prout tribus aut quatuor exemplis demonſtrauimus eos qui imprudentes in ſabbatha ab vxorib. perducti dixerunt, Deus mi, quid hoc rei eſt? vniuerſum malignorum ſpirituũ magorumq́ꝫ cœtum abegiſſe. Ante omnes autẽ nequiſsima eſt blaſphemia cùm Deus inuocatur ad ſortilegiũ: quod nunquam Magi faciunt, niſi aut rebus creatis adiungentes eum, aut ad ſcelus implorantes, aut Poetas imitati quæ in rebus turpib. pro interiectione pathetica Dei nomine abutuntᷣ blaſphemia in dei nomen contumelioſiſsima. Atq́ꝫ hic vniuersè modus eſt præuertendis ſortilegiis: ſigillatim verò cuiuſq́ꝫ munus eſt vt familiã doceat orare Deũ mane & veſperi, ante cibũ benedicere, à cibo gratias agere, & horam vnam aut alterã in legenda ſcriptura ſacra die certo hebdomadis præſente familia tota cõſumere. Priſcus erat Regũ noſtrorũ mos quẽ S. Ludouicus à puero optimè obſeruauit, vt Rex è lecto ſurgens in genua procideret veniã peccatorũ poſtulans, Deo gratias agens de nocturna ſui cuſtodia, & orãs vt porrò in ſancta hac cuſtodia pergat: hoc

hoc facto, ex Biblijs, dũ se vestiebat Rex, legebat. Hac si ineat ratio, maximũ certè generatim Reipu. & sigillatim familię cuiq; momentũ est allatura. Sẽper eñ populus sequit affectionẽ principis, etiam exsecrãda quæq; periuria & blasphemias eius imitatur: cuiusmodi fuit Princeps, q ad iuramenta singula nomẽ diaboli adhibebat. Sceleratiss. multorum consuetudinẽ, accersi & iurari diabolũ: quos propterea nonnunq; diabolus adhuc vitæ plenos spirãtesq; tollit. vt an. 1551. in Germania Vvildstudiensi agro mulierẽ quę indesinẽter iurabat diabolum toto populo spectãte sustulit[a]: similiterq; hospitẽ crumenam hospitis qui ad se diuerterat furatum, & se in iure dedentem diabolo si res ita esset assumpsit diabolus, neq; ab eo tẽpore visus est. De puero aliud narrat Fernelius[b] repẽtè sublato cùm diabolũ accerseret. Hæc de familijs, vt non solùm oppidorũ portæ, sed ædiũ quoq; singularũ Magis & sortib. eorũ occludant. Alterũ quoq; remedium est, puta vt neq; à Satana neq; à Sagis vlla ratione metuat. Vix eñ expeditior modus est q̃ se homo dedat potestati Satanæ q̃ si eũ metuerit: nam etiã Deo fit iniuria cũ diabolus metuit: ideoq; in Lege Dei disertis verbis cauet sępius ne à dijs gentium, qui neq; bono possunt neq; malo afficere, metuat quicquam. Itaq; non rarò cõpertum est & quotidie cernimus non posse ei nocere Sagam qui accusat ipsam, aut proculcat pedibus, cùm Sagam esse nouerit. Alium præterea modum confitentur Saga, cùm aiunt hominem in pauperes munificum

[a] Vierius lib. de præstigijs

[b] lib. de abditis rer. caus.

non posse à magicis sortib. offendi, quamuis alijs in rebus vitiosum. Scribit Vierius Sagarũ protector libro quarto capite decimo VVertanas moniales in Hornensi Comitatu amplius tres annos à malignis spiritib. fuisse vexatas, atq; hãc occasionem inter alias fuisse obseruatam, quòd libram salis Sagæ cuidam vetulæ (quam Sagam nesciebant esse) hac lege commodauerant, vt libras tres post duos menses redderet, q̊d effecit Saga: tum micas salis à monialibus in monasterio inuentas esse, & ipsas eodem momẽto à spiritib. malignis obsessas. Neq; tamen hæc sola fuit occasio, sed cùm de vitijs permultis famosæ essent, hoc præterea fuisse compertum eas loco erogãdę eleemosynæ fœnus pauperibus imperasse. Atque hæc causa est cur Magi, quibus à Satana aut malefaciendi, occidendi, & veneno homines pecoráque tollendi imposita est necessitas, aut dira indesinenter patiendi si inimicis quos vlciscantur caruerint, mendicant eleemosynam, & siqui facultate præditus demagauerit periclitatur ab eis, si Magum esse nesciuerit. Non enim amplius Magus in quemquam potest, quàm in eum qui stipem erogat homini quem Magum esse nouerit. Quinetiam cauendum est ne ijs detur quæ vulgi sermone Sagæ feruntur esse: qui autem Magos esse ignorans stipem non dederit, is offendi periclitabitur, vt persæpe compertum est. Sic cùm in magnis conuentibus essem Pictauij anno M. D. LXVII. inter vicarios Procuratoris generalis meas partes agens, accepi duos Magos squallidos

squallidos egentésq; ad prædiuitem domum stipẽ postulauisse: ea recusata iniecerũt sortes, & domestici omnes in rabiem acti obiuerunt furiosi: non quòd hanc ob causam Deus illos potestati Satanæ Magorúmque administrorum eius illos tradiderit, sed quia (vt erant improbi & immisericordes erga egentes) Deus non ceperat de ipsis misericordiam. Scriptura enim eleemosynam appellat צדקה, id est iustitiam, & pro eo quod est date eleemosynam, ait date iustitiam, quia hæc præ cæteris ex improbo iustum facit: quò pertinet illud Scripturæ, Eleemosyna liberat à morte. Tobiæ xij. & alibi hilarem datorem diligit Deus, & Psalmo cxi. Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in æternum, vbi vox צדקתו significat eleemosynam, quã LXX. iustitiam sunt interpretati. hoc consilio Daniel suadebat Regi Nabuchodonozori, vt animã suam redimeret eleemosynis, & alibi dicitur non tam citò frigida ignem extinguere quàm peccata extinguit eleemosyna: his demum documẽtis Scriptura plena est. Hoc igitur fortasse inter maxima & pulcherrima arcana fuerit obseruandũ quibus Satanæ Magisq; omnibus potestas nocẽdi adimitur: neq; id solùm à viris bonis quorum certa est custodia, sed ab improbis quoque & gentibus Deũ ignorantibus, vt in Actis Apostolorum[a] Cornelius fuisse dicitur. Verumtamẽ certissimus omnium præstantissimúsq; modus est, vt Act. 10. fidem in Deum habeamus, & de eo velut de celsa & inuicta arce confirmemur: hoc (inquit Philo) maximum

maximum & acceptiſsimum eſt Deo ſacrificium, ex quo Abraham tot benedictionibus fuit cumulatus, qui credidit Deo, & ad iuſtitiam imputatum eſt ei. Omnes itaq; Magi, qui curationes & excantationes pollicentur, hoc primùm ab eo quem curaturi ſunt poſtulant vt certò credat ſe curaturos eſſe fidemq; ſibi habeant. Frequentiſsimũ hoc quidem, ſed iniquiſsima tamen idololatria eſt, cùm fides ad Creatorem pertinens in rem creatam habeatur. Satanas etiam ſua medicamenta omnia & vires confert, vt cum qui ſibi aut rebus creatis fidit reſtituat: Quod Galenus de medicatione Homerica, & Ogerius Ferrerius Tholoſanus medicus vir doctus admirantes aiunt, quo plus fidei habetur verbis & ligaturis eo citius valetudinem inſtaurari. Sprangerus tamen de Sagis quæſtionem habens hoc in ijs demum accepit obtinere morbis qui ex ſortilegiis acciderunt, neq; Magos à naturalibus morbis poſſe ampliùs liberare quàm poſsint medici ſortibus exoluere. Fuit Lutetiæ veteramentarius ſutor Magus, qui ſolùm attingens manu febri quartana liberabat: ſed is minimè curabatur qui nolebat credere ſe curari poſſe. Alterum vidi Mirebellenſem in Andino agro qui ſic curabat dolorem dentium, & videns D. Carolum Carſium Lingonenſem Epiſcopum Parem Galliæ ex quartana laborare dixit hominem ſibi notũ eſſe à quo certiſsimè curari poſſet. Poſtridie hominem adduxit qui manum attingens illius petiit nomen ſibi indicari: cognito illius nomine dixit Epiſcopo, fidem

dem habeto in me se curatum esse. Eram autem in cubiculo illius. Cúmque ego & Faber medicus doctissimus audito hoc nouo sancto miraculis affluente subrisissemus, Non (inquit ille) si qui volet, sponsione cum ipso certabo hunc curatũ esse. Homine profecto dixi Episcopo hanc Magorum rationem esse, vt fidem hominum pellicientes à fide in Deũ auocent ipsos, ne quicquid boni aut mali sibi euenerit ad laudem illius referant. Sed non destitit Episcopus totum biennium ex sua febri laborare. Ille autẽ videns subinde febrim accedere, dixit erubescendo se tantũ fecisse causa Episcopi quantum vllius hominis: sed quid illud esset nõ exponebat. Sunt qui ab omni vetustate obseruauerint malignos spiritus in maleficia certo tempore magis incumbere, maximè verò de nocte potius quàm interdiu apparere, idque ea nocte quæ inter diem veneris & Sabbathi interuenit potius quàm vlla alia, vt ex veteribus Lauaterus libro i. cap. viij. annotauit: quod ego quidem non animaduerteram: sed posteà obseruaui (vt idem autor annotat) legentes Grimorium quibus apparet Satanas, ea nocte inter veneris sabbathique diẽ legere: itémque in libro qui cum priuilegio typis mandatus est diabolicũ documentum legi ad offendendum certis carminibus (quæ hic non placet adscribere neque autoris nomen digni incendio) aut occidendum furem: atque hoc die Sabbathi ante ortum Solis faciẽdum esse dicitur. In multis quoque iudicijs comperi plurimum die Sabbathi sortes maleficas iniectas esse.

Cuius rei perquirẽs rationẽ, in Hebræis Abraham Aben Hesræ commentarijs in quartum caput Decalogi Deum indicta capitali pœna legi mandauisse[a], vt cessatione sacra dies Sabbathi sanctificetur & benedicatur præ omnibus: deinde affirmat Deũ spiritibus malignis dedisse facultatem castigandi & nocendi quarta septimaq; nocte: proinde summopere cauendum esse ne quod opus fiat die Sabbathi. Sed Astrologicam rationem plus miror ab eo adductam, Martem & Saturnum, quos Astrologi dicunt maleficos, duobus illis diebus præualere. Quòd si ita est, tertiam & septimã potius fuisset dicturus, nisi in numeris fuerit erratum: nã noctem die priorem esse omnes consentiunt (vt dictum est, Factum est vespere & mane dies vnus) eamq; noctem quæ inter diem Veneris & Sabbathi est posita noctem esse Sabbathi, vbi Saturnus planeta summus imponit primæ noctis horæ & diei sequenti nomen, qui planetes Hebræis dicitur Sabthai, id est, quiescens, à Sabbathi, quietis appellatione. Et lege Dei quoque præcipitur[b] festum quietis diem statim ab occasu Solis celebrari. Quibus ex rebus fuit concludendum eam tertiam esse noctem quæ inter diem Lunæ & Martis interuenit, quæ inter diem veneris sabbathique, septimam. Itaq; vidi acta forensia, in quibus dixerunt Magi se nocte inter diem Lunæ & Martis intercedente conuenisse. Sic fuit Logmanus Potezanarum cõuentus, in quo Sagæ se cum diabolis saltantes elatis sursum scopis fatebant̃ dixisse, har har Sabbath

[a] *Gen. 2. Exod. 12. Deut. 5. Ezech. 22. & 23.*

Secretum & tesseram vocat inter Deum & hominem.

[b] *Leuit. 23. Exo. 21.*

Sabbath ſabbath: ſic in altero cõuentu apud Bituriges. Sed an Magorum cœtus die quoq; Sabbathi habeantur, nõdum didici. vt autem die potiùs tertio quàm quarto nocendi & caſtigandi improbos facultatem ſpiritib. malignis à Deo tribui oſtendamus, in Leuitico ſcribitur Sacerdotes in ſua conſecratione purificari die tertio oportere, vt ſanctificent̃ ſeptimo: itẽ Num. xix. & xxxi. qui non fuerit purificatus die tertio, eum ſeptimo non ſanctificatum iri. Adde q; planeta Martis incipit poſt occaſum Solis hora prima à die Lunæ deſinẽte, vt etiam Saturnus poſt occaſum Solis hora prima noctis Sabbathi à veſpera diei Veneris deſinentis. Si enim à planeta omniũ digniſsimo Sole principiũ fiat, & prima hora inſtituatur creati mũdi à die (vt appellatur) Solis, ſubductis horis xxiiij. Luna hora prima ſequentis noctis die Lunæ obtinebit, & Mars nocte ſequentis Martis. Ex ijsdem commẽtarijs in Decalogum accepi Deum benedictiones ſuas eo præſertim die impertiri, quem notauit antiquitas amænum ferè ac ſerenum eſſe: vnde illud vulgo dictum, quod inter prouerbia popularia Iobertus medicus retulit, nunq; diẽ Sabbathi prgterijſſe qn Sol fuerit cõſpicuus: q; ad rẽ ego nõ adieci animũ. Neq; verò ſciſcitari oportet curioſè cur diei 7. potius q; alijs Deus benedixerit eũq; ſanctificauerit: ſed quemadmodũ Iudæi feriant̃ die Sabbathi, & Mahometiſtę veneris, ita nos Chriſt. legẽ & priſcas Eccl. cõſtitutiones ſequuti ſãctificamus ac potius debemus ſanctificare diem Dominicũ:

qui tamen omni corruptionis dementiæq; genere quod homines comminiſci queunt inquinatur maxima in Deum contumelia, qui nihil tam ſeuerè imperauit quàm vt quiete ſancta dies quietis celebretur, idqúe indicta capitali pœna. Iam verò dicamus poſsintne Magi efficere (quod pleriq; putant) vt homines incolumes, alacres, diuites, potentes, victores, & honorati ſint, ſuisqúe voluptatibus perfruantur.

An ſit penes Magos valetudinem incolumium hominum confirmare, & ægrotos inſtaurare. Cap. II.

NON debet cuiquam videri mirũ quòd multi in orbe terrarum ſunt Magi, cùm eis qui ſe vouerint & cultui ipſius addixerint magnificè promittat Satanas ſe eos diuites, potentes, & honoratos effecturum, & optata omnia daturum perfruenda. Quamuis enim prudentes viri fraudem vno momento retegant, & Magorum bona pars ſit egentiſsima, rudis, & imperita, atq; ab omnibus etiam contemnatur niſi bonis, honoribus, opibúſq; affluant: ſunt tamen quidam adeò miſeri vt ipſi ſibi certo deliberatóq; conſilio retia Satanę induãt, hi curioſa mente, alij vt magnificorum promiſſorum eius faciant periculum, præſumentes ſe inde cumprimùm volent euaſuros: ex quo autem illis fuerunt implicati, vix decimus quiſque fortè ſe poteſt ex-

test expedire, & eorum pleriq; vbi se addixerunt Satanæ deserto Deo, exploratis fraudibus illius contemnunt quidem, sed non eo magis renuntiāt Satanæ & in gratiā Cum Deo redeunt. Quos homines lege optima tranquilleq; à Satana possideri nō est dubium, licet ab eis cerni omnino nequeat. Et quoniā secundum animam nihil est præstātius corporis valetudine, ægrotantes multi consuluerunt diabolum an possent reualescere, vt fecit Rex Ochozias, cuius legatis Elias factus obuiam dixit, abite renuntiate Domino vestro esse in cœlo Deū quem oportet consuli, & ipsum quia Bahalis oraculum consulit moriturum. Alij doloribus pressi diabolo se addixerunt ad recuperandam valetudinem, vt Parisiensis quidā causidicus, à me ἀνώνυμος, qui accusatus an. M.D.LXXI. dixit se cùm ægrotaret grauissimè, diabolo seipsum permisisse valetudinis ergo, & cautionem suo sanguine exaratam subscripsisse: quæ excusatio ad illud tempus, seu vera seu falsa fuerit, admissa est. Alij se non committunt diabolo, sed Magis se audent curandos committere, quorum vocem (ait Chrysost. in lib. de fato cap. vij.) vt pestiferam oportet fugere. Sunt autem in Hispania Magi artem medendi profitētes, quos illi *Salutadores* vocant: & fuit apud Andes vetula quædam Itala morbos curans anno M.D.LXXIII. quæ cùm ab interdicto Iudicis, ne morbos curaret amplius, Curiam Parlamenti appellasset, disertè pariter ac doctè ipsius causa à D. Ioanne Baltruo causidico Parlamenti Matratium do-

mino collega & ciue meo fuit perorata: sed modos quibus curabat probatum est à natura abhorrere, vt felis cerebro quod venenatum est, capite corui, & aliis consimilibus: quę res planè euincũt nõ prę stãtis olei aut salutaris vnguẽti virib. (quod multi viri boni & pauperũ amãtes faciũt) sed modis pter naturã aut carminib. curationes fuisse factas. Scribit Iodocus Darmudanus in Praxi crim. ca. xxxvij Brugis in Flãdria exstitisse Magã in opinione maxima sãctimonię, quòd morbos curaret innũeros: sed illa hoc curabat primũ vt crederẽt se posse sanare, deinde ieiunia indicebat, mãdabatq; dici aliqties Pater noster, aut Cõpestellas ad S. Iacobũ aut ad S. Arnoldũ iri: tandẽ verò multarũ sortiũ magicarum euicta meritòq; supplicio affecta est. Sed Hebręus Philo in libro de specialibus legib. morbos sortilegiis immissos remediis naturalibus posse curari negat, quod ex Magorum cõfessionibus Quæsitor Sprangerus se ait cognouisse, & Barbara Doræa Sanlisiana agnouit, q̃ ex decreto Curiæ an. 1574. cremata est. Magos quidẽ posse existimo interdum a maleficio morbòue soluere quẽ Magi alij aut ipsi quoq; immiserint: sed neq; oẽs, neq; semper possunt: nã etiã in iure fassi sunt ex more oportere vt in alterum traducãt sortes, alioquin nõ posse ipsos effugere qn sortes illę in ipsos recidant: A morbis aũt qui aliter q̃ sortibus accidunt, fatẽtur Magi se nemini remediũ afferre posse. Cognituros autem an sortilegiũ sit Sprangerus scribit Magos facere periculum, indendo plumbum liquatum in vas

in vas aquæ plenum quod ægroto imponitur. Verumtamen idem autor est maleficia extare ab his importata, quæ illi delere nequeant, ac ne ipsi quidem maleficiorum autores: cuius rei documētum est certissimum in Ioanna Haruilleria, quę viua (vt antè diximus) fuit igni tradita. Hæc enim sortem à se iniectam confessa est, vt hominem qui filiam pulsauerat ipsius enecaret, alterum verò supergressum sorti repentè in lumbis sensisse malū & toto corpore: cùm autem (prout ipsa iamq; famosa erat istius artis nomine) homini fuisset dictū nō aliunde malum ei obuenisse, tum se promisisse facturam vt reualesceret & custodiam eius recepisse: ad eum finem precibus à diabolo cōtendisse, & multis modis (quos describi nihil attinet) de curatione eius laborauisse, quam fieri non posse Satanas responderit: dicenti itaque sibi ne ergo amplius veniret ad se diabolum respōdisse non venturum esse se: paulo pòst ægrotum obijsse, & Magā se abdidisse: sed vt abdita fuerit inuenta est. Ex his conficitur non esse in Magorū potestate vt eos semper curent qui ægrotant ex maleficijs, cùm eos semper curare nequeant in quos sortem coniecerint. Secundò si hominem sorti infestum Magi curauerint, teneri dicuntur sortis in alterum transferendæ: quod ex multorū Magorum confessionibus est vulgatissimum. Sic Aruernum quemdam Magum captiuū Lutetiæ vidi an. millesimo quingentesimo septuagesimo nono eq̄s & homines interdū curantē, apud quē permagnus liber inuētus

est pi-

eſt pilis equorum, boum, & aliarum beſtiarũ coloris cuiuſq; plenus. Hic ſiquando ſortem in equũ iniecerat conſulebatur, & de pilo equi illius habẽs ita curabat illum vt ſortem alteri traderet, ſed pecuniam non accipiebat, ſi acciperet non curaturũ eſſe affirmabat: itaq; peruetere ſago ex pamunculis mille ſufferto amictus ambulabat. Sed cùm ſemel in equũ nobilis cuiuſdam viri conieciſſet ſortes, rogatus curauit traductis in ſeruum eiuſdẽ viri ſortibus: accidentibus iterum ad curandum ſeruum reſpondit ex nobili cognoſcendum eſſe vtrum mallet, ſeruúmne an equum amittere: qua in re anxio hærente nobili & ad deliberandum cunctãte interijt ſeruus, & fuit comprehenſus Magus. Illud autem obſeruandum eſt à diabolo ſemper in commutationibus captari lucrum: itaq; ſi ſortem equo adimat in meliorem equum tranſmiſſurus eſt eam: ſi mulierem à morbo liberet, recidet in virũ morbus: in adoleſcentem, ſi ſenem: Quòd ſi ſortem aliò Magus non transferat, de vita periclitabitur: denique ſi diabolus corpus ſanauerit, occidit animam. Huius rei duo exempla afferam. Vnũ à Domino Furnerio Aurelienſi conſiliario audiui de Hulino Paruo Aureliẽſi Materiario. Hic ſorte magica affectus lethaliter, accerſi curauit hominẽ qui omnes morbos depulſurum ſe pollicebatur, ſuſpectum magicæ artis vt ſanaret ipſum: is autem reſpondit ſe non poſſe ſanitatẽ homini reſtituere, niſi morbum filio ipſius tum adhuc lactenti tranſdaret. Conſenſit parẽs in paricidium filij, rem obſeruan-

ſeruandam vt eo meliùs Satanæ malitia videatur. Nutrix re cognita aufugit cum puero, dum Magus patrem ſanaturus attingebat. Sanato ex tactu patre, puerum Magus afferri poſtulat: quo nō inuento, repentè exclamauit, Actum eſt de me, puer vbinam eſt? & vixdum abiens pedem ianua extulerat cùm eum diabolus interemit ſubitò, & cadauer eius tam fuit atrum quàm ſi quis de induſtria colore atro infeciſſet. Audiui etiam in iudicio Sagæ apud Nannetas, quę ſortilegij in vicinam iacti accuſabatur, imperauiſſe Iudices vt mulierem ſorte affectam attingeret, quod à Germaniæ Iudicib. etiam in Camera Imperiali fit ſæpiſsime, recuſauit, & ſe cogi videns, exclamauit, actum eſt de me. Simul atq; mulierem affectam ſorte contigit, hæc reualuit, mortuaq́; Saga corruit: cadauer igni damnatum. Hiſtoriam ab vno Iudicum accepi, qui iudicio interfuit. Tholoſæ quoq; audiui Burdegalēſem quendam ſtudioſum amico ſuo grauiſsimè ex quartana laboranti dixiſſe vt febrim vni ſuorum inimicorum traderet: reſpondente illo ſibi neminē inimicum eſſe, dixiſſe, da igitur ſeruo tuo: tandem cùm hoc illi religio eſſet facere, Magum dixiſſe, da mihi eam, tum annuente ægroto Magum febri oppreſſum obijſſe, & ægrotum reuixiſſe. Hoc autem minimè nouum & inauditum eſt: nam apud Gregorium Turonenſem libro vi. cap. xxxv. legimus Childeberti Regis vxorē, vt filiolum ſuum ex maleficio audiuit obijſſe, muliebri rabie ingentem Sagarum numerum iuſsiſſe comprehēdi, cremari, &

rotis imponi: quæ Regis filium à se enectum fuisse agnouerunt vt Mummonem magnum Magistrũ seruarent incolumem. Captus itaque Mummo & equuleo impositus certas pinguedines sibi potionesq; à Sagis datas fuisse dixit ad conciliandam (vt putauit) Principum gratiam, & carnificem qui torquebat ipsum indicare iussit Regi nullum à se dolorem percipi. Tunc imperauit Rex eum distendi trochleis, stylosq; ferreos vnguibus pedum & manuum interseri: prout est in Oriente ratio torquendi, qua sine membrorũ fractura dolor fit intolerabilis. Post dies aliquot ad suos Burdegalenses deportatus obijt. Hoc placuit annotare vt ostendamus Satanam lucrũ facere commutationibus, cùm Sagæ Regis puerũ quem parentes adorabant pro Mummonis incolumitate à se enectum dixerint. Ferè fit autem, vt quod impensius amatur citius amittatur iusto iudicio Dei castigantis eos qui res amatas pro diis habuerint, & plus in eos Satanas quàm in alios possit. Morbum autem naturali modo, non maleficio obtingentem confirmatur non posse à Magis tolli. Exemplum Quæsitor Sprangerus affert: cùm de Sagis Insprugensibus in Germania cognosceret, figulum Magum exstitisse, qui pauperem vicinam suam videns affligi grauissimè vt si intestina ipsius gladiis indesinenter peterentur, experiar (inquit) an sorte affecta sis & sanabo te. Tum liquatũ plumbũ disco infudit aquæ pleno & mulieri ægrotæ imposito, & certis vocibus enũtiatis, quas reticere placet, imagines quasdam percepit

cepit in durato plumbo ex quib. agnouit sorte affe
ctam esse mulierẽ. Hoc facto, abducit virum illius
mulieris, & respicientes vterq; sub limẽ ianuæ ima
ginem ceream palmarẽ inuenerũt, cui acus duæ ad
duo latera hærebant fixæ, cũ alijs pulueribus, gra-
uis, serpentumq; ossib. quę omnia obiecit igni: mu
lier verò, cùm pignori dedisset animam suam Sata
næ & Magis quos pro incolumitate sua adiuerat,
fuit restituta. Idem autor est Magum hunc cum Sa
ga quæ maleficium vicinę intulerat familiaritatem
supra æquum & bonũ coluisse itaq; potuisse Ma-
gum ex ea rem totã cognoscere. Verũtamen an il-
lius mali q͏̄ ex maleficio venit, aliò deriuari sortem
semper oporteat, nõ possum statuere: Satanã qui-
dem ea esse malitia puto vt bonum non patiat̃ fieri
nisi grauius sit euenturũ malũ: puta à Mago com-
perto & cognito petatur incolumitas, cum precib.
eius communicet̃, superstitio aliqua seruet̃, dican-
tur verba, amuleta portentur, aut committantur
alia quæ sine idololatria committi nequeunt, eoq;
spectant omnia vt homo à fide quæ in Deum solũ,
habenda est abducatur. Nam indubitatũ mihi vi-
detur axioma istud, nunq; Satanã benefacere nisi
vt grauius ex eo redundet malũ: adeò naturæ Dei
aduersat̃, qui nullũ malũ permittit fieri nisi vt ma-
ius consequat̃ bonũ. Scribit Hippo. lib. de morbo
sacro, suo tempore fuisse Magos qui pollicebãtur
se ab eo morbo certis precibus & sacrificijs curatu
ros & sibi comparabant opinionem sanctimonię:
sed eos ait detestabiles & improbos esse, Deũq; ab

iſtis blaſphemari qui morbos iſtos à Dijs immitti doceant. Etſi Hippocrates apertè confiteri nolens nonnullos homines à Dæmonibus occupari, comitialem morbum eſſe dixit: cùm poſteri omnes agnouerint epilepticorum alios eſſe qui remedijs curantur naturalibus, alios verò à Dæmonib. obſeſſos curari Magorum opera momento vno, aut conuentione facta cum ſatana, aut ſacrificijs generibusq́ certis idololatriæ à Satana imperatis. Magos itaq; ſtatuimus ope Satanæ nocere poſſe non omnibus, ſed ijs ſolùm quos Deus permittit ſecreto iudicio ſuo ſiue bonos ſiue malos, his caſtigandis, illis explorandis, vt electos ſuos quos ſtabiles conſtanteſq́ viderit augeat benedictionibus. Mõſtraturi autem Sagas maledictis ſuis execrationibus & nefandis ſacrifiijs vindictæ diuinæ adminiſtras eſſe, cùm manum ſuam voluntatémq́ cõmodauerunt Satanę, hiſtoriam admirabilem quę iam manauit in vulgus & recentis memoriæ exponemus, In Ducatu Cliuẽſi ad Eltanum vicum via publica verberabãtur equites peditéſq́, & ſubuertebantur plauſtra, nec tamen aliud præter manum videbatur, quam vocabant *Ekerken* Tandem verò cùm Saga quædã Sibylla Dinſcops nomine in illo tractu habitans comprehenſa & cremata fuiſſet nihil percerptum eſt. Hoc anno M.D.XXXV. geſtum. Ex his ergo concludimus Sagas vtentes ſua arte plurimũ mali ope Satanæ poſſe efficere, Deo iuſtè permittente & tanquam carnifices ad ſuum opus adhibente (ſemper enim ſapientia & iuſtitia

tia

tia Dei bene illud facit quod homo facit malè) Verùm illud videri quoq; nō posse Magos alijs morbis liberare quàm quos maleficio suo intulerint, nec vnquam eos tollere quin lædant animam, aut aliud malum perpetrent. Posteà dicemus an istos adire liceat ad consequendam valetudinem: Sed illud videamus primùm an fauorem adipisci suo facto posʃint, & exoptatam illam à deformibus mulierculis pulchritudinem, voluptates, honores, & diuitias, quorum causâ plerique sese in miserrimos casus præcipitant.

An Magi arte sua gratiam hominum, pulchritudinem, voluptates, honores, diuitias & scientias comparare posʃint, & fertilitatem dare. Cap. III.

NIhil tantopere miseros in præcipitem & lubricam perditionis viam attrahit vt se voueant Satanæ quàm hæc opinio improbiʃsima, dari à diabolo pauperibus diuitias, afflictis voluptates, infirmis vires, formam deformibus, scientiam ignorantibus, honorem abiectis & fauorem gratiamq; procerum: etsi hoc contrà est compertiʃsimum (vt suprà ostendimus) homines miseriores Magis, egentiores, plus exosos, imperitiores, aut plus infestos malis nusquã existere. Reginam Olympiadẽ magni Alexandri matrem Plutarchus narrat de viro suo Philippo Rege Macedoniæ audientem, eũ

in ſano amore nobilis cuiuſdã adoleſcentulæ grauiſsimè conflagrare, illius conſpectum cupiuiſſe: cúmque mirandam illius formam, ven uſtatẽ, & elegantiam contemplata eſſet (vt erat obſtupefecta) nihil mali importaſſe, ſed in hæc verba erupiſſe, Hæc illa eſt forma & gratia quæ virum meum faſcinauit, & Deos quoque faſcinare poſſet. Certè quęcunque pulchra conſpiciuntur in toto hoc mũdo & ſingulis partibus illius, documenta ſunt totidẽ ac velut radij diuinę pulchritudinis, nec aliũde quàm à Deo pulchritudo obuenit. At nunquã Saga cõperta eſt quæ carminibus alióue pacto ſic fucare faciem ſuam potuerit, vt viſa ſit ſpecioſior, ſed cõtrà vulgo dici ſolet, deformis vt Saga: & Cardanus quoque non poſtremus Magorum habitus nũquã Sagam à ſe teſtatur fuiſſe viſam niſi deformẽ[a]: quod facilè crediderim. Nam etiam non negauit Cardanus ſibi patrem fuiſſe Magum, & ſe cùm voluit agi ecſtaſin, qua ratione ſuperior fuit parente artifex: addit prætereà fætere malignos ſpiritus, & locum quem frequentauerint: qua ex re factum arbitror vt veteribus *fætentes*, & Vaſconibus *fetilleres* Magæ dicerentur à fætore, quem illæ (opinor) ex conſortio diabolorum contrahunt, ſuſpenſorum fortaſſe corpora aut eiuſmodi alia ad Venereas & corporales actiones mutuantium: Vierius item fætere dæmoniacos annotauit: & Hippocrates (qui tamen dæmoniacos ex morbo ſacro putauit laborare) eos fætere dicit: quibus ex rebus iudicari poteſt mulieres, quæ ſpirant ſuauius à natura

[a] lib. de ſubtilit. 20.

tura quàm viri, consortio Satanæ præter naturam horrẽtes, tetras, deformes, putidasq́ue effici. De expetita autem Sagarum amatorumq́ue voluptate, suprà demõstrauimus plerasque captas, euictas, & cõfessas Magas dixisse Satanam rem secum habuisse nec sine dolore, quia perfrigidum nescio quod semen ab eo susciperent sibi (vt aiebant) ingratum: & confessiones earum annotauimus. Sprangerus scribit quæstionem à se de Sagis quàm plurimis habitam, quæ omnes nec rogatæ fatebantur se cum Satana Venerem expertas esse. Eas, si darentur meliora, hæsuras istis amatoribus non est credibile, qui dies & noctes infestant ipsas, nisi in seruitute istius domini perstiterint. Quòd ad gratiam hominum quam isti ambiunt, vitari istos & in odio capitali esse vident omnes. Triscalanum Cenomannum memini artificio suo quod præsente Rege exercuit, animum Regis perculisse: nam orbes catenæ aureæ è longinquo eductos (vt videbatur) in manum suam acciebat, sed catena tamen posteà integra comperta est: Rex itaque statim eum exire iussit, neque ex eo tempore sustinuit eum aspicere, adeò vt pro eo quod gratiam putabat promereri, iudicium fuerit constitutum, & ipse artis magicæ à Præfecto prætorio condemnatus, vt antè diximus. Honores autem & dignitates quod attinet, videmus nõ alios homines contẽni magis & abominatiõi esse: & apud Samuelẽ[a] legimus (quod Hebræi optimè annotarunt)[b] dixisse Deũ, honorantẽ me honorabo, & con-

[a] 1. Sam. 2.
[b] libris Pirke aboth.

& contemnentem me exponam contemptui. Nõ hominis vox ſed Dei eſt illa, omnibus mundi demonſtrationibus certior. O ſi ambitioſi homines iſtud arcanum agnoſcerent: quantopere efferrent gloriam Dei vt laudem æternam compararent: quantum ſibi à dedecore importando in Deũ metuerent, ne porrò exponerẽtur contemptui atque ludibrio: Neronem ait Suetonius Magorum facilè principem extitiſſe omnis religionis contemptorem: an verò quiſquam tam contemptus, tam abiectus, tam crudeliter exagitatus eſt? Quem Deus non ſolùm florente ætate de honoris culmine deturbauit in quo antequam Magus fieret eum collocauerat, verumetiam fecit vt ab omnib. amicis, cuſtodibus, & domeſticis deſertus ac dãnatus baculis nudus ad mortem vſq; cæderetur, & ad necẽ tam ſæuam vitãdam ipſe ſibi violentas manus inferre cogeretur. Verùm qui cõtemptus, quod dedecus, quæ turpitudo magis horrenda cogitari poteſt, quàm illa Magorum, qui Satanam hirci fœtentis ſpecie coguntur adorare, eaq; parte oſculari quæ nec ſcribi nec dici honeſtè poteſt? Quod mihi quidem omnino incredibile videretur, niſi id legiſſem in confeſsionibus Magorum addictorum morti, & conuictionibus innumeris. Hic verò dixerit quiſpiam inde à Syluestri ſecundo ad Gregorium ſeptimum incluſiuè Papas omneis fuiſſe Magos, vt in Nauclero Platinaq; legimus. Reſpõdeo Benonem Cardinalem, qui Papas Magos annotauit, quinq; ſolùm comperiſſe, Sylueſtrem ſecũdum bene-

Benedictum nonum, Ioannem vigesimum & vigesimum primum, Gregoriúmq; septimum. Quin etiã ex istis omnibus Augustinus Onophrius Papæ cubicularius (qui è Vaticano actisq; veteribus historiam Paparum cõposuit diligentissimè) duos refert solummodò, Syluestrem secũdum, & Benedictum nonum: quorum hic quidem sede (ad quã duorum Paparum, qui patrui erant, gratia peruenerat) posteà eiectus est: ille verò (cui prius fuit Gilberto nomẽ) Floriacensis monachus fuit ad Ligerim, qui tam nauiter operã dedit literis, vt Roberti Regis Francorum, Lotharij Ducis, & Othonis tertij Cæsaris Pædagogus effectus sit: quorũ operà, non autem Satanę (quod isti miseri arbitrãtur Magi) ad fastigium Papale euectus est. Resipuit verò Syluester tandem, & decessurus de vita postulauit linguã sibi & manus abscindi, quę diabolis sacrificauerant: se verò non antè diabolo fuisse addictum confessus est quàm Rhemorum fuisset Archiepiscopus. Quæ cùm ita sint, omnem potestatem, honorem dignitatemq; à Deo venire cõcludimus, verámq; illam voluptatem securitatem & tranquillitatem animi quam Deus suis fidelibus tribuit: cuius voluptatis ne minimã quidẽ scintillã spiritus à Satana possessi perceperũt, adeò crudeliter assiduéq; ipsorum animę tyrannide illius opprimũt. Quod aũt diuitias attinet, omnib. notũ est atq; certissimũ magnos in terrę sinu thesauros esse abditos, eorũq; sedes Satanę esse cognitas: sed nunquam Magus exstitit q arte ista aureum vnũ cõpa-

rauerit, vt fatentur omnes: Imò quicunque diuites ſe addicunt rebus magicis vt diuitijs augeãtur, ferè in paupertatem abeunt, egentes verò tota vita paupertatem perferunt. Bona enim dicuntur in Scriptura benedictiones, quia dãtur à Deo: vt Iacob munus de gregibus, quos ſibi Deus iuſtè dederat, Eſau fratri offerens, accipe, inquit, de benedictione quam mihi dedit Dominus. At cur theſauros humi conditos ſuis mancipijs non impertitur Satanas? cur fame ſinit emori? cur panem mendicari miſerè? Certè nec aliter vult Deus, nec diabolus poteſt: qui alioqui (vt videtur) in ſuas partes plurimos fuiſſet pertracturus. Ogerius Ferrerius medicus doctiſsimus, cùm Tholoſæ eſſem, elegantes ædeis & bono loco ad Burſam ſitas minimo conduxit anno M.D.LVIII. quia malignus ſpiritus inquilinos earũ infeſtabat: quod ipſe non amplius curabat quàm Athenodorus philoſophus,[a] qui deſertam Athenis domum incolisq; propter ſpiritum vacuam auſus eſt habitare. Sed cùm illud audiuiſſet quod nunquam crediderat, non poſſe tutò adiri cellam, nec quietem interdũ capi: monitus Luſitanum quemdam ſtudioſum in vrbe eſſe qui res occultas in vngue pueruli videndas exhibebat, fecit vt ſtudioſus ille ſua arte vteretur: puella verò conſulta dixit mulierem à ſe videri ornatam accuratiſsimè pretioſiſsimis catenis & auro, quæ ad columnam quamdam manu geſtabat tædam: itaque Luſitanus reſpondit medico vt in cella ad columnam humi curaret fodi, theſaurum ab ipſo

[a] Plin. iun. in epiſt.

ab ipſo inuentum iri. Gaudẽs medicus fodi iuſsit: ſed cùm theſaurum inuentum propè cogitaret, exſurgens turbo exſtinxit lucẽ, & ſpiraculo cellę exiens, ad 14. pedes pinnarum fregit in propinquis ædibus, quarum pars in prothyrum corruit, pars in cellæ ſpiraculum, pars in mulierem ferentem aquam cuius hydria effracta eſt. Nihil poſteà à ſpiritu auditum vnquã. Luſitanus poſtridie factus de re tota certior, theſaurum dixit à ſpiritu exportatũ eſſe, mirari ſeſe ꝙ medicũ non offenderit, qui poſt biduum mihi narrauit hiſtoriam. hæc die xv. Decembris anno M. D. L V I I I. geſta ſunt claro & ſereno cælo, vt eſſe ſolet diebus Halcyoniјs: & nos eodem tempore deiectas domus propinquæ pinnas prothyrumq́ꝫ ad tabernam fractũm inuiſimus. Putauerunt Hebræi priſci, qui theſauros præſertim malè partos in terra defodiunt eos damnationem iuſtamq́ꝫ ſuæ impietatis pœnam ad ſuos theſauros ſuſtinere, & carere conſpectu Dei, ac propterea in Eccleſiaſtico maledictionem exſtare contra eos qui in ruina theſauros addunt. Affert Melanchthon hiſtoriam perſimilem, homines decem Magdeburgi ruina turris oppreſſos eſſe cùm ad theſauros quos docuerat Satanas, reperiendos effoderent. Georgius Agricola in libro de ſpiritib. ſubterraneis ſcribit Annebergæ in ea fodina quæ dicitur Corona roſæ ſpiritum ſpecie equi duodecim homines occidiſſe, & feciſſe vt fodina plena argenti cederent quam Magi ope Satanæ repererant. A' quodam Lugdunenſi accepi, qui poſteà

in ęde S. Mariæ virginis Lutetię Capellanus fuit, se cum socijs magica arte Arcolii prope Lutetiam thesaurum retexisse: sed cùm cistam in qua erat cõditus habere cogitarent, eam fuisse exportatã turbine, in ipsum verò muri labem corruisse, ex qua toto vitæ spatio claudicaturus est. Et sacerdos Noribergẽsis nuper cum ope Satanę thesaurũ inuenisset, & iamiam scrimnium aperturus esset, ruina domus extinctus est. Non est autem nouum thesauros magicis artibus perquiri: nam etiam Lex ait [a] thesauros eorum non esse qui puniendis sacrificijs aut alia quauis arte prohibita scrutãtur, & ob eandem causam literas permisionemq; vetat à principe exorari ad effodiẽdum alienũ agrum. Ex Lugdunensi quoq; pragmatico (quem etsi magna voce in frequẽtia magna recitauit, nominare nolim) audiui ipsum de nocte cum socijs abiuisse, vt enuntiatis coniurationibus thesaurum peruestigarent: cumq; cœpissent fodere, velut hominis, qui rotæ impositus in propinquo fuerat, vocem audiuisse, horribiliter inclamãtem, ad fures: sic in fugam fuisse versos, malignos verò spiritus eodem momento persequentes cæcidisse ipsos ad eam vsq; domũ vnde prodierant, & tanto strepitu eam ingressos esse vt tonare hospes cogitauerit: atq; ex eo tempore iurauit se thesauros nunquam peruestigaturum esse. Ita malignos spiritus videmus nolle, ac potiùs Deum nõ ferre vt his rationibus ditescat quisquã. Hebræi dicunt eos qui suo ipsorum amore furentes de vita inuiti cedunt, infernum suum (vt ita dicamus)

[a] l. vnica de thesau. C.

camus) in ſepulchro pati cadauerumq́ ſuorum ambitu, vt per æternam Dei iuſtitiam in eo ipſo quo offenderunt pœnas luant. Flatores etiam Chymici plerique animaduertentes ſe ad lapidem philoſophalem (quem vocant) peruenire non poſſe, familiareis ſpiritus ſolent conſulere. Sed ex Conſtantino (qui inter peritiſsimos Pyrotechniæ & artis metallicæ in Gallia numeratur, eſtq́ in toto regno celeberrimus) audiui ſocios ipſius, cùm perdiu flantibus nulla ſpes ſpeciesue boni oſtenderetur, conſilium à diabolo petiuiſſe rectène facerēt, & rem optatā cōfecturi eſſent: illū verò vnico verbo reſpōdiſſe, *trauaillez*, laborate: hoc exhilaratos flatores perrexiſſe & flauiſſe adeò ſtrenuè vt omnia in nihilum multiplicauerint, etiamq́ porrò flaturos fuiſſe niſi Conſtantinus dixiſſet ipſis hunc eſſe morē Satanæ vt ambigua reſponſa edat, illud autem verbū *laborate* innuere abiiciendam eſſe Alchymiam, & in laborem aliquem ac honeſtā artem vtilis ad vitam ſcientiæ incumbendum: hominis purè demētis eſſe, ſi quis cogitauerit tam breui temporis ſpatio aurum effingere, in quo efficiēdo natura annos amplius mille ſolet conſumere. Itaque illis hominib. qui ſcientias arte diabolica ſtudent comparare ſimiliter oportet dici, *trauaillez*, laborate, ſiue (vt maiores noſtri pronuntiabant) *treſueillez*, vt in verſu Lucilii. *noctes vigilate ſerenas*: & orandus Deus vt labori noſtro (quod rei totius eſt caput) ſucceſſum felicem tribuat. Quod in principio Sapientiæ Salomo admonet ſingulos inuitās, arcanumq́

maximum & germanũ ſapientiæ acquirendæ modum explicans, nẽpe vt ex animo petat̃ à Deo, in ipſum habeat̃ fides, ac non tentet̃ Dominus[a] quãobrem orationem adijcit quam apud Deũ habuerat[b], Moſes quoq; Maymonides hanc demonſtrationem ſtatuit eſſe certiſsimam, nũquam hominẽ ſapientiam Dei coniunctam ſcientia virtutibusq́; moralibus (vt ait Salomo ca. viij. Sapientię) adepturũ eſſe niſi ſe αὐνωνκείτως abijciat humilietq́; corã Deo. Nos aũt ſuprà oſtendimus Magos eſſe omnium hominũ imperitiſsimos, q rabie furijsq́; plurimùm in morte agitant̃, nec vllo tẽpore plus mente capti ſunt q̃ cùm à Satana poſsidentur. Si quis autem cum Auguſtino dixerit Satanã ſcientiſsimũ eſſe, eò q vixerit diutiſsimè (vt certè diaboli quæcunq; hic geruntur explorant & recognoſcunt ſingula, noruntq́; ſanctorum vitam ad minima peccata vſq; nõ ſolùm obſeruare, ſed etiã calumniari) vt demus à diabolis teneri vires plantarũ, metallorũ, lapidum, animaliũ, motumq́; & facultatẽ aſtrorũ, omnino tñ eorũ finis eſt & conſilium propoſitũ vt homines in errore fonte malorũ omniũ & ignorãtia ſumma educent̃: quamobrẽ ſeruos ſuos aut mẽdacijs paſcit ſemper, aut ambiguis vocib. Hic tyrãnorũ modus, vt in ſumma ignorãtia & cæcitate alãt populareis, ne apertis oculis rationẽ videãt qua ſe ipſi explicẽt à dominatu eiuſmodi. Quas ob res ſi hæc ita ſe habẽt (vt profectò ſe habẽt) ſi inquam diabolus neq; ditare põt, neq; theſauros abditos, neq; hominũ gratiã, neq; voluptatũ fructum, neq; ſcien-

[a] Sapien. 8.
[b] Sapient. 9.

ſcientiã p̃ſtare, ſed vltionẽ ſolũ inimicorum, nec tñ omniũ, efficere: ꝙ malũ, obſecro, grauius dici põt q̃ pro tantilla remuneratiõe in hac vita incerta hominem ſeſe mancipare Satanæ, & damnationẽ æternã in vita altera cõparare? Anteq̃ finem huius capitis facio, recentẽ hiſtoriã & memorabilẽ hoc loco placet apponere. Fuit Bleſis inſignis Magus natione Allobrox, menſe Ianuar. ann. 1577. qui nomen Comitis ſibi arrogabat, licet neq; ſeruũ neq; ancillam haberet comitẽ. Hic libellum ſupplicem (qui in priuatũ conſilium relatus eſt) exhibuit Regi, promittens ſe effecturum vt terra fructus cẽtenos ederet (cùm tñ optimus ager Galliæ non plus duodenis afferat) oblitis ſeminib. oleo ꝙ erat demonſtraturus, hac lege vt Rex ipſi decimam traderet, alteram ſibi haberet, quæ domanio Regis (vt vocant) ita accenſeretur vt nunquam alienari poſſet. Idem ſe Arithmeticã perbreui ſpatio docturũ pollicebatͬ. Ego tum illic conuentib. maximis interfui. Poſtulatũ in priuato cõſilio acceptũ ad Curias cũ literis publicis fuit tranſmiſſum, vt res promulgaretur atq; in acta referretͬ. Exemplum Laodunum attuli, & exhibui multis. Curia Pariſienſis non maioris q̃ cæteræ Curię rem totã æſtimauit. At potiùs, iudicio meo, fuit cõprehendẽdus Magus, & de eo ex iure cognoſcendũ: fuit eñ re uera Magus, vt Phiſezius cõſilij Regij Secretari⁹ vnus ex delegatis aperuit, quẽ ille rationẽ cognoſcendi chartas luſorias etiã non viſas docere voluerat: nã rogatus parietẽ verſus obuertebat ſe nebulo, & cũ

diabolo

diabolo musſitabat vt chartarum puncta exponeret. Non eſt autem omittendum iſtud, Satanam ſua compendia quæſiuiſſe ex fertilitate & abundantia quę anno M. D. LXXVIII. obtigit (nã ex toto decennio vberior annus non exſtitit) vt fidẽ in Deum fertilitatis & ſterilitatis autorem hominibus adimeret. Quo argumento etiam adducor vt credam diabolos ex præuiſis procellis & ſterilitate poſſe iiſdem artibus perſuadere Magis, procellas famemq́ per ipſos aduocari. Quapropter inquit Ouidius,

Carmina læſa Ceres ſterilem vaneſcit in herbam.
Ilicibus glandes, cantataq́ vitibus vua
Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

Dixerit quispiam, at forẽt diuites qui ludo primæ & fluxus (vt vocant) ludunt, ſi ea quæ in chartis luſoriјs latent peruiderent. Reſpondeo, quicunque ſcripſerunt & quæſtionem de Magis habuerunt, hoc indubitatum eſſe axioma tradunt, non poſſe Magos augeri vnico aureo ex artibus & agyrmatis omnib. quæ à Satana didicerunt: imò plerumque ex confeſsione ipſorum compertum eſſe in crumena gramen, cùm plenam auri & argẽti manũ à Satana accepti eò intuliſſet. Riſum quidem Magi, nec omnes tamen, commouent & ſpectatores efficiũt attonitos: vt Triſcalanus ille Magus de Curione quodam præſentibus parochis dixit, Videte iſtum hypocritam, qui fingens ſe breuiarum ferre fert chartas luſorias. Tum Curio

volens

volens ostendere vt ferret breuiarium, visus est sibi habere chartas lusorias, & quicunque aderant chartas sibi videre visi sunt, adeò vt Curio breuiarium suum abiecerit & pudibundus abiuerit. Superuenientes verò paulo pòst alij breuiarium collegerunt nudatum illa chartarum similitudine: qua ex re fuit manifestum multis in rebus Satanam illudere, nec tamen singulorum oculos præstringere. Nam qui priori actioni non interfuerant cùm præstigias Magus adstantium oculis offudisset, merum videbant breuiarium, cùm alij contrà speciem chartarum cernerent: quemadmodum etiam accidit vt viro bono timenti Dei & fidem in eum habenti Magus non posit fraudẽ in discernendis punctis facere, aut præsenti illudere. Postremò autem vt ostendamus quem exitũ sperare Magi teneantur, exitum solùm Magorũ qui vnquam exstiterũt principum oportet obseruari: vt Simonis Magi, quem elatum in aere præcipitauit Satanas, Neronis & Maxentij, qui duo summi Magi inter Cæsares ille damnatus interfecit, hic demersit sese: Iezabel Regina insignis Maga à canibus vorata est, Methotis maximus sui temporis Magus in Nouergia discerptus à populo, vt scribit Olaus: Matisconensis Comes à Satana spectante populo exportatus, Raziorum Baro crematus, vt alij quoque innumeri viui perierunt igne. Ex his itaq; statuit Satanam per se nihil magnum præstare, permittente verò Domino nocere, offendere, cędere, & homines ac pecudes eiie-

care posse: denique solam vindictam, idque in certos homines, penes ipsum esse: quemadmodum suprà de Pragmatico quodam (vt vocant) annotauimus, cuius vestigijs diabolus insistebat & ab omni quiete animum auertebat: eum disertè apud me fuisse confessum, neque scientiam rei vllius sibi à diabolo datam, neque aurei vnius accessionem factam, sed animum solùm ad vltionem inflammatum. Iam verò dicamus possint'ne Magi omnibus promiscuè, & his amplius quàm alijs afferre damnum: nam hoc argumentum, sententia mea, nondũ fuit satis illustratũ ad iustã ipsius intelligẽtiam.

An his plus quàm illis Magi nocere possint. Cap. IIII.

MVltas quidem Theologi quæstiones nectũt, sed tres ante alias extãt in Magorũ causa: Prima, cur sua arte ditari non possint Magi: Secũda, cur Principes Magis q̊s habent comites non vtantur ad cædendos & fundẽdos hostes: Tertia, cur iis nocere nequeant qui ipsos persequuntur. Primam proximè precedente capite exposuimus. Secundam quod attinet, Theologi dicunt Angelos quos Deus elegit ad regum regnorumque conseruationem conatus maleficorum abrumpere, & victorias per Deum esse, qui magnus Deus Sebaoth vel exercituum appellatur, non ob eam potestatẽ solùm qua in astra & cœlestes Angelos vtitr̃ (hos enim

enim Scriptura vocat exercitus) ſed etiam in Principum copias. Imò tantum abeſt vt Principes opera Magorum abutentes ſuperiores hoſtibus eſſe poſsint, vt illud veteres contrà pro indubitato annotauerint, Ex duobus Principibus inter ſe dimicantibus eũ cadere qui Magos adhibet, & qui diabolum de ſua ſuorumq́ dignitate conſulit, eũ cum ſuis periturum miſerè, videt enim Deus & vindicaturus eſt. Neq; dicendum vt ille interpres Pſalmi primi,

Cúmq; viri nunquam Domino ſit cura ſceleſti,

ſed ita potius ſententia mea,

Cumq; viro nunquam Domino ſit cura ſceleſto,
Impia mens, greſſúſq;, atq; improba facta peribunt.

Cui tranſlationi optimè cum Pſalmo xxxiiij. conuenit, vbi ait Pſaltes,

Clara Deus ſemper defigit lumina cœlo
In ſcelus, vt nomen tollat ab orbe mali.

Sexcenta quidẽ poſſemus exempla adducere, ſed duo in præſentia triáve ſuffecerint. A Cn. Põpeio magno ſtabant Romanum imperium, Principes & Reges quicq; potẽtiſsimi cum legionib. triginta aduerſus Cæſarianas legiones quincq; aut ſex, eò anguſtiæ adductas vt interirent fame, & mari infeſto atq; oppidis circumcluſę eſſent quando præliũ conſertũ eſt: verũtamen placuit Pompeio antè accerſi Magos, & Arcas illa Erichtho peritiſsima illius ætatis Saga (vt apud Lucanum legimus) ad ipſum adducta eſt. Funeſtum verò illius qui ſtatim obuenit exitum nemo neſcit, cùm idem ſemper

victor in Europa, Asia, Africa, & in mari præcipuè mediterraneo prius exstitisset. Ariouistus imperator Theutonum (quorum copiæ ex quadringentis fermè hominum millibus erant constitutæ, Sagas Germaniæ consuluit (nam eis semper Germania abūdauit) & à Cæsare funditus euersus est qui ridebat Sagas. Neronem, Domitianum taceo, & alios innumeros, quib. hanc ob causam exitus obuenit infelicissimus. Nequeo amplissimum seculi nostri principem silentio inuoluere, qui cùm expetiuisset modis illicitis videre castra hostium, exitumq; prælij ex Mago cognoscere, anceps à Satana oraculū reportauit, quo fretus miserè fusus est. A certo etiam homine didici, cùm paruulus eiusdē puer decūberet grauissimè, Magum de morbi euētu consultum esse: qui respōdit magistros peritiores è Germania accersendos esse vt euētus cognoscatur: nam inter diabolos & Magos alios alijs aptiores ad eā rem esse: paulo pòst aduentasse Magos, sed vtcunq; spem boni facerēt puerū tñ obijsse. Omnes deniq; qui Magis vsi sunt, nō eo minus calamitosè periuerūt. Quòd si magis eorumq; domino facultas esset omnib. nocendi promiscuè, ludibūdi profectò Reges aut cereis imaginib. aut sagittis in aera missis, aut simplice verbo, aut vento gladijs sui hostes cōficerent. Cōtrà verò oēs docti totius vetustatis experiētia vno ore tradūt nō esse penes Principē, licet ex toto terrarū orbe Magos adhibuerit, vt prīcipes exteros aut hostes suos, siue bonos siue malos, sic afficiat morte. Amplius dicam,

cam, hominib. ipsos persequentib. nocere non possunt Magi[a]. Ita Sprangerus & Niderus, qui Sagas innumeras iusserũt cõcremari, testant vno consensu Sagas nocere non posse iudicib. vel improbissimis: & interrogatas de hac re dixisse omnia quidẽ à se fuisse tentata vt Iudicib. afferrent mortẽ, sed nihil effecisse. Sunt apud me quæstiones propositæ Ioannæ Heruilleriæ, vt qui iudicio illius interfui: quarũ vi. cap. fatet illa ex quo tẽpore venit in manus Iudicũ nihil in ipsam diabolũ potuisse, neq; ad liberandũ ipsam è vinculis, neq; ad vitam ipsius cõseruandam. Sprangerus tñ & Danęus scribũt diabolum in colloquio & cõmunicatione cum Magis pergere, & consilium dare vt obmutescant corã iudice, adeoq; manus & pedes numellis eximere. Quod de Apollonio Tyanæo legeram apud Philostratũ principe Magorũ sua ætate habito, eũ Romæ in carcere spectantibus alijs captiuis cippum artubus exuisse, ac propterea mandasse Domitianũ Cæsarem vt omni ex parte raderetur (vt hodie facit Germania) & in iudicium adduceretur nudus: Sed non poteram satis videre qui Magum diabolus cippo exuere posset, nec carcere posset eximere, nisi D. Ioannes Martinus vices Præfecti Laodunensis agens confirmasset, dum quæstio de Saga S. Probæ (quæ viua ex iudicio illius concremata est) haberetur, quærenti sibi cur non euaderet, respondisse illam se è cippo quidem, at non è carcere exire posse: eodémque tempore, cũ aliorsum ipse respiceret, ipsam sibi manicas exuisse,

[a] *August. li. 10. de ciuit. Dei. Thom. in secũda secũdæ. q. 95. art. 5. & tit. de mira.*

quod nulla ars humana potuisset. Quapropter Danæus scribit in dialogo Sagam in vinculis relinqui non oportere solam, ne cum diabolo cõmunicet, aut silentij fascinũ accipiat à Satana, quo fascino permulti Magi homicidiorũ aliorumq; criminum accusati ne quid faterentur abusi sunt. Execrandi huius fascini exemplum legi excusum typis cum priuilegio: sed hoc loco non placet apponere, ne cui occasio præberi vel minima videatur hoc argumento nostro abutendi. Mirabilius verò illud, non posse Magos, quocunq; tandem dolore opprimantur, lachrymam vnicam oculis emittere: quo signo Germani Iudices, velut præsumptione certissima, mulierem Sagam esse arguunt. Nã procliues ad lachrymãdum esse mulieres nemo nescit: verumtamen Sagas cõpertum est nunquã lachrymari, vtcunq; oculos sputis conentur madefacere. Ante omnia verò mirabile est q; Sprãgerus Quæsitor annotauit, Sagã, licet captiuã, Iudicis animũ ad misericordiã posse inflectere si prior oculos potuerit in Iudicẽ defigere. Idemq; autor est nihil tantopere Sagas, de quib. ipse cognoscebat, à custodibus in carcere flagitasse, q; vt suos iudices ante cõgressum videre possent: itaq; omneis iudices qui priores visi à Sagis fuerant, quamuis iam antè plurimas longè minorum criminum affines condemnauissent, tum repentè à condemnatione earum abhorruisse. Constantissimus autem est consensus omnium, Magos administris iuris nocere non posse: quamquam lictores multi ponè adorsi attollunt

tollunt è terra Sagas, alij verò intrepidè ad intimas vsq; ipsarum specus persequunt. Arcanum Dei mirabile, & à iudicib. optimè recolendum ipsos non aduersus humanas potestates solùm, sed etiam cōtra spirituū malignorum vires à Deo protegi. Ac propterea in Lege dicit, Cùm iudicabitis ne metuatis ab vllo: nā iudiciū est Dei: & Iosaphat Rex Iudæ cōmendans Iudicib. officium suū[a], videte, ait, quid sitis facturi, & mementote à vobis exerceri iudicium, Dei. Et in Orientis partib. actores sine viatorum opera prehendentes oram vestimenti eorumquibuscum iure experturi sunt, dicere solent, adeamus iustitiam Dei. Hebræi veteres affirmabant Angelos Dei interesse iudicijs, & Franciscus Aluarezius scribit Iudices in Æthiopia insidētes subsellijs relinquere vacuas in editiore loco cathedras 12. & dicere has sedes Angelorū esse. Dixerit fortasse quispiā, captiuas Sagas in ecstasin rapi (vt antè ostēdimus) exortesq; sensus fieri posse: ego verò nō posse cōfirmo, cū suppliciū non possint effugere. Exēplum vnū adhibebo: Fuit Cazereis ad Tholosam Saga, quę benedicto pane altari oblato ad submergendū se abijt: cumq; retracta esset, benedictū panē fassa est se veneno infecisse: canibus proijcit panis, moriuntur illi. Hæc in vinculis ecstasin horas ampliùs sex passa est omnis sensus expers, deinde exsurgens clamauit se valde defessam esse, & nuntios à multis locis retulit cum certis indicijs. Cùm autē damnata illa propè esset vt iudicatum fieret, diabolum aduocauit dicens

eum

[a] Deut. 1.

eum ſpopondiſſe tam vehemẽtes futuros imbres vt non eſſet ignem expertura: ſed ea nihilo magis defenſa eſt ab ignis violentia. Itaq; non eſt cur metuant iudices à conficiendis liberè ſagarum iudicijs: prout ſunt qui fugiunt trepidi, & Magos non audent in os reſpicere. Quamquam ne decimam quidem eorum quos vellent morte afficiunt Magi: vt Niderus ſcribit Magũ quemdã in confeſsionibus dixiſſe, rogatum quidem ſe fuiſſe vt inimicũ occideret, ſed omnib. diabolicis facultatibus conſumptis Satanam dixiſſe homini iſti noceri non poſſe. Videmus itaq; ne improbos quidem à Magis offendi poſſe, niſi Deus permiſerit: ecqui igitur ei nocere poſsint.

[a] Pſal. 91.

Qui ſedet in latebris & celſi numinis vmbra?
Arx & perfugium, ſtatuit mens conſcia recti,
Et ſpes certa Deus: hoc vno freta quieſcit, &c.
Nil metues vnquam, terrores nocte ruentes
Ut frendant, ſtridant volitantes luce ſagittæ,
Lethiferum tenebris vt peſtis virus oberret,
Ut clara de luce lues mortalia tundat
Corpora, mille ruant dextris & mille ſiniſtris
Tela, nec attingent vnquam minitantia mortem, &c.
Cùm tibi perfugium Deus eſt tectumq; receptus,
Non te mica mali attinget, non vulnera tectum:
Angelicas etenim præcepit ſtare cohortes,
Sollicitáq; vijs te ſemper mente tueri.

Hebræorum Theologus Salomo, pro his vocib. *peſtis virus* & *lues*, voces קטב & דבר interpretans, voce

Deber

Deber tradit significari dæmonem qui offendit noctu: eum verò qui interdiu potest offẽdere, *Cheteb*. Verumtamen dies & noctes speculatur Satanas, æquè interdiu ac noctu offendit: licet eum Veteres omnes consentiant plus de nocte posse: quẽadmodum in Ægypto primogenita hominum pecudumq́ noctu è medio sustulit. Hoc innuit Psalmus CIIII. cùm leo & agrestes feræ dicuntur nocte ad prædã ex antris procedere, & die illucescente latebras repetere: & Zoroastes prouerbio suo, Ne exito cùm præterit carnifex. Non quòd ab affligendis electis suis abstineat Deus, affligit enim sæpenumero: sed hoc fructuosum est ipsis, vtile & honorificum, prout de Iobo diximus, nec vnquam fidem in se habentes deserit: quemadmodum dicebat Iob, vt morte me afficiat Deus, semper tamen sperabo in ipso: & Salomo in libro Sapientiæ agens de improbis qui occidũt bonos vt videãt sit ne eos seruaturus Deus, iustos ait pauculo dolore ex hoc mundo liberatos vita æterna perfrui. Hęc annotare visum est, qa Moyses Maymonis[a] afflictionem nisi ex peccato negat accidere, pœnamq́ nisi ex culpa: quam sententiam Baldad & Eliphaz in libro Iobi defenderũt, Deus improbauit iudicio & facto (qui Iobum illum quem virum rectum & integrum esse prędicauerat, affecit malis) & ipse Eliphaz in libro Iobi damnauit: q̊d probè intelligi omnino necesse est. Sunt quidem raræ afflictiões iustorum: nam quotusquisq́ est Iobo similis? quis iustus possit appellari? atq́

[a] lib.3. morenebocim.

hæ afflictiones amoris virgæ appellant. Nam etsi docet Ambrosius Deum peccata in hoc mũdo impunita nõ planè relinquere, ne quis aut Deum nõ esse aut fauere improbis putauerit, neq; omnium pœnas exigere, ne quis post hanc vitam non credat esse alteram: hæc tamen ratio Hebræis[a] non satisfacit, qui axioma istud certissimum & indubitatum esse volunt, afflictionum quę bonis accidũt vsum esse, vt probetur ipsorum constantia, felicitasq; geminet & benedictio, aut etiã vt in hoc mũdo purgentur ab ijs peccatis quæ vel sanctissimus quisque solet cõmittere, vt post hãc vitã felicitate perfecta frui possint: quod aũt voluptates improbis & diuitias interdũ largit Deus, id boni prẽmiũ esse quod in hac vita fecerint (nemo enim est tã improbus quin Deus perficiat ex ipso gloriã suã, & ipse aliquid faciat boni) vt post hanc vitã luãt pœnas meritas: atq; eo pacto & offẽsæ puniant, & benefacta recipiant mercedẽ iustã: hoc illud amplissimum sacræ Scripturæ documentũ esse, cùm dicitur Deus iustitiã, iudiciũ, & misericordiam exercere: Iustitiã, cũ verã mercedẽ tribuit bonis operibus: Iudiciũ, cùm discernit pœnã ex iusto maleficij merito: & misericordiã, cùm prẽmiũ virtute maius aut pœnã minorẽ peccato infert. Bonorũ igit afflictionem ipsis in bonũ permagnum cedere certo certius esse statuimus, improborum verò præmia in ruinam grauissimam: quod Stoici vno verbo dixerũt, nihil boni posse improbis accidere, nihil mali bonis. Interdũ eñi ad honores improbus tolli-

[a] lib. Pirke aboth.

tur ad

tur ad eum duntaxat finem, vt gloriæ Dei (quod ait Salomo) in die vindictæ seruiat. Nunc postq̃ de modis licitis ad pręuertenda & impedienda maleficia Magorum diximus, agedum videamus de modis illicitis, qui anticipandis maleficijs, aut si illata fuerint amoliendis adhibentur.

De modis illicitis, qui ad præuertenda maleficia adhibentur, morbósque & fascinationes auertendas.

CAP. V.

HÆC quæstio difficillima est omnium quæ in hanc causam afferri possunt, de qua nondum inter Theologos, Canonistas, & Iurisconsultos conuenit. Horum enim est sententia, licere maleficia superstitiosis modis depellere: sic Canonistæ sentiunt[a], nominatim verò Hostiensis, Panormitanus, Goffredus Humbertinus, & alij nonnulli etiam Theologi, vt Scotus subtilis Theologus libro quarto distinctione tricesimaquarta superstitionis esse dicens siquis statuat non esse maleficium superstitione depellendum. Cęteri verò Theologi ac pitissimi, ad idololatriã & apostasiã tradũt ptinere, si qs diabolorũ & Magorũ vtat ope ad impediẽda depellẽdáue maleficia (sic decidit hęc quęstio lib. ij. sentẽtiarũ distinct. vij. sic Aquinas in eandẽ distinctionẽ, sic Bonauentura, Petrus Albertus, & Durandus) siue maleficiũ per Magi

[a] l. corũ. de malefic. c. Raymundus de villa noua scripsit remedia cõtra maleficia.

operam tollatur maleficio, siue is qui non est Magus supersticiosis modis eximat à maleficio & illud in alterum transferat, siue expressè aut tacitè diabolus inuocetur: omnesque honestam mortem anteponendam sentiunt. Atque hæc quidem sanctissima opinio est, altera damnanda & Lege Dei vetita, vt posteà demonstrabimus. Itaque D. Basilius in Psalmum XLV. eos detestatur vehementissimè qui Satanã vel Magos adeunt, & istis præstigijs valetudinis ergò abutuntur: & Chrysostomus homil. viij. in epistolam ad Colossenses, Citiùs, inquit, mors homini Christiano subeunda, quàm vita ligaturis redimenda. Sed hæc breuiùs secant Theologi quàm sit opus, iudicio meo. Nam summa tantùm attingunt artium magicarum capita, cùm tamen omnes viæ præcludendis malis, pesti, bello, fami, morbo, calamitatibus, siue vniuersè siue ex parte coniunctæ superstitione pro illicitis habendæ sint. Superstitionem dico, quia naturales & diuini modi, quos ad præuertenda pellendaque mala nos docuit Deus, sunt fueruntque semper concessi atque laudabiles. Quoniam verò in Iobo legimus nullam esse in terris potentiam quam formidet Satanas, superstitiosum est superliminari ianuæ appendi squillam ad impediẽdum fascinum: sed res creatæ cum precibus sanctis adhiberi possunt, vt Deus qui solus est in mundo omnipotens exoretur: quemadmodum legimus Angelum hepate piscis & suffimentis vti, precibusque malignum spiritum depellere qui septem illius puellæ viros
quam

quam Thobias duxit occiderat[a]. Et quãuis salem perhorrescãt diaboli velut ęternitatis symbolũ, & Deus salẽ omnib. sacrificijs imperet adhiberi[b], vt populum fortasse auocet ne diabolis sacrificet: quicunque tamen salem circunferunt non propterea sunt exortes insidiarum Satanæ, nisi fidem in Deũ habuerint: alioqui salem ferri aut politum dactyli nucleũ (quod est apud Plinium lib. xiij. cap. iiij.) vt sine precibus impediantur aut abigantur maligni spiritus, illud est idololatriæ. Latini quæ ad amoliendum & præuertendum malum pertinent, amuleta vocant: quæ ad medicandum depellendúmque, remedia. Verùm & horum amuletorum & προβασκανίων administrum, autorem & inuentorem Satanam esse demõstremus, itémque remediorum quibus sortes & maleficia depelluntur: veteres ac Romani ipsi puerorũ collo solebãt pudendi membri speciẽ appẽdere quod appellabãt fascinũ, vt esset (prout aiebãt) præfiscine, & sortilegia auerteret, idque ex electro maximè, quod Plinius innuit lib. xxxvij. cap. iij. turpẽ omnino modũ & diabolicum animis ad libidinem inflammandis. Cúmque ab Hispanis Occidentales insulæ subigerent, compertum est Pæderastiæ imaginem, Pædiconis inquam, & Cinædi, ab Insulanis suspensam collo gestari pro amuleto, turpissimo instituto. Etenim circumfluebant gentes illæ Sodomia, turpissimis & detestandis sceleribus, magicisque artib. omnis generis: ideóque omnes ferè sunt ab Hispano profligati. Hoc diabolicum inuentum esse nemo sanus

[a] Tobiæ. 5.
[b] Leuit. 1.

infitiabitur. Alia quoque amuleta exſtant non æquè turpia quidem illa, ſed æquè illicita, vt cùm illigatę ſcripturæ chartulęq́ꝫ geſtantur ἐς περιάπτους, de quibus Auguſtinus libro de doctrina Chriſtiana, Ad hoc genus, inquit, pertinent ligaturæ execrabilium remediorum, ſiue votis ſiue quibuſuis alijs rebus ſuſpendendis & ligandis: quibus quãdo adhibetur fides, illicita eſt idololatria. Barbara Dorea (quæ decreto Curiæ ſententiam Præfecti S. Chriſtophoro ad Sanliſium confirmante cremata fuit xix. Ianuarij M. D. LXXVII.) fatebatur ſe ijs quos faſcinauerat medicinã feciſſe diſtilla columba & ęgroti ſtomacho impoſita cum his verbis, In nomine Patris, filij, & Spiritus ſancti, D. S. Antonij, & D. S. Michaelis Angeli curari poſſis ab hoc malo, & mãdauiſſe vt nouẽ dieb. miſsã in templo illius vici curarẽt celebrari. Nemo tã catholicus eſt cui hęc ratio non probetſummopere: Ego verò (licet per ſe bona verba eſſent) confirmo id blaſphemum eſſe cõtra maieſtatẽ Dei, cùm à Satana aut Mago diſcipulo Satanę fuerit traditum: pretereà officium eſſe omnium vt orationes iſtas à Satana profectas perhorreſcãt: hęc enim remedium ſe fatebatur à Satana didiciſſe, vt apparet ex quęſtionibus illius quarum exemplum miſit ad me generoſus Dominus Pipemontenſis. Similiter cùm nuptę annulus accipitur ad nodationem ſoluendam, & per eum fit illud quod horreo dicere, res illicita eſt: nã in hac re vir auerſus à Deo auxilium eſſe ſtatuit, nec dubiũ eſt quin diabolus ad

eam

eam manum porrigat. Sunt etiam qui nuptias eodem ritu repetunt quo antè celebrauerant, cùm alligati ſunt, atque hoc pacto exſoluuntur. In Germania quoque ſunt homines qui in olla ferueſaciunt lac illius vaccæ quam Saga exhauſerit, & certis vocibus (quas reticere placuit) enuntiatis ollam ictibus baculi feriunt, eodemq́ue momento dicant diabolum Sagam dorſo tot ictib. petiturum eſſe: & hoc illicitum. Sic enim mos conſilio Satanæ geritur, qui eam quę Saga non eſt hac via ad idem facinus allicit, dum rem animaduertit adeò mirabilem. De antidotis Apuleij ad ſpeciem aſini amittendam idem iudicium, recentes roſas, aniſum, aut folia laurina ex aqua fontana comedi oportere. Sprangerus ipſe in hoc errore eſt, hominem in beſtiam transformatum, ſi aqua per omni lauetur, figuram recipere. Naamanem quidem Syrum Eliſęus curans ſepties iuſsit in Iordane profluente lauari: at eum non aqua purgauit, ſed Dei gratia. Non diſsimili remedio cogrituri Germani q̃ Saga impotentem equũ & languentẽ effecerit, ad certas ędes vſque trahunt alterius equi viſcera, in non ianua ſed cella ingreſsi aut ſpecu ſubterranea, viſcera illa conſumunt igne. Tum malefica quę commiſit malum, dolorem colicum in inteſtinis ſentiens ad ędes cõtendit rectà vbi cremantur viſcera, vt prunam candentem poſtulet, & dolor illius deſinit: Quòd ſi non aperiantur fores, ędes offunduntur tenebris, tonitru perſonant horrendo, ruinámque minitantur niſi qui intus ſunt aperiant: quod Sprangerus

ſcribit

ſcribit in Germania obſeruatum, & à ſe viſum. A D. Antonio Lonanio generali Regis legato apud Ribemontēſes accepi fuiſſe Magū qui cribro Magum alterum pronuntiatis quibuſdã vocibus retexerit. Proferebantur nomina omnium qui in ſuſpicione erant, cumq́ꝫ viri illius nomen cui culpa inerat efferretur, indeſinenter mouebatur cribrū, & Magus affinis culpæ eodem aduentabat: quod vbi compertum eſt, fuit damnatus Magus. At illius quocꝫ Κοσκινομάντιος conſtituendum erat iudicium. Hæc omnia ex arte ſunt diabolica, vt quicūque iſthæc viderint miracula audacius ad peruestigandas omneis Magiæ artes prouehantur: nam Magum iam nouit Satanas eſſe ſuum, venatur alios. Memini aliquãdo mihi narrare D. Bordinū generalem procuratorem regis, cùm totum ipſius pecus in villa apud Meldenſes moreretur, fuiſſe vxori dictum beſtiam quandam occidendam eſſe quam hic non placet exponere, eamq́ꝫ pedibus ſurſumuerſus ſub limine ſtabuli ſuſpendere oportere enunciando certas voces quas hic apponi nō eſt opus: hoc facto, nullam ex pecudibus ſuis periuiſſe: Qua in re hoc lucri faciebat Satanas, quòd ſacrificium fiebat ad placandum ipſum deteſtanda idololatria. Sprangerus ait vt Sagæ templum ingreſsæ prohibeantur egredi, moris in Germania eſſe vt puerorum aliquot calcei axungia ſuilla oblinantur: hoc facto, dum in æde morantur pueri nō poſſe Sagas ſine illorum venia excedere: idémq́ꝫ certis verbis quæ hic reticebo ſcribit præſtari poſſe. Non-

ſe. Nónne verò, dixerit quiſpiam, optimum inſtitutum eſt Magos, qui pœnas luunt maleficiorum, reuelari? fateor illud quidem, etiam fures latronéſque reuelari optimum: ſed nunquam faciendum malum (inquit Paulus) vt eueniat bonum: idq́ in reb. magicis minimè omnium. Atqui hac in re duplex Satanę fit acceſsio, tum quòd Sagæ ab eorum locorum acceſsu auertunt vbi Dei verbum audituræ eſſent, tum quòd his technis inuectus ad diabolũ de rerũ occultarũ veritate conſulendũ pertrahit. Plurima antidota cuiuſmodi ſunt hæc ridiculáque amuleta in Plinio legimus,[a] vt nouas nuptas cum viris primùm congreſſuras poſtes lupino adipe ſolitas perungere, ne quid mali medicamenti inferretur. Sic libro xxxvij. ca. ix. Sapphirũ albam ſi Lunæ nomen ac ſolis ſcribatur in ijs atq́ ita ſuſpendantur è collo capillis cynocephali, reſiſtere veneficijs & adeſſe reges adituris: ſed Cynocephalos, qui nuſquam extãt, oportet inueniri: & cap. ſequente eiuſdem libri, Antipathen coctã in lacte contra effaſcinationes auxiliari, ſed eam nigram nec translucentem, in quo altera fraus eſt ineptiſsima. Antirrhinon quoque herbam[b] perunctos venuſtiores efficere, nec vllo malo medicamento lædi poſſe aut veneno qui eam in brachiali habeat: Euplea perũctos commendatioris eſſe famæ: Artemiſiam aduerſus mala medicamẽta prodeſſe: omneis fabulas certiſsimas. Sed non medio criter miratus ſum qua ſpecie Chriſtiani Cæſares legibus promulgauerint licere iſtis ſuperſtitioni

[a] lib. 28. cap. 19.

[b] lib. 25. cap. 10.

bus tempestates & morbos propellere, cùm Romani eos capitali supplicio affecerint qui furem solùm magicis artibus retexerant, dum adhuc à fide Christi alieni essent, nec fidē istis artib. haberi voluerint. Extat l. item apud Labeonē. §. si quis astrologus, de iniurijs. ff. Hoc etiā insuper addimus, nefas esse in liminibus ianuarum perquiri ad tollendum cereas imagines, semina, ossáve quæ apposuerint Magi hominib. vt putant, & pecoribus enecandis (In hoc enim incumbit Satanas vt credatur has ab ipso vires indi ceræ atque pulueribus) sed Deum solummodò adiri oportere, & pro certo haberi quod in Cantico Mosi dato dicitur, ab eo solo mortem & morbos immitti, neque malum aut afflictionem vllam nisi ab ipso obtingere. Cum itaque hoc malo Satanas abutatur & delectetur plurimū sapienter eos Sorbona damnat hæreseos qui ab istis pulueribus venire putant maleficium: & D. Hieronymus de vita S. Hilarionis agens narrat Satanam in puella dæmoniaca quam obsidebat loquutum esse, dicendo se non exiturum nisi lamina ærea quam amator puellæ subdiderat ianuæ auferretur; hoc noluisse Hilarionem facere, & precibus apud Deū puellam liberauisse. Alij per flammam transmittunt pueruloș præseruandos à malo, & traducunt igne, quam Amorrhæorum abominationem notauit Scriptura sacra: & huic persimilem stolidioribus mulierculis imperant Sagæ, vt liberos inter duas cruces gestent, sic eos beatos fore: quod nos in supplicationib. vidimus.

Opor-

Oportet igitur ad Deum solum cōfugere: ac propterea Sorbona definiuit hæresin esse planè, si quis malesicia maleficijs depulerit: idq; in determinatione facta die xix. Septembris M. CCC. XCVIII. vbi non illud dicitur, non posse Satanam & administros ipsius maleficiū maleficio pellere, sed hoc impietatis esse si quis remedia ista quæsiuerit. Nā si corporis malum Satanas curauerit, semper animæ infligit vulnus. Exemplum producam, quod Ioannes Martinus vices Præfecti Laodunensis agens mihi exposuit: non enim aliunde veritas melius cognosci potest quàm ex Iudicibus in hac causa versatis & frequentibus quæstionibus habitis certissimam adeptis exercitationem. Cùm igitur ille de Saga S. Probæ in iure cogniturus esset (hæc autem cæmentarium tanta affecerat inualetudine vt ipsius caput inter crura ferè propenderet incuruo corpore, quod malum ipse à Saga sibi suspicabatur importatū) vt consyderatus iudex, Sagæ renūtiari iussit ipsam non alia ratione posse vitæ suæ consulere q̄ si cæmētarium sanauerit. Fasciculum itaq; à filia sua domo afferri iubet, diabolum inuocat, deiecto in terram vultu carmina quædam coram omnibus mussitat, & fasciculum tradens cæmentario lauari eum in balineo præcipit & illud quod fasciculo inclusum erat in balneum indere cum his verbis, abi per diabolum, hunc ait, non alium esse reualescendi modum. His factis curatus fuit cæmentarius. Verūtamen antequàm ea inderent balneo volētes nōnulli cognoscere qd in

fasciculo esset (quod illa fieri vetuerat) tres paruulos in eo lacertos deprehēderunt: Cęmētarius verò dum in balneo esset, quasi tres grandos carpiones sentiebat in eo: cùm excessisset ex eo, quamuis peruestigarentur diligentissimè, nec carpio nec lacertas inuentus est. Saga viua fuit concremata & & permansit ἀμεταμέλητος. Hic verò manifesta est idololatria blasphemiaq́ pariter, quādo res vlla in nomine diaboli & cum inuocatione illius perficitur. Astutiores & improbiores alij, nec ita impudentes Magi, qui loquuntur sanctè & ieiunia indicunt hominibus, vt nobilis ille Nortmannus fecit anno M.D.LXXII. Aliud legimus in horto Antonij de Turquamedia, lib. iij. de Mago quodam, qui homini rustico quem videbat à cane rabido fuisse morsum dixit se esse *Salutador*, seruatorem, *pero que no perdais la vita*, vt (inquit) non amittas vitam: cumq́ ter illius nasum ad missionem vsq́ sanguinis pupugisset, illē sanatus est. Videmus vt iste impostor se seruatorē dicat, qua blasphemia fides in Deum non minus abominanda voce eripitur quàm si inuocetur Satanas. Deus autem apud Esaiam, ego sum, inquit, maximus Deus æternus im mittens vitam & mortem, sanitatem & morbum: necq́ alibi quàm in me vno est salus. Dum hęc à me conscriberent, Carolus Martinus Præfectus Laodunensis factus certior mulierem pauperē in valle (id suburbij Laodunensis nomen) fuisse à Saga vicina fascinatam, misertusq́ illius, necem interminatus est Sagæ nisi morbum vicinæ adimeret.

Metuens

Metuens illa promisit se curaturam: itaque ad pedes cubilis venit, vultum in terram demittit, manus iũgit, diabolum maximũ magna voce appellat, subinde preces renouat voces incognitas aliquot repetens, & frustum panis ægrotæ tradit, quæ eodẽ momento cœpit reualescere. Hoc facto Præfectus reuertens domum statuebat eam comprehendere, & igni quamprimùm tradere: sed illa in his partibus ex eo tempore non fuit conspecta. Quo in facto illud est euidens, diabolum æquè ab ægrota atque à saga inuocatum & adoratum esse: præstat autẽ mori millies quàm detestandum remedium corpus seruans animamque occidens experiri. Gestum quoque sagę vultum applicantis in terram animaduertimus ritum imitari prophetarum veterũ, Mosis, Iosuę, Elię, de ira Dei sedanda laborãtium. omnium autem sceleratissimę sagę & summè execrabiles in fossulas quas fecerunt capita inferũt, vt testificentur satanam à se non Deum inuocari, & clara voce aduocant satanã. Quò spectat illud Apuleij de Pamphila saga Larissana in horribileis suas coniurationes incumbente, cùm ait, Deuotionib. in scrobem procuratis. Alijs neque inuocare libet, neque diabolicis inuocationib. interesse, at non dubitant adire Magos vt valetudinem cõsequantur. Exemplum recens producemus, acceptum à Præside Vitriaci Franci honorato viro, qui ad conuentus maximos Blesis fuerat allegatus anno millesimo quingẽtesimo septuagesimoseptimo. Cùm indigeremus opera illius vt alij alios in communi

onere iuuaremus, institi acerrimè ne antè loco excederet quàm Ordines dimissi essent: respondit sibi amicum esse quemdam qui ad mortem decumberet, ab eo se accersi & hæredem institutum esse: hunc inde ab annis quinque aut sex ægrotum fuisse & membris factum: ideoque parentem admonitum in Flandria esse hominem à quo filius curari possit eò statim abiuisse: Magum parenti morbum filij quem nunquam viderat explicasse, & in Lusitaniã vsque ad Magum alterum (cuius indicauit nomen) in comitatu regio versantem ablegasse: Hoc ferentem æquo animo patrem in Lusitaniam abiuisse, vbi Magus parẽti, antequàm solùm hisceret, Amice, inquit, filius tuus breui sanabitur, abi in Galliam, inuenies Nouiodunum versus ad vigesimum milliare à domo tua quemdam M. Benedictum (sunt autem multi hoc nomine) hic filium tuum curaturus est: Miratum itaque parentem peregrinationem tantam susceptam esse vt peruestigaret procul q̊d propè aderat, sumpsisse animum, & ad M. Benedictum iuisse: hunc autem parenti dixisse, plurimum laboris consumpsisti in Flandriam Lusitaniamque proficiscens vt restituatur filius tuus, abi, iube ipsum venire ad me, ego is sum qui curabo eum: ad hæc parentem respondisse iam ex annis amplius quinque cum lecto non exiuisse, ac ne tantillum quidem mouendi facultatem inesse ei: tandem verò maxima molestia ægrotum eò fuisse perductum, & ex parte quidem fuisse subleuatum, verumtamen non diu bene habuisse.

Non

Non debet autem videri mirum ſi aliquando imperiti remedia hæc conquirunt, cùm publicè permiſſa ſint certarum legum ſpecie & deprauatis Canoniſtarum opinionibus, quæ ex diametro cum lege Dei, ſed non nouo inſtituto, pugnant. Etenim apud Suidam legimus inde à Minois temporibus homines exſtitiſſe qui verbis & ſacrificijs curabant morbos, & apud Homerum à profluuio ſanguinis Autolycum liberari verbis. Scribit etiam Hippocrates libro de morbo ſacro, multos fuiſſe planos qui ſe pollicebantur comitialem morbum curaturos poteſtate (vt inquiebant) dæmonum, infodiendo humi ſortem expiationis aut in mare immittendo, horum pleroſque nebulones eſſe: tandem itaque hæc verba ſubijcit, Sed Deus, qui ſceleratiſsima quæque purgat, noſtra eſt liberatio. Ethnici huius hominis (vt appellamus) verba placuit apponere, vt nos doceat quantopere teneamur hæc impietatis genera perhorreſcere. Eodem argumento Iacob. Sprangerus Magorum Quæſitor ſcribit Epiſcopū à ſe in Germania viſum q aduerſa vtens valetudine ex Saga vetula cognouit ſe ex maleficio ægrotare, nec aliam valetudinis recuperandæ viam eſſe quàm vt eadem Saga ſortilegio pereat quæ ſortem in ipſum coniecerat. Miratum Epiſcopum celeribus equis miſiſſe Romam ad Nicolaum V. Papam vt veniam indulgeret huius curationis adhibendæ: Papā qui Epiſcopum deamabat vnicè, indulſiſſe hac clauſula diſpenſa-

ſpenſationi adiecta, *vt ex duobus malis fugiatur maius*: Sagam diplomate allato dixiſſe, cùm Papę & Epiſcopo placeat ſe illud effecturam: Sic media nocte reſtitutum fuiſſe Epiſcopum. Sagam verò quæ eũ faſcinauerat in morbũ ex quo obijt incidiſſe. Sic à Satana videmus procuratũ vt Papa, Epiſcopus, & Saga in eodem facto homicidæ eſſent, quibus ſimul perſuaſit vt ſibi ſeruirent & obſequerentur mandatis ſuis. Interea verò Saga illa quæ vita defuncta eſt nunquam voluit reſipiſcere, ſed ad recuperandam valetudinẽ ſe indeſinenter Satanæ cõmendauit. Hic verò horrendum videre eſt & ineuitabile iudicium Dei inimicos ſuos (quod ait in Ieremia) per inimicos vlciſcentis: Magi enim plerumq; retegũt maleficia, & alij necem alijs inferũt: quandoquidem non curat Satanas quo pacto efficiat conſilia ſua, modò genus humanum perdat, conficiẽs corpus, animámue, aut vtrunq; ſimul. Huius rei exemplum accidit in Pictonũ agro anno M.D.LXXI. Carolus IX. Rex à prandio Triſcalanum (cui veniam indulſerat vt affines criminis deferret) ad ſe adduci iuſsit. Hic apud regem & frequentem procerum coronam confeſſus eſt modum quo exportantur Magi, ſaltationes, ſacrificia Satanæ oblata, nefarios concubitus cum diabolis virilem & muliebrem formam habentibus: addebat à ſingulis pulueres acceptos eſſe quibus homines, pecora, fructúſq; enecarent. Hæc illius dicta ſingulis mirãtibus Gaſpar Collignius Galliæ Amiralius (nam hic fortè intererat) dixit adoleſcentem

lescentem in Pictonum agro ante aliquot menses fuisse comprehensum, de nobilibus duobus enectis accusatum: hũc fuisse confessum vt seruus eorum fuerit, eosq́ꝫ viderit pulueribus in domos segetésque iniectis dicentes hæc verba, Maledictio in istos fructus, in domum, in regionem istam: se itaqꝫ hos pulueres nactum cepisse & in cubile iniecisse vbi duo illi nobiles recumbebant, sic vtrũque mortuum in cubili fuisse compertum, sed tumentes & atros valde. Puerum Iudices absoluerunt. Tum audiens Triscalanus istud permulta etiam narrauit eiusmodi. Credibile est autẽ si Rex (cuius alioqui corpus optima fuit compage & cõstitutione) hunc Magorum principem & alios asseclas iussisset concremari, Deum pro istis iudicijs fuisse ipsi diuturniorem vitam & beatiorem concessurum. Nam Dei verbum sibi semper constat, qui virum morte dignum absoluerit, hunc in seipsum meritam illius pœnam refundere: vt Propheta regi Achabo dixit ipsum, quia gratiam viro morte digno fecerat, moriturum. Id verò inauditum est ab omni seculo, Magis gratiam indulgeri. Factum quidem dicetur istud, vt ab illo indicarentur conscij: sed omnes nihilominus effugerũt. Verùm vt eò vnde discesserat reuertatᷓ oratio, Sprãgerus (qui Sagas innumeras adiudicauit morti, earumq́ꝫ secreta peruidit) maleficiorum scribit alia esse incurabilia, alia curari nõ aliter posse quàm si in alterum sors transmittatur: alios curare in eũ reiecta sorte qui prior iniecerit, alios ab vnico sa-

O

nare morbo, alios à plurib. alios nõ curare nisi ad miliaria 2. in ambitũ dom⁹ suę, idq; hoïes certos, alios nunq; sortẽ nisi ex illi⁹ cõsẽsu q ĩmisit eximere. Ipsi aũt ex Magis sciscitãti causam respõdisse, p ratiõe cõtractus cũ Satana initi cõuentionũq; ab ĳs expressorũ q sese mancipant fieri oĩa. Atq; hoc in Germania tã fuit frequẽs illius tẽpore (vt omnib. seculis fuerat) vt idẽ scribat dñm vici Richtig hassen in Constãtiensi agro canonẽ ab ĳs exegisse qui effascinatiõis causa Sagã vici sui accedebãt: sic cõueniebat optimè & reciproca erat obligatio inter dñm illius vici & satanã: imperitũ aũt vulgus delu debat̃ à diabolo, cũ loco deiquẽ (vt magnus ille Elias aiebat Regi Ochozię) debuerãt accedere, adirẽt diabolũ cõsulturi. Idẽ autor est multos nobiles viros nundinationẽ istã in Germania factitasse, cuius tñ reos fuisse Magos nõ existimo. Cõstat apud oẽs Rupellæ hominẽ lethali vulnere affectũ, de cuius salute Chirurgi oẽs desperabãt, Magi cuiusdã opera sic fuisse institutũ vt incederet & dieb. aliq̃t loqueret̃: nẽpe gestabat illũ Satanas ac nõ alius, vt Magis suis autoritatẽ cõpararet. Illud verò in primis admirandũ q̃ scribit Petrus Mamorius, ossa eq fracta impedimẽto esse ne tollãt̃ sortes; nec magnam habet veritatis speciẽ: nec illud similiter q̃ ait Albert. magnus lib. de animal. esse volucres ad effascinandũ vtiles: quà ratiõe homines ad Ethnicorũ auguria facilè reuocarẽt̃. Sed hoc totũ nefas esse cõfirmo, atq; hoc pacto ad idololatriã & cultũ lapidũ hoïes adduci. Certissimus. n. est sermo Dei
dicen-

dicẽtis nõ eſſe poteſtatẽ in terra q̃ virib. Satanę poſsit obſiſtere, vt eſt in Iobo[a]: q̊ ſermone Deus propterea vtit̃ vt ad ipſũ ſolũ ac nõ aliũ recurrat̃, vtq́ res creatę & remedia ab ipſo inſtituta in bonis reb. adiũctis precib. (vt fecit Tobias) ac nõ aliter occupẽt̃. Amplius dicit Aquinas[b], oĩa remedia & προφυλακτικὰς medicinas q̃ veriſimili ratiõe malũ curare, depellere, aut impedire nõ poſſunt, ꝓ illicitis habẽdas eſſe: & Auguſt. lib. x. de ciuit. Dei contra Porphyr. & Iamblich. diſſerẽs (q cœleſtes virtutes reb. elemẽtarib. conabãt̃ attrahere) oĩa remedia amuletaq́ ad uerſus diabolũ ꝓhibet p̃ter orationẽ & pœnit. & medicamẽta q̃libet in verbis, character. ligaturis, aliiſq́ reb. vanis poſita Satanę retia cõfirmat eſſe. Eãdẽ q̊q; ſentẽtiã textus ipſe canon. oſtẽdit, neq́s Scoti opiniõe aut Hoſtiẽſis fallat̃[c], cũ ait, Vana vanis cõtundere licet, aut ipſius gloſſæ *vana* interpretãtis ea q̃ nõ fuerint illicita: id. n. fieri nunq̃ poteſt. Dãnandus eſt itaq;, velut impietatis plenus, ſuperſtitioſus ille Ethnicorũ ritus, cũ ſp̃us abigerent certo legumine (q̃ indicare nõ placet) in os indito & retrorſum iacto, nudis pedib. certaq́ precũ formula nouies repetita: ſic. n. adorat̃ om̃o Satanas, ne q̃d importet mali. Id priſci latini mẽſe Maio ꝑ triduũ faciebant placandis (vt aiebant) Lemuribus ſiue Remuribus: quam inſtitutionem à cæde Remi dicebant ortam, quòd ſpiritus eo mortuo incolas loci infeſtarẽt. Hęc aũt vana eſſe atq; illicita demonſtrãt tũ ea q̃ antè diximus, tum ſeuerum illud interdictũ legis, ne per ignẽ liberi traducant̃.

[a] *Iob. 41. & c. ſi quis per ſortiarias. 23. q. 1. & 26. q. 7. ca. admoneant.*

[b] *in ſecunda ſecundæ, q. 96. artic. 2.*

[c] *can. admoneant. 26. q. 7. & d. can. ſi quis per ſortiarias. 23. q. 1.*

Moſes Maymonis, Hebræorum Theologorũ habitus præſtantiſsimus, Amorrhæos ſcribit inter alia ſolitos per flãmam recẽtes ex vtero fœtus trãſmittere[a], & credidiſſe liberos à calamitatib. plurimis vindicari: eandemq́ ſuperſtitionem nutrices adhuc obſeruantes à ſe in Ægypto viſas. Quòd ſi ab hac ſuperſtitione tãtopere abhorret Dominus, quanta deteſtatione putandum eſt ipſum ea carmina & remedia proſequi quæ aduerſus maleficia adhibentur? De hoc argumento poteſt Moſem Maymonis lector conſulere, qui plurimas ſuperſtitiones deſcribit ab Amorrhæis frequentatas vt ex veteribus libris didicerat: quæ ſuperſtitiones in lege Dei nec reticentur planè, nec minutatim explicantur, ne id doceri videretur quod ſepeliri opus eſt obliuione ſempiterna. Verumtamen exẽpla quædam afferemus, vt neq́ improbi occaſionem habeant, neq́ Iudices ſeipſos excuſandi ignorãtiæ nomine. Fertur hæc ſuperſtitio & videtur paſsim, quòd pueri imponuntur vrſis vt aduerſus pauores confirmentur, quòd arborib. alligatur ſtramen vt ſeruentur fructus, prout fit in Valeſiorũ agro: hæ pernicioſę ſuperſtitiões ſunt, quib. ſemp ineſt auerſio à Creatore, & in res creatas fides. Quãobrẽ Mahomed Aben Thaulon Sãgiach Ægypti nup cremari iuſsit crocodilũ plũbeũ portę cuiuſdã ædis in Ægypto ſubditũ, qa ſe hoc pacti incolæ à crocodilis tutos eſſe cogitabãt. Hęc de illicitis modis p quos ſortileg. occurrit: Nũc etiã videamꝰ an aliqs extet modus malignos ſpiritꝰ ab hoĩnib. obſeſsis depellẽdi.

[a] 2. Reg. 21. & 23. 2. Para. 28. & 33. lib. 3. More nebocim.

De

De ijs qui obsidentur & vim patiuntur à malignis spiritibus, & an sit modus spiritus istos depellendi. Cap. VI.

DIximus de ijs qui volũtariè tacitis aut expressis conuentionibus cum spiritib. malignis cõmunicãt: iam dicamus de obsessis hominibus qui vim ab eis patiuntur, & an sit vllus eos depellendi modus. Hic verò non disputo an sint homines q̊s maligni spiritus obsideant, quibus plenæ sunt diuinæ atq; humanæ historiæ, & Euangeliorum maximè. Sic in Actis Apostolorum capite xvi. ancilla fuisse legitur adolescentula spiritum in se habens quem Scriptura vocat ἐγγαστρίμυθον, res occultas euẽtaq; prędicentem multis, denaq; mendacia verò vni dicto connectentem (prout salutis viam à S. Petro & Paulo dixit prædicari) quæ ita lucro nõ mediocri augebat herum, diabolus verò homines ita perducebat vt se autorem mendacij de veritate cõsulerent. Monasterij in Vvestphalia narrat Sleidanus, cùm Anabaptistæ rerum potirentur, lege de communione bonorum promulgata, necessitatem singulis fuisse impositam vt conferrentur in commune bona: cumq; numos suos dissimularent & celarent multi, puellas duas exstitisse quæ reuelabant omnia. Certissimũ aũt eorum quos diabolus obsidet argumentũ est, ꝙ varijs linguis loquũtur quas nunquam didicerint. Huius generis sunt pauci in Gallia, videnť tamen. Fuit ante annũ puer

nomine Samuel annos duodecim natus in pago Vuanteleti ad Laodunum, filius nobilis viri Landarum domini, qui post menſem à matris obitu occupatus à ſpiritu, infeſtatus plurimùm, colaphisq́; cęſus eſt: etiam in corpus illius ingrediebatur ſpiritus, & ſi quis puerum volebat ſubducere, ille retrahebat violētia. Eum exorcizari pater noluit religionis quam profitetur nomine: an fuerit ab eo tempore liberatus neſcio. Annus quoq; duodecimus vel decimus tertius agitur ex quo Veruinenſis fœmina à maligno ſpiritu poſſeſſa hic Laoduni exorcizata eſt, quam hiſtoriam quia excuſis compluribus libris fuit expoſita præteribo. Iis abundant Italia atque Hiſpania, quos numellis opus eſt conſtringi: atq; hi Græcè, Latinè, & linguis alijs quas non didicerunt vnquam, nouerunt loqui, ac potiùs ſpiritus in ipſis loquit̃: nam ſi quando Veruinenſis illa linguam valde ꝓtruderet, ſpiritus diſertè loquebat̃. Mulierē dęmoniacā Melanchthon ſcribit à ſe in Saxonia viſā, neſciētē legere aut ſcribere, q̃ Gręcè tn̄ & Latinè loquebat̃, & ſęuū illud Saxonię bellū prędixit his verbis, ἔσται, ἀνάγκη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ. Narrat Fernelius in lib. de abditis rerū cauſis ſe puerū vidiſſe dęmoniacū loquētē Gręcè, cū tn̄ literas neſciret. Hippocrates libro de morbo ſacro comitialē morbū putauit eſſe: diſcrimen verò poſteri optimè annotauerūt etiā in Gręcia, cùm obſeſsi auditi ſunt varias linguas & diuinatiões proloqui, q̃d in comitialib. nō poteſt percipi. Signa eñ atq; ſymptomata vident̃ differētia:

& Magi ipsi, cũ periculũ facturi sunt, in aurem hominis affecti dicunt, Exi dæmon, quia Ephimolei tibi præcipiũt: statim dæmoniacus ruit in terram quasi λειποθυμῶν, deinde post tempus aliquod resurgens nũtios veros & ignotos è longinquo affert, atq; hoc facto à dæmone liberat̃: in morbo autem comitiali secus. Alij verò quorũ corporib. diabolus inest, sunt Magi, quos ab eo vexari nõ animaduerteris: itemq́; illi qui religiõe ducti & putantes benefacere, à dæmonibus ad tempus occupãt̃, vt fuerũt in Græcia Pythiæ, quas possidere credebat̃ deus ac ꝓptereà ἐνθουσιασμὸς dicebat̃, cũ Sibyllę aut Pythiæ, q̃ in Delphica Deliáue specu iacuerãt sic occupabant̃ & per eas diabolus (quẽ vocabãt Deũ Apollinem) responsa dabat, quo facto ab eis supersedebat Dęmon. Veri autem dæmoniaci nonnunquam certis superstitionibus liberabant̃, quarum Hippocrates in libro de morbo sacro meminit: Sed non rarò Magi (vt adhuc faciunt) dæmonas depellebãt. In primitiua Ecclesia Christiani precibus vtebantur, deinde catechumenos & energumenos coniurationibus ac exorcismis obstringebãt, licet is qui se baptismi causa sistebat matura ætate sapientia prudentiaq́; instructus esset, nec vlla maligni spiritus in eo cerneretur species: qui ritus semper fuit obseruatus & adhuc obseruatur, cùm infantes in ea religione quæ dicitur catholica baptizantur. Hic enim de ijs solùm agitur qui Magi non sunt, & à maligno spiritu obsidentur. Contrà autem ex infinitis

iudi-

iudicijs inter Magos cõuenire cõ ſtat, ſi qs ex proſeſſo. Magus & conuentione cum diabolo expreſſa obſtrictos in perpetuum ſeruituti eius renuntiet ipſum'qꝫ pœnituerit facti ſui non inuocato Domino, eum malè multari, vexari, & cædi, niſi Deus ſingulari gratia ipſum conſeruauerit. Hominem à nobis viſum fuiſſe antè meminimus quem malignus ſpiritus ita perſequebatur vbiqꝫ vt eo non poſſet liberari, dormientem ſuauiſsimè vellicãdo naſum & aureis excitabat, & ſciſcitabatr̃ numquid ab ipſo flagitare vellet. Sprangerus cõplureis Sagas à ſe condemnatas fuiſſe dicit quę ſibiipſis gratulabantur mortem, dicentes ſe à diabolo cędi niſi mores mandatis ipſius gerant, nec alia vnquam ratione quieſcere. Virum quoque nobilem ad Velerios Coteretanos fuiſſe notauimus, cui Hiſpanus miles ſpiritum malignum cum annulo vendiderat, cum'qꝫ ille nobili, prout exſpectauerat, non obſequeretur, annulum in ignem fuiſſe à nobili cõiectum, ex eo tempore à ſpiritu nobilem non requieuiſſe. Sunt etiam qui cùm fuerint Magi, Deo renuntiauerint, & cum Satana in fœdus iurauerint, technis eius cognitis contemnunt quidẽ, ſed a Satana tamen minimè infeſtantur, quia ſuos eſſe nouit eo'qꝫ contentos eſt. Sunt etiam alij qui videntur ſtulti, intempeſtiuè ridentes & exultantes, vt ille apud Philoſtratum quem Apollonius Tyanæus Magorum princeps demonſtrauit obſideri à maligno ſpiritu atque liberauit: etenim ita res habet, niſi hominis ſtultitia ex morbo naſcatur,

ſcatur, indicio eſt eum à maligno ſpiritu poſsideri. Sunt etiam qui non deſipiunt quidem, ſed ita dormientes incedunt ac ſi vigilarent: ſed hic lethargus eſt, aut aliud malum cerebri quo etiam viri ſapiẽtiſsimi nonnunq̃ opprimunt. Non treis ex iſto malo & ſine dolore laborantes vidimus, & ſe Galenus ſemel ex eo morbo fatet̃ laboraſſe cùm milliaris octauam obiret dormiens, donec in lapidem incurrens corruiſſet, eo'que caſu expergefieret. Verumtamen ſunt qui ſæpe clauſis oculis de nocte ambulant, domos, templa, celsáque & inacceſſa loca conſcendunt, quò nemo peruigil, quantũuis ſaperet, aſcẽſurus eſſet: quòd ſi de nomine ſuo vocentur, repentè concidunt. Sprangerus hominem ita corruentem à ſe viſum fuiſſe narrat Aureliјs. Fuit etiã vir hoc modo agitatus nocte, quem ſocius qui cum ipſo cubabat proſequens cùm in profluentem ire animaduerteret nõ proceſsit quidem vlterius, ſed ne ille procederet nomine appellauit: ſic ille repentè corruit dormiens & ſubmerſus eſt. Hunc prǽſumptio eſt à maligno ſpiritu fuiſſe actũ, verumtamen nõ poſſum confirmare: nam fieri poteſt vt quis audito ſuo nomine ex improuiſo excitetur eoq̃ pacto corruat: vt verò inacceſſa loca conſcendat dormiens & periculoſa præcipitia, & inoffenſo pede per ſe reuertatur, nõ eſt probabile. Vtcunque ſit, hominem obſeſſum & vexatum à maligno ſpiritu non abeſſe à ſalutis via credibile eſt, vt ſancti homines putauerunt. Itaq; Paulus priore epiſtola ad Corinthios de eo loquens

qui rem cum socru habuerat, Expedit, inquit, hominem illum tradi Satanæ, vt spiritus saluus sit in in die iudicij: quibus verbis excõmunicationem, quæ hodie quoq; est in vsu, credibile est intelligi. Restat vt modos depellendi malignos spiritus ex hominibus, bestijs, ædibusq; videamus. Assentitur enim Thomas[a] Aquinas bestiam quoq; rationis expertem cogi adiuratione posse, velut à Satana hominibus offendendis actum, ac proinde malignos spiritus abigi. Quod autem modos eijciendi dæmonas attinet, Alexander primus Papa instituit aquam benedictam, Notæ sunt coniurationes[b], Exorcizo te N, per Deum viuum, &c. tum oratio, Deus misericordiæ, &c. pòst execratio, Ergo maledicte diabole, &c. deinde oratio altera, postremò execratio (tres enim adiurationes adhibẽtur) ac tum demum quæcunq; sortes malefici ve pulueres in domo viri à dæmone obsessi deprehensi fuerint tradunt̃ igni: q̃d S. Hilarionis & Hieronymi iudicio (vt antè diximus) planè aduersat̃. Cõfessiones etiã, Sacramenta, stolas, aliaq; adijciunt plurima: etsi non sæpe maligni spiritus his omnib. procuratis & effectis exeunt. Mulieris à maligno spiritu possessæ Menilij ad Dãmartinum cõmmorantis suprà meminimus, quæ per spiritũ inde à 18. ætatis anno ligabatur, nec alio afficiebat̃ malo. Hanc Picardus Doctor & cõplures alij exorcizauerũt Lutetiæ (vt diximus) an. 1552. sed tentatum frustrà. Alios verò audiui, cùm Diabolũ vellent exorcizare, ipsos fuisse occupatos: prout in Actis Apostolorũ legi-

[a] in secunda secũdæ q. 90

[b] lib. de ceremonijs Ecclesiæ Rom.

legimus duos fuiſſe diſcipulos qui malignum ſpiritum ex humanis corporibus tentabant eĳcere dicentes hæc verba, Adiuro vos per Ieſum quē Paulus prædicat, &c. reſpondēs autē ſpiritus nequam dixit eis, Ieſum noui & Paulum ſcio: vos aūt qui eſtis? & ſtatim diabolus vtrumq; inuaſit, eo dimiſſo quem antè vexabat. Similem hiſtoriam in primo Greg. dialogo legimus, Sacerdotē quendā qui mulierem à diabolo occupatam animaduertebat, ſtolam accepiſſe & impoſuiſſe mulieri, ſtatimq́ diabolum relicta muliere in Sacerdotem irruiſſe. Ait etiā Niderus Monachū fuiſſe Colonię facetū Magum quem opinio erat malignos ſpiritus abigere. Hic rogāti diabolo quò iturus eſſet, abi, inquit, in latrinas meas: quod fecit diabolus, ſed eum nocte latrinas adeuntē ſic contudit plagis vt proximè à morte abfuerit. Interdum verò diaboli ex Magorū mādato abeunt, vt Apollonius Tyanæus dicitur eos abegiſſe, ac potiùs diaboli paruiſſe illi, vt opinionem deitatis (quam affectabat) cōciliarent ei: quo inſtituto diſcipulos tam multos adeptus eſt qui portentum iſtud anteponebant Chriſto, vt Euſebius octo libros contra Philoſtratum Apollonĳ Euangeliſtam coactus fuerit conſcribere. Idem quoque Simon Magus fecerat: nulla enim fraus tam ſubtilis eſt quam nō cōminiſcatur Satanas vt detrudat homines in idololatriā: quo non euertitr, ſed ſtabilitr potentia eius. Exēplum Bohemi Sacerdotis Sprangerus Quæſitor narrat, Dachonis nomine, q diu poſſeſſus à diabolo Rom. deductus eſt

dicebat autem ea sibi odio capitali esse quæ Satanas diligit maximè. Magdeburgi quoque fuisse sacerdotem alterũ quem Diabolus possedit annos septem, qui rogatus cur sacerdotem illum inde à tribus mensibus cœpisset agitare dixit se iam antè in corpore illius consedisse: quærenti autẽ exorcistæ vbi lateret cùm hostiam sacram Sacerdos sumeret, suberam, ait ille, linguę: cumq; inueheretur in eum exorcista dicens, cur non fugis à præsentia Creatoris tui? respondit diabolus, at dum vir bonus super pontem ambulat, quid obstat quo minus sub pontem illum transeat improbus? Hæc Sprangeri Quæsitoris verba. Queritatur etiã interdum diabolus tanquã si grauissimo dolore premeretur, dicens se huius animam aut illius esse, vt in errore homines detineantur. Historiæ hoc argumento exstãt quàmplurimę. Petrus Mamorius in Gallia narrat Confollenti ad Viennam fluuiũ historiam accidisse in Caplandi cuiusdam ædib. anno M. CCCC. LVIII. diabolum, qui animam defunctę se esse prædicabat, gemitibus, clamorib. & querimonijs omnia compleuisse, monẽtem habendas preces peregrinationesq; obeundas, & res veras plurimas reuelantem: sed dicente ei quodã, si tibi vis haberi fidem, dic Miserere mei Deus secundum, &c. respondisse hoc à se fieri non posse. Tunc ludificantibus ipsum ijs qui adstabãt fremebundum aufugisse. Idem Nicolaæ Alberiæ Veruinensi accidisse narrat D. Bartholomæus Fayus Consiliarius Parisiensis Curię, Satanã huic ad fos-

ſam patris oranti apparuiſſe tanquam è ſepulchro prodeuntem, qui miſſas plurimas celebrari, certáſque peregrinationes ſuſcipi iuſsit, nec propterea miſerā exagitare deſtitit: & quamuis ſeipſum priùs auum illius eſſe reſpondiſſet, tandem Beelzebubum eſſe confeſſus eſt. Diximus ſæpenumerò q̊d eſt in Iobo, non eſſe poteſtatem in terris à qua metuat Satanas. Itaq; pernicioſa eſt Ioſephi hiſtorici Hebræi ſententia quam anteà perſtrinximus, cùm Iudæum è ſua gēte ſcribit à ſe fuiſſe viſum, quo annulum indēte ad naſum hominis obſeſsi fugiebat diabolus illicò: ſic enim homines ad reuerentiam rerum creatarum, lapidis, annuli inflectuntur. Neque tamen ait adamantem in annulo fuiſſe, etſi fuerunt in hac ſententia quidam tantas eſſe adamanti vires & vana ſomnia & malignos ſpiritus amoliatur (quod obſcuras quidam poeta dixit,

Et noctis lemures, & ſomnia vana repellit)

ſed non definiūt quódnam ſit illud adamantis genus. Sunt enim ſex [a] illius genera diuerſa maximè, in quibus numeratur ſextus adamas Arabicus aceruis magnis compertus in Pyrenæis montibus, ſic tritus viatorum pedibus vt centum pōdo in loco tribus ſolùm aureis venale habeatur. Hic à natura tam bellè formatus & expolitus eſt vt omnia opificum mangonia & omneis artes dignitate ſuperet, ſex angulis æqualibus, duabus extremitatibus acuminatis, figura cònoîde, multis etiā colore variantibus. Apud veteres credebatur gladiorum aciem à diabolis timeri vehementiſsimè: Pla-

[a] Plin lib. 37. cap. 4.

to enim & cũplures Academici ſpiritus poſſe diu in ædibus habitare. Memini anno M. D. L V I I. malignum ſpiritum cum fulmine irruentem Tholoſæ in [illegible] ædes Puldeci nomine Salino adiacentes, vibrare lapides per ſingulas parietes cubiculi, vnde tam magnus lapidũ aceruus collectus eſt vt domina ædium ingens ſcrinnium quod obſerabat claue lapidibus plenum habuerit: & quãuis ianuis feneſtriſq; obditis, nihilominus tamen ſpiritũ ſine cuiuſquam damno alios lapides apportare. Quid rei eſſet inuiſit Latomius tum Præfect quartus: ſed ille ſpiritus decuſsit pileum eius lapide, & in fugã vertit præcipitem. Iamq; dies ſextus agebat̃, cùm D. Ioannes Morquæus Præſidialis Iudicis Conſiliarius monuit me vt miraculum iſtud inuiſerem, vbi duabus tribúſve horis conſumptis non percepi quidquam. Me autem ingrediẽte dixerat quidam, Deus ſit in his ædib. deinde cognita hiſtoria indixit domino ædium vt ſeriò ex animo oraret Deũ, & gladium in cubiculi totius ambitum agitaret: fecit, poſtero die mulier dixit nihil à ſe ex eo tẽpore fuiſſe auditum, & dies ſeptem ſine quiete vlla tranſegiſſe. Horum ſpirituum λιθοβόλων plenæ ſunt veteres hiſtoriæ: qualem Gulielmus Parienſis ſcribit fuiſſe Pictauij in parochia S. Pauli an. M. C C C C. X L V I I. qui cyathos & vitreamina frangebat iniectis lapidibus, offendebat neminem. Dicitur præterea malignos ſpiritus, cùm eijciuntur, in certum aliquem locum ablegandos eſſe. Sic Chriſtus in Euangelio dicitur ad porcorum greges diabolos tranſmi-

transmisisse, & in Tobia Angelus abactum malignum spiritũ vinxit in superiore Ægypto: ex quibus videtur Deus non potestatem modò, sed etiã loca circũscripsisse quibus maligni spiritus includuntur. Scribit in dialogo Cæsarius Coloniensis Sacerdotis filiam ab Incubo spiritu maligno agitatam ex phrenesi laborasse: monitum autem patrẽ illius effecisse vt filia trans Rhenũ deportata migraret: sic diabolum à filia discesisse, verùm parentem adeò contudisse vt post triduum vitam amitteret. Illud quoque legimus, malignos spiritus frequentiores esse in pagis quàm in oppidis, & in desertis & aquosis locis quàm in pagis, vt in Iobo est XLI. capite: Quapropter maligni spiritus de nocte flammantes (stultos ignes appellant nostri) secundum aquas spectantur plurimùm & ad submersionem homines prouocant. Ac isti quidẽ spiritus vt propulsent, credo res creatas cum timore & verbo Dei coniunctas posse cõducere, sed nihil planè sine timore Dei efficere. Exẽplo sit Musica, quę ante alia plurimũ contra spiritus malignos potest, vt à Saule infestando scribitur malignus spiritus destitisse cùm Dauid pulsaret fides. Erat quidem tunc temporis Spiritus sanctus in Dauide, verumtamen Saulis cruciatus pulsatis demum fidibus desinebat: siue eo quòd Musica res diuina quædam est, diabolus verò nihil tantopere q̃ discordias diligit, siue q harmonia cõspirans cũ anima effugiẽtẽ rationẽ ad sua principia reuocat: prout annotabãt veteres à Musica interuentu animæ

sic cu-

ſic curari corpus, vt inteructu corporis curaẽ medi-camentis anima. Sic in Germania quoddam hominum furioſum genus inſtrumentis ſolùm muſicis curaẽ, cũ modulos ſuos Muſicus choreę furioſum accõmodat, & paulatim efficit vt furioſus ſeſe pro cantione Muſici leniter temperet: ſic tandẽ quiete allata ſanatur furioſus: hunc S. Viti morbo Germani dicũt laborare. Prophetam quoq; Michęam legimus ab Achabo Rege Samarię accerſitum antequàm prælij exitum prædiceret iuſsiſſe coram Rege vt inſtrumentum muſicum pulſaretur, eoq; pacto occupatum à Dei ſpiritu prophetaſſe: Samuel item cõſecrato Saule, abi illuc, inquit, vbi inuenies Prophetarum turbam deſcendentium de monte qui pulſant inſtrumenta, tum Spiritus Dei inceſſet te: itaq; ſimulatq; ad Prophetas ludẽtes inſtrumẽtis acceſsit Saul, irruit in eum Dei ſpiritus, quo ſe mutari ſenſit. Etſi credibile eſt Spiritum illum Dei quo plena erat Prophetarum turba non Saulem modò igne diuino inflammaſſe, ſed etiam omni ex parte malignos ſpiritus depuliſſe. Itaque dum Saul à Deo & Angelo ipſius relictus, & occupatus à maligno ſpiritu Dauidis necem quæreret, ſicarios quidem bis in comitatum Samuelis miſit qui illum interficerent: ſed vt primùm acceſſerant, occupati à ſpiritu Dei benedicebant & laudabant Deum qui Dauidem occiſuri venerant: quod Saul audiens aduenit ipſe, & in alium repentè conuerſus prophetauit & laudauit Deum. Non Hebræi priſci docuerunt, certiſsimamq; ἀπόδειξιν & indubi

tatam

tatam eſſe ſtatuerunt, nihil tantopere Deo acceptũ eſſe quàm laudes ipſius integro animo atq; hilari decantatas, quod ait Pſaltes [a], [a] Pſal. 33.

Recti labra decet ſummum laudare parentem:

nec exſtare quicquã abigẽdis ſpiritibus malignis tam aptum, aut potens cogendis: quod tamen nõ res creatę, ſed laus Creatoris efficit. Qui ergo dixerit quiſpiam, Apollonius Tyaneus Magus ille potuit Dæmonas eiicere? quomodo nunc etiam Magi momento poſſunt malignos ſpiritus depellere? Reſpondeo quod anno M. CCC. XCVIII. Sorbona definiuit, Hęretici ſunt qui putant dęmones maleficijs cogi poſſe, qui ſe cogi fingunt. Cùm itaque à Magis cernimus ſpiritus malignos extrudi, neq; extrudunt ipſi neque exire cogunt, ſed colludunt inter ſe: vt apud Leonem Africanum legimus à Magis (quos illi vocant Muhazimim) poſt ductos aliquot circulos & characteras in fronte dęmoniaci interrogatumq; dæmonem, dari mandatum ei vt exeat, & ſtatim exire illum (quod item ſcribit Sprangerus de Germaniæ ſortilegis) quo facto Satanas ꝗ nihil niſi corpus tenebat antè violentia, in tranquillam animæ poſſeſsionem mittit. Item ſi quandò ſuperſtitioſi ritus idololatriaq; adhibentur, malignus ſpiritus abſcedit & cogi ſe fingit, vt imperitos protrudat in conſtantem & obfirmatam idololatriam. In Germania ſiquis dæmoniacus aut ſortibus affectus ſuſpicetur per Sagam aliquam malignum ſpiritum ſibi maleficiúmue importatum, Iudices ipſáq; Imperij Camera coram

homine affecto hæc verba à Saga pronuntiari iubent. Benedico tibi in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti in tuis bonis sanguine & armento: & momento affecti homines restituuntur valetudini. At hoc si vir Germaniæ optimus eadem verba pronuntiauerit non effecturus est: vnde eruitur inter diabolum & Magum optimè conuenire, qua lege olim Magi è corporibus hominum diabolos leguntur exegisse dum Hippocrates viueret, vt idem in libro de morbo sacro testis est. Dæmoniaci autem inueniuntur quàm plurimi in Hispania, Italia, & Germania maximè, qui decem aut viginti annos sic à dæmonibus possidentur vt arceri nequeant. Sic Amsterodami pueri dęmoniaci triginta anno M.D.LVI, comperti sunt, à quibus nullo exorcismo dæmones potuere propulsari: id autem sortibus & maleficijs contigisse iudiciū fuit, quia ferramenta, vitrea fragmenta, capillos, acus, pannos, & similia excernebant, quæ solent ex sortilegijs homines affecti eijcere. Puellas dæmoniacas & mulieres lxxx. antè diximus Romæ à Benedictino monacho, quem Cardinalis Gondius Parisiensis Episcopus eò abduxerat, exorcizatus fuisse anno M.D.LIII. sed nihil opera illius totis sex mensibus fuisse confectum. Huic percontanti à Satana cur miseras istas puellas occupasset, respōdit dit se fuisse à Iudęis missum indignè ferentibus ꝙ istę quarum pars maxima ad Iudęam gentem pertinebat fuerint baptizatæ: quod à Satana credebatur dici, qa Theatinū Papā cogitabat ꝓcuraturum

Iudæo-

Iudæorum necem quibus erat infensissimus: sed Iesuita quidam coram Papa defendit non esse penes homines facultatem istam, ac ne penes Satanã quidem: hoc posse fieri si his aut illis Deus permiserit, consilium autem Dei à peruestigantibus non posse comprehendi. Quamquam non puto fuisse Satanam à Iudæis missum, qui homines potius religione fuisset possessurus, quàm eos qui participato baptismo legi illorum renuntiãt. In Kendorpiẽsi autem monasterio ad Marchiam Germaniæ, vbi monialeis maligni spiritus anno M.D.LII. mirificis tormentis cruciarunt, interrogati Magi & moniales Sagæ responderunt fuisse istud ab Elisabetha Kama coqua monasterij procuratum, quæ Sagam se agnouit esse, Satanam rogauisse, & sortilegia ad hanc rem exercuisse. Hæc viua cum matre incendio perijt. Efferebantur autem dæmoniacæ in aerem vnoquoque die, interdum horis singulis, & sine dolore in terram recidebant, tum planta pedum titillatæ sine intermisione ridebant: aliquando etiam inter se percutiebant ictibus. Quod si quis vir bonus aderat orationem habens serióue de Deo proloquens, vexãbatur illæ: sin horas Latinè legerent aut ritus suos pronuntiarent, aut de ludis & ineptijs sermo haberetur, dolore carebant aut leuabantur plurimùm: omnes halitu erant fœtidissimo. Eodem tempore in propinquis oppidis & pagis dæmoniaci complures fuerunt deprehensi: qua ex causa plurimæ Sagæ comprehẽsę & supplicio vltimo affectæ sunt. Similiter

in monasterio Nazareth Coloniensis diœcesis opera adolescentis cuiusdam Sagæ Gertrudis nomine (quam singulis noctibus dæmon iniuerat ex quo nata fuerat annos xij) moniales omnes à spiritibus malignis fuerunt obsessæ. Apud Fernelium in libro de abditis rerũ causis legimus ipsum ad inuisendum quemdam nobilem adolescentem dæmoniacum fuisse ductum qui literarum expers Græcè loquebat̃ tamen: hunc dixisse patri vt torquem ordinis equestris collo eximeret: rogatum autem spiritum quisnam esset, respondisse per hominem (cuius nomen nolebat exponere) fuisse factum vt in corpus veniret pueri. Hunc hominẽ fuisse studiosissimum Satanæ clientem est verisimile: quamuis nec Satanæ nec Magis omnib. hæc potestas insit aduersum homines, nisi prout Deus permiserit: vt nuper in Flandria res admirabilis cõtigit quæ ab eo tempore toti Christiano orbi innotuit. Antonio Suqueto Eqti ordinis Vellerei Cõsiliario in priuato consilio Brabantię filius erat nothus, qui antequàm vxorem duceret familiaritatẽ cum altera quæ Saga credebat̃ esse coluerat. Hæc puellæ nobili quæ amatori nupsit inuidens, ita cũ Satana egit vt mulier iuuenis incesseretur à maligno spiritu, vexaret̃ in maxima frequẽtia & quamuis obnitentibus viris in altum attolleret̃ & huc illuc proijcererur. Instante partu dum accerseretur obstetrix, Saga quam metuebat oderatq; mulier grauissimè ingreditur, mulier defecta animo & soporata corruit, fœtumq; paulo pòst eiectum sentit.

Disce-

Discedit Saga, accedit õbstetrix, puerperam solã offendit, partus nunquam ex eo tempore visus est. Creditum est vulgo Satanam in corpus fœminæ ab inuidẽte Saga immissum esse: verùm hoc nõ aliter quàm secreto Dei iudicio affectum est. Persimilis huic historia dicitur in Lotharingia fuisse gesta, de muliere quam Satanas ad fœtum habendũ extulit: sed patrem affirmatur fuisse Magum, & Satanę vouisse fœtum. Nonnũquam verò bruta mulierum cupido efficit vt dæmon esse videatur qui in turpes actiones incumbit: quemadmodum in diœcesi Coloniensi anno M. D. LXVI. canis qui dæmon esse dicebatur, in monasterio fuit deprehensus qui monialium vestes attollebat vt abuteteretur ipsis. Hic naturalis fuit (opinor) canis, nõ autem dæmon. Comperta est Tholosæ mulier sic abuti cane, cui vim palàm canis afferre voluit: hęc rem confessa igni fuit tradita. Alia eiusdem criminis euicta anno M. D. XL. in vincula Lutetiã abducta est. Videtur autem in Lege Deo non fuisse satis vt istud propter abominandum malum, indicta nece caueretur, nisi etiam eodem in capite mercedem meretricis offerri Deo & pretiũ canis prohiberet. Illud etiam potest fieri vt Satanas mittatur à Deo, prout omnes pœnas constat ab eo siue ordinarijs modis siue præter modos ad vlciscendum hoc turpe facinus proficisci. Sic in Monasterio montis Hessi in Germania erant moniales dæmoniacæ, & super earum cubilia videbant̃ canes tentantes impudicè eas quæ in suspicione erant i-

ſtius ſceleris & mutum (vt vocant) peccatum cõ miſerant. Cuius rei lectorem placuit commonefacere, vt caueant omnes ne qua vis voluntati puellarum quæ à caſtitatis voto alienæ fuerint afferãt. Exorciſmos autem à multis adhiberi mirum, quibus nunquam ſancti Prophetæ vſi ſunt. Etenim horruiſſent illi Satanam interrogare, aut de re vlla conſulere, aut imperata illius facere, ſed præſentes ſancti viri ad Dei vnius laudem malignos ſpiritus propulſabant. Itaq; in priſca Eccleſia dæmoniaci in cœtum adducebantur, & populus totus orabat Deum, vt apud Chryſoſtomũ[a], Clementem[b] (qui orationem tradit elegantiſsimam) & Theodorũ anagnoſtem legimus[c]. Perſarum Regem in priſca Eccleſia imperauiſſe legimus vt abigerẽtur dæmones, & precibus in Eccleſia habitis dęmonas fugatos eſſe. Apameenſem Epiſcopum in Theodoreto[d] legimus vultu in terram demiſſo Deum interpellaſſe precib. & Dęmonẽ ex æde Iouis eieciſſe. Ac propterea diſertè Lex Dei imperat deleri templa vbi Gentiles dijs ſuis ſupplicabant, ne vllo pacto in eis pollueretur, contaminaretur, aut inuocaretur Dei nomen[e]. Auguſtinus[f] quoque & Sozomenus[g] ſcribũt nihil aliud Dæmonibus pellendis olim fuiſſe vſurpatũ quàm preces corã Deo, nullũ familiare colloquiũ, nullas facetias, nullus interrogationes Satanæ fuiſſe ꝓpoſitas: prout in Germania quibuſdã accidit, quorũ alij Satanæ verbis habuerunt fidem, alij mandatis paruerunt damnanda impietate & deteſtabili. S. Dionyſius in Hierarchia

[a] Lib. de incõprehẽſib. Dei natiuitate
[b] Lib. 8. ca. 32.
[c] Lib. 2.
[d] Lib. 5.
[e] Deut. 12.
[f] Lib. 22. de ciuit. Dei.
[g] Lib. 6. ca. 28.

rarchia, & Theo. de ſacra Synaxi, teſtantur dæmoniacis hoſtiam nunquam fuiſſe datam. Hieronymus in vita S. Hilarionis ſcribit iuuenem Magum qui puellę animum non potuerat pellicere, laminã ęream ianuæ ſubdidiſſe inſculptis in ea quibuſdã notis, itaq; paulo pòſt obſeſſam à dæmone puellam furore agere cœpiſſe & loqui, dæmonem dixiſſe à puellæ corpore ſe non exiturum donec lamina adempta eſſet: Hilarionem verò vetuiſſe vt adimeret, & ſolis precibus ſine hoſtia, adiuratiõe, aut quæſtione vlla Diabolis propoſita (nam à rebus iſtis abhorrebat) puellam eo liberauiſſe. Ioannes Vierius [a] narrat puellam dæmoniacam à ſe in Germania viſam, & roganti exorciſtæ Satanam reſpondiſſe fore opus vt puella Marcodurum Germaniæ oppidum religionis ergò petat terno quoque paſſu in genua procidens, & miſſam in altari S. Annæ celebrari curet, ſic futurum vt puella liberetur: adeóque ſignum liberationis ſub finem Miſſæ venturum prędixiſſe. Hoc facto ſub finem Miſſę puella & Sacrificus albam quandam viderunt imaginem, & illa dæmone ſoluta eſt. Similiter in Loenenſi pago Iuliacenſis Comitatus anno M. D. LIX. die XVII. Decembris Dęmonem, à quo obſidebatur puella quędam, rogare auſus eſt Curio an bona eſſet Miſſa, & quare ſimulac datum fuerat ſignum puellam repentè ad miſſam cogeret, Satanas reſpondit ſibi conſilium de hac re capiendum eſſe: Ita reuocabat ille in dubium religionis ſuę fundamẽtum, cuius Satanam conſti-

[a] lib. 5. ca. 14.

constituebat iudicem. De his quæstionibus ait Pylocrates [a], Mali dæmones faciunt sponte quod inuiti videntur facere, & simulant se coactos vi exorcismorum quos fingunt in nomine Trinitatis, eósque tradunt hominibus, donec eos crimine sacrilegij & pœna damnationis inuoluant. Extat exemplum aliud Philippi Vvosolichij Coloniensis religiosi in Kuectana Abbatia, obsessi à Dæmone anno M. D. L. qui dæmon interroganti respondit se Matthiæ Durensis Abbatis præcedentis animam esse: eum pictori, qui Mariæ virginis tam accuratam pinxerat imaginem, non soluisse mercedem, monachum verò liberationem consequi non posse nisi religiosam profectionem Treuiros & Aquisgranum versus obiuerit: dictum factum, religiosus morem gerens liberatus est. Hæc historia Coloniæ typis excusa est. D. Bartholomæus Fayus libellorum supplicum in Parlamento Præses scribit cum Nicolaa Alberia Veruinēsis ad aui sui sepulchrum haberet preces, emersisse è terra hominem inuolutum linteo, qui mulieri dixit se auum ipsius esse, atque vt à pœnis Purgatorij liber esset Missas cani plurimas, & profectionem in ædē virginis Mariæ à Lætitia dictæ suscipi oportere, tum seipsum retegens auus esse visus est: hunc ingentem missarum numerū procurauisse, cùm desinebatur ab earum celebratione mulierem exagitatā fuisse grauissimè, sed eū dixisse tandē se Beelzebubum esse. Sed hæc historia cùm per totā Galliam innotuerit, nihil dicam ampliùs. Ecce autem recen-

[a] lib. 2. cap. 24.

recentiorem aliam, notam Parisiensibus necdum mandatam typis, quæ Lutetiæ ad insigne equi rubri in vico S. Honorati accidit. Quidam metaxarius neptim suam quã esse videbat orphanam ad se receperat: hæc cùm propter Geruasij ad sepulchrum patris haberet preces, Satanas se illi soli pro ceri hominis & atri figura obtulit, eamq; prehendens manu dixit, Amica ne timeto, pater tuus & mater bono loco sunt, verùm Missæ aliquot dicendæ sunt, eundum peregrinatione suscepta ad nostram dominã virtutũ, sic in Paradisum rectà ituri sunt: scilicet humanæ salutis studiosus est Satanas. Roganti puellæ quis esset respõdit se Satanã esse, & ne consternaret̃ monuit. Puella imperatũ fecit: quo facto eã iussit Satanas peregrinationẽ Cõpostellas ad S. Iacob. suscipere, cui illa, nõ possum ait, tam longinquũ iter cõficere. Ex eo tempore non desiuit Satanas importunè vrgere illã, & vacantẽ operi cũ sola esset familiariter cõpellauit dicẽdo, q̃ crudelis es? nollet ista ꝓpter me forfices in sinum indere: quod illa cũ effecisset vt ei satisfaceret atq; ab eius importunitate expediret sese, rogabat ille vt sibi aliqd daret, ꝓuectusq; tandẽ eò est vt de capillis peteret illius, illa crinẽ rogãti dedit. Nonnũquam etiã tentauit ꝑsuadere vt illa se in aquã daret præcipitẽ, nonnunq; etiã vt se strangularet, & ipse indita in collũ reste eã fuit strangulaturus nisi exclamasset: etsi auũculus aliquãdo volẽs illã defendere verberib. ita exceptus est, vt dies amplius xv. ægrotus decubuerit. Semel etiã tentauit Satanas cũ ea

concumbere & vim afferre illius pudicitiæ, illa verò fortiter obsistēs ita fuit affecta plagis vt sanguis ex illius corpore manauerit. Inter eos qui viderūt puellā, quidā Episcopi Valētini Secretarius nomine Choinius puellę dixit modū pellēdo dæmonio esse aptissimū ne qd respōdeat ad dicta illius, quāuis Deū orari præciperet: q̃d nunq̄ nisi blasphemans facit, aut ludificans nomen illius creatis reb. coaptatū. Vidēs itaq̄ Satanas nihil à puella sibi respōderi causáue sua fieri, prehēsam prostrauit in terrā: ab eo tēpore nō est puellæ oblatū visū. Huic D. Amiotus Altissiodorēsis Episcopus & Curio parochię in qua puella habitabat mederi nequiuerant. Hoc remediū mihi probat̃ valde: nā Satanas (vt habet̃ articulo xij. determinatiōis Sorbonę cōtra Magos factę an. M. CCC. XCVIII.) ieiunia, preces, & orationes imperat, etiámq̄ hostia abutitur vt imperitos decipiat. Historiā Petri Mamorij antè notauimus ex lib. de Sortilegis quē ante cxx. annos in lucē edidit, Satanā in domo cuiusdā Caplāti an. M. CCCC. LVIII. Cōfollemi ad Viennā dixisse animā defūcti se esse, ingemuisse tanq̄ si dolores maximos perferret, monuisse vt missę quàmplurimæ canerent̃, peregrinationesq̄ obirentur, & non paucas res occultas vt erant reuelasse: Cùm autem ei dixisset quispiam, si tibi vis haberi fidem, dic Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam, renuisse illum, & fremebundum indigneq̄ ferentem sibi hac ratione illudi aufugisse.

IOAN-

IOANNIS BODINI DAEMONOMANIAE MAGORVM

Liber quartus.

De quæstione aduersus Magos. Cap. I

Hactenus de modis abigendorum spirituum malignorum diximus: sed frustrà, si Magi reuocent cùm eos expuleris. Semper enim obseruat Satanas, vt vocatus veniat, & non vocatus accurrit sæpenumerò. Suaues igitur modos medicinasq; faciles exposuimius, nempe vt populus instituatur in Lege Dei, & ad cultũ ipsius perducatur. Quòd si neque improbi his rebus contineri in timore Dei, neq; Sagę à detestabili vitæ instituto reuocari possunt, tum cauteria oportet adhiberi candentesq; laminas, & putrefactas partes resecari. Etsi reuera quocũq; tandem animaduersionis genere torreantur ad ignem lentum & crementur Magi, plurimum tamẽ abest hæc pœna ab illius pœnæ grauitate quam in hoc mũdo ipsis importat Satanas, vt pœnas æternas taceamus quæ ipsis comparatæ sunt. Ignis eñ ne dimidium qui-

dem horæ, nedum horam perdurat quin absumãtur Magi: sed ex omnibus maleficijs quibus pœnæ contrahuntur, vt sunt auaritia, inuidia, ebrietas, adulterium, & si qua sunt eiusmodi, sola Magia virum suum vlciscitur crudelissimè & diutissimè, corpus & animam conficiens pœnis. Quod enim Mediolanensis quidam inimicum vlturus quem in manu habebat fecit (hic pugione faucib. admoto se iugulaturum esse minatus eum nisi renuntiaret Deo, ad renuntiandum compulit, nec semel fecisse contentus renuntiare iussit ex animo idemq́ sæpius repetere: quo facto eum, iugulauit dicens, Ecce vt de corpore animoq́ vindictam sumimus) id igitur facit diabolus subditis. Magos docuimus nec opes suis artibus, nec voluptates, nec honorẽ, nec scientiam adipisci, sed modos solùm faciẽdi res turpes nefariasq́ ad quas eos Satanas perducit, inuenire: Atq; hanc illam mercedem esse quam reportant in hoc mundo, quod Diabolus cogit eos vt Deo renuntient, se adorent, & posteriora sibi figura hirci aut turpis alterius animalis osculentur, & q quietis loco mancipia sua exportat noctu ad ea scelera perpetranda q̃ antè explicauimus. Quãobrem quod supplicium capitale in Magos decernitur, non eo fit quòd res grauiores in supplicijs perferre posśint quàm priùs tulerint, sed vt ira Dei impendens toti populo sedetur, tum etiam vt sanentur affecti resipiscentia, aut saltem si noluerint pœnitere vt numerus eorum minuatur, improbi consternentur, & electi conseruentur. Itaq; ad sa-

ad ſalutem pertinet totius Reipub. vt diligentia maxima peruеſtigentur & ſummo iure puniantur Magi: alioqui periculũ eſt vt Magiſtratus & Magi à populo lapidibus obruantur: Sic Haguenonę ad Laodunum noſtrum, cùm Sagę duæ ante annũ ex iure mortem promeritæ, fuiſſent damnatę vnà vt cæderetur flagris, altera vt inter flagellandum aſsiſteret, populus ꝓhenſas Sagas magiſtratu eiecto lapidauit. Alia famoſa Saga Verignÿ habitãs (quę poſtremo Aprili vita defuncta eſt) obſtetrix, cùm ſortilegiorum aliquot accuſata fuiſſet, fuit abſoluta: ſed poſteà tam atrociter vindicauit factum, vt innumeros homines pecoráque nece affecerit, prout ex incolis audiuimus. Equidem ſæpe miratus ſum cur à multis Principibus quæſtiones inſtitutæ & iudices extra ordinem dati delegatiq́ fuerint in fures, quæſtores ærarios, fœneratores, & viarum obſeſſores, per quos tamen turpiſsima & ſummè horrendæ impiaq́ Magorum facta manſerunt impunita. Hoc quidem iam olim compertũ eſt, fuiſſe Principum alios magos, alios abutentes Magis, per quos ex honorum faſtigio ſemper in barathrum calamitatum & ærumnarum omnium dati fuere præcipites. Nam ſi Magos de victoria conſulunt, Deus facit vt victi abeant: ſi indicari à Satana ſucceſſorem petunt, hoſtib. ſucceſsionem largitur Deus: ſi Magos rogent an ſint reuelaturi à morbis ſuis, Deus ipſos enecat, vt infinitis hiſtoriarum exemplis oſtendimus. Sic Deus animaduertit in Magos Principes, in quos nihil magiſtra

tus possunt. Aliquando etiam autor est Dominus vt in Magos Principes rebellent subditi: plerunque punit ipsorum Magorum opera, eo quòd Satanas sacra sua opertanea de nocte exercet cum Magis, quorum signa in abdito latent, quorum facta digito monstrari nequeunt oculis'ue cerni, de quibus ardua est quæstio & probatio difficilis: hæc autem res inprimis Iudices impedit quominus sententiam ferant, aut homines esse euictos putẽt tam horrendi sceleris quod maleficia omnia (quęcunque tandem excogitari posint) comitantur, vt suprà demonstrauimus. In causis igitur huiusmodi, cùm tam execranda crimina sic fiunt abditè, vt per viros bonos nequeant retegi, per conscios & reos eiusdem criminis maleficos opus est reuelari, vt fit latronibus: & vnicus ad innumeros accusandos est satis. Demonstrauit modò illud factum Caroli ix. Regis, cùm Triscalanus conuictus ea fecisse quæ humana facultas non potest, nec speciosam vllam rerum à se gestarum rationem valens afferre, omnia ope Satanę fieri confessus est, veniamque sibi à rege dare postulauit, plurimos se indicaturũ pollicens. Rex ea lege indulsit postulanti veniam, vt conscios deferret affinesque eiusdem criminis: fecit, multorumque nomina & cognomina quos nouerat protulit: quos autem in cœtibus visos de facie solùm cognouerat, eos vt agnosceret, iubebat se in publicos conuentus duci, humerumque aut aliã corporis partem in ijs qui Magicam coluerant curabat inspici, vt deprehẽderetur signum: eos verò ex medio

ex medio oculorũ interuallo noscebat quib. signũ deerat, & quib. Diabolus tanꝗ fidelissimis subditis summopere cõfidebat. Verumtamẽ istorũ hominũ persecutio delatioq́ statim suppressa est siue fauore & cõcussione, siue insano studio tegẽdi certos homines affines istius criminis de quibus nulla forte vnquam fuisset orta suspicio, siue propter immanem istorum numerũ: & effugit index. Non secus etiã accidit, cùm cæcus ille è trecentorũ æde & alij criminis eiusdem rei fuerunt suspensi Lutetiæ, & rei centum quinquaginta fermè delati sunt: sed qui ex eis vitã laqueo finiuerunt hostiã sacratam ad suas sortes conuicti sunt nõ raro adhibuisse. Ex eo tempore paulatim cœptũ est ad rem hanc attẽdi: maximè verò ab obitu Caroli ix. Regis nõ ita hæserunt in difficultatib. Iudices, vt eo regnãte fecerant, quas difficultates Henrico ij. regnãte nõ fuisse auditas cõstat: qua de re D. Bartholomæus Fayus Præses libellorũ supplicũ in operibus suis expostulat. Multæ sunt aũt de Magis cognoscẽdi viæ, vt pœnas luãt, siue per ordinarios iudices, siue per Commissarios (vt vocant) extra ordinem datos. Et em̃ præter Iudices ordinarios vnũ duósue minimũ extra ordinẽ dari in præfecturas singulas necesse est: etsi nõ ꝓpterea cognoscẽdi ius ordinarijs iudicib. velim adimi, siue præueniãt siue cõcurrant in eandẽ cognitionẽ, vt alij ad rẽ tam sanctam alijs sint adiumẽto. Olim ad Ecclesiasticos iudices, nõ aũt ad laicos hæc cognitio pertinebat: ꝙ in sententiã ꝓsequẽte Episcopo Parisiensi decretũ

Parla

Parlamenti factum est anno M. CC. LXXXII. Postea verò Iudicib. laicis cognitio attributa, Ecclesiasticis adempta est sancto Parlamenti eiusdẽ decreto, anno M. CCC. XC. Deinde Pullallerius Laodunensis Tribunus militũ captis complurib. Magis cùm de ijs vellet cognoscere, impeditus est decreto Curiæ, quo tẽpore sic architectabat̃ Satanas vt quicquid de Magis prædicabat̃ pro fabulis haberetur. Verùm ne fortè expectẽt Iudices dum fiat expostulatio aut instent Procuratores Regis, tenentur ex officio de suspectis inquirere[a]: quę ratio magis occulta est, atq; haud scio an omnium sit tutissima. Sed quoniã metuũt alij, & eò se alij inferre dubitant vt inquirant ipsi, Regios certè Procuratores & vicarios actionẽ opus est intẽdere: atq; hæc secunda ratio. Horum enim propriũ munus est, vt ante omnia in persequutionẽ maleficiorum incumbant studiosissimè. Cumq; non raro Iudicibus ipsis Regij Procuratores negligentiores sint in suo munere, expedit vnumquemq; in hoc crimine ad accusandum admitti iuncto Procuratore Regis: quòd si renuat, à priuatis tamẽ hominibus audiri accusationem ad publicã vindictam istius criminis, ac nõ quid huius intersit obseruari, prout in hoc regno ad omneis criminales causas fieri necesse est: si modò ea quę ex cõmuni iure solennia sunt, retineant̃, sicut scripta sunt l. qui accusare. de publicis iudicijs. ff. quæ tertia est nec incommoda quærendi via. Quarta ratio delationum est, cùm Regij Procuratores indicum nomina nõ coguñt edere,

[a] Bar. in l. 2. §. si publico. de adult. l. nullũ. de test. ff. l. si quis in hoc. de Epis. & cler. C.

edere, nisi aut calumnia sit euidentissima, aut accusatus in totum absoluatur, vt Molinnarum edicto cautum est: nam si reus conditione purgandi sui quousque reuocetur vinculis exeat, aut amplius fuerit pronuntiatum, ratio diuersa est, puta si indicia aut præsumptiones extent. Quia autem istud Magorum scelus in pagis & suburbijs frequentius est quàm in oppidis, itaq; imperitum vulgus plus sibi à Magis quàm à Deo & Magistratibus metuens neq; accusare audet neq; deferre illos, ad inquirendum tam horrendum crimen oportet laudabilem illam Scotorum consuetudinẽ quæ Mediolani est recepta (Indictum vocant) vsurpari: nempe cauum truncum in Ecclesia esse, quò liceat cuiq; chartulam iniicere, nomen Magi, rem gestã, locum, tempus, & testes exponentem, eumq; truncum præsente Iudice, Procuratore Regis aut fisci (quibus singulis vna clauis trunci bina sera occlusi futura est) quindeno quoq; die reserari, vt clàm de ijs inquiratur quorum deprehensa fuerint nomina: atq; hæc quinta est certissimaq; agendi ratio. Sextam fieri oportet monitorijs, quæ via est pernecessaria ad cogendum eos qui accusare, deferre, aut expostulare non audent, nec volunt. Septima est vt consortes istius criminis ad accusandũ alios eiusdem reos admittantur, impunitate accusatori promissa atq; præstita, si ipsum pœnituerit & Satanæ renuntiauerit. Hæc Ioannis Durandi Iurecons. sua ætate præstantissimi [a] opinio in tit. de accusation. qui hoc priuilegium consortibus Magicę ar-

[a] in speculo.

tis irrogandum putat: quamuis communi iure non poßint consortes accusare. Nisi illud fortè legis Tulliæ de ambitu adducitur, competitoribus prærogatiuam eamdem tribui, si ad honores consequendos alter corruptionis alterum euicerit, cuius rei pretium dabatur victori, impunitas, & competitoris status qui cecidisset causa. Licet autẽ fuerit comprehẽsus antequàm accusatus Magus, semper tamen & impunitas promittenda, & pœna eorum minuenda est qui sine quæstionis tormento fatebuntur & affines criminis accusabunt: quæ ratio certa & expedita est vt innotescant alij. Nihil enim tantopere veram criminis confeßionem impedit quàm metus mortis: quod in hac causa manifestò vidimus, quando Rex Carolus ix. Triscalano morti ob res magicas addicto veniam hac lege dedit, vt consortes criminis accusaret, quorum (vt antè diximus) infinitum numerum indicauit. Quòd si hęc via non successerit, Sagarum puellas opus est comprehendi. Etenim non rarò compertum est illas à matribus informatas & in conuentus fuisse perductas: itaq; tenella adhuc ętate facilè persuaderi poterunt & promißione erigi impunitatis; quam ab ætate & matrum sollicitatione ipsis iustum sit exorari: sic homines, tempus, locũ frequentatum conuentibus, & res quæ illic gerun tur indicabunt. Hac via Boninus Castelli rusi pręfectus resciuit omnia quæ gesta fuerant, ex puella adolescentula quam mater seduxerat: & apud Potezanos Lognianæ Sagæ (quarum anteà meminimus

nimus) puellæ operâ delatæ sunt. Quòd si rem ex veritate coram multis dubitabunt proloqui, Iudicis officium est vt duos aut tres certos homines post aulæum stare iubeat, qui dicta auribus non scripto excipiant, vt decerptæ confessiones deinde mandentur scriptis. Sed quia res grauis Iudicibus illis futura est qui nunquam de Sagis cognouerint, qui eas non viderint, qui nunquam earum causam tenuerint: debet Iudex simulatque potuerit prima occasione interrogare Sagã: quod ad omnia crimina est inprimis vtile, in hoc pernecessarium. Hoc enim semper compertum est, sentire Sagam cum primùm prehensa fuerit se à Satana deseri, velut attonitam animo consternari, actum fateri vltrò quod nulla vis vnquam quæstióue expresserit: sin autem aliquandiu in vinculis sinitur torpescere, non esse dubium quin eam Satanas informaturus sit. Quamobrem initia duci oportet à rebus leuioribus atque ridiculis, vt sunt agyrmata, idqúe sine actuario, & dissimulari cautè iudicij constituendi studium (quod istis mulieribus allubescit maximè) denique sensim ad quæstionem prolabi de parentibus, an artem istam coluerint. Sic de matre Ioannæ Haruilleriæ diligenter inquirendum esse iudicaui, cuius historiam suprà explicauimus: & certo homine Verberium in natalem vicum illius misso, compertum est matrem ante annos xxx. fuisse adiudicatam igni, filiam verò Ioannam adolescentulam ad flagra damnatam; Id enim est frequentissi-

mum filius à matribus seduci, & dicari Satanæ, idque sæpe cum primùm natę sunt. Sic Ioannæ Haruilleriæ filia, quę effugit vt matrem prehensam vidit, eiusdem criminis posteà comperta est: Barbaræ item Doreæ filiæ statim effugerunt, cùm mater fuisset capta artium magicarum nomine, nulla accusatione aut quæstiõe pressę: Magus autem quidam familiaritatem cum Dorea colens, pòst in iudicio dixit totum genus teneri isto crimine. Secundum caput esto de patria Sagę, & annon solũ verterit. De Sagis enim ferè comperies eas de loco in locum, de pago in pagum migrare, nisi bona certo in loco remorentur ipsas: quod retectæ solent facere metuentes ab accusatione. Cognoscenda itaque est occasio cur sedem mutauerint, & oculi studiosè in vultum earum configẽdi (non enim gẽs ista homines audent in os aspicere) omnes deniq; actiones, gestus, & sermones in acta diligẽtissimè inferendi. Exploratum autem illud est, nunquam lachrymari Sagas: pręsumptio validissima, quia fœmina tempestiuè & intempestiuè lachrymas & suspiria iaculatur. Paulus verò Grillãdus & Sprangerus Quæsitores scribunt se ne à Saga quidem vnica potuisse lachrymas exprimere. Dicta quoq; variãtia optimè animaduerti opus est, & per interualla easdem quæstiones subinde proponi. Necessarium etiam videtur illud, vt de criminibus singulis, si fieri potest, vno tenore inquiratur, ne eas deinde Satanas à vero dicendo auocet. Optimè itaq; Danæus in dialogo nunquam esse ferendum

scribit

ſcribit vt Saga in vinculis ſit ſolitaria, quia ſermo-nem habet cum diabolo, qui aut à dicẽdo vero ab-ducit eã, aut à rebus confeſsis iubet diſcedere, eám-que ſemper non eſſe morituram pollicetur, vnde multa accedunt incommoda: fuerunt enim quæ putantes ſe in carcere (vt extra carcerem fecerant) volaturas eſſe, ſibi ipſi ceruices diffregerunt. Ex D. Adamo Martino Procuratore Laoduni audi-ui Biebranam Sagam (quam adiudicauit & affici curauit morte) ſibi dixiſſe vt ad mortem damna-ta eſſet, & fore vt concremaretur viua: quod ne-mo præterquàm Satanas ipſi indixerat. Hoc enim Iudices maximè ſunt admirati, quòd eam ſtrangu-lationi primùm, deinde igni iudicio ipſorũ addi-ctam carnifex viuam concremauit, quia ſententiã ritè nõ potuerat exequi. Sunt etiam quas poſt hãc vitam Satanas fore beatas pollicetur, itaq; efficit vt non pœniteat ipſas, ſed in ſuo ſcelere obſtinatæ moriantur. Sunt quę ſibi violentas manus afferũt poſtquam damnatæ ſunt, vt perſępe accidit: ſunt quę res in quæſtione equuleóue confeſſas perne-gant, ſuosq; Iudices in eas cogũt anguſtias vt pro-batione competente defecti cogantur carcere eas eximere. Sin autem infitietur is qui ſine tormento ſcelera confeſſus eſt, eum nihilominus oportet dã-nari, ſi confeſsionem præſumptiones aliæ indiciá-que adiuuerint. Sed quandoquidem aduerſus ini-micos ſcelera ſua exercent Magi, diligenter perue-ſtigandus eſt an is qui occiſus aut faſcinatus præ-ſumitur odium contra Sagam ſuſpectam geſſerit,

ſingulaq́ ex Saga capita inimicitiarum inquirenda ſedulò. Prçterea vt ab accuſatis aut ſuſpectis Sagis exprimaẽ veritas, Iudices oportet commiſerantiũ ſpeciem induere, nõ ipſas dicere, ſed diabolum autorem eſſe & compuliſſe vt necem hominib. quçrerent, proinde ipſas videri innocentes. Quòd ſi nihil fateantur Magi, tum mutãdæ veſtes & pilus omnis radendus eſt: ita ad interrogationẽ venien dum: Sin probationis aliquid, aut violentæ præſumptiões habebunẽ, adhibẽdus equuleus. Nam inter omneis cõuenit Magis pharmaca taciturnitatis eſſe: & quãuis diabolus eos cõfirmet ſolus & animos addat, iſti tamen amiſſo pharmaco quæſtionem à ſe ferri non poſſe putant, qua deſperatione plurim m ad dicendam veritatẽ ſine tormẽto adducũtur. Sic Inquiſitorẽ Cumanum legimus in Varniſerano agro finium Mediolanenſium, vnam & 40 Sagas anno M. CCCC. LXXXV. ad ignem damnauiſſe, quæ omnes ſine quçſtione fuerant confeſſæ abraſo pilo & mutatis veſtibus: q̃d olim Domitianus Imperator Apollonio Tyaneo Mago feciſſe apud Philoſtratũ Lemniũ legiẽ, eum nudari planè & abradi iubens: nã inquiſitor Sprãgerus ait ſi Magus penes ſe ſilẽtij ſortẽ habuerit, eũ ad tormẽta nihil doloris experturũ, nec veritatem confeſſurũ vnquã. Huc pertinet quod Gregorius Turonenſis ſcribit Mummonẽ magnũ præfectũ prætorio (de quo antè diximus) in tortura verſantem iuſsiſſe nũtiari Childeberto Regi ſe omnis doloris expertẽ eſſe; tunc mandaſſe Regẽ vt diſten-
dere-

retur trochleis, & aculeis inter vngues pedum manuũq; positis ita in diuersũ traheret̃ vt defetiſceret̃ ex labore carnifices, quod genus quæſtionis omnium valentiſsimũ apud Turcos obſeruat̃: Nõ enĩ diſrumpunt̃ mẽbra, ſed nullo negotio ob dolores grauiſsimos citò extorquetur veritas. Paulus Grillandus in tractatu de quæſtionib. q. 4. num. 14. & Hippolytus Marſilius ſcribũt ſępe ſortẽ ſilẽtij in Magorũ crinib. inuentã eſſe, qui alioqui in tormẽtis dormire, velut expertes om̃is doloris videbãt̃: itaq; Paulus Grillandus, qui multos viderat, monitus eſt vt diceret, Domine labia mea aperies, &c. ſic dolores ſentiri & veritatẽ pronũtiari: quod ego quidem nõ eſſem facturus, nec rei veritatẽ perquiſiturus carmine. Antequàm aũt ad quæſtionẽ veniatur, ſic oportet agi tanq; ſi magnus inſtrumentorum numer⁹ & funiũ pręparet̃ & tortores ſerui inſtituãt̃, eaq; ratiõe Magos aliquãtiſper terreface re. Expedit etiã ſi anteq̃ reus introducat̃ in torturę locũ, ſubornet̃ aliq̃s qui horribili exclamet voce tanq̃ ſi in tormẽto eſſet, tum reo dicat̃ hominẽ torqueri, & à cõſternato hac via exprimat̃ veritas. Iudicẽ videre memini tã atroce vtentẽ vultu & laqueum voce adeò terribili minitantẽ niſi proderet̃ veritas, vt reos grauiſsimè ita pcelleret, animoq; abiecto omnia fateri compelleret. Hæc ratio aduerſus meticuloſos, non autem pręfractos vtilis futura eſt. Exploratores etiã verſutos prudẽteſq; ſubmitti opus eſt, qui ſe ex eadem cauſa contineri dicant carcere ex qua Magus fuit comprehenſus, vt

veri-

veritatem hoc modo eruant: sin fateri abnuat, vtile erit persuaderi ipsum à socijs criminis accusatũ esse, licet nihil tale fuerit cogitatũ: sic fortasse vlcīcēdi animo par pari referet. Hęc oĩa licēt diuino & humano iure: quicquid August. in lib. de mendacio & Aquinas sentiant ab octo mendacij generib. quæ exponũt copiosè[a], abstinēdum esse. Has opiniones nõ amplectũt Iudices[b]: & Ægypti quoque obstetrices meretricemq́ Rachabã legimus eo ꝙ mentitæ essent mercedē à Deo accepisse. Nã cõtrà quidã ob enuntiatã veritatē digni sunt laqueo, vt si peruestigãti & sciscitãti grassatori indicabit innocens. Quod aũt Canonistę negãt Abrahamũ vxori autorē fuisse mētiendi vt cędem ipsius auerteret, sed tantũ hoc voluisse vt reticeret verum, friuolæ excusatiõis est: mentiri em̃ (vt ait Nigidius Figulus) est cõtra mentē ire, & qsquis alius dicit ꝙ cogitat hũc mentiri cõstat, q̊d fecit Abrahã, Isaac, Sara, & alij innumerabiles. Quas ob res fateamur istud necesse est, bonũ esse, laudabile & necessariũ, si ad seruandã hominis innocētis vitã mētiare, dãnandũ si veritatē dixeris vt gladio exponatᷣ. Itaq; Plato & Xenophon magistratib. permiserũt vt ad Reipub. administrationē sic mendacia ꝓferant vt erga ægrotos & puerulos adhibentur. Sic ergo in iure faciendum, vt occultorũ scelerum peruestigetᷣ veritas. Ex oĩibus autē scelerib. quæ in orbe terrarum extant nullũ insignius esse aut detestabilius maleficio antè ostēdimus. Dicamus ergo de probationibus ad euincenda hęc scelera necessarijs.

[a] cap. omne genus & ca. siquis ad te. dist. 22. q. 2. & c. quæritur eod.
[b] Can. vtilem. 22. q. 2.

DE

De probationibus ad euincendum crimen Magiæ necessarijs Cap. II.

PRobationum ex quibus legitimum est iudicia ferri, tres necessariæ planè dici & indubitatæ possunt: prima est veritas notorij & permanentis facti: secunda confessio eius voluntaria qui reus factus atque peractus est: tertia certorum testium firmorumque testimonium. Nam rumores publici, vi extorta confessio, præsumptiones iuris, & si qua sunt eiusmodi, sunt quidem hæ præsumptiones aliæ alijs grauiores, non indubitatæ probationes appellandæ. Ac veritas quidem notorij & permanentis facti omnium est euidentissima[a], Nam est quidem notitia euidens facti, est notitia iuris, est etiam præsumptionis violentæ: sed euidens notitia permanentis facti solùm ac propriè omniũ est valentissima, omneis totius orbis testes, & voluntarias reorum confessiones superans. Verbi gratia, si testes quinquaginta exhibeantur Iudici, qui omnes vno ore pro testimonio dicant facto illius qui accusatur homicidij Petrum mortuum & fascinatum esse, Petrus verò coram Iudice viuus & incolumis compareat: tum nullam testium testimoniorumque habebit rationem Iudex, licet reus non infirmauerit eos, sed eorum dicto sese permiserit: nam hi ex iure infirmantur, quod ius tenetur supplere Iudicis autoritas. Similiter plus valet hæc probatio quàm voluntaria ipsa accusati hominis in iure

[a] Bald. in l. Deo nobis. de episc. & cler. C. coll. 3 per cap. quod dũt. 27. q. & In no. c. proposuisti. de probat.

confeßio. Exemplum esto ex Valerij Maximi lib. viij. seruus vltrò confessus hominem qui aberat à se fuisse interfectum, supplicio vltimo affectus est: ille verò posteà domum rediit incolumis. Ideóque Piso Consul non leuem subijt permagnæ crudelitatis notam seueritatis militaris specie. Nam cùm militem in castra sine contubernali reuertentem vt cędis illius reum adiudicauisset morti, quamuis eum sequi & mox venturum esse miles exponeret, Centurioni Proconsul mandat, vt eum damnatum necet. Cùm iam propè esset vt plecteretur morte, contubernalis aduenit incolumis. Tum Certurio à sententiæ executione supersedens vtrunque militem sistit Proconsuli: hic autem indignè ferēs quòd adeò temere hominem ad mortem damnasset, simul enecari iußit & Centurionem eò quòd non paruisset, & damnatum militem quòd esset damnatus, & militem alterum quòd neci vtriusque causam attulisset: ita ob vnius innocentiam tres viri damnati & trucidati sunt, vt narrat Seneca[a]. Standum igitur est veritati permanentis facti, quam videt, agnoscit, tãgit, aut percipit vno è sensibus Iudex[b]. Etenim hæc probatio nec edictis, nec sententia, nec consuetudine excluditur[c]: & quamuis nemo ad probationes afferendas admittatur postquàm commißa est iudicio publico inquisitio, huic tamē probationi locus est quæ facto

[a] in lib. de ira.

[b] l. si irrupti. §. ad officiũ. fini. regund. ff. Bal. in l. 1. si aduers. libert. & in l. penult. fin. de peric. tut. C.

[c] Bal. in l. cõtra negantem, ad l. Aqu. C. & rub. de prob. C. Barbatia in c. cuidẽtia, de accusat. excu. & in c. 1. de officio ordinarij, & cõs. 7. lib. coll. 4. Alexan. in l. cũ qui §. vlt. col. pen. de iureiur. & cons. 116. fine li. 1. & cons. 186. coll. 4. lib. 2. & cons. 137. col. 4. lib. 4. & cons. 63. col. pen. lib. 4. Cursius Senior in repet. l. admonendi. coll. 89. de iureiurando. Carol. Ruinus consil. 138. lib. 5.

perma-

permanente nititur, vt doctores aiunt[a], Quòd si edicto aut consuetudine vlla cauebitur ne qua admittatur exceptio, omnino tamen accipienda ac non repudianda est euidentis facti exceptio, vt ait glossa in l. 1. §. hoc interdictum, verbo imperfectum, de tabul. exhib. ff. & Baldus in l. ex prædijs, de euictionibus C. Multo magis igitur in causis criminalibus, in quibus probationes nunquam excluduntur, semper accipietur euidẽtis facti probatio. Si ergo penes Sagam venena aut sortilegia fuerint deprehensa, si in conclaui aut cista illius, si limẽ effodiens stabuli, si venena submittẽs videbit̃, si ea submissa, si pecudes mortuæ cõperient̃, factũ in hac causa euidẽs & permanẽs dici potest: Itẽ si ea q̃ Saga dicit̃ reperit̃ instructa bufonibus, hostijs, membris humanis, imaginib. cereis quæ acubus transfixę sint, ea in hoc crimine facta sunt permanentia: Si deprehendat̃ Saga suspectaue sortilegij infantẽ occidẽs (vt quædã nõ furiosa Saga die 2. Febr. M. D. LXXVII. Coparis duas puellas iugulans fuit deprehẽsa) hoc factũ dici potest euidens ad conuincendã Sagam cũ furore vacet, quãuis non fateat̃ (quod illa fecit) se eò furoris à diabolo perductã esse: nihil. n. Sagæ tam habent in more quàm infantũ cædes. Illi fuit Catharinæ Areæ nomen. Si audiet̃ Saga inimico incolumi minitãs, si tangens animaduertet̃, & ille repentè mortuus cõcidat, aut afficiat̃ elephantiasi, membrorũ distortione, apoplexia, subitoue morbo, vt cõplurib. exemplis antè ostẽdimus, euidẽs factũ est & pmanẽs,

[a] Baldus in l. si quis testibus, ad fin. de testib. C. & ibidem Salicet. coll. vlt. de testib. c. Roma. in repet. l. si verò. §. de viro. solu. matr. ff. Stephanus Bertrandi cõst. 337. de arbitrijs col. 9. Alex. cõs. 63. l. 3. Iason. cons. 21. coll. 2. lib. 1.

quando rumor de arte illius in vulgus manauerit. Si Iudex fortè fascinumq́ per Sagam diabolo voce clara supplicantē viderit eximi, factū euidens & notorium est: quod si Iudice præsente gestū est, is sine alia quæstione ad condemnationē mortis tenetur procedere: sin eo absente, sed corã testibus, recognitis ille testimonijs debet cū infitiante Saga testes cõmittere. Si instrumētū obligatiõis mutuiq́ inter Magum & diabolū pacti ab eo subsignatum reperiat in scrimnio eius (vt antè annotauimus) factū est permanēs, cùm manū suã agnoscit Magus. Hęc ergo euidētissima est firmissimaq́ ꝓbatio, quæ veritatē ἐκ τ̃ αἰσθητ̃ perquisitã oculis exhibet [a]. Illud etiã euidētis facti exemplū afferri potest, si cū diabolo Saga sermonē habet, & ille quã uis nõ cernat respõdeat, non em̃ auditus incertior visu, sed longè certior est, ac eo quidē certior quòd minus auditus fallit, visus frequētissimè. Euidens quoq; factū est, si cubili domoq́ Saga momento aberit forib. occlusis, quę vesperi incubuerat lecto suo, ac posteà in idē cubile reuertat, cuius rei satis multa exempla suprà congessimus. In omnibus istis factis euidentibus & consimilibus quæ sunt Iudici exposita, Iudex pro varietate facti iudicium ferre condemnationis potest (vt posteà demonstrabimus) quamuis omnia infitiante Saga: quanto magis si cum euidente facto confessio Magi cõcurrerit? eoq́ amplius si testimonia ἀπαράβλητα habebuntur? Euidens item certaq́ probatio est, si Magus oculos fascinat incãtat'ue carmine: q lex

[a] l. si irruptiõe. §. ad officium. fin. regund. ff. Bald. in l. si quis testibus, de testib. C. & in l. 1. si aduer. lib. Azo in summa ad l. Aquil. C. Alex. in l. eū qui. §. vit. coll. penult. de iureiur. & consil. 116. lib. 1. & cons. 1. 6. lib. 2. & cons. 35. l. 4. & cons. 39. lib. 9. Carolus Ruinus cõs. 138. lib. 5.

lex Dei verbis expreſsis notauit dicens[a], quæ pręſtigias oculis fecerit plectatur morte, & vtens propria voce *Mecaſpha*. Hanc enim probationem lege definit Deus tanquam certiſsimam, qua pacti cum Satana expreſsi Magus abundè conuinci poſsit. Ac proinde ſi quis homines, pecora, fruges incantauerit, in aerem aſcenderit, cani ſermonem indiderit, exectis membris ſanguinem eiecerit eademq́ denuò adunauerit, euidens probatio eſt. Secundus claræ & certæ probationis modus eſt, ſi complures teſtes ἀξιόπιστοι res quidem αἰσθητὰς ex ſenſibus, quæ verò in ſenſus non cadunt ex certis argumentationibus rationibusq́ pro teſtimonio dixerint. Notorij enim facti euidentiam oportet Iudicibus alijsq́ præſentibus apparere, neq́ Iudici aut alijs ſolùm eam apparere ſatis eſt:[b] probatio autem ἀπαραιτήτως teſtium in tranſeuntibus actionibus, ex facto permanente notoria non eſt. Exempli cauſa, ſi teſtes dixerint Sagam à ſe fuiſſe viſam vnum pluráve Necromantiæ acta committẽtem, aut inuocantem Satanam, aut ratione occulta diſcedentem & redeuntem foribus obditis, hæ tranſeuntes ſunt actiones quibus haud ſæpe Iudices poſſunt adſiſtere. Eo autem firmior probatio futura eſt, ſi teſtes actiones complures teſtificati, de tempore, loco, hominibus, & alijs circumſtantijs conſenſerint, qui Doctoribus Conteſtes appellantur[c]: firmior etiam, ſi coram iudice & alijs diabolum Saga inuocauerit, quæ notoria eſt probatio facti & validiſsima vt ad condemnationem procedatur:

[a] Exod. 22.

[b] *l. reſcripto. §. ſi quis accuſato rẽ. de munerib. & honor. ff.*

[c] *Bald. in l. ſuper. col. 5. de bono. poſſe. Inno. c. qualiter, de accuſ. Decius in l. quæ extrinſecus de verb. oblig. Alex. conſ. 47. lib. 2. num. 6.*

harum verò omniũ probatio est certissima, si cũ accusatæ confessione sermoni testiũ conuenerit[a]. Quamquam nihilominus certa est probatio hæc, si eas res quas antè diximus aut cõsimiles alias Saga infitiabitur. Non enim satis futurum esset, si testes cõplures dicerent post aliquod tempus quàm rea inimico interminata fuerat eum morbo correptum esse: hæc demum foret præsumptio iuuandis probatiõibus, quandoquidẽ si quis illicò mortuus conciderit postquam à Saga minis tactúve exceptus est, Iudices Sagam damnare dubitant, nisi qua alia probatio, præsumptio, aut confessio accesserit. Equidem in hoc casu ad alias corporales pœnas damnare ausim, ad mortem minimè: nam communi omnium populorum consensu receptũ est prout fuerint probationes ita grauari aut leuari pœnas oportere, & antiquatam esse maiorum formam reum absoluentium, nisi clara planè integráque extaret probatio[b]. Sed de pœnis posteà dicturi sumus. Quod autem complures testes ἀξιοπίσους dixi, Lex duos minimùm postulat[c]. Certè in tam detestandis rebus, & quę noctu in antris & locis abditis perpetrantur, iniquè magnum testiũ numerum desyderaueris. Quid ergo si tres testes tria diuersa facta pro testimonio dixerint? puta si hic dixerit se vidisse Magum sub limen ianuæ aut in compito fodientem (nam in hæc ferè loca iaciuntur sortes) deinde homines aut pecora moriantur, alter quemdam à Mago eodem tactum subitò morte oppressum esse, tertius vicinum elanguisse

[a] Cornæus cons. 149. lib. 2. 2. q. 1. c. prohibentur. cap. peruenit. cap. consuluit. cap. cũ speciali. de appel. l. qui sententiã. de pœnis C.

[b] l. qui accusare. de accus. C. l. si autem. de probat. ff.

[c] l. vbi numerus. de testib. ff.

guisse, ex quo idem fuerat comminatus. Ego tres istos ἀξιοπίστους testes adiuncta aliqua præsumptione alia satis esse iudico ad ferendam mortis sententiam: nec etsi horum singularia sunt de singulis factis testimonia, vniuersè tamen in sortilegij crimine consentiunt: inter Doctores autem conuenit[a] probationem istam sufficere in occultis criminibus, vt sunt concussio, grassatio, fœnus, adulterium, adeoq; sortilegia, & alia crimina, quæ semper quoad eius fieri potest clanculùm perpetrantur. Quòd si in hoc genere ad probandum fœnus, concussionem, aut adulterium tres testes dicuntur sufficere, quanto æquius est ijs haberi satis ad probandum scelus turpissimum, & omnium quæ excogitari vnquam potuerint criminum occultissimum? Neque hęc solùm probatio sufficit ex Doctorum omnium consensu, verumetiam Bartolus amplius asserit: nam in criminibus adeò abstrusis præsumptionem & coniecturalem probationem iudicat sufficere, quam in sententiã alij quoq; descenderunt. Atque hoc quidem ad iudicium mortis ferendũ non esset satis, sed ad quaslibet alias pœnas excepta morte irrogandas sufficeret. In hac opinione sunt non modò iuris ciuilis Doctores, sed etiam Canonici, & ipse Innocentius quartus iuris inter Papas consultissimus[b]. Huius autem sententiæ manifesta est ratio, quia de vniuerso capite & generali crimine inter testes omnino conuenit; quod itaque in hac causa singulare est alterum ab altero non euertitur,

[a] Accurs. in l. ob carmen. §. vlt. de test. Specula. de inquisitio. §. 1. Iacob. Butrigarius in l. Arriani. de hære. C. Baldus in l. actor. de probat. C. & in l. 1. de testã. Doc. in l. inter pares. de re iudic. ff. Alex. lib. 7. consi. 13. num. 24. & cõs. 72. li. 19. in l. de pupillo. §. si quis ipsi. de ope. no. nun. q. 8. Alex. in d. §. si quis ipsi. n. 22. & Ias. nu. 10. & Bart. in l. si quis ex argentarijs, §. an verò. num. 3. de eden. & ibi Ias. sub §. prætor. n. 18. Alex. cõs. 89. visa per totũ lib. 2. Dec. consi. 577. viso. nu. 12 Soci. cons. 32. Hippol. cõs. 61. post reditũ. nu. 31.

[b] Inno. in c. qualiter. de accusa. Inno. in c. cum oporteat. de accusationib.

nec

nec obest alterum alteri, sed probationem adiuuat & firmiorem facit. Hoc probationis genus singularitatem adminiculatiuam vocauit Baldus [a], plurimùm differentem à singularitate contradictoria & sibi ipsi repugnãre quam obstatiuam nominat, cùm videlicet testis vnus probationem euertit alterius loco, tempore, similibúsve circumstãtijs ab eo dissidens: tum enim probatio est insufficiens, maximè vbi vita pœnaue corporalis agit̃, quo in genere firmior probatio opus est quàm in causis ciuilibus. Quamobrem in causis criminalibus iusiurandum non admittitur, quo tamen in ciuilibus suppletur probatio minoribusq; litibus: & consimiliter repudiatur conuentio qua se testis vnius dicto permittit reus, quoties de honore aut vita iudicium oportet fieri, quod in ciuili tamen controuersia ex partium consensu frequentatur [b]. Cùm itaq; imperfecta vna probatio dicitur cum altera imperfecta cõiungi non posse [c], id de probationibus, testibus, præsumptionibus, aut criminibus differentibus intelligat̃ necesse est: veluti si testis vnus de homicidio, alter de adulterio, tertius de furto dixerit, hæc hominẽ quidem scelerosum esse probant, adulterum verò, homicidam, aut furem non ita probãt vt corporalem pœnam ex eis imperes. Nam neq; lex Dei testimonium vnius satis esse voluit vt iudicio condemnetur reus [d], neq; ciuilia iura ex ea pecuniariam condemnationem vel minimã fieri permittunt. Hac in re Doctores omnes tam ciuilis iuris quàm Canonici consentiunt, quacunque

[a] Bal. rubric. de controu. inuesti tura. de vsibus feud. & in authen. rogati. C. de testib. & in l. de quibus. coll. antepen. Curt. in tract. de test. conclu. 46.

[b] Bar. in l. Theopompus de dote præleg. fin. Roma. & Alex. in l. 1. §. vlt. de verbo. obl. Bald in l. iudices. de sent. & interlo. C. Felin. in c. veniens. de testib. Ias. in l. iureiurandũ, princip. de iureiur. ff.

[c] Panor. in c. per [illegible] de prob. Alex. cons. 94. l. 7. nu. 3. Doc. in c. vlt. de success. ab intest.

[d] Deut. 17.

que dignitate, sanctimonia, & existimatione testis ille fuerit.[a] Et quãuis Ioannes Andreas & Doctor Alexander putauerint bonum testem & ἀξιόπιστον satis esse vt ad quæstionem rapiatur reus[b], nemo tamen illis suffragatus est, idq́ Rex Lodouicus xij. expresso edicto in hoc regno fieri vetuit. Satis quidem futurum illud est vt in omnib. alijs criminib. reo exhibeatur quæstio, aut si qua præsumptio ad testẽ fidem dignum accesserit, vt applicet̃ in ijs causis quarum pœna capite aut corpore luenda est: In hoc aũt horrendo & tam abstruso crimine, opinionem Alexandri & Ioãnis Andreæ sequendã censeo, vt ad quæstionẽ rapiat̃ reus sufficere vnius testimoniũ viri boni fide digni, cui nulla mali suspicio hæreat, q̃ testimoniũ nitat̃ aut ratiõe certa aut sensibus. Viri boni appellatione nõ eos solùm accipio aduersus quos nihil adduci põt, & qui à Doctorib. omni exceptione maiores appellantur, sed eos etiã qui nullius infamiæ fuerunt damnati[c]: non autem eos qui ex homicidij, incestus, adulterij causa infirmati fuerint, aut aliorũ criminum comperti quæ infamia ex facto appellant̃. Verũtamen horũ testimoniũ alijs coniunctũ non est inutile[d], prout in hoc regno obseruat̃: omissa istius infamię ex facto ratione, itemq́ Canonũ qui hanc infirmandorum testiũ viam iniri iubent[e]: q̃ certè non oportet fieri. Nã si exceptiones contra indemnatos testes à reis adductę admitterent̃, opus esset cognosci de singulis testib. in obiectis causis, itaq́ improbi elaberentur, & viri boni persæpe calumnias subituri

[a] *l. vbi numerus de testib.* Doct.
[b] *Ioan. Andr. in addit. ad Spec. tit. de præsum. §. species. versu violenta.* Alex. *cons. 77. libr. 1. num. 1.*
[c] *ex l. infamem. de publ. iudi. ff.*
[d] *l. Lucius. de ijs qui notan. infamia. ff.*
[e] *Glos. & Pan. in c. sup. eod. 1. de testib.* Felin. *ibid.*

essent. Quinetiã quamuis sit cõpertus testis, conuictus & damnatus non verbalis iniuriæ q̃ ex Canonico iure[a] (quod in hac causa obseruatur) non affert infamiã, sed publici criminis infamiam importantis: vtut ex lege infamis habeat̃[b], damnatus tñ & infamis testis ad testimoniũ dicendum admittitur, si est prouocatio, neq; pendẽte iudicio (ait lex)[c] ac non confirmato eam ob causam refelli potest. Verũtamen reum nõ debet Iudex quæstioni subijcere ob testimoniũ viri infamis ex facto, licet non cõdemnati in iure, nisi hic testis aut alijs testib. aut præsumptionib. violẽtis adiuuet̃: alioquin vltimã de teste reiecto sententiã opus est expectari[d]. Qđ si quis dixerit à Iurecõsulto testimoniũ mulieris q̃ accusata fuerit adulterij quãuis absolutę, damnari: Puto notam obesse, ait Iurecos. idq; de mulieribus, quib. semper minus q̃ viris creditur[e]. Itaq; ex Venetiarum legib. an. 1524. latis & ex totius Orientis iure binę mulieres vnius viri, & quaternæ duorũ æquant testimoniũ, & Rom. legibus ad rem testamentariã aut corporalẽ obligationem mulierẽ nõ licet adhiberi testẽ[f]. Quinetiam ex iure Canonico mulieres in causis criminalib. testari non possunt, ob imbecillitatẽ & fragilitatem sexus[g]. At cùm Iurecoss. & Imperatores animaduerterent maxima quæq; scelera impune abitura nisi his testimonijs daret̃ locus, sapientissimè prospexerũt vt de crimine omnes homines testimoniũ ferre possint[h], idq; ratione euidentissima: nam in legitimis quidẽ actionib. quos velimus testes prõptum est adhibere, in cri-

[a] c. cũ te. de senten. & re iud.
[b] l. 1. de ijs qui not. infam. ff.
[c] l. furti. de ijs q not. infam. ff.
[d] Iacob. Butrig. Bar. & Cuneus in l. furti. de ijs qui not. infam. vult valere testimonii etiam si sententia confirmata sit, q̃a non debet negligentia accusantis obesse procedẽti.
[e] l. palã. §. quæ. de rit. nupt. ff.
[f] l. qui testamẽto. §. mulier. de testament. ff.
[g] c. foras. de ver. signif. & can. mulier. 32. q. 5.
[h] l. ex eo. de testam. ff. Nouel. Leonis Philosophi 48.

in criminalib. verò quoscunq; possumus. Quãobrem tũ in hoc regno, tum in optima quaq; Repub. in hoc argumento negligunt Canones, & ius ciuile obtinet. In hac certè causa opus est mulierib. haberi fidẽ, quamuis sint infames ex facto, vt loquũt Doctores nostri, aut etiã ignominiosę (vt Iurecos. & Latini autores aiũt[a]) cuiusmodi mulier impudica est. Iurecoss. n. mulierũ adhibent testimoniũ, ne impunita maneãt crimina, q ratio (ait Iurecos.) maxima est & consideratione digna[b]. Ex hac igit adeoq; grauiore causa hoĩes ex facto & iure infames ad testimoniũ contra Magos dicendũ oportet adhiberi, modò plures cũ indicijs concurrerint: alioq nulla spes est execrandã istam impietatẽ pœnas luiturã vnq;. Oĩb. aũt notũ est[c] & à iudicib. optimè obseruatũ, ex alijs grassationis eiusdẽ cędisve conreis probationẽ in alios peti, cũ nõ aliter põt facti inuestigari veritas: neq; solùm in alios qui grassationẽ similẽ ꝑpetrauerint, vt Petr. Anca. definit[d], sed etiã contra reos eiusdẽ criminis cuius testis conuictus est, maximè si testis in seipsum dixerit. Ita memini cùm D. Geleus Quęsitoris rerum capitalium vices Lutetiæ agens, de sententia Pręsidialium Iudicum in Castello Parisiensi (id carceri nomẽ est) tres grassatores accusatos & ex sua cõfessione deprædationũ cædiumq; multarũ cõuictos dãnauisset, quartũ ab eis accusatũ esse qui ne ad tormentũ quidẽ voluit quicquã agnoscere, nihilominus tñ ob præsumptiones certas & conreorũ testimonia fuisse damnatũ, affectũ morte, & rotæ impositũ: &

a Festus & Nonius ex Cicero. lib. 4. de Repu. l. infam. §. quæ. de ritu nupt. ff. l. cognitionum. de varijs & extra. cog. ff.
b l. ita vulner. ad l. Aquil. ff.
c Doct. in c. qu. de testib. Butri. Panor. Felin. ibi. Aretin. cons. 61. Glossa in l. vlt. de accus. C.
d in consil. 24. & sequitur Grãmatic. con. num. 15. & 16.

quamuis (vt pleriq; faciunt) palàm exponeret se morti immerẽtem tradi & blasphemo ore nomen Dei assumeret vt suum honorem apud homines tueretur, confessario tamen suo declarauisse tam reum se esse quàm alij fuerint, sed ne indicaret cuiquam rogauisse: cõfessarium verò à iudice posteà accitum rem totam explicasse. Pessimus est mos ille Germaniæ, reum nisi confessum non multari morte, vt mille testibus peractus sit reus: etsi tam violentæ & sæuæ quæstioni deditur, vt membris captus langueat toto vitæ spatio. Quemadmodum autem his probationibus locus est in exceptis solùm ac non alijs criminibus, vt Doctoribus placet[a] (qui ne consortes quidem criminis testes cum præsumptione in alijs satis esse putant vt quæstioni dedatur reus) ita necesse est vt in exceptis criminibus (puta veneni, sortilegij, læsę maiestatis, & grassationis[b]) testimoniũ ab affinib. eiusdem criminis audiatᷓ & sufficienter probare iudiceᷓ, nisi peremptoria sit exceptio, veluti si eius quem fuisse accusat maleficij participẽ capitalis est inimicus qui dicit testimoniũ. Sed ne illud quidem animaduerti opus est, sit'ne pater aut filius ꝗ pro testimonio dicit. Nam in his quidem testimoniũ alterius contra alterũ Lex iubet, excludi ad sanguinis reuerentiã[c], dum alia aguntur crimina, licet testes non extarent alij: hoc verò singulare est, itaque filiæ contra matrem est audiendum testimonium, in hoc maleficio, cùm ex infinitis iudicijs omnino constet filiam à Saga matre in perditionem

a gl. & Doct. in l. fin. de accu. C. & cap. 1. de cõfes. l. quoniã liberi. de testi. C. l. 1. §. diuus. de quæst. Doct. in c. sunt. c. veniẽs. ca. personas. de testib. Spec. tit. de teste. §. 1. ver. itẽ quod est so. Cynus, Petr. Salic. in l. fi. de accusat. Alex. cõs. 89. li. 4. & cõs. 169. libr. 2. & cons. 128. lib. 4. Marsil. in practica. crim. §. diligenter. nu. 59. in sing. 209. Decius cons. 130. 175. 189.

b glos. in l. fi. de accus. C. & in tit. de malefi. C.

c l. parentes. de testib. C.

tionem

tionem abripi sæpissime. Boninus Præfectus Castelli russi vnam ex triennio viuam cremari iussit quæ filiã in cœtus deduxerat, cuius filię opera (vt antè diximus) omnia retecta sunt. Loguianæ item Sagæ in Potezanis per filiam quam mater eodem duxerat fuerunt accusatæ. Quòd si patri & filio in læsæ maiestatis crimine testari licet atq; inter se accusare [a], si præmium ei legibus decernitur qui parẽtem aggressum salutem patriæ occiderit (prout omnes constituisse lex ait [b]) quare non admitterentur dicturi testimonium alter in alterum in læsæ maiestatis diuinæ crimine, & in eo scelere quod longo interuallo cætera omnia superat? Quapropter in tam horrendo crimine nihil necesse est religiosè hærere quemquam regulis procedendi, aut refellendorum recipiendorúmve testium ordinarijs [c]. Verùm vt religiosæ mentes in hoc iudiciorum genere confirmentur, in Exodo habemus insigne exemplum [d], vbi Moses aureum vitulum à populo factum videns, Qui stant à Domino, inquit, accedant ad me, deinde accedentibus Leuitis imperauit vt arma induerent, & singuli occiderent fratrem ac proximum suum qui se in idololatriam & cultum vituli abiecisset: cúmque illi ad tria hominum millia occidissent, Moses dixit ipsos manum suam Deo consecrauisse vt benedictionem eius acciperẽt. Deus itaq; elegit eos quibus ius traderet primogenitorum, & prærogatiuam hanc, vt in perpetuũ starent coram Deo, populoq; ius dicerent. Ex quib. apparet quantopere

[a] Doct. in d. l. parentes. & in l. quisquis. ad l. Iul. maiest. C.

[b] minimè. de religios. ff.

[c] l. 3. §. lege. de testib.

[d] Exod. 32.

displiceat Deo idololatria, qui ad vlciſcendã iniuriam ſibi factam noluerit rationem vllam ſanguinis haberi & neceſsitudinis: quamuis non alio conſilio (ſicut in textu legimus) feciſſet populus quã vt Deum qui eduxerat ipſos ex Aegypto adoraret, & aureum vitulum contra interdictum eius ad honorem ei habendum conflauiſſet. Quanto igitur magis odit Deus diabolũ adorari? Nihil ergo attinet inſiſti vijs ordinarijs, quæ filij in patrem teſtimonium, aut patris in filium audiri vetant, cũ ab hoc crimine cætera omnia ſuperentur. Ex iure aũt certum eſt [a] ſicubi aut periculum inſtat aut vrget neceſsitas, aut res ſe offert exorbitans, tum regulis iuris conſtringi non oportere, ſed potiùs legitimè ex iure agi ſi ordo iuris omittatur, cap. tuanos, & cap. veſtra, de cohabitation. clericorum. Itaq; teſtis qui non citatus ſeſe obtulerit vt contra Magum dicat teſtimoniũ audiri debet, licet alijs in cauſis admitti non ſit legitimũ. Hic verò ſolam obiectionem ſemper excipimus odij capitalis, quod aliũde quã à ſortilegiorũ cauſa proceſſerit. (Quis enim vir bonus inimicos Dei & humani generis non proſequatur odio iuſtiſsimo?) quia priuatæ & ſingulares inimicitiæ alia ex cauſa ſuſceptæ hominem ſtimulare poſſent vt calumniam innocenti obtruderet. Quamuis etiã alijs in cauſis teſtis conuinci periurij eoq; refelli poſsit ac debeat, [b] in hoc tamen crimine cum alijs dicturus admittitur, niſi odio capitali proſequatũ reũ. Imò cum aduocatus & Procurator ex iure nec poſsint nec debeant cogi vt

[a] Alex. & Iaſ. in l. de pupillo. §. ſi quis riuos, de oper. no. nũ. & in l. 1. & ibi. Decius, de offi. eius cui. ff. & cap. pro neceſſitate. 1. q. & ca. cũ ceſſante. de appellat. & in l. quæ propter. de reg. iur. textus in l. caſus. et ibi Bal. & Salicet. in 1. notabili. C. de teſtã. vbi propter neceſsitatẽ diſpoſitio iuris ſuſpenditur. l. filio. §. hi autem. de iniuſt. rupt. ff. Ang. in l. nemo carcerẽ. de exacto. trib. C.

[b] Bar. in l. poſt legatum. §. his. de ijs quib. vt indig. Alex. cõ. 72. l. 2. Bal. in l. 3. de teſtib. & in auth. ſi dicatur. eo. C. & ibi Salic. Innoc. in c. cum Ioannes. de re iudic. Panorm. & Felin. in ca. quoties. de teſtib.

gi vt in clientium ſuorum cauſa teſtimoniũ dicãt[a], eos tamẽ in iſto crimine oportet cogi[b]. Hos tamẽ postulante aduerſario cogi poſſe cùm in ciuilib. cauſis tũ in criminalib. vt de clientiũ ſuorũ cauſa teſtimonium dicãt, permulti ſentiũt. Quinetiã licet à cõreis in criminib. alijs probatio neceſſaria erui non poſsit[c], Magi tamẽ conrei ſocios eiuſdẽ criminis accuſantes aut dicẽtes in eos teſtimoniũ, maximè verò ſi plures fuerint, probationẽ ſatis firmã afferũt ex qua damnẽt̃ rei. Nemo. n. eſt qui neſciat nõ alios quã Magos teſtari poſſe vt illi cętib. quos adeũt de nocte interſuerint. Itaq; Germaniæ Iudices apud Sprangerum legimus ex conſortiũ teſtimonio ad condemnationẽ reorũ, licet obfirmatè infitient̃ accuſati, procedere. Idem ſcribit Paulus Grillandus de Iudicib. Italiæ: idem omni tẽpore in hoc regno factitarũt noſtri ad miſerũ illud vſq; tẽpus quo data eſt opera ad quorumdã infamia tegeretur qui huius nefarij ſceleris tenebãtur. Neq; obſtat illud, quòd nemo ad proferendam & reuelandam ſuam turpitudinẽ admittitur[d]: hoc enim de ijs oportet accipi qui emolumentũ ſuum ex eo captãt, non aũt de ijs qui contra ſuũ emolumentũ veniũt, cùm alij ab alijs accuſant̃. Quamq; facti potius eſt quàm iuris quæſtio quicquid eſt in cauſa teſtium vel dici de ea poteſt, quam fidem ipſis haberi oporteat, & quæ probationes ſufficiant aut non ſufficiant. Quam in ſententiam notari oportet illud Calliſtrati[e], *Quæ argumenta probandæ cuique rei ſufficiant, nullo certo modo ſatis definiri poteſt*: & paulo

[a] c. teſtimoniũ. de teſtib. c. ſi ſacras. diſt. 90. Bal. & Salicet. in l. ſi ex falſis de tranſactio.
[b] ex l. mandatis. de teſtib. ff. c. Romana. eo. & ita iudicatũ areſto Pariſiorum. 1386.
[c] Bart. in l. deferre. §. idẽ. de iur fiſci. iudicatum Gratianopoli 1454. ca. vlt. de teſtib. Bald. in l. quoniam liberi. eo. C. & gl. in c. 1. in verbo ad teſtimoniũ. Alex. conſ. 120. li. 7. nu. 3. & conſ. 69. lib. 2. & cõſ. 89. li. 3. nu. 10. Soc. cõ. 95. coll. 1. li. 3. textus l. vlt. de accuſat. C. Bar. in l. 1. §. ſi ſeruũ. de quæſtiõ. Alex. conſ. 160. lib. 3. nu. 8.
[d] l. cùm profitearis. de reuo. don. C. & l. ſi creditorib. de ſeruo pign. C.
[e] l. 3. §. [illegible] de teſtib. ff.

paulo pòſt. *Aliâs numerus teſtium, aliâs dignitas & atrocitas, aliâs veluti conſentiens fama confirmat rei de qua quæritur fidem.* Ac propterea dicebat Adrianus Cęſar credendum eſſe teſtibus, non teſtimonijs: Iudex enim exercitatus in ſuo munere, prudẽs & cõſyderatus de teſtimonio iudicium faciet conſpecto teſte ex vultu, conſtitutione, & circunſtantijs alijs, innumeris. Illud verò ante omnia obſeruandum, non perinde cognoſci de ſortilegij crimine atque de alijs, ſed aliam viam extrā ordinem teneri oportere ob eas cauſas quas modò explicauimus. Hactenus de primo & ſecundo probationis euidentis genere: iam de tertio, quam confeſsionem diximus eſſe, videamus.

De voluntaria & coacta Magorum confeſsione. Cap. III.

PErſæpe Iudices in Sagarum confeſsionibus animi pependerunt, dubitaueruntq; iudicium facere cõmoti miraculis quæ fatentur illę: eo quòd alij quæcunque ab ipſis dicuntur ſtatuunt eſſe fabulas, alij metuunt vt iſti homines acti deſperatione nihil procurent quàm mortem, vt malorum ſuorum exitum. Volenti autem mori, ait lex, non eſt habenda fides [a]. Sic memini me apud Tertullianum legere, cùm oſtiarius quidã Proconſulis Africæ in prætorio clara voce rogauiſſet an illic Chriſtiani eſſent quos pœnis de more afficeret, plurimos il-

[a] *l. abſentem. de pœnis. l. 2. cum gloſ. de ijs qui ante ſent. mort. ſibi conſcl.*

mos illicò sublata manu dixisse ex eo numero se esse, vt oppetentes mortem martyrium reportarent: Proconsulem verò eos ad mortem paratos animaduertentem sic loquutum esse, Ite proiicite vos in mare quod ante vos est, è montibus domibusq; vos date pręcipites, aut arboribus vosipsos suspendite: quærite qui vos condemnet. Iulianũ quoq; Cæsarem, cùm fœminam Christianam iuuenem videret cum puero mammæ admoto procurrere ad supplicium martyrij consequendũ, vetuisse ne Christiani plecterentur morte: non vt fœminam festinantem ad mactationẽ seruaret, sed quia illos post mortem ab alijs Christianis in Deorum numerum referri criminabatur. Sunt alij ex Magis qui mortem expetũt non quod honorem sperent, sed quia desperant summoq; dolore crucientur: atq; hi non sunt audiendi, vtcunq; eos excuset Lex, & Plato honestũ iudicet τὸ ἐξάγειν ἑαυτὸν & spiritum antequàm extrudatur emittere. Sprangerus autem Sagas se vidisse narrat quæ scelera sua confessæ vltrò orabant iudices vt se morte plecterent, alioqui se sibi ipsis conscituras mortem, quia se à diabolo nisi parérent vexari confirmabant. Qua in specie legi dicenti, in confitentem nullę sunt partes iudicantis[a], &c. locus esse non potest, nec tenetur Iudex istorum hominum voluntati obsequi. Nam opinio est Sagam quam vexat diabolus resipuisse & in via salutis esse: eam itaq; oportet in carcere contineri, institui, & modicis pœnis salutaribusq; corrigi: sin percipiat nihil ad resipiscentiam,

[a] *l. 1. de confessis.*

tum de condemnatiõe agere, quãuis se Saga morte roget affici. Quæ autem confessæ resipuerunt antequàm accusarentur, de ijs Iudex non cognitu/rus est, nisi euidentia sint quę fatebitur homicidia, modò res sine fraude fiat, nec ea quam pœnitet facti accusationem à se effugi non posse prospexerit: vt Magdalena Crucia Cordubensis Abbatissa (cuius antè meminimus) cùm se infamem esse plurimumq́ suspectam animaduerteret, seipsam consortij cum Satana triginta annis habiti accusauit. Est autem duplex confessio, vna voluntaria, coacta altera, siue in iure, siue extra ius facta sit. Ac confessio quidem extra ius aut coram pluribus fit, aut coràm vnico, amico, necessario, inimico, aut confessario. Has circumstantias singulas oportet obser/uari, non quòd plus in iudicio quàm extra iudiciũ vera sit veritas, aut plus coram populo quàm con/fessario: contrà enim pleriq́ palàm in ijs rebus fucum faciunt pudore aut metu quas confitentur clamculum, vt prædones sæpe videmus quod nunquam in iure dicturi fuerint, id confessarijs ex/ponere. Verumtamẽ nõ est tanti probatio ex confessione extra iudiciũ facta quã ex iudiciali, neq́ ex violenta quàm ex voluntaria, & inter volun/tarias confessiones plus illa potest quæ antè fit quàm rogetur reus: nam interdum Iudex reum circumuenit, interdum verò instituit & adornat eum, vt cùm adolescentem accusatum parricidij Augustus interrogauit his verbis, Certè non occidisti patrem: interdum facta duo triáue confun/dit Iudex,

dit Iudex, è quibus vnum verum, cætera falsa sunt; Qua in specie Iurisconsf. certant ad facta'ne singula protendi confeſsio aut negatio debeat, prout quidam ex eis sentiunt[a]. Certum quidem est (vt agamus Dialecticè) cùm facta singula per disiunctionem, puta *aut*, &c. enuntiantur, si vna pars vera est, licet falsæ sint reliquæ, totum enuntiatum esse verum: cùm verò per copulam *&*, ex vno falso totum falsum esse. Cùm autem ij qui iuri dicundo præsunt in templo æquitatis & veritatis versentur, hominem de factis pluribus sibi cognitis interrogatum oportet alia ab alijs diuidere, & prout veritatem ipse tenuerit hæc confiteri, negare illa. Atque hæc Bartoli[b] & Panormitani[c] sententia Aresto Imperialis Cameræ confirmata[d] contra Comitissam Orientalis Frisiæ, quod Minsingerus Senator refert[e]. Prudentis verò & periti in sua functione est Iudicis, vt facta interrogando diuidat. Neque accipienda est eorum opinio[f], qui Iudicem facta ex accusatoris postulatione habentem cognita putant adijcere posse, ita confeſsionem exceptum iri vt si extra iudicium fieret; id enim abhorret à ratione, cùm interrogationes acta sint iudiciaria[g], ideóque extet titulus de interrogationibus in iure faciendis. Ipsa etenim partis confeſsio sine interrogatione facta coram Iudice etsi articulis factorum non comprehenditur, validior tamen est (ait Lex[h]) quàm si interrogatus respondisset; in causis verò criminalibus, ac in primis

[a] *Ioan. An. ad Speculat. tit. de litis contestat. parte 1.*

[b] *in l. 1. §. si stipulãti. de verb. obligat. ff.*

[c] *Panor. in c. 1. de plu. pet.*

[d] *lib. 2. cap. 55. anno 1554. octobris 27.*

[e] *l. qui iurasse. §. penult. de in reiur. & ca. ad hoc. de testib.*

[f] *inno. in c. cũ Bert. de re iudic. Alex. in l. cui. de iurisdic. ff.*

[g] *l. si sine. §. 1. de interrogator. act. ff. c. quoniam contra de probationibus.*

[h] *l. ordo. de publ. iudic. ff.*

ſortilegij ordinariam accuſationum teneri non oportet viam, quin potius Iudex quibuſcunq; modis potuerit veritatem debet exprimere. Rei autem accuſati reſponſio aut certa, aut incerta eſt: quæcunq; certa eſt ea aut affirmatur, aut negatur, aut deniq; accuſatus quid illud rei ſit ſe neſcire dicit. Incerta reſponſio eſt[a] cùm per ambages dubiè reſpõdet reus, ſe credere vel putare, aut per voces æquiuocas. Sin autem accuſatus rem falſam affirmauerit[b] aut veram negauerit[c], non ęquè reus eſt atq; is qui per ambages reſponderit. Hic enim reſponſionẽ æquiuocam legitimum eſt pro confeſsione haberi in damnum ipſius[d], quia vnuſquiſque factum ſuum nouit, nec ineptè reſpondenti in hac cauſa prodeſt erroris excuſatio[e]. Sed difficilior eſt quæſtio, an accuſatũ qui nihil reſpõdet pro confeſſo haberi oporteat. Si ergo in ciuili cauſa vir talis extet, non eſt dubium quin illius damno pro confeſsis habeantur facta in rebus interrogatorijs & ſcriptura agnoſcenda[f]: aut quando caput hominis agitur, nec ſic quidem facta pro confeſsis tenenda ſunt niſi teſtes acceſſerint: à quibus ſi probatio habebitur, accuſati hominis ſilentium effectũ confeſsionis ſortietur, vt pro rei conditione ad condemnationem procedatur. Quòd ſi ad probatiõem vnius teſtis ſiluerit, non ita futurum eſt, ſed eum multis & carcere oportet cogi[g]. In cũ verò qui magicarum ſortium accuſatus nihil reſponderit, Iudex quæſtionibus primùm vſurus eſt pro qualitate perſonarum, ſi teſtem vnum aut præſum-

[a] vt l. ſancimus. de iur. delib. §. 1. & l. vlt. de condict. indeb. C.
[b] l. ſi quis iure. & l. de ætate. de interrogator. act. ff.
[c] l. non alienũ. eod.
[d] l. de ætate. §. nihil. eod.
[e] l. 1. §. 1. eod. cap. ab excommunicato. de reſcriptis.
[f] d. l. de ætate. §. qui tacuit. & l. ſi defẽſor. eo. ff. ca. ſi teſtes. §. item. 4. q. 2. & c. literas de præſum.
[g] l. vnic. ſi quis ius dic. ff. l. 1. §. igitur de ventre. inſp. ff. & d. l. ætate §. qui tacuit. & c. quoniam. vt lite cõteſt.

præſumptiones complures habuerit: ſi nihil quæſtioni admotus dixerit, crimẽ dimidia ex parte cõfeſſum eſt: itaq; prout probationes erunt punieẽ, vt dicemus poſteà. Similiter qui de induſtria reſpõſionem obſcurat pro confeſſo habetur[a]: & quamuis reſponſio eiuſmodi non ſufficiat ex interpretatione iuris ad probationem criminum corporalẽ pœnam merentium, niſi teſtes adſint (quod in clara ac voluntaria confeſsione non eſt opus) tamen in tam occulto deteſtandoq; crimine præſumptionibus alijs coniuncta ſufficit. Ac Doctores quidẽ inter neceſſarias probationes & indubitatas confeſsionem retulerunt, vt in ciuilibus cauſis verum eſt: ſed inſignis tamen confeſsionum eſt differentia propter locorum, temporum, perſonarum, criminũ circumſtãtias. Differunt enĩ confeſsio pueri, & viri ætate iuſta, ſapientis & ſtulti, maris & fœminæ, amici & inimici, in iudicio & extra iudiciũ, iniuriæ & parricidij, in quæſtione & ſine quæſtione: quam varietatem ſapiens & conſyderatus Iudex tenetur expendere. Neque verò l. 1. de confeſſis, oportet accipi de capitalibus criminibus alijs, nempe confeſſum pro condemnato haberi[b], niſi de alijs præſumptionibus ſufficientibus conſtet, ſi nulla probatio (ait lex[c]) religionem indicantis inſtruat: maximè verò ſi fiat confeſsio cùm reus in quæſtionem datus aut etiam oblatus eſt[d], quia cõfeſsionem ad tormẽtum factam Lex ſimilem ei cõfirmat eſſe quæ fit in tormento ipſo[e]: quoddam enim tormentum eſt tormenti metus. In cauſa au-

[a] Accurſ. in l. certum de reb. cre. ff. Bart. in l. 1. de rela. C. Bal. in l. 1. quomod. & quan. Iudex. C. Cæpola cautel. 123.

[b] l. 1. de confeſ. C. nec reuocabilis eſt. l. ſi is. de confeſ. ff. ſed nõ in atrocibus. l. 1. §. ſi quis vltro. de quæſtio. ff.

[d] l. 1. §. Diuus Seuerus. de quæſt. ff. argu. l. ex incendio, & l. pædius. de incendio. ff.

[c] l. 3. quor. appel. non recip. C. l. item apud. §. adiicit. verſ. quæſtionem de iniur. ff.

[e] l. metum aũt. de eo quod met. ff.

tem sortilegorum qui expressa pactione cum diabolo inita fatentur se conuentibus & sceleribus aliis interfuisse, quæ aliunde quàm ex ipsorum aut consortium confessione possunt innotescere; hæc confessio quæ extra torturam fit vim probationis obtinet[a], si à reo præuento fiat qui in suspicione istius criminis aut existimatione fuerit, etsi non parebit eum homini pecorive mortem intulisse: nam hoc scelus omni parricidio detestabilius est quod excogitari ab vllo possit. Quòd si dicatur confessionem rei contra naturam (vt loquuntur quidam) excludendam esse[b], ergo ne impuros quidem Sodomitas peccatum contra naturam confessos plecti oportebit: sin autem contra naturam esse accipiant τὸ ἀδυνάτον, id planè falsum est: non enim quicquid à natura fieri non potest, illud est ἀδυνάτος. Nam eiusmodi sunt omnes actiones intelligentiarum & Dei opera quæ extra naturæ ordinem cernuntur sæpenumero: etiamqúe morbi omnes epidemici (vt Hippocrates annotat) à Deo procedunt adeóque, vt idem loquitur, nescio quid diuini habent præter cursum ordinemqúe causarum naturalium, ad quos cæciores talpis sunt medici. Sophisticum ergo illud est, hoc improbè factum à natura est impossibile, impossibile igitur: ac si quis de improbo dicat bonus cantor est, bonus igitur. Iam verò diuina & humana autoritate, vetustatis totius consensu, diuinis & humanis legibus, experientia, iudiciis, conuictionibus, commissis testibus, & confessio-

[a] l. qui sententiam. de pœnis C. Azo in summa de quæstiõ.

[b] l. confeßion. l. si cuius. de interrogator. act. ff.

fessionibus Magos exportari probauimus, eorũquе operâ sterilitatem & procellas inferri: est igitur possibile. Cùm itaque lex dicit[a], vt admittatũ confessio, rem possibilem & veram ea contineri oportere, veram autem nequire esse si est ἀδύνατος, nihil esse ex iure possibile quin à natura idem possit fieri[b], sophistica vtuntur fallacia qui falsam ex eo assumptionem astruunt. Nam maxima illa & admirabilia Dei opera ex natura sunt impossibilia, re tamen vera sunt: spirituum quoque intelligentium facta & quæcunque sunt μετὰ τὰ φυσικὰ natura sunt ἀδύνατα, ideóque Methaphysica scitè distinguitur, & re uera differt à Physica naturam solùm explicante. Spirituum igitur dæmonumque facta non sunt reuocanda ad naturalium effectorum legem. Quamquam si ex naturali demonstratione primum mobile momento vno milliarium amplius quingenta millia dicitur percurrere, æquè profectò spiritus malignus potest Sagæ corpus exportare in ambitum terræ, quæ punctum quoddam est si cum amplissimo cœlo comparetur. Magorum itaque confessionem de exportatiõe possibilem esse verámque affirmamus, & (quod amplius est) homines & pecora à Magis occidi malignorum spirituum ope & inuocatione: vt in Ægypto sub mediam noctem primogenita hominum pecorúmque a diabolo momento vno fuisse occisa è sacra scriptura didicimus. Fuit autem Ægypti regnum (vt Strabo & Plinius consentiũt) latũ ducenta milliaria

[a] l. inde Neratius. ad l. Aquil. ff. c. fin. de cõfess. li. 6. Baldus in l. 1. de cõfess. C.

[b] l. 1. de conditionib. institutionum. ff. & ibi gloss.

liaria magna, longum quadringẽta, omnium quæ ſub cœlo fuerunt frequentiſsimum & opulentiſsimum. Deus verò, teſte Scriptura, noluit vt deſtructor Satanas populi ſui ingrederetur domos. Hoc quidẽ natura eſt ἀδυνάτοις atqui tam verum eſt quã lucere Solem conſtat. Etſi Auicenna putat & Algazel ſpirituũ actiones naturales eſſe atq; à natura poſsibiles: quæ ſententia ferri poteſt ſi ea poteſtate prẹditos eſſe ſpiritus intelligamus ex permiſſione Dei, vt ignis vrendi poteſtatẽ habet: ſed illud (vt antè diximus) de cauſis naturalib. & ordinarijs nõ poteſt accipi. Verũ vt confeſsionũ quas Magi faciunt probationem confirmemus, eas cũ aliorum Magorum confeſsionibus oportet comparari. Etenim diaboli actiones ſemper ſibi & vbiq; conſtant, quemadmodum ſimia ſiue tela ſiue purpura induatur, ſemper eſt ſimia. Itaq; Magorum confeſsiones Germanorum, Italorum, Gallorum, Hiſpanorum, veterumq; Græcorum & Latinorum ſimiles eſſe animaduertimus, & Magi plurimùm alij ab alijs accuſantur: vt de Lochiano illo diximus, qui accuſans vxorem confeſſus eſt ſe illius ſuaſu conuentum Magorũ adiuiſſe, quæ poſtquàm omnia fuiſſet confeſſa igne viua abſumpta eſt: cui perſimile factum in Caſtello heraldino accidit, vbi vir & vxor à tertio quodam magicarum ſortium comperto fuerunt accuſati. Dicebat vir ſe Magorum cœtum ſemel tantùm adiuiſſe, vt quónam vxor ſcortatura proficiſceretur poſſet reſciſcere, non iuiſſe illuc ab eo tempore: fatebatur mulier ſe

lier se ex eorum esse numero, eodemq́ iuisse virum suum. Hic verò difficilis quæstio oborta est, an viri confessionem ἀχώριστως, sine diuisione ad purgationem ipsius oporteret accipi: quemadmodū permulti Doctores [a] sentiunt integram confessionem sumendam esse ex qua grauetur aut leuetur confessi crimen, siue articulum vnum siue plures ea comprehenderit. Horum præcipua est ratio, quòd iurisiurandi sacramentum vnū ac indiuisum est: quę ratio planè est friuola. Nam eodem iure quinquaginta stipulationes ad vnum contractum (quem vnius iuramenti religio confirmat) pertinentes, vnius stipulationis loco ponerentur. Id verò falsum & absurdum esse inter omneis conuenit, cùm totidem in contractu stipulationes extent quot insunt clausulæ, & vicissim tot sententię quot stipulationum capita: quapropter etiam in prouocationib. sic possunt diuidi, vt de vno capite reliquis integris appellari possit [b]. Cōtrà verò bona pars Doctorum diuidi posse confessionem indicat: quæstionem hanc enim fuisse Iacobi Rauennatis tempore agitatam, & constitutum fuisse diuidi confessionem oportere [c]. In hanc sentētiam iudicia quàm plurimis arestis facta sunt [d]: itaq́ in causis ciuilibus & criminalibus obseruatur, adeò vt si reus fate-

[a] Faber. in §. itē si quis postul. princ. de actio. & in l. vna. ver. contra. de cōfe. ex l. publia. §. vlt. depositi. ff. & ex l. si filius. §. vlt. de interr. act. Cynus in l. 2. q. vlt. de don. an. nup. C. Iaco. Rauen. Petr. bella perti. & Cy. in d. l. vna. q. 13. Alber. ibi q. 10. de cōfes. C. arg. l. etiam. §. 1. de mino. Alex. cōs. 22. ver. præterea. li. 2. de don. an. nup. text. in l. neminē. de lega. 2. & l. Pōponius. §. 1. & ibi Ias. col. 2. de acquir. posses. ff. Bald. in l. 2. de transact.

[b] l. in hoc iudicio. fam. hercisc. Bald. & Florent. ibid. per l. Corne. de iu. patronat. Bald. in l. 2. de re iudic. C. Fel. in c. cùm inter, prima fallen. de re iudicat. [c] ex l. perfecta. de donat. C. & l. publia. §. vlt. depos. & ibi Accurs. Ang. Salic. Bart. Pan. in c. bonæ memoriæ, versic. extra. de postu. præla. Cæpola cautel. 184. si mutuam. per l. 3. §. 1. de iureiu. Fel. in c. cùm dilecti, de accus. fine. [d] Boerius in decisionib. Burdeg. 243. num. 7.

biter se quidem occidisse, verùm cùm priùs inuasisset alter, prius illud confeßionis caput pro verò ex indubitata probatione habebitur, posterius verò ad purgationẽ confeßi pertinens non existimabitũ probatum, sed accusatus defensiones suas ad se purgandum probare tenebitur: tũ non faciet, subibit condemnationem[a]. Propriè tamẽ hoc pacto non diuiditur confeßio: si enim diuideretur & reijceretur, omnino accusatus excluderetur à purgatione sui afferenda. Vbi verò probatio deficit & probationis consequendę ratio, exempli gratia de nocturnis magorum congreßibus, quæritur an tota confeßio tanquã vera admitti debeat, cùm in eo quod pondus tũ in eo quod leuamẽ causæ accusati affert. Nam in hac demũ specie tota cõfeßio vniuersè accipienda aut repudianda est, quã sententiã iureconsultus Alexãder defendit[b]. Iudici enim virũ interroganti cur suam vxorẽ non accusauisset, respondit ille se voluisse honori suo & familię suæ consulere: vxor verò dicebat virum semel tantùm eò abiuisse. Veruntamen ne hoc quidem responso fuit excusabilis, cùm vxorem suam turpißima atq; inprimis horrenda scortatione q̃ vnquam excogitari poßit contaminatam sineret permanere, atq; (vt ita dicam) lenocinij conuictus esset. Etenim Sagas omneis frequentẽ habere cum diabolo consuetudinem antè ostendimus: prætereà constat inter omneis eum læsæ maiestatis cõuinci qui coniurationem cognitam nõ reuelauerit, dicet in coniurationem minimè omnium consenserit:

[a] l. si non cõnitij. de iureiur. C. & l. 1. de sicarijs. C.

[b] l. cõs. 80. coll. 2. vers. posse. li. 7. Rota decis. 408. fuit dubitatum. in nouis. Castrensis cons. 165. si. lib. 2. Steph. Bertrãd. con. 151. viso. li. 3. & cons. 148. ex themate. nu. 3. li. 4. Ancharan. cons. 208. Iudex. cõs. pen. & cons. 207. quæst. coll. 2.

ſerit[a]: quãto igit̃ magis reus futurus eſt q̃ p̃ ſpectũ læſæ maieſtatis diuinæ & humanæ crimẽ ante oĩa deteſtandũ diſsimulauerit[b]? An verò hic vt Magus cẽſeri, & qua pœna affici debeat, dicemus poſteà. Sed videamus q̃ ſint Iudicis partes, ſi primũ Saga fateat̃, deinde infitiet̃ factũ. In hac cauſa diſtingui oportet, atq; obſeruari an prima cõfeſsio corã Iudice cõpetente & ſine q̃ſtione facta ſit, cũ p̃uẽta Saga & accuſata eſt: tũ. n. cõfeſsioni primæ hærendũ & quãuis nõ alia extaret ,pbatio, ad cõdemnatiõem ,pcedendũ (nã ſæpenumero fuit exploratũ Sagas in vinculis p Satanã informatas ab antegreſſa cõfeſsiõe diſceſsiſſe (& q̃a hoc crimẽ ſupra oĩa turpe & deteſtandũ eſt, voluntaria Magorũ q̃ p̃uenti fuerunt cõfeſsio habẽda eſt certæ & indubitatæ ,pbatiõis loco. Canonicũ Lauallẽſem memini an. 1569. veneni infuſi in Lauallẽſis Decani calicẽ accuſari, q̃ nocturnã miſſam faciẽdo medicatã potionẽ hauſit & in terrã proſtratus eſt, deinde verò euomuit. Reus voluntariè & ſine q̃ſtione agnouit factũ, condẽnatus Curiã Pariſiẽſem appellauit, interea verò informatus id q̃ antè fuerat cõfeſſus pnegauit. Placuit tñ Curiæ hominem igni dedi, eumq; vidi cùm ad ſupplicium raperetur: quod Curia, ſi confeſsionem extorſiſſet quæſtio, non fuiſſet iudicatura. Quid verò, ſi confeſsio coram incompetente Iudice fuerit edita? an vim probationis obtinet? Statuunt plerique ne idoneam quidem præſumptionem eſſe ex qua torqueatur reus, nedum probationem iuſtam[c]: Quinetiam Canoniſtarũ bona

[a] Do. in l. quiſquis. ad l. Iul. maieſt. C.
[b] cap. vergentis. de hæreti. & l. vlt. de maleſic. C.

[c] ex l. diuus. de cuſto. reo. vbi Bar. & D. in c. at ſi clerici. & Felin. de iudic. ex l. Alberic. in l. Magiſtratib. de iuriſdi. Ang. Arct. in §. ſed ſi quis. inſtit. de ſuſpec. tuto. deciſ. Capel. Tolos. q. 425. Soc. conſ. 108. nu. 5. li. 4. Guido deciſ. Del. 120.

pars putat confeſsionem extra iudicium factã neque confitenti neque conſortibus eiuſdem criminis vlla ratione damnoſam eſſe[a]: alij eam quæ coram Iudice incompetente fuerit, idem præſtare quod præſumptiones & coniecturæ ſolent[b]. Hic autem error profluxit ex dicto Vlpiani in l. certũ. §. ſi quis abſente, de confeſsis. ff. vbi ait ſi quis abſente aduerſario ſit confeſſus, eum pro iudicato nõ haberi: verùm ex eo minimè ſequitur confeſsionẽ ſiue in iudicio factam ſiue extra iudiciũ, ſiue apud competentem ſiue apud incompetentem Iudicem probationis hanc, illam minus pro rei conditione non efficere. Itaque viri forenſis adminiſtrationis peritiſsimi[c] putant confeſsionem abſente aduerſario factam nihil eſſe, ſi eum adeſſe poſtulet neceſsitas: Quòd ſi Iudex incompetens de facto cognitionaliter quæſtionem habuerit & reus corã ipſo fuerit confeſſus, etiamſi propter incompetentiam aliam've nullitatis cauſam cognitio fiat irrita, ſua vis tamen conſtat probationibus. Alioqui multa crimina, multi ſontes impunè abirent: cui malo occurri omnino præcipit[d], & ita proſpici vt ab iniquitate & abſurditate vindiceẽ lex[e]: in primis verò ob incompetentiam Iudicis probationes intercidere foret iniquiſsimum in Magorum cauſa, vbi tam difficiles probationes & tam abdita ſunt ſcelera, vt vix è millenis vnus ſupplicium perferat. Diximus de voluntaria confeſsione, quę tertia eſſe pro-

[a] *Felin. pro regula ponit cum 9. fallẽ. in c. olim. de reſcrip. Cornæus conſ. 123. lib. 1. Bald. conſ. 122. verſ. nam fama. li. 1. Caſtren. in l. transferre. ver. & licet. de trãſ act. C. Salic. in l. et bonæ fidei, de iureiur. C.*

[b] *Immola in c. per inquiſitiõ. de electio. & in c. 2. de cõfeſ. Io. And. in c. qualiter de accuſat. Ang. conſ. 28. quidam. Romã. con. 28. viſo. per tex. & gl. in l. 5. de adul. ff. & per l. ictus fuſtiũ. de ijs qui not. infa. Panor. in ca. de hoc. de ſimõia, & in c. olim. de reſcrip.*

[c] *Ang. in l. Papinianus. §. meminiſſe. de inof. Bar. in l. cũ facta. de iur. & fa. ign. im. & Ant. Butrigar. in c. ſi cautio. de fide inſtrument.*

[d] *l. ita vulneratus. ad l. Aquil. ff.*

[e] *l. Saluius. de legatis præſt. ff.*

ſe pro-

se probatio necessaria dicitur: nam quod ad confessionem violentam & extra ordinem quæstione extortam, probationem aliquã efficit si reus à quęstione remotus in confessione perrexerit: si destiterit, præsumptio magis est quàm probatio necessaria. Dicamus igitur de præsumptionibus quę contra Magos haberi possunt.

De præsumptionibus aduersus Magos. Cap. IV.

Cùm tres probationes euidentes illę deficiunt, factum permanens atque notorium sermo consentiens testiũ ἀναντιλήπτως, & volũtaria repetitáque confessio rei ante confessionẽ præuenti, tum præsumptiones oportet expẽdi quæ ad probationem & punitionem Magorum possunt conducere. Pręsumptionem autem aliæ sunt temerariæ, aliæ probabiles, & violentæ aliæ. Ex eis postrema iure potest statui, estque aliarum probationum omnium valentissima, cuius autoritate probationes cętera excludi omnes Doctores consentiũt[a]. Talis fuit pręsumptio ex qua Rex Salomo litem diremit matrũ de puerulo inter se contendentiũ[b]: & Imperatoris Claudij[c], qui matrem ei iubebat nubere quem filium esse negabat suum. At errare Salomo & Claudius in ista causa potuerunt. Fateor: sed in causis quoque inculpatorum testiũ & confessionũ errari potest: quemadmodum suprà mancipium multa-

[a] c. ad id. c. is qui. de sponsal. c. per tuas. de cond. appo. l. si quis adulterij. de adulter. C.
[b] in c. afferte. de præsump.
[c] Sueton. in Claudio.

tum fuisse morte ostendimus eo quòd hominem qui desyderabatur occisum à se fateretur, qui tamē posteà comparuit: ideóque lex dicit[a] non esse soli occisoris confessioni habendam fidem, nisi de occiso appareat. Sed præsumptiones iuris[b] & ex iure constitutæ, rationis naturalis nituntur fundamento[c]. Etenim præsumendum est matrem, quæ omnia tentauerit ad redhibēdum filium præoptaturam vt adiudicetur alteri quàm vt tradatur morti: Similitérq; his qui factum quod negat renuit eiurare, aut iuramentum deferre aduersario offerenti, se reum peragit. Alphonsum regem Neapolitanum legimus cùm pater filium suum negaret esse, mandauisse vt mercatori Afro vænum daretur filius, tum filium à patre receptum esse: ita præsumptione lis fuit sublata. Verumtamen si qua probatio euidens contrarij facti extabit, contra præsumptionem admittitur[d]: quicquid probationem multi excludi contendant præsumptione iuris[e]. Nam hominis acceptilationem exhibentis probatio admittitur[f], quamuis de solutiōe nec iurare ipse nec iuramentum deferre voluerit, eo quòd non satis meminisset facti, nec sciret an haberet penes se acceptilationem. Prestigias autem Magorum & miracula contra naturam haberi in præsumptionibus iuris est iniquissimum: nam Lex Dei hanc certam & indubitatam probationem statuit, mulierē præstinguentem oculos non sines viuere, quod illæ tamen propalàm faciunt: sic enim Lex Dei statuit, eos qui fascinant cum Satana pepigisse vt res

contra

[a] *l. item Mela. ad l. Aquil. ff.*
[b] *l. manifestæ. de iureiur. & ibi Bart. l. si ibi q adulterij. ad l. Iul. de adult. C. l. excipiuntur ad se. Syllan. ff.*
[c] *auth. non licet de liberis præt. C. l. iura sanguinis de regu. iuris. ff.*
[d] *Alex. cōs. 153. li. 2. nu. 9. & gl. in l. si tutor. de peric. & cōmo. Tiraquel. in l. si vnquā. de reuoc. donat. nu. 133. C.*
[e] *Doct. in l. manifestæ turp. de iureiur. ff. Panor. in c. afferte. & in c. quāto. de præsump.*
[f] *cap. quanto. de præsumpt. Ioan. de Graßis in d. c. quāto. & Cynus in auth. sed id. eod. de donat. ant. nup. C. & §. 1. in auth. de æqualitate dotis.*

contra naturam faciãt. Si igitur (vt ad præsumptiones cõtra Magos veniamus) liberi ad matris manum reperiantur occisi, quamuis nemo præter ipsam sit domi, non oportet præsumere cædem fuisse ab ea perpetratam, cùm aduersus iuris præsumptio[a] iudicio absoluitur illa, nisi probationibus euidentissima cædis conuicta sit. Sin autem Sagam esse rumore prædicabitur, eam suorum ipsius liberorum parricidam esse præsumitur, nisi probationibus se in contrarium probet. Catharina Darea Coparis die secundo Februa. M. D. LXXVIII. Duas puellas iugulauit, vnam suam, alteram vicinæ, cùm tamen rei magicæ non fuisset infamata: hæc diabolum confessa est hominis proceri & pernigri specie curauisse vt id faceret, postea cremata est prouocare nolens quamuis Copararum Præfectus licere exponeret; nam agnoscebat se hoc genus mortis esse promeritam. Sic conuictus Raziorum Baro se octo infantes confessus est occidisse & sacrificasse diabolo, & sibi Satanam indixisse vt suum ipsius puerum adhuc sacrificaret auellens ab vtero matris, quæ rem subodorata est, itaque iudicium in eum constitutum. Manassem Iudææ Regem, maximum sua ætate Magum, liberos suos diabolo sacrificauisse legimus, qui promissis de summa amplitudine ab eo acceptis, ab hostibus comprehensus & dignitate deiectus est. Magũ ergo ex præsumptiõe diuini iuris parricidã esse præsumit[b]: & siquãdo Magi hoĩs infans desyderabit, præsumendũ est ab eo sacrificatum

[a] l. vlt. prin. de cur. furio. l. penult. §. de repud. ript. nupt. l. creationibus de Episcop. & cler. l. humanitatis. de impub. & aliis substitution. C.

[b] Deut. 18. Leuit. 20. 4. Reg. 21.

catum fuiſſe diabolo, niſi ſecus probauerit. Atque hæc iuris diuini præſumptio ratione nititur: nam qui omni pietate in Deum adiecta ſeipſum diabolo mancipauit, omnem humanã pietatem ſtudiũq; naturale & στοργὴν exuit. Eum ergo præſumendum eſt confeciſſe omnia quæ Magi ſolent: & quamuis facta errori potius quàm malitiæ æquum ſit accepta ferri[a], niſi appareat ſecus[b], Magos tamen nihil errore feciſſe, ſed malitia & impietate ſemper præſumimus. Omnia improbitatis genera quæ Magi in vſu habent de mago homine præſumi neceſſe eſt: cùm tamen vir furti falſiué damnatus, alterius improbitatis nomine quàm furti aut falſi neque diffametur, neque præſumatur reus[c]. Siqua itaque Saga dãnata fuerit ſortium magicarum, Saga ſemper eſſe præſumetur, ac proinde omnibus impijs ſceleribus inquinata de quibus notantur magi: & quamuis non proceſſerit aduerſus eam condemnatio, ſufficiet tamen accuſatio, rumor, & publicus ſermo ad præſumptionem violentam infamiamq; facti. Si enim lex mulierem accuſatã adulterij, nec damnatam, nihilominus in vitam notari præcipit[d], quanto æquius ea notabitur & infamis habebitur quæ Magiæ nomine traducitur[e]? Nam cùm mulierem Sagam eſſe fertur, eam Sagam eſſe preſumptio eſt vehemẽtiſsima, ex qua indicijs quibuſdam coniuncta iure poteſt ad quæſtionem rapi: etſi cauet edicto Lodouici xij. Galliarum Regis ne quæſtioni dedatur quiſquam niſi inculpatus teſtis cum indicijs exſtiterit. Certè in alijs criminibus

[a] arg. l. quòd ſi nolit. §. quia aſſidua. de ædilit. ed. l. fin. in fine. de fideiu. C. l. ſi prius. §. certè. de aqua pluu. Alex. conſ. 129. li. 7. nu. 11.

[b] l. quoties. §. tantundẽ. de hære. inſtit. & ibi Bart. Bald. Ro. Caſtr. con. 203. li. 2. Immola cõ. 104. Bal. conſ. 144. l. 1. Cumanus conſ. 135. & 142. Dec. in l. ſi librarius. de regul. Cæpola cõ. 21. col. 4. Curſius ſenior conſ. 55. Alex. cõſ. 53. li. 7. nu. 16.

[e] Canoniſtæ in c. 1. de præſum.

[d] l. palàm. §. q̃ in adulterio. de rit. nupt. ff.

minibus ex iure non potest quisquam ob communem famam quæstioni subiici, vt inter omneis ferè Doctores cõuenit[a]. Quamquã ex Mantuana consuetudine si testes quatuor communem famam à se auditam dixerint, in criminibus singulis capitalibus quæstionem legitimũ est adhiberi: multo magis ad quæstionem rapietur ille de cuius arte magica communis rumor & cõstans increbruerit, cum fama constans legitimæ probationis vim habeat nisi contraria probatione refellatur[b]. Contrà verò si mulier nunquam suspecta Magiæ mortis in vllum illatæ accusabitur, nisi manifesta fuerit probatio homicidij, non est in iudicio statuenda condemnatio[c], sed amplius decernendum, & illa intereà dũ cognoscitur vinculis eximenda. Verũtamen si sermoni communi & famæ hærẽdum est, eam non ab aduersarijs sed ab hominibus fide dignis oportet nasci[d]. Hæc distinctio videt̃ necessaria, vt præripiatur improbis occasio appetendi bonos calumnijs. Neque verò illud necesse est, quod multis video placuisse[e], vt communis rumor à maxima parte populi definiatur: in magno enim oppido esse rumorem suffecerit à vicinis omnibus, quia res propinquorum suorũ propinqui melius quàm longinqui alij cognouerunt. Itaq; viginti homines

[a] Io. Andr. in add. ad Specul. tit. de probat. §. videndum. vers. 13 Bal. in l. milites. de quæst. [illegible] in l. vlt. cod. C. Butrig. in c. veniẽs. col. 4. de testib. Alex. con. 5. coll. 2. lib. 1. Ias. l. admonẽdi. coll 15. de iureiur. ff. Marsil. in l. de minore. §. plurium. col. 5. vers. alterius. de quæst. Felin. in c. veniẽs. 1. de testib. coll. 5. Marsil. in praxi criminũ. §. diligenter. nu. 8.

[b] l. si mater. ne de stat. defun. C. l. 2. si seruus vel libert. C. c. transmissa. qui filij sint legit.

[c] c. cũ in iuuẽt. de præsũ. extr. l. non omnes. §. à Barbaris. de re milit. ff. l. 4. de suspec. tut. ff. l. 1. si quis imperatori maled. l. vlt. de actionib.

[d] c. qualiter & quando. de accusat. Bart. in l. de minore. §. tormenta. de quæst. Alex. ibi in addit. Salice. in l. ea quidem. de accusat. C. Textus. in c. iuuentute. extrà de purg. Canonic. Decius. cons. 37. in causa, coll. 6. nu. 9. & 10. & cons. 133. viso processu.

[e] gloss. in l. 3. §. eiusdem. de testib. Bar. in l. de minore. §. plurium. de quæstio.

(hic enim iustus duarum turbarum numerus) satis futuri sunt ad rumorem comprobandum. Si quis autem dixerit vocem populi negligendam esse, cãque vanã existimari [a]; id quidem verũ est si contrà aut sensus aut ratiocinatio iudicandũ esse euicerit. Sed in Magorum causa vix fieri potest vt vox popularis erret [b], maximè si qua species adfuerit, quã Doctores legitimã famam nominant [c]. Multo magis autem id oportet statui si præter communem famam indicia exstiterint, verbi gratia, si saga dum comprehenditur dicat, actũ est de me, aut ne morte afficiatis me, id quod res est enũtiabo: tum enim mutationem admirabilem cum animo suo sentit: vt fecit quædam Saga, cuius à Præfecto Tenalliarum fuit allatum ad me iudicium. Certissimũ profectò indicium maleficij, cùm quis se antè condemnat quàm accusetur (vt ille fecit, qui postquàm parentem occidisset, nidum cernens hirundinum pullos occidit & attriuit pedibus, atque hoc facto crudelitatis reprehensus. Iamdiu, inquit, hoc mihi solùm exprobrant me parenti meo necem intulisse, ex hoc indicio (ait Plutarchus) comprehensus patricida in quæstionem raptus est & agnouit factum, aut si curationem afflicti pollicetur Saga & re infecta fugit, vt Ioanna Heruilleria (cuius antè meminimus) fecerat. Quisquis enim ab isto crimine purus est, calumnias à quibus in criminibus alijs metuit nunquã pertimescet. Verborum item cõiurationes & inuocatio Satanę qua ad maleficia

[a] l. decurionũ. de pœnis.

[b] Panorm. & Felin. in c. veniẽs. 1. de testib. Parsi cons. 154. li. 4. nu. 12. vsque ad 18.

[c] Bald. in l. diffamari. de ingẽ. manum. C. & in c. veritatis. de iureiur. & in l. proprietatis. ff. de probationib. &.

eximen-

eximenda vtuntur Magi, præsumptiones sunt violentissimæ, quæ hominem Magicę artis arguunt: Etenim exorcistas quoque ipsos capitali pœnæ lex subijcit, l. 2. & 3. de maleficis C. qui colebant artem eiurandi diabolos atque depellendi: hi enim fuerunt Magorum facilè principes, qui religionis prætextu (ait Hippocrates in libro de morbo sacro) adiurationes coniunctas precibus exercebant: & quamuis hominem qui hac ratione sanat affectos lex morti non adiudicet, Magum tamen lex Dei morte multari iubet. Hunc enim certum est pactione teneri cum Satana, & loco vnius quem sanat binos affligere, vt antè ostendimus: vt autem nihil interuenerit quàm quòd Deum abnegans obligauit se diabolo, hoc scelus meretur mortem omnium atrocissimam. Alia indicia sunt hæc, gestus Magi (nam ferè vultum defigit humi, nec in os audet aspicere) nutationes respondentium incertè ad interrogata [a], ante omnia verò si vno aut vtroque parente Mago natus est. Nam hoc caput si cum sermone publico coniunxeris firmissimum est argumentum: quia nullum est sacrificium quod ab istis hominibus tantopere diabolus expetat, quàm vt suos ipsorum liberos, simulac hauserunt lucem, voueant dicentęs diabolo ad cultum ipsius, vt exemplis commonstrauimus. D. Antonius Lonanensis vicarius generalis regis apud Ribemontenses nuper mihi narrauit se cognouisse in iure de

[a] *l. vnius. §. testes. de quæst. c. literas de præscript. Bar. in l. vlt. de quæst. Ancharan. cõs. 288. Alex. cõs. 77. li. 1. Socin. cons. 15. lib. 1.*

Claudio Vvaterio quodam ſortilegiorum multo-
rum reo, cuius pater Nicolaus Vvaterius eiuſdē
impietatis reus in carcere vita defunctus eſt, & a-
uia nomine Cathatarina (cathonem Picardi vo-
cant) viua igni tradita. De Ioanna Heruilleria idē
notauimus: matrem eius Areſto crematam fuiſſe
viuam, eam verò iamq; dicatam Satanæ cùm pre-
hēderetur mater: Barbaram quoq; Darcam (quę
pariter cōbuſta eſt) Lognianas Sagas apud Pote-
zanos, Valerianas in Sabaudia, & illā Caſtelli ruſ-
ſi filias ſuas malis artibus imbuiſſe: ex quibus om-
nib. confici poteſt regula ampliſsima & exceptio-
nes pauciſsimæ. Si enim Saga eſt mater, eſt etiā fi-
lia: quod in cauſa impudicitiæ dicitur filiā eſſe ma-
tri perſimilem non ſemper verum eſt, de magis ve-
rò omnibus ferè certiſsima eſt regula, vt ex innu-
meris iudicijs compertum eſt. Alia quoq; prǽſum-
ptio eſt, ſi non fleuerit Saga, quam præſumptionē
Paulus Grillandus & Inquiſitores illi quorū ope-
ra crematæ fuerunt innumeræ annotant eſſe va-
lentiſsimam. Regius ille vicarius apud Ribemon-
tenſes, cuius modò mentionem feci, vnam Saga-
rum (de quibus cognouit) in iure cōfeſſam narra-
bat Sagarum dexterum ſolummodò oculum ter-
nas lachrymas eijcere: quod non omittendum eſſe
putauimus. Item ſi Saga in domo aut ſtabulo alte-
rius deprehendatur, & mors aut ſubitus morbus
aliquem paulo pòſt opprimat, prǽſumptio aduer-
ſus eam eſt, quamuis neque pulueribus comperia-
tur inſtructa, neque ſortem viſa ſit inijcere, quæ
probatio

probatio futura esset euidens. Atque hæc postrema præsumptio vires habet maximas, qua vtuntur Cornificius[a] & Bartolus[b] aduersus eum qui insolens in loco visus est vbi crimen fuit commissum dum cõmitteretur, aut qui in propinquo deprehẽsus fuit cùm perpetraretur illud[c]. Extant recentes historiæ huiusmodi, vt apud Pedemontanos Cazalij quędam nomine Androgyna videbatur cùm intraret in alienas ædes, & paulo pòst homines interibant: Comprehensa itaq;, Sagarum omnium consortium eiusdem maleficij retexit coniurationem (erant autem xl. fermè) quæ exteram ianuarũ manum ad enecandos homines perungebant. Id anno M.D.XXXVI. accidit. Geneuæ quoq; posteà idem effectũ est anno M.D.LXVIII. vbi ad septennium fuit pestilentia ex qua occubuerunt multi. Non absimile est quod de centum septuaginta Sagis legimus, quæ Romæ ex eadem causa sublatæ sunt Claudio Marcello & Valerio Flacco Coss. quo tẽpore pro veneficis adhuc habebant. Adhæc frequens cũ certis & conuictis Magis cõsuetudo, præsumptio est perualida & obseruatione digna: similis enim simili plerumq; adhærescit.[d] Etiã hæc permagna fuerit præsumptio, si mulier suspecta soleat cõminari.[e] Impotẽs.n. natura mulierẽ incredibili vindictę cupiditate feruet, nec linguam à minis cohibere potest siquam nocendi facultatẽ habuerit: mors itaq; si minas sequit̃, maximè violenta est in criminib. alijs præsumptio[f] in hoc necessaria. Baptista Ziletus insignis Iurecos. cõsilio

[a] Rhet. ad Herennium.
[b] Bar. in l. vlt. in fin. de quæst. Sa lic. l. vlt. eod. C. Paris de Puteo in tract. Syndi. verbo viso, ex l. 1. § qd ergo ad Sc. Syllanian.
[c] Bar. in l. furt. de furti. ff.
[d] arg. l. 3. § nullus, de excus. tu. l. item apud Labeonẽ. § adduxisse, de iniur. ff l. nullus. § 1. de actio. empti. ff. l. ædiles. § Pędius, de ædilitio edicto. ff.
[e] Bald. in l. pacumenius, de hæred. insti. ff. arg. l. si hi qui adulterij de adulter. C. l. si verò non mandat. ff. l. 3. de repudijs. ff. l. famosi. ad l. Iul. maiest. ff.
[f] Specul. tit. de præscript. § spe cies. vers. sed pone. Albericus in l. metum. quod met. cau. C. Bal. & Im. in l. 1. de seruis. fugit. C. Fel. in l. cũ oportet. de accusat.

-lxxix. cuiusdam Germani Antonij Zund exemplum adducit, qui necis Valentino cuidam illatæ accusatus est eo quòd paulo ante mortem illius dixisset non esse præteriturum annum quin ille tanquam baculus exaresceret, itaque ille obijsset. Fuit autem Magus in quæstionem raptus ob comminationem istam: hæc enim ad quæstionem sufficeret in omnib. alijs criminibus [a], in hoc verò præsumptio est violentissima. Sic confessio extra iudicium facta in alijs criminibus ad quæstionẽ sufficit, [b] in hoc ad condemnationem: Similiter si quãdo extra iudicium reus perpetrati homicidij veniam postulauerit, idemque in iudicio negauerit, quæstioni ex iure deditur: in hoc verò tam detestando crimine legitimè ad pœnam cõdemnatur, idque pro conditione personarum. Omnes enim Doctores rerumque forensium periti consentiunt [c] reum conuictum esse si criminis cuius insimulatur veniam in iure postulet, quamuis id deinde abneget: similiterque confessionem extra iudicium factã, posteaque reuocatam, in criminib. alijs ad quæstionem sufficere [d]. Eadem mendaciorum [e] responsorumque variè nutantium est ratio: sunt enim violentissima indicia & præsumptiones aduersus Magos ex quibus torqueri eos legitimum est. Huius autem execrãdi criminis iudicium extra ordinem oportet fieri diuersa à criminibus cæteris ratione: in quo si quis ordinem iuris forensesque formulas obseruare voluerit, ius diuinum & humanum planè peruerterit [f]. Verumtamen non est temerè aduersus

[a] l. de minore. §. tormenta. de quæstio. Ang. Aretinus in sui inquisiti. in gl. super vers. cõparent.
[b] l. 5. de adult. ff. gl. & Bart.
[c] c. venerabilis. de electio. & Docto. in c. exhibita. de homicid. Io. Andr. Hostien. Butri. Cardina Panor.
[d] Bart. in d. l. 5. de adult. ff. gl. l. ictus fust. de ijs qui not. infa. Bartol. & alij Doct. in l. quoniam. de infa. Alex. & Soc. in l. magist. de iurisdict.
[e] l. vnius. §. testes. de quæsti. & c. literas de præsumpt. extrà.
[f] c. tua nos. c. vestra. de cohabitat. cleric. c. cùm dilectus. de consang. & affin. 2. q. 1. c. prohibentur. §. vlt.

uersus Magos adhibēda quæstio. Hanc enim parui à Magis fieri Iudices annotant: itaque fieri posset vt impune abirēt Magi, proptereà quod à quęstione, si præfractè infitiari potuerint, plurimùm soluuntur rei: quo instituto nullum grauius periculum potest accidere in quæstione istius criminis maiestatem Dei hominumq́ minuentis, & crimina omnia quæ homo comminisci potest continentis.[a] Nam etsi Magum Satanas è manu Iudicum nequit eximere: tamen compertum illud est, nisi resipuerint, à Satana non relinqui Magos, sed ipsius quoque aduersarij nomen ab ipso indicari reis. Ex D. Adamo Martino Biebrano Præfecto audiui persæpe Biebranam Sagam, cùm quæstio de ea haberetur, dixisse ipsi, Noui futurum vt me excipias malè, & ampliùs prædixisse ipso autore se igne perituram, cùm nondum lata fuisset sententia: Etsi hoc culpa euenit carnificis, qui eam ex sententia strangulare iussus nō potuit. Contrà verò dissuadet eis Satanas ne verū enuntient, & nonnunquam etiam torturę sensum adimit[b], vt inquisitor Sprāgerus ait, qui Sagas nō temere quæstioni admouendas censet. Hæc mea tñ fuerit sententia, si puella ætate parua puer'ue fuerit, aut tenera mulier, aut delicijs assuetus iuuenis, si pręsumptiones fuerint violētæ, vt alijs cū terrore exhibeat̃ q̃stio, & subdat̃ alijs: at Sagis vetulis minimè, quæ obfirmatiōis callū in neqtia sua obduxerint. Sed postq̃ ab hoīe torto veritas expressa est, eū studio sè oportet asseruari ne cū eo diabolus colloquat̃, deinde

[a] l. 3. 4. & vlt. de malefic. C. c. vergētis de hæ.

[b] Paris de puteo in tract. de Syndi. c. torturæ. Syluest. Prierias in tract. de strigib. demōst. Mirand. li. 4. cap. 5. Paulus Grillād. in trac. de quæst. 4. q. Hippolytus. Marsil. in l. repetit. coll. 4. de quæst. vide suprà li. 4. cap. 1.

deinde post horas xxiiij. eandem confessionem iteratò repeti, vt Rex Ludouicus xij. edicto sanxit. Nam perseuerari in confessione opus est vt necessaria fiat probatio, vt edictum præcipit compluribus Arestis confirmatum [a]. Alioqui si extra quæstionem Saga reuocauerit confessionem suam, nō potest hoc argumento ad mortem damnari [b] aliáue pœna corporali affici, nisi præsumptiones aliæ exstiterint. Diximus anteà Edictum Lodouici xij. (q̊ cauet ne ad testimonium vnius inculpati testis subijciat̃ q̃stioni reus nisi alia indicia accesserint) non obtinere in isto crimine, vbi difficillimum est probationẽ inueniri. Etenim si ob læsæ maiestatis humanæ crimen ex sola pręsumptione legitimè in quæstionem rapi suspectus potest [c]. vt semper fuit obseruatum: prætereà si in alijs criminibus ex constantissimo Doctorum consensu [d] ob sermonem vnici inculpati testis quæstionem licet offerre reo, & ad condemnationem mortis, si duo testes idem pro testimonio dixerint, ex lege Dei & institutis humanis procedere: planè iustius multò futurum est, si reum promptè Iudices (vt Baldus & Alexander loquuntur) ad quæstionem applicauerint ob crimen tam abominandum [e] si vnus testis inculpatus dicat, aut violentæ vrgẽtesq; grauiter præsumptiones extent. Nam vnus inculpatus testis dimidium probationis efficit. Exempli causa, si testabitur maritus se ab vxore in Magorum conuentus deductum esse, & negabit illa, torturæ debet subijci, nisi aut capitale odium aut periurium viri addu xerit.

[a] anno M. D. XXXV. mense Augusto.
[b] l. 1. §. D. Seuerus de quæst. ff. l. sicut. eod. C.
[c] Faber in l. si quis. ad l. Iul. maiestatis. C.
[d] Accurs. in d. l. si quis. & ibi Bald. & Salic. Matthæus afflictus in const. Neapolit. tit. de ijs qui fideiussores. nu. 17. licet verba l. mariti. de quæstion. ff repugnare videantur.
[e] Bald. in l. 3. de episcop. aud. C. Ang. in l. 1. de malefic. C. & in l. quicunque. de seru fugit. C. Alex. lib. 3. cōs. 60. Afflictus in cōsuetud. Neapol. li. 3. de nox. cap. 2. c. testimonium. de testib. & c. sicut nobis. fine. Raphael Fulgo. cons. 173. & cō. 107. & Decius cōs. 189.

xerit. Hęc enim duo in teſtibus infirmandis capita ſemper admitti ſolent: inprimis verò periuri hominis teſtimonium nunquam admittitur ad præſumptionem aut indicium conſtituendum, niſi aut teſtis certus aut præſumptio violentiſsima eum adiuuerit: verbi gratia, ſi comperietur ſignatus Magus, quo indicio Triſcalanus retexit plurimos. Ego tamen cum Danæo ſentio principes quoſque Magos carcere ſigno, aut illud habere loco tam abdito, vt eos ſigno retegi ſit difficillimum. Nam à Valeſio quodam nobili viro accepi quoſdam à diabolo ſub palpebrarum altera, quoſdam ſub vno ex labijs, quoſdã in podice obſignari. Triſcalanus autem dicebat ſignatis Magis ineſſe quaſi veſtigium leporis, & quamuis ad oſſa vſque indatur acus, locum tamẽ ſenſus expertem eſſe. Firmiſsima quidem præſumptio hæc, & cum indicijs alijs ſufficiens vt procedatur ad condemnationem: quemadmodum etiam ſermo reſipiſcentis Magi conſcios in morte accuſantis præſumptio eſt cõtra alios vehemẽtiſsima: hoc. n. pręſumi opus eſt [a], cùm pœnituerit ipſum & Deum inuocauerit, ab eo rem verè enuntiatam eſſe. Sed illius dicto fidem non conuenit adhiberi ſi mortẽ obſtinatus oppetat, vt pleriq; faciũt ab auditione verbi Dei abhorrentes vehementiſsimè. Atque hæc circumpſcriptio illius regulæ futura eſt quam veteres Doctores tradiderunt, morientem præſumi ex veritate dicere. Maiores itaq; ex ſermonibus eiuſmodi ad condemnationem procedebant,

[a] *ex l. vlt. ad l. Iul. repet. & c. ſancim⁹. 1. q. 7. c. cũ quis decedens. §. codicillis. de lega. 2. ff. auth. quod obtinet, vbi Bal. de prob. & in l. 2. comm. de legat. C. Doct. in cap. quãuis. de re iudic. Alex. in l. ſi de do. de col. C.*

vt obſeruatum eſt in læſæ maieſtatis crimine. Sic Nero intimos & familiares quoſq; curauit interfici ex ſermone morientiũ, q tñ nihil aliud inter moriendum ſpectabant quàm vt de aduerſarijs vltionem ſumerent. Verũ iſta omnia ex prudentis Iudicis & conſiderati iudicio pendent, vt obſeruet an vltionis ſtudio loquatur moriturus,[a] & diligenter quærat an vllæ inimicitiæ cõtra delatos præceſſerint. Saga quędã Berõda nomine Malbeci ad Bellomontium Lomanienſe cremata eſt, quæ iamiam moritura cùm interrogaret̃ an nobilis quædã fœmina quam indicauerat fuiſſet in eo numero, nobilis autem fœmina cum ea cõmiſſa pernegaret, his verbis reſpondit Saga, *No ſabes tu pas quæ lo darrein cop que nos hemes lo baram a la crotz deu paſtis, tu portaues lo topin deus poſons*? id eſt, an meſcis cùm poſtremò ſaltationem haberemus ad crucẽ artocreatis, te portaſſe pharmacorum poculum? ad hæc obmuteſcẽs fœmina non reſpondit quicquã, ita ſe conuictã oſtẽdit. Sin autem Magus obſtinatus moritur, eum certiſsimũ Dei hominumq; aduerſarium eſſe præſumit̃, qui viuens omneis enecare cupiat: vt Nero facilè Magorũ princeps dictũ illius qui cœlũ & terram in cineres abire optans dicebat, *me moriente*, illius ergo dictũ volens corrigere dicebat ἐμȣ̃ ζῶντος, me viuente. Hęc illa eſt ſpecies in qua præſumptionem vnam euertit altera[b]. Nec tamen debet teſtimonium morientis Iudex contemnere: fieri enim poteſt vt ex veritate ſit: vt ſuprà demonſtrauimus non rarò Magos à Magis interire, & (quod ait Ieremias

[a] *Bald. in tit. de pace Conſt. ver. vaſſal. in fi. Iaſ. in l. 1. col. 2. Oldra. cõſ. 192. viſo. Hippol. Marſil. in pract. §. reſtit. col. 12. & in rubr. de fideiuſ. col. 7. 8. & ſeq. latiſſ. Bart. in l. ſi qs in graui. §. 1. ad Syllan. ff.*

[b] *l. diuus de in integ. reſtit. 22. q. 2. c. 1. eſt & c. ne qs arbitret̃.*

remias) deum inimicos ſuos opera inimicorum euertere. Sed ſi is quem obſirmatus Magus accuſauit dixerit ad probationẽ ſui ſe ita ſemper vixiſſe vt virum bonum decet, audiẽda eſt illius defenſio: ſin autem eum cõtrà ſuſpectum eſſe pareat, aut antè fuiſſe reum, ſed neq; abſolutum ſententia neque damnatum, eum Magũ eſſe pręſumitur. Sed etſi legitur probationẽ contra præſumptionem iuris admitti non oportere[a], & diuino iure in Sagã eſt homicidij & parricidij pręſumptio: ferenda tñ eſt Saga, vt exhibeat aut viuos demonſtret eos de quorum nece accuſat̃. Hæc enim defenſio coniuncta euidentię permanentis facti plus poteſt q̃ probationes oẽs & præſumptiones contrarię:[b] quemadmodum ſuprà oſtendimus veritatẽ permanentis facti contra Sagam probationẽ eſſe omnium euidentiſſimam. Regula autem iuris eſt[c], probationem minus legitimam in atrocibus & nocturnis maximè criminibus (quale iſtud eſt) ſufficere, quoties probatio certa non poteſt obtineri. Sapiens verò Iudex ad conſequendum veritatem omneis pręſumptiones comportaturus eſt: modò ne id faciat quod multi Iudices in Germania ſolent. Hi enim aut magos alios conquirunt, vt per eos ad ſaltum cribri reſciſcant an reus ſortes exerceat: aut puerulis templum adeuntibus nouos calceos axũgia ſuilla perũctos curãt indui, vt Magæ inde

[a] l. antiquæ. ad Vellei. C. l. vltima ad Macedon. l. vltima. arbitrium tutelæ. C. l. à diuo Pio. §. ſi pignora. de re iudicata ff. Alexand. in l. inter ſtipulantem. §. 1. de verborum obligat. & conſil. 47. & conſil. 91. coll. finali. libr. 6. Roman. conſil. 250. Hippolyt. Marſil. in l. 1. §. ad quæſtionem. de quæſtionib. Speculat. in tit. de præſumptionib.

[b] Felin. in cap. quanto. de præſumptio. Bald. in l. contra negantẽ. eod. Roman. conſ. 350. col. 8. Alexan. in l. vnic. vt quæ deſunt aduocatis. C. & conſil. 118. col. pen.

[c] cap. præterea. cùm gloſ. ext. de teſtib. Panor. in c. venerabilis. col. 2. eod. l. ſi ij qui adulterij. ad l. Iul. de adulter. ff.

nequeant egredi, nisi eis visum fuerit qui pingues calceos ferunt: aut ambos pedes. Sagæ & manus colligantes eam imponunt aquæ leniter, eámque si saga fuerit, in fundo mergi non posse putant. Hac enim via diabolus indicia, quæ sancta oportet seruari, commutat in scholam Magiæ. Similiter ne illud faciat quod in libro Coniurationum Romæ & Auenione impresso legimus, vbi ratio exponitur faciendi caseum mulieris Sagæ nomine, ex quo accusetur. Nobis verò neque illam formam, neque alias consimiles quas legimus, placet exponere. Verùm quæstio est si neque Magi extabit confessio, neque inculpatus testis, neque permanentis facti euidentia, sed violentæ præsumptiones erunt, puta à vicinis omnibus haberi pro Mago[a], aut bufones in ollis locisve abditis alentem deprehendi, quamuis nemini sit comminatus Magus, qui in hac causa statui oporteat. Ego violentã præsumptionem eiusmodi non sufficere statuo ad sententiam mortis ferẽdam, ad alias pœnas sufficere.

[a] *à vicinis veritas melius haberi potest.* Barto. *in l. dominus horreorum. locati. ff. & arg. l. si ita. §. mulier. & ibi* Bart. *de fũd. instr. ff.*

Dicamus igitur de Magorum pœnis, quas pro amplitudine probationum maleficiorúmque prudenter augeri minuíque necesse est.

De pœ-

De pœnis quas merentur Magi Cap. V.

DVO ſunt omnino modi quibus ſua Rebuſpubl. amplitudo conſeruatur, præmium & pœna: quorũ vnus ad bonos pertinet, alter ad improbos, & niſi iuſtè ex æquo & bono ſingulis tribuantur, nulla ſpes alia niſi ineuitabilis caſus Reipub. maximeq́ꝫ ruinę oſtendit. Non quòd pœnas de omnibus delictis ſumi neceſſariũ videatur: nam neqꝫ Iudices reis iudicandis ſufficerẽt, neqꝫ plectẽdis carnifices: imò vix vnũ crimen è denis per Iudices caſtigat, ſed tenuiſsimos ſolùm quoqꝫ videris pœnas luere, qui gratia amicis aut pecunia valent eos plerũqꝫ manus hominũ effugere: quamq̃ꝫ nec amici nec facultates vllæ eos à Dei manu vindicaturę ſunt. Hi aũt falluntur plurimũ qui non alia de cauſa pœnas inſtitutas putãt, q̃ꝫ ad caſtiganda maleficia: At hic minimus eſt me iudice fructus, q ad Rempub. inde perueniat: Maximus .n. & ſummus omniũ eſt, qꝫ ſedat ira Dei, pręcipuè ſi directè peccatum fuerit contra maieſtatẽ Dei, vt in hac cauſa eſt. Videmus itaqꝫ [a] cùm Dei populus ſeſe Moabitis adiungens ad Bahal pehoris ſacrificia declinaſſet, viginti quatuor millia ex eis occubuiſſe, & longè plures fuiſſe perituros, niſi repentè Pinhas Eleazaris filius irã Dei cernens exardeſcere vnũ è ducib. populi cum Moabitide cubantẽ tranfixiſſet. Tum mors deſiuit peruadere: Deus aũt Moſi, Pinhas, inquit, ſedauit furorẽ meum ardente zelo quo zelotypus fuit honoris mei, & obſtitit ne populũ

[a] Num. 25.

iſtum perderem: dicito ei me fœdus cum ipſo ac poſteris ipſius initurum, vt ſacerdotio fungantur mihi. Poſteà trecentos annos vixit, eiuſque poſteri amplius bis mille annos ſacerdotio honore ampliſsimo perfuncti ſunt. Hic igitur primus punitionis improborum fructus, vt ſedetur ira Dei, & vindicta eius in vniuerſum populum auertatur. Ideoq; Iudicibus fuit imperatum[a], ſi poſtquàm perquiſiuerint autorem homicidij nõ poterunt deprendere, vt ſumentes vaccã ſacrificẽt in loco vbi cædes cõmiſſa fuerit, manus abluãt vt innocentes facti, & Deũ orent ne ob effuſum ſanguinem ira ſua populum perfundat. Secundus punitionis fructus eſt, vt in regionẽ totã accerſatᷣ Dei benedictio, prout in lege Dei ſcriptũ eſt[b]. Poſtquã igni & gladio tradideritis oppidũ è populo meo fratribuſq; veſtris qui deſerentes Deũ idola coluerint, & omnem animã homines & beſtias occideritis, aggerẽ è lapidibus trophæi loco accumulabitis; ac tum extendã amplas miſericordias meas erga vos, & gratijs vos benedictionibuſq; cumulabo. Tertius fructus ex improborũ punitione procedens eſt, vt metus & terror incutiatur alijs: ſic enim lex Dei[c], vt alij videntes punitionem metuant peccare. Quartus fructus, vt caueatᷣ ijs quos nondum infecit & corrupit improbitas, vt incolumes peſtilẽtia inficit atq; elephãtiaſis[d]. Quintus, vt improborũ numerus minuatᷣ: qua ſola ratiõe vetꝰ Britanniæ conſuetudo ſancit ſuſpendi fures, quia nimius eorum numerus futurus eſſet. Atque hęc verba

[a] Deut. 21.
[b] Deut. 13.
[c] Deu. 15. & 19
[d] Leuit. 12. & 13. & 14.

verba ineptæ illius consuetudinis, *cùm omnes regionis syluæ non satis facturæ essent, mors autem grauior sit quidem puniendis furibus, sed furtis impediendis leuior*: verũtamen consuetudo isto solo argumento nititur. Sextus, vt boni securè vitam possint transigere. Septimus, vt puniatur improbitas[a]. Hæc bona atque commoda ex improborum supplicijs proficiscentia placuit attingere. Si quis autem modus vnquam exstitit sedandi iram Dei, benedictionem eius obtinendi, alios perterrendi aliorum supplicijs, hos ab illorum corruptione conseruandi, improborum numerum minuendi, bonorum vitam confirmandi, & improbitates summè detestandas quas ingenium hominis excogitare potest puniendi, hic certè vnus est vt omni rigore castigentur Magi. Quamquam non satis respondet rigoris vocabulum, cùm nulla sit tam crudelis pœna, quæ puniendæ Magorum improbitati queat sufficere: omnia enim ipsorum scelera, blasphemiæ, & instituta inuehuntur in maiestatem Dei, vt mille artibus irritent & exacerbent eum. Plurimùm apud veteres fuit dubitatum quod genus mortis in eum institueretur qui patrem aut matrem occidisset: vt ex lege Pompeia in parricidas constat, cuius nouum & accuratum supplicium lenius posteà visum est. Quamobrem Tarquezium maiorem, qui parentem suum Pictauiensem Electum occidi curauerat, Curia Parlamenti voluit discerpi cãdente forficè, diffringi artus ad rotam, ac postremò concremari:

[a] Deut. 19.

cremari: etsi ne hoc quidem pacto condignas pro merito pœnas is perferre videbatur, qui vitam ademit ei à quo acceperat. Altero quoque Aresto eiusdem Curiæ nobilis quædam fœmina quæ virum suum occidi curauerat, viua exusta est: q̃ illa satis patienter tulit, cruentã subuculã viri sui ante oculos habens. Quidã etiã Magos dubitant igni tradere, etiam eos qui pacto expresso se diabolo adiunxerunt. Horum enim præcipuè vindictam diligentissimè & summo iure oportet persequi, vt iram Dei amoliamur vltionemq; nobis superuenturam. Quoniam verò sortilegium autores nihil ampliùs quàm hæresin esse interpretantur (quamuis hæresis vera læsæ maiestatis diuinæ crimen est igne puniendum ex cap. vergentis. de hæreticis) ideò tenenda est istius criminis à simplice hæresi differentia. Primùm enim hanc professionem Magorum primam esse demonstrauimus, quòd Deũ omnemq; religionem abnegant. Hominem qui Deum verum deserit vt hæreat alteri Lex Dei iubet lapidibus obrui[a], quod supplicium tradũt Hebræi interpretes esse grauissimum[b]. Hoc verò antè omnia oportet obseruari. Mago enim (de quo dicimus) non videtur satis si Deum abneget vt religionem alteram amplectatur, sed omni religioni veræ ac superstitiosæ renuntiat qua homines in offensæ metu contineri possunt. Secundum Magorum crimen est, quòd vbi Deo renuntiauerũt, maledicunt, blasphemant, & prouocant eum despectu maximo, & quemcunque Deum aut idolum antè

Primum Magorum crimen.

[a] *Deut. 13.*
[b] *R. Maymon. lib. 3. more hamebocim.*

Secundum Magorum crimen.

antè metuerint. Lex autem dei,[a] Quiſquis Deum, [a] Leuit. 24.
inquit, blaſphemauerit, peccatum eius manebit in
eo: & quiſquis maximum Dei nomen per contẽ-
ptum pronuntiauerit, plectatur morte: qui locus
Philonem torſit, omneſq; Hebræos Doctores mi-
rificè. Videtur enim prius legis iſtius caput ad eos
pertinere qui Deum ſuum quem pro Deo habẽt
blaſphemauerint, & hos dici reportaturos pecca-
tum ſuum. Alij interpretes dicunt ei qui blaſphe-
mauerit Deum, nunquam condonari (quodcunq;
tandem ſupplicium perferat) niſi ipſum pœnitue-
rit: & eum qui maximum Dei nomen audacius ex- [b] Leuit. 24.
preſſerit morte affici oportere. Ipſa Legis [b] verba
obſeruatione dignisſima afferemus, יחוח מות יומת
איש איש כי יקלל אלחיו ונשא חטאו: ונקב שם Quamobrem
Hebræi ſanctisſimum Dei nomen neq; ſcribunt
vnquam, neq; pronuntiant. In priore autem legis
capite videmus nõ dici יהוה propriam Dei appel-
lationem, ſed אלהיו, quod nomen Dijs omnibus &
Angelis tribuitur. Etenim videtur Deus innuere
ab ijs blaſphemari Deum qui id blaſphemãt quod
Deum eſſe opinantur. Sic Deus qui corda & vo-
luntates hominum ſcrutatur, conſilia ipſorum re-
ſpicit: vt cùm olim Magi crucifixorum, quos deos
putabant eſſe, manus & crura confringebant, aut
ſumpta hoſtia bufones paſcebant. Iam itaq; dupli-
cem videmus & deteſtabilem Magorum impieta
tem eſſe, quòd Deum verũ non dubitant blaſphe-
mare & quicquid diuinitate aliqua præditum eſſe
putant, vt omnem pietatis opinionem euellant &

Tertiam Magorum crimen. offensæ metum. Tertium crimen ampliùs abominandum est, quòd dant fidem diabolo, adorant eũ atq; sacrificant: & eorum sceleratissimi facta fossa vultum humi abijciunt orantes ex animo & adorantes diabolum. prout de Pamphila Larissana Saga in Thessalia antè notauimuus ex Apuleij testimonio. Sed ne procul abeamus, fuit in Laodunensi suburbio cui nomẽ est à valle, Saga mense Maio M. D. LXXVIII. quæ idem fecit multis præsentibus. Istud autẽ abominandum scelus omnia supplicia quæ ab homine excogitari possunt grauitate superat, cùm disertissimo Legis contextu pręcipiat Deus [a] vt qui inclinatione solùm honorem imaginib. quæ Gręci εἴδωλα vocant, habuerit plectatur morte: nam Hebræum *Tistaueb*, Chaldæum *Tisgud* nihil quàm inclinare denotat, quod omnes Latini interpretes dixerunt adorare. At Magi nõ satis esse ducunt si adorauerint solũ aut corã Satana se inclinauerint nisi se dedãt ei, orentq; & inuocent eũ.

[a] Exo. 20. et 32. [a] Deu. 13. et 27. Num. 25.

Quartum Magorum crimen. Quartum crimen præcedente grauius est, quod permulti Magi fuerũt conuicti adeoq; confessi se progeniem suã Satanę deuouisse: qua impietate Deus se in lege adduci pronuntiat [b] ad vltionẽ in eos inflammandam qui Molocho dedicauerint liberos, quem Iosephus Priapum interpretatur, Saturnũ Philo: vt ut sit, Satanæ & spiritib. malignis offerebantur.

[b] Leuit. 21. Deut. 18.

Quintum Magorum crimen. Quintum prouchitur vlterius, Sagas ferè ex confessione ipsarum cõuictis esse quòd paruulos pueros necdum baptizatos sacrificabant diabolo tollẽtes in aera, deinde aciculam crassam in caput eorum

rum inferentes vt eos enecarent, crimine grauissimo. Sic Sprangerus narrat vnam se autore crematam esse, quę hoc pacto vnum & quadraginta necauerat. Sextum crimen horribilius superiore est, quòd Magis nō est satis suos ipsorum liberos diabolo sacrificauisse & cremauisse sacrificiorum ritu (aduersus quæ Deus lege inuehitur [a], dicēs se populos terrę ob istam abominationem exstirpasse) sed eos inde ab vtero deuouent Satanæ. Sic Raziorum Baroni Satanas indixerat vt filium suum adhuc in vtero versantem sacrificaret, eoq; pacto matrem cum fœtu enecaret: quod ille fuerat facturus nisi anteuertisset vxor, vt idem agnouit atq; confessus est. Duplex verò parricidium turpissima coniunctum idololatria. Septimum ac frequentissimum est, quòd iurati Magi promitttunt diabolo se quoscunque poterunt ad cultum ipsius perducturos: idque reipsa præstant, vt antè demonstrauimus. Lex autem Dei præcipit [b], vt quisquis ita vocatur, eum lapidibus curet obrui qui animum ipsius sollicitauerit. Octauum crimen est, quòd honoris causa inuocatur & iurat per nomen diaboli: nam Magi eum semper in ore habēt, & per eum duntaxat iurant, nisi cū abnegāt Deus. Sic apertè veniunt contra legē Dei, quę per alium quàm per Dei nomen iurare vetat [c]: quãobrem Scriptura dicit, da gloriã Deo, quàm formulã Iudices cùm à litigantib. aut testibus iusiurandum exigerent, obseruabãt, dicentes, tribue gloriã deo. Nonũ est, quòd Magi incesta colunt adulteria, &

Sextum Magorum crimen.

[a] *Deu.18.*

Septimum Magorum crimen.

[b] *Deut.13.*

Octauũ crimē.

[c] *Ierem.5.12.*

Nonum crimē.

eo nomine omni ſeculo infamati atq; cõuicti ſunt: nam eos docet Satanas neminem perfectũ Magũ aut incantatorẽ eſſe quin[illegible]t ex patre & filia, aut ex matre & filio genitus. Quò ſpectat Catul. diſticho,

Nam Magus ex matre & gnato gignatur oportet,
Si vera eſt Perſarum impia relligio.

Epiphanius contra Gnoſticos & Athenagoras in Apologia inceſtum Magis frequentem eſſe annotant. Omnia hæc impia ſcelera directè in Deum & honorem ipſius committuntur, quæ ſummo iure vlciſci tenentur Iudices vt iram Dei à nobis amoliantur. Cętera Magorũ crimina ad iniuriã hominibus factam pertinent, & quę illi cùm poſſunt vlciſcuntur. At nihil tantopere odit Deus[a], quàm vt videat Iudices iniurias ſibi aut alijs facta: vlciſci, horrendas verò blaſphemias diſsimulare quæ in maieſtatem Dei euomuntur, qualeis à magis pronuntiari antè oſtendimus. Alia itaq; crimina perſequamur.

Decimũ crimẽ.

Decimum eſt Sagas homicidiorum artẽ exercere, adeoq; infantium cædes committere, ac poſteà elixare donec humorem & carnem eorum fecerint potabilem: quod Sprangerus ex ipſarum confeſsionib. ſcribit cognouiſſe, & Baptiſta Porta Neapolitanus libro de Magia. Neq; omittẽdum illud eſt, infantes priùs ab eis enecari quàm fuerint baptizati, quib. quatuor circũſtantijs exaggeratur crimen homicidij.

Vndecimum crimen.

Vndecimum crimen eſt, quòd humanas carnes ac puerorum maximè comedunt Sagę, & palàm bibunt ſanguinem: quod ſcelus admirabatur Horatius, cùm diceret,

Neu

[a] 1. Sam. 2.

Neu pransæ Lamiæ viuum puerum extrahat aluo.

Verumtamen istud est exploratissimum. Quòd si pueros habere non possunt, hominum cadauera è sepulchris effodiunt, aut suspensorum eximunt è patibulis, prout persępe compertum est. Huc pertinet quod Lucanus olim cecinit,

—laqueum nodosq; nocenteis
Ore suo rupit, pendentia corpora carpsit,
Abrasit cruces, percußaq; viscera nimbis
Vulsit, & incoctas admisso Sole medullas.

Propterea se Apuleius narrat, cùm Larissam Thessalię aduenisset, sex aureos lucratū esse ex nocturna corporis vnius custodia, eo quòd Sagæ (per quas illa regio famosa effecta est) nisi certa custodia adhiberetur, veniebant intrò quacunque forma videbatur, & ossium tenus circumrodebant corpora. Hæc verò detestabilis persuasio à diabolo mentibus humanis inditur, vt alij alios cædant vorentque & euertant humanum genus. Hoc etiã addendũ, Magos omneis plurimùm esse veneficos, quo vno crimine ad mortem damnari possunt ex Cornelia lege de sicarijs, quamuis non fuerit venenum traditum. l. 1. in verbo, venenum confeceris de sicarijs. ff. Homicidium autem & lege Dei [a] & humanis legibus [b] capitale iudicatur: similiter qui carne humana vescuntur aut vescendam prębent, morte digni sunt. Sic Lutetiæ dulciarius pistor è suspensorum carne faciens artocreata, viuus crematus est, domus euersa, & interdictum ne ædificaretur denuò: sic locus perdiu in icuncularum

[a] Deut. 19.
[b] toto tit. ad l. Cornel. de sicarijs. C.

Duodecimum Magorum crimen.

vico desertus mansit. Duodecim crimen singulare est, quòd venenis & sortilegijs enecant ab homicidio simplice disparatis lege Cornelia de sicarijs & veneficis. ff. grauior enim offensa est si quem veneno quàm si aperta vi sustuleris, & grauius adhuc est necare sortilegio quàm veneno. Grauius est, inquit Lex[a], occidere veneno quàm gladio.

[a] l. 1. de malefic. C.

Decimumtertium crimen.

Decimum tertium Magorum crimen est frequentissimum, quòd ab eis pecora enecantur. Ideò Augustanus quidam Magus anno M.D.LXIX. forficibus discerptus est, quòd redempto corio pecorum mortem eis intulisset.

Decimumquartum crimen.

Decimum quintum crimen.

Decimumquartum est ordinarium expressum Lege, quòd fruges necant, & famem sterilitatemq; inuehunt in regionem totam. Decimumquintum est, quòd Sagæ cum diabolo rem habent, etiam dum maritis accubant, vt omneis confiteri suprà notauimus. Hæc detestabilia quindecim crimina, quorum minimum morte dignum est accuratissima: nõ quòd singuli Magi rei sint criminum istorum omnium, sed illud tamen compertum est Magos qui cum diabolo expressè pepigerunt, reos omnium istorum scelerũ ferè, aut certè plurimorum esse. Cùm autem multa crimina & multis actionibus ab homine committuntur, singulorum pœnas oportet repeti: neque vnum impunitum relinqui ex concurrente altero[b], sed plures pœnas (vt ait Bartolus[c]) distinctas imponi siue legibus & institutis, siue arbitratu Iudicis[d]. Si plura crimina in facto eodem cõmittuntur, idem iudicium est: nisi crimina sint vnius speciei,

[b] l. nunq̃ depriuatis delict. ff.
[c] ex l. 3. de termino moto. ff. l. prætor. §. si mihi plures. de iniur. ff. l. si adulterium cum incestu. de adult. ff.
[d] l. non est nouum. de acti. empt. l. qui sepulchri. de sepulc. viol. C.

ſpeciei, vt parricidium in homicidijs quidem numeratur[a], ſed reus ſola parricidarum pœna tenebitur. lex autem Dei pœnam capitalem ſanciens nõ diſtinguit minutatim Magorum ſcelera, ſed Sagã viuere ſimpliciter vetat, מכשפה לא תחיה: quem in locum Hebręus Philo his verbis, *lo techaie*, ſignificari dicit. Sagam eodem die q̃ euicta fuerit morte afficiẽdam fuiſſe, & ita à maioribus obſeruatum. Sic ergo nõ ſolùm grauitatẽ criminis exponit Deus[b], ſed etiam demõſtrat quantopere expetat vt iuſtitiæ leges in iſtos homines exerceantur. Nominatim verò Lex morti Sagam adiudicat, ne pœna ób ſexum minuatur: vt legitimè in omnibus alijs criminibus obſeruatur. l. ſacrilegij. de peculatu. ff. l. ſi adulterium. §. ſtuprũ. de adulter. ff. cap. ſicut. de homicidio. Plus enim eſt offenſionis in cæde fœminę quàm viri, ait Ariſtoteles in Problematis lib. 29. cap. 11. Itaq; ſi nihil aduerſus Magum probabitũ idololatrię, blaſphemię, ſacrificiorum, parricidiorum, homicidiorum, adulteriorũ, ſcortationum cũ Satana, & aliorum ſcelerum: cùm tamen probatũ fuerit Magum reum eſſe mereṫ mortem. Ampliùs Iura ciuilia[c]: nam non ſolùm ea cui expreſſo pacto cum Satana conuenit afficienda eſt Morte, ſed etiam is q̃ Sagas cõſulit: hę. n. tantopere ſunt abominatiõi ex Lege, vt ea modò hoſtes ſalutis communis[d], modò id facinorũ magnitudinẽ Magos maleficos[e], modò peregrinos naturę[f] (hos, inqt, tanq̃ naturæ peregrinos feralis peſtis abſumat) modò hoſtes humani generis[g] nominet. Auguſtinus etiã in li-

[a] l. Senatus. de accuſat. ff. & ibi Bart. l. prætor edixit. §. 1. de iniur. ff.

[b] Exod. 22.

[c] l. nemo aruſpicẽ. de malef. C.

[d] l. vlt. eod.

[e] l. nemo. eod.

[f] l. multi. eod.

[g] l. etſi. de malef. C.

in libro de ciuitate Dei Magos appellat maleficos ob maleficiorum magnitudinem. Quod autem ad Magos aulicos, quia istud malum quàm maximè potest accedit Principes, idq; nō nostra solùm memoria sed ab omni seculo, ad Rempub. totam euertendam (nam Principes eodem pellicit à quibus populares itidem pertrahuntur) hanc ob causam lex insignis extat[a], qua ita sancitur si quis Magus, vel magicis cantaminibus adsuetus, aut aruspex, aut ariolus, aut certè augur, vel etiam mathematicus, aut enarrādis somnijs occultās artē aliquā diuinādi, quibuscūq; tandē præditus honorib. & potētia sit in comitatu Principis fuerit, vt præsidio dignitatis exut⁹ cruciatus & tormēta nō fugiat. Hāc legē literis aureis in portas Principū incidi oporteret: pestē.n. capitaliorē in comitatu eorū nō inueneris. Vt aūt agnoscamus quantis laudibus Principes Ethnici digniores sint Christianis multis, apud quos faciunt stipendia Magi, mulierem Martham nomine, Marij temporibus in exilium à Senatu Rom. missam legimus[b], quæ se totius prælij aduersus Cimbros euentum prædicturam confirmabat: & Claudius Cæsar in Rom. equitem agi summo iure voluit, adeò vt morte multatus fuerit [c] & publicata bona, eo quòd galli gallinacei ouum circumferret (alij serpentis dicunt) vt eo pacto religionem falleret Iudicū, litemq; gratia vinceret. Fuerunt homines imperante Tyberio ex minima opinione Necromantiæ ad mortem damnati[d]. Caracalla Imperator etiam condemnauit eos qui herbas &

[a] d.l. etsi.

[b] Plutarh. in Mario.

[c] Tacitus. Plin. li.29.ca.3.

[d] Tacitus.

bas & alia id genus ad curandas febreis faucibus appenderant[a]: quod Deus lege prohibet, cùm ritus Amorrhęorum & Chananæorum abominat̃. Nam in eis Moses Maymonis ligaturas numerat, quas etiam Augustinus damnat, vt suprà demonstrauimus. Hoc iudicium Caracallæ Cæsaris oculis eorum proponi conuenit qui lege Dei abutentes condonãt execrabilia Magorũ scelera, ex quibus tam multa mala perpetimur. Sed eos qui res istas præbent, non qui imprudentes accipiunt bona fide, eos inquam persequendos in iure censeo, (ista enim idololatriæ & sortilegiorum principia sunt) quo exemplo palàm demonstrabit̃ Magos qui expressæ cum Satana pactionis tenentur mereri mortem. Cumq; sit ante omnia detestandum crimen, eo grauior pœna conuenit maleficio: nempe aut lapidationis, vbi hoc genus pœnæ receptũ est, aut ignis atq; incendij, quod supplicium ferè apud Christianos iam olim fuit obseruatũ. In Belgico & multis Germaniæ partibus damnatæ mulieres immerguntur aqua: verùm Sagas colligatis artubus in aquam proiectas compertum est non posse mergi, nisi admota vi in aquam inferatur caput, vt suprà diximus. Quòd si pręter sortilegij crimen siue confessione, siue testibus, siue facti euidẽtia probetur aliquem à Saga enectum esse, infantem verò maximè, crimen est grauius. Et quamuis sorte quam Saga ad inimicum tollendum iniecerit alterum comperiatur enectum esse, digna tamẽ est morte: aut si philtrum cogitans mortem intule-

[a] Spartian. in Caracalla.

rit, etiam quæ Saga non est ex facto mereatur mortem, ait lex[a]. Sed huius leniorem esse pœnam conuenit quæ non fuerit Saga. Nihil tamen plerumque tam difficile est quàm probatio, & in ea maximè Iudices occupantur. Quamobrem si neque inculpati testes, neque reorum confessio, neque euidentia facti habebitur (quæ tria esse genera probationum diximus ex quibus mortis iudicium ferri potest) sed præsumptiones solùm erunt, vtrum infirmæ sint an violentæ præsumptiones animaduertimus. Si præsumptiones infirmæ fuerint[b], neque reum oportet vt Magum condemnari neque absolui, sed ampliùs dicere ad commoditatem quæstionis, & intereà è vinculis reum eximere. Sin autem violentæ fuerint, an ad condemnationem mortis procedi sit opus dubitatur, propter discrimen huius criminis ab aliis amplissimum. In aliis enim criminibus nemo ex præsumptione licet violentissima damnari ad mortem potest[c]: ad alias verò pœnas, puta triremes, flagra, multam honorariam aut pecuniariam pro qualitate personarum[d] & probationum grauitate damnari potest. Itaque videtur in isto abominando crimine ad iudicium mortis ex violentis præsumptionibus procedi posse. Verumtamẽ ex violentis præsumptionib. statuendã non cẽseo mortis cõdemnationẽ, sed alias omneis pœnas excepta morte. Hoc nos in pari causa docet Lex Dei dicens[e], Si quod ex oppidis popularium tuorum audiueris apud alios instare vt Deum æternum deserant

orent-

[a] l. si quis aliquid. §. qui abortiones. de pœnis. ff.
[b] Bald. in l. fi. de probat. C. & in l. presbyteri. de episc. C.
[c] l. absentem. de pœnis. ff. l. vlt. de probat. C. l. singuli. de accus. C. Gan. l. in tract. malefic. sub rubric. quãdo puniantur plu. Ancaran. con. 217. Alex. Im. cons. 15. li. 1. & cons. 14. li. 3. Cæpola cons. 41. Castrens. cons. 192. Alex. cõs. 81. li. 5. Angel. de malefic. in verbo, & Andream. nu. 22.
[d] l. capitalium. §. in seruorum. de pœnis. ff. l. vlti. de incendio. ff.
[e] Deut. 13.

orentq́; Deos alios, veritatem rei diligenter peruestiga. Si eam certam esse cognoueris, tum incolas illius oppidi obsideto, perrumpito, igne ædibusq́; misceto. Veritatem igitur teneri certò opus est, vt sententia feratur mortis. Hic verò dixerit quispiam, Aut absoluere, aut damnare opus est. Si verum crimen est, mors non suffecerit: sin falsum, oportet absoluere, aut certè ampliare donec amplius quæstione habita cognoscatur, reum verò hac lege vinculis soluere vt vadimonium eodẽ statu obeat, &c. non supplicio corpus afficere, aut honorem cuiquam ob præsumptiones adimere, ex prisca Rom. lege [a], apud quos três erant notæ [b]: vna A. altera C. tertia N L. absoluo, condemno, non liquet. Respondemus hanc iudiciorum formam sublatam esse [c], & alteram extra ordinem inuectam, cùm Romani imperium obtinerent. Nam illud dictum legis, actore non probante reus absoluitur, verum est: sed ea demum probatio est non solùm quæ probat necessariò, sed etiam quæ ad indubitatam probationem accedit proximè. Inprimis verò eorum criminum quæ clàm committi solent probatio ex bonis certisquè rationibus petita sufficit, quod Baldus [d] & Ioãnes Andreas [e] hoc modo dixerunt, ratione difficilis probationis sufficit probatio præsumptiua: quam ob causam probatio quoq; domesticorum testiũ admittitur in rebus clàm gestis intra priuatos parietes [f] quam probationem alioqui fora excluderent [g]. Magorum autem scelus de nocte ferè commit-

[a] l. vlt. de prob. l. sciant. co. C. l. qui accusare. & D. ibidẽ.
[b] Asconius in Verrem.
[c] l. ordo. de public. iudic. ff.
[d] in l. quicunq; de seru. fugit. coll. vlt. versu & nota octauo & in auth. quas actiones, circa fin. de sacrosanct. C.
[e] in c. cùm diœcesi. glos. super verbo, argumẽtis. & in c. illo vos. de pignor. & in c. ad nostrã. de emptio.
[f] l. consensu. de repud. & ibi Bar. & in l. lex quæ tutores. de administr. tut. & Cynus. in l. parẽtes. de test. C. Not. in c. 3. loco. de proba. & in c. veniẽs. 2. de testib. & in c. cũ dilecti. de electio.
[g] l. omnibus, & ibi Doct. de testibus. C.

titur, deserto loco & ab hominibus remoto, ijsq́ modis quos nemo præsumere vel cogitare possit. Violētas igitur prǽsumptiones in causa tam detestabili haberi sufficit, vt supplicia corporib. quantumuis grauia, capitali solùm excepto, irrogentur, fustigationes, sectiones, notæ, perpetua vincula, multæ pecuniariæ, publicationes, & pœnæ consimiles, præterquàm exsilium, nisi in locum aliquem certum relegetur Magus. Solent enim plerumq́ Magi solum vertere vbi retecti sunt, pestemq́ importare aliò: sin vno in loco iubentur consistere vbi se obseruari & in suspicione esse viderint, nihil audent amplius. De perpetuo autem carcere, etsi ex communi iure prohibetur[a], melius tamē in Canonico iure prospectum est, maximè verò in prǽsente causa. Nihil enim tantopere formidant Magi quàm carcerem, prout carcer modus est potentissimus ad veritatem exprimendam & afferendā resipiscentiam: sed alij comites expertes rei Magicæ semper sunt adiungēdi, quia dum soli sunt eos à diabolo in sua improbitate confirmari mōstrauit experientia, aut etiam vt ipsi mortem sibi consciscant adiuuari. Si igitur Sagas bufonibus, lacertis, hostijs, ossibus, pinguibus'ue ignotis instructa deprehenditur, & famosa est rerum magicarū nomine, p̄sumptiones sunt validissimæ: si aliquando reprehēsa in iure, nec absoluta est, vehemēs est prǽsumptio: si ex stabulo inimici aut ouili visa fuerit egredi, posteaq́ pecudes moriant̄, aut si ij moriant̄ vel lāguescant quib. interminatæ sint Sagǽ, siue vnus si-

[a] l. mandatis. de pœnis. ff.

nus siue plures, violenta est præsumptio. Ex his præsumptionibus, vt neq; vllius confessionis neq; testium extet probatio, in pœnas tamen illas condemnari debent, præterquam ad mortem. Hæc nobis regula tenenda est [a], sublata mortis pœna & rigore legum mitigata, cùm præsumptionibus agitur: neq; eorum probanda sententia, qui ex præsumptionibus licet violentissimis corporalem pœnam irrogari non posse putant [b], sequuti opinionē Alberti Gandini & Pauli Castrensis. Hic enim (vt gloriatur ipse) impedimento fuit ne corporali pœna afficeretur prædo [c], qui deprehensus fuerat stricto gladio è loco exiens vbi inimicus recens occisus compertus est, & cui etiam occisori pater imperauerat ne regrederetur domum quin rem confectam resciuisset, deinde verò post rem gestam eum pater admonuit vt fuga sibi consuleret: quod in iure fuit comprobatum. Humanus spiritus, ait Paulus Castrensis, non poterat dubitare quin is qui accusabatur cædem perpetrauisset, vtcunq; infitiaretur: verumtamē non fuit affectus corporali pœna. Atq; in hanc sententiam Bononienses Doctores consenserūt [d], freti quodāmodo antiqua Rom. opinione, absoluendum planè aut condemnandū

[a] Ant. But. Pan. Felin. Io. Andr. in c. afferte. de præsump. text. in c. illud. de cleric. secundum Felin. in c. qualiter & quādo.
[b] Gand. in trac. de malefic. tit. de præsum. col. 3. Specul. tit. de præsump. § species. versu in summa. Oldr. cons. 192. viso. Bald. in l. præsbyt. col. 1. vers. & adde. de episc. C. & in l. non est vers. si. quod met. ff. & in l. eius. §. 1. de testib. & in l. sciant cuncti. de probat. C. fin. vers. 6. vbi etiā. Castrens. Bal. in l. fugitiui. col. 2. & ibi Capola vlt. charta. de ser. fugit. C. Bal. in c. 1. fin. tit. quib. mod. feudum amit. Ancaran. in reg. semel malus. col. 10. de reg. iur.
[c] Castrens. cōs. in l. . §. si quis 26. coll. 7. vers. ad vnum. si cer. consil. 2. post 299. visa: col. vlt. lib. 2.
[d] Gand. in tract. malefic. tit. de præsump. Rom. in villa, si. ad Syllan. Franci. Aretin. in l. eius qui. §. si cui. de testam. Barbat. cō. modo, lib. 1. & cons. 23. sapientissimus. coll. vlt. lib. 2. Alex. in l. 1. coll. 8 versu pet: ff. & cons. 15. viso processu coll. 2. lib. 1. & cons. 115. in causa lib. 3. & princ. lib. 7. cons. 1. 8. coll. vltima. lib. 7.

ex lege, aut amplius decernendum dimisso reo: cũ tamen ex insignibus prẹsumptionibus omnes semper multã pecuniariam committi censeant. Quid ita multam? inquies. Etenim si præsumptiões eas non esse iudicant ex quibus ferri sententia posit, non debent rei ad multam condemnari, maximè cùm homo damnatus criminis, si soluẽdo non est, ex diuinis & humanis legibus corpore pœnas luere teneatur[a]. Sin autem reum ex violentis præsumptionibus pœna dignum iudicent, quare dubitauerint in enormi crimine ad corporalem pœnam procedere? Iudices huius regni & fora non sequũtur Italicorum Doctorum sententiã, sed in pœnã corporalem damnant pro modo probationis, non solùm in hoc, verumetiam in omnib. aliis criminibus quæ ab huius atrocitate absunt longissimè. Nobilem virum Cenomannum noui (cuius nomen propter honorem necessariorum illius reticebo) qui postquàm certo consilio inimicũ suum occidisset, cum literis ad patruum fuit comprehensus, quibus orabat ad se pecuniam mitti vt veniam criminis impetraret. Interrogatus negat manum suam esse. Simo Cornutus actuarius eũ iubet scribere, sed ita scriptionem suam dissimulat vt nulla similitudo huic cum illa intercederet. Bienniũ fuit in carcere sine alia probatiõe, tandem verò ad annos nouem fuit ad remigium relegatus (vt ipse mihi confessus est) cùm nihil nisi præsumptiones haberentur. Frequentia sunt in hoc regno iudicia eiusmodi, neglecta Doctorum Italicorũ sententia.

[a] l. 1. §. generaliter. de pœnis. ff. l. si quis id quod. de iurisdictio. ff.

In Bel-

In Belgico & certis Germaniæ locis ratio diuersa est. Sunt enim (vt aiũt) consuetudines quædam & institutiones Caroli magni, quibus ex rumore & admodum infirmis præsumptionibus morte plectuntur rei: quod etiam nuper in Carinthia factum est, vbi ex præsumptione morti tradebatur homo, ac posteà instituebatur capitalis quæstio. Sic improbè iustitiæ illudebatur. Sed vbi ex violentis præsumptionibus quales suprà exposuimus iudicium fuit constitutum, iudicium corporalis supplicij opus est pronuntiari. Alioqui impunita semper manebunt scelera si ea demum crimina quæ in oculis, ad manum sunt commissa puniantur: quod malum Iureconsultus adduxit [a], vt eo casu ad condemnationem procedatur, quamuis ex offendentium multorum numero quis pœnæ debeat subijci dubitetur. Nam etsi illic de damno agitur, quæ tamen est multæ pecuniariæ in causa ciuili ratio, eadem est suppliciorum corporalium in criminali causa, inprimis verò enormium criminum, cuiusmodi illud est quod agitur. Quamquam non obscurè demonstrat Baldus [b] ex præsumptionibus ad corporaleis pœnas instituendas procedendum esse, cùm ait mitius agi in pœnis corporalibus quando est dolus præsumptus & non verus, & citat l. 1. ad legem Corneliam. de sicarijs. ff. Præstat quidem, fateor, absolui sontem quàm innocentem damnari: sed eum qui præsumptionibus certis conuincitur innocentem non esse contendo, vt fuit is qui

[a] *l. ita vulneratus. ad l. Aquil. ff. l. si in rixa. eod. l. item mola. §. sed si plures.*

[b] *in c. l. in fine. tit. quib. modis feudum amitt.*

qui prope occiſum ſolus cum gladio cruento fuit deprehenſus, & aliĳs coniecturis oppreſſus quas modò annotauimus. Quamobrem Henricus ĳ. in hoc regno edictum ſalutare ſanxit promulgatum & relatum in acta anno M.D.LVI. quo mulierem eo loco haberi iubet ac ſi fœtum occidiſſet ac morte affici, quæ grauiditatem partumq́; celauerit, eũ ſine baptiſmo ſiuerit emori, necq; teſtimonium cuiuſquam adhibuerit: fidemq́; haberi vetat dicenti mortuum fœtum ex vtero prodĳſſe. Hoc multis decretis ab eo tempore fuit obſeruatũ. Perditæ.n. & deploratę mulieres necabant fœtũ, easq́; Sagæ ad illud facinus inſtigabant. Hæc iuris p̃ſumptio ex quo edictum latũ eſt: edictum verò ex humana præſumptione natũ eaq́; vehementiſsima, ſed non æquè valida ac præſumptiones illæ quas antè diximus: & tamẽ ex ea non ſolùm ad corporale ſupplicium, ſed etiam ad mortem proceditur. Verumtamen fieri poteſt vt mulier ad integrum ſuum honorem conſeruandum, fœtum ſuum grauiditatem partumq́; celet, & fœtus quem ſtudiosè fuiſſet educatura in doloribus expiret puerperĳ: ſed quia hac ſpecie nõ rarò animaduerſum eſt parricidia plurima perpetrari dum puer mortuus naſci dicitur, ſapienter fuit inſtitutum præſumptionem iſtam ſufficere, vt vindicando ſanguini innoxio ad capitalem pœnam procedatur. Nam ex vno incommodo quod rarò contingit, non eſt committendum vt bona lex & ſalutaris omittat̃ [a]. Ac propterea mulierẽ Mureti ad Sueſsiones morti ad-

[a] *l. 3. & 4. de legib. ff. Sic Cato dicebat nullam legem omnibus ſatis commodam eſſe.*

ti adiudicandam censui, quæ celata grauiditate & partu infantem humi in horto condiderat mense Martio anno M.D.LXXVIII. Quinetiam in causa non perinde graui, si qui accusati adulterij, deinde absoluti, si ergo coniugiũ posteà iniuerint, provt ipsis à repudio licuisset [a], eos Lex summo iure puniri præcipit velut adulteros [b]: hi autẽ ad mortem damnantur lege. Item sicui ter maritus denuntiauerit ne cum vxore versetur, si eos sine crimine simul versantes offenderit, huic lege permittitur vt eos interficiat sine vlla forensis cognitionis formula [c]. Et, quod grauis est, Nicolaus Palermitanus Abbas licere negat Iudicibus pœnam Legis minuere, quæ tamen præsumptionibus solùm humanis nititur. Etenim legum præsumptio nihil est aliud quàm humana eorũ præsumptio qui ob prę sumptiones tulerunt legem: imò ex præsente facto lex præsumit pręteritum, atque ex præsumptionib. procedit ad condemnationem mortis, vt antè demonstrauimus. Hoc verò accuratè opus est obseruari, quod ea de causa solùm fuit institutum quia difficillimè possunt adulteri in facto deprehendi. Quãto igitur magis necesse est procedi ad corporaleis pœnas, cùm violẽtæ præsumptiones aduersus Magos extant? Sed si qua inest facti euidentia, tum veniendum est ad capitalem pœnam: verbi gratia, si quis rei magicæ accusatus deprehẽdatur humana membra, maximè verò puerulorum habens, oportet liberè ad condemnationem mortis procedere. Inest enim permanẽtis facti euidentia,

[a] l. si qui adulterij. de adult. C.
[b] l. quãuis co. C.
[c] auth. matri & aui. e. §. his quoque. Pano. in c. accedens. versi. nõ obstat. de accus. Mathes. in singul. 116.

si quis magicarũ sortiũ accusatus ad curandũ alterũ clara voce diabolũ inuocauerit, aut summissa voce in terrã postratus magistrũ paruũ (vt vocãt) orauerit: itaq; capitalis pœna est intrepidè decernẽda. Sic M. Ioan. Martinus viuã cremari Sagam S. Probæ iussit sentẽtia lata, quæ structorẽ S. Probæ accusabat̃ impotentẽ & tonicũ effecisse. Hæc balneũ fieri mãdauerat & trib. lacertis in sudario datis iusserat eos cõuolutos in balneũ à structore proijci cũ his verbis, abi in nomine diaboli. Nã diaboli inuocatio est detestabilis idololatria, qua sola conuinci poterat licet nihil fateret̃, neq; de infirmato structore extaret ꝓbatio: multi. n. fascinũ morbũq; ab alijs Magis immissũ eximũt. De his aũt cognosci in iure opus est, si neq; à natura esse neq; conuenire remedia videbunt̃ (vt tres illi lacerti q nunq; posteà in blaneo cõperti sunt, & sicut Andina Saga, cuius meminimus, ad curationes cerebro feliũ, veneno certissimo, corui capite, alijsq; sordib. vtebat̃) & adhibitis alijs præsumptionib. ac questionib. ad corporale suppliciũ ꝑueniri. Qđ si diabolũ inuocet aut appellet Saga, tũ ob antegressas rationes sine cũctatiõe dãnari ad mortẽ debet, nec mortẽ quidẽ vulgarẽ: sed viua cremari hęc portẽta debẽt, ꝓvt cõsuetudo publica iam olim à Christianis recepta est: q̃ consuetudinẽ & generalẽ legẽ non põt legitimè Iudex omittere, de ea derogare, pœnámve minuere, nisi qua grauissima ratio & maxima exstiterit. Nã perinde esse ait Lex [a] si pœnã minueris aut omnino sustuleris; imò verò Iudicẽ reũ esse

[a] l. seruos. ff. de vi. pub. C. Lucas Pen. l. 1. col. 8. verbo distale rit, princ. de sor t. l. lib. 12. C.

esse statuit qui legitimam pœnã condonat aut minuit[a]: Et si Iudex inquit, non vindicat repertum, tegere vt conscius criminosa festinat: & quod amplius est, iudicem eo nomine notat infamia: Atq; hoc in iure est extra omnem cõtrouersiam [b]. Quin etiam eum qui pœnam legitimam remiserit aut diminuerit, lex modò bonorum publicatione[c], modò exsilio[d], modò aliis pœnis pro ratione peccati multari iubet[e]: nonnunquam etiam eousque inuehit vt iudicem eadem pœna castigari velit, quã reus conuictus fuisset perpessurus, quemadmodum his verbis innuit, *nisi ipse pati velit quod aliis dissimulando concessit*[f]. In hanc sententiam Andreas Iserinus narrat Carolum Francum 1. eius nominis Regem Neapolitanum iussisse vt suspenderetur Iudex, qui certo occisori pœnam hanc solùm indixerat vt ei præscinderetur manus. Quòd si Iudex qui supplicium maiestatis læsæ remiserit aut etiam minuerit, reus est, suppliciúmque læsæ maiestatis subire tenetur lege, quanto æquius est teneri iudicẽ qui supplicium viro dimiserit minueritve læsæ diuinæ maiestatis reo? Commodissimã iudicii istius rationẽ Tullius affert his verbis. Nõ istum Verrem maius in se scelus cõcepisse cũ fama

[a] *l.2.fin. de commerc. C. & ibi Baldus. c. sicut inquit. cap. negligere. 2. quæstione 7. & ca. error. 80. dist. l. 1. de carcer. priu. C.*

[b] *d.l. seruos. Hostiens. & Ioan. Andr. in nouel. in verbo eadem. Panor. fine, & Dec. col. vlt. in c. de causis. de offic. deleg. Rom. sing. 77. Ioan. Plat. in l. 1. de deserto C.*

[c] *text. in d.l. 1. de deserto. Panormitan. in l. si veri. §. de viro. 26. fall. soluto matrimonio.*

[d] *text. in authent. vt neque milit. neq; fœdè.*

[e] *l. 1. fin. & ibi Bald. vlt. not. de monopol. C. l. si quis sepulchrum. de. sepulch. violato. C. & l. præter. §. diuus. eodem tit. & l. 1. publ. lætit. C. Bartol. & Bald. in l. mancipia. de seruis fugitiuis. Cod.*

[f] *l. nulli. fine, ne sacrum baptisma C. Andr. Iser. in cap. 1. tit. quæ sunt regul. Castr. in l. etsi seuerior. col. 1. Io. And. in c. qualiter. col. 7. de accus. Bart. in Clem. in verbo salutem, col. 13. vers. 13. l. Christianis fin, de paganis C. Faber. in d. l. nulli.*

ſpoliaret, cùm tot homines innocentes necaret, cũ ciues Rom. morte, cruciatu, cruce afficeret, cũ prędones accepta pecunia dimitteret, quàm eos qui iſtum tot, tantis, tam nefarijs ſceleribus compertum iurati ſententia ſua liberarent. Idem quoque de iudicibus Sagas, licet conuictas, abſoluẽtibus dici poteſt, qui ſe hoc ſolùm excuſant nomine ſe id non poſſe credere quod de Sagis dicit̃, easq́; mortem promereri. Sic enim vocantur in dubium lex Dei, humanæ leges & hiſtoriæ, & executiones innumeræ & annis bis aut ter mille hac de cauſa factæ, & tribuitur Magis impunitas. Si quis autem in hoc regno ſupplicia criminum eſſe arbitraria dixerit, fateor illud quidem, niſi edicto aut conſuetudine pœna definita ſit: antiquiſsima autem conſuetudo in tota Europa obtinet, vt viui concrementur Magi. Hactenus de ijs præcipuè Magis diximus, qui iurati pacto & ſocietate cum Satana cõſtringuntur. Sed alij quoque ſunt Magi de quibus libro ſecundo egimus, non perinde quidem deteſtandi, ſed tamen actionibus diabolicis cum diabolo communicãt. Eiuſmodi ſunt qui nodant linguas damnabili ſcelere: ex quibus etſi nonnulli ſunt qui hoc ſine expreſſa conuentione aut ſocietate cum diabolo inita faciunt, actio nihilominus eſt diabolica & ſupplicio capitali digna [a]. Nã quiſquis artem iſtam colit, Dei legem omnino ac naturã violat, impediens effectum matrimonij quem Lex Dei imperat: cùm hac de cauſa aut matrimonia ſolui oporteat [b], aut ſine prole conuiuere, quod planè

[a] Lucas Penna ad hoc situs l. 1. de priuat. carcer. C. & l. 2. de sepul. viol. & l. vlt. ad l. Iul. de vi pub. & l. præscript. C. de cau. larg.

[b] c. vlt. de frigid. & malefic. c. si per sortiarias. 33. q. 8.

planè eſt ſacrilegum. Neque verò negari poteſt quin ſit homicida: tam enim homicida eſt qui liberorum procreatiõem impedit, quàm qui alium iugulat. Tertiò mutuam matrimonij amicitiam tollit ſanctiſsimum naturæ & ſocietatis humanæ vinculũ, odiumq; Vatinianum affert. Quartò eodem momento fit iſta nodatio quo ſanctas voces miniſter pronũtiat, & dum quiq; debet ad Deum attendere, nodator voces interſerit myſteriaq; diabolica, impietate execrãda. Quintò cauſam affert ſcortationibus & adulterijs ex eo conſequẽtibus: nodati enim cùm ſimul verſantur vruntur cupiditatibus & ruunt in adulteria. Sextò multæ eam ob cauſam committantur cædes hominum à quibus id procurari ſuſpicio eſt, quamuis ne in mente quidem habuerint. Hæc igitur quinque aut ſex crimina nodatores perpetrãt, quæ modò annotauimus vt iudices (quorũ autoritate ſacculari vel crumeniſecæ ſuſpenduntur) iſtud capitale ſcelus impunè non ſinant effugere: quod Iudex quidam Niortanus fecit, qui poſtulato præpeditorum coniugũ mulierem, cuius facto vicina nubens ſic fuerat impedita à coniugali officio, egit in vincula, & nunq; egreſſuram. interminatus eſt niſi impedimentum eximeret. Sed cùm hæc elapſo triduo nouis coniugibus indixiſſet vt ſimul concumberent, ſoluti coniuges certiorem fecerunt iudicem, & ille impunem dimiſit maleficam eo quòd plurimi etiã pueri hãc artem colerent. Cùm itaque hoc crimen pullulet, atque hæc Magorum principia & fundamẽta ſint,

omnino capitali pœna in iſtud crimen (quod ex diametro Legi Dei & naturæ aduerſatur) oportet animaduertere. Quòd ſi quis dum nodare capit in facto deprehendatur, aut nodationem feciſſe comperiatur ſed eo irritam quòd timẽtes Dei nodari nequeant, is flagris primùm ferróque candente dignus eſt. Si enim is qui venenum miſcuit, quamuis conſilium non aſſequatur, tenetur homicidarum ſubire pœnas, vt lex diſertè [a] Doctorúmq; iudicia ſtatuunt: ſi vir cum veneno deprehenſus, aut illud emiſſe aut vendidiſſe compertus, in eamdem pœnam condemnatur [b]: ſi denique is qui monialis attentat pudicitiam [c], licet re infecta damnatur ad mortẽ, quibus tñ in rebus eſt crimen vnicum: certè multo æquius eſt nodatores iſtos qui facultatem ſuam eò contulerunt vt genituram auerterent, grauiùs quàm flagris caſtigari, cùm maxima ſit criminis atrocitas, & Doctores vno ore ſtatuant [d] conatum licet irritum in atrocibus maleficijs capitali pœna plectendum eſſe: adeóque ſtudium & voluntatem (vt ferè obſeruatur) capitalem eſſe in læſæ maieſtatis crimine [e]. Nunc igitur læſæ maieſtatis diuinæ crimen eſſe demonſtrauimus, cùm ſacramenta aut preces ſacræ carminibus diabolicis inſpurcantur: licet in alijs criminibus conatuum minor ſit quàm effecti pœna [f]. Quod autem de nodantium conatu diximus, ea-

[a] l. 1. §. præterea. l. eiuſdem. de ſicar. D. in l. ſi quis nõ dicam. de epiſc. C.

[b] D. l. 1. codẽ.

[c] D. l. 1. & l. vlt. de cupreſſ. C. l. vlt. de indicta viduit. C.

[d] D. in l. ſi quis nõn dicam.

[e] l. cogitationis. de pœnis, & ibi Doctores.

[f] l. 1. prim. de extraor. crim. ff. l. quamuis, de adult. C. Bald. in l. 1. §. hæc aũt. quod quiſq; iur. ff. Alex. con. ponderatis li. 1. col. pen. Bal. con. 443. Mœchus. lib. 3. gl. in §. in ſumma. de iniur. inſtit. Florian. in l. item ſi obſtetrix, fin. ad l. Aquil. ff. Cæpo. in repet. l. fugit. col. 12. Fel. in c. ex literis. de conſtit. Bald. conſ. 34. caſus talis. lib. 1. fin.

dem

dem ratione ad Magos pertinet qui inieceruntsortem aut ianuas inunxerunt, quamuis nullius mors consequuta sit: maximè cùm lex ei pœnam homicidarum irroget qui cum veneno comprehensus fuerit, aut illud emerit, etiam nullo effectu consequuto.[a] Cætera Magiæ genera quæ noscendis rebus futuris exercentur, puta Geomantia & alia eiusmodi quæ libro secundo notauimus, cùm diuinationes diabolicæ sint commentáque diaboli omnia verbo Dei vetita, ea quicunque coluerint & conuicti fuerint colere primùm pecuniaria aut honoraria multa oportet affici, secundò flagris & candente ferro, tertiò suspendio. Qui autẽ sese medicinam facturos pollicentur dempto (vt aiunt) carmine, aut diabolicis artibus procellas arcent, imbrésve & grandines auertunt, hos quidem Lex puniri non sinit[b]: sed istos tñ medicos interrogandos esse & peruestigandos confirmo, vt cognoscatur an sint Magi: quòd si nulla probatio habebitur, ipsis nihilominus indicta corporali pœna interdicendum ne medicinam exerceant, & studiosè quid agant obseruandum. Chiromantiam verò (qua ex lineamẽtis manuum ferè audent quidam futuros successus prædicere) quicunque exercuerint, ijs primũ sub pœna arbitraria volumus interdici illius vsu: libros verò Chiromãtiç & Geomantiç, qui vbique venales ꝓstant, cõcremari, & typographis librarijsque interdici ne porrò excudãt aut vendãt, cõstituta in eos q secus faxint, 1. pecuniaria multa, 2. honoraria. Ne quis verò se no-

[a] l. 3. de sicar. ff.

[b] l. 3. de mal. C.

ſe nomine ignorationis excuſari putet, neceſſe fuerit autorum nomina ſpeciatim exprimi, & in mandatis Iudici cuiq; dare vt libros Magicos qui faciundis inuentariis deprehenſi fuerint comburat illicò. Hæc enim Iudices Ethnici factitarunt, neq; in rerum diuidundarum numero cenſuerunt iſta[a], vt Epheſi quoq; in primitiua Eccleſia fuiſſe legimus obſeruatum[b]. Sic impia iſta ſcelera quæ Chriſtiani diſſimulant, ab antiquis capitali ſupplicio legimus fuiſſe vindicata. Ab Apronio Romano Prætore Hilarium quemdam ad mortem damnatum fuiſſe legimus[c], conuictum Mago filium ſuum inſtituendum tradidiſſe, eumq; ex Eccleſia ad necem fuiſſe raptum: hæc enim legis verba ſunt[d], culpam ſimilem eſſe tam prohibita diſcere quàm docere. Valētem quoq; Cæſarem[e], cùm reſciuiſſet Iamblichum Alectryomantia ſcrutatum eſſe quis ab ipſo Imperator futurus eſſet, foueam Iamblicho ante obitum curauiſſe, & omnes conſcios aut ſuſpectos enecaſſe ſuprà annotauimus. Præterea Baſsiani cuiuſdam bona publicata ſunt eo quòd de vxore diuinos conſuluiſſet[f], vtrum ea filium filiámve eſſet paritura. Alius Lollianus[g] nomine iuuenis admodum in exſiliū miſſus & bona fiſco annotata ſunt, quòd librum magicum exſcripſiſſet: & præſtigiatori cuidam Sicitidæ adſtantium oculos faſcinanti oculi ſententia lata fuerūt eruti[h]. Præſtigiatores autem & faſcinatores, & quicunq; Necromātiam, Pſychagogiam, Goetiam, & improbatas artes alias exercent, pactione expreſſa teneri cum Satana eſt

[a] l. cæteræ. fam. hercifc. ff.
[b] In Actis Apo.
[c] Ammia. Marcellin. lib. 26.
[d] l. 4. de mal. C.
[e] Socrat. lib. 4. ca. 29. Sozom. lib. 6. c. 35. Nicephor. lib. 11. ca. 45. Zonaras li. 3. in vita Valen.
[f] Ammia. Marcell. lib. 29.
[g] Niceph. li. 10.
[h] Nicetas li. 4.

eſt compertiſsimum. Naturalem verò Aſtrologiã & cognitionem eius quod attinet, quia per eam admirabilia Dei opera, cœleſtium luminum conuerſatio, anni, & tempeſtates noſcunt, eſtq́ ad medicinam & meteoricorum inſtrumentorum vſum neceſſaria, hanc certè cum alijs non oportet confundere: ſed eorum abuſum auerſari qui conditionem vitamq́ hominum ſe prędicturos ex ea pollicentur, inſtituto diffidentiæ Dei & impietati maximæ coniunctiſsimo. Itaq; præſtantiſsima hæc ſcientia fuit infeſta criminationib. adeò vt his appellationibus, Aſtrologus, Mathematicus, Chaldæus, in legibus ſæpe intelligantur Magi[a]. At nõ abuſus nomine decet præclaras explodi ſcientias: alioqui artes ſcientiasq; omnes & ipſam legẽ Dei neceſſe foret condemnari. Sic permagni viri cùm rectum vſum Aſtrologiæ & abuſum non ſeparauiſſent, in errorem plurimos induxerunt: Ioannes Franciſcus Picus Mirandulanus Princeps cã præter modum criminatus eſt, Philippus verò Melanchthon plus ſatis diuinatrici Aſtrologiæ tribuit. Ægyptij cũ neq; abuſum poſſent tollere neque ſcientiam prohibere, hominibus Aſtrologos diuinos conſulentibus indixerunt canonem, quẽ Blaſeunomion velut ſcrutinium ſtultorum appellabant: quemadmodum memoria noſtra quidam illos fures & prædones conſulunt quos vocant Ægyptios, maxima ex parte Magos, vt iudicijs pleriſq; compertum eſt. Deniq; quibuſcunq; in rebus mens humana ſuperſtitioſo metu conſternatᷓ

[a] *l. 2. de maleſi. & mathem. l. item apud. §. ſi quis aſtrologus. de iniur. ff. l. vl. de malef. & mathem. C. Valerianus lib. 1. c. 4. ait Chaldæos ex Italia exire iuſſos intra 10. diẽ Coſſ. Popilio Lenate, & Lucio Calphurnio.*

aut à fiducia in Deum vnicum reuocatur vt vanitati cuilibet hæreat, illis Deus offenditur, eaq́; demum vera eſt idololatria: propterea pœnas grauiſſimas in iſtos homines Ethnici decreuerunt,[a] quemadmodum in conſtitutione M. Aurelij hæc verba legimus,[b] *Si quis aliquid fecerit quo leues animi ſuperſtitione terreatur, D. Marcus in inſulam relegandum hunc reſcripſit.* Accuratè igit animaduertenda eſt ſortilegiorũ diſtinctio, vt rectè turpitudo eſt grauitas magicorum ſcelerũ dijudicari poſsit, tum quæ homines conuentione expreſſa cum Satana iuncti cõmiſerint, tum quę nodatores aliorumq́; ſortilegiorum artifices. Sunt enim quædam eiuſmodi quæ à magiſtratu nec tolli nec puniri poſſunt: vt cõmunis illa multorũ ſuperſtitio à qua Ethnici metuebant, in agro nendum non eſſe, inauſpicatum eſſe ſi è ſiniſtra nare ſanguis effluxerit, aut ſi ante prandium mulieri grauidæ occurratur. Verùm longè grauior eorum eſt ſuperſtitio qui chartaceos orbiculos de collo pendentes, aut conſecratam hoſtiã in pera circumferunt (vt penes gentilem Præſidẽ deprehendit hoſtiam carnifex, qui in patibulo mõtis falconis ſuſpendit eũ) & ſuperſtitiones aliæ cõſimiles, quæ à Scriptura ſacra & Rabbi Maymoni de inter vias Amorrhæorum numerantur, & ſeuerisſimè in lege Dei ac Prophetis ob diffidentiam à Deo & inſanam erga res creatas idololatriam prohibentur: quod malum non aliter poteſt quàm Dei verbo corrigi. Agyrtas verò & nugiuendulos circumforaneos Magiſtratus caſtigare tenet,

a l. ſi quis aliqd. de pœnis ff. l. ſacculary. §. ſunt quædam. de extraord. crim. ff.

b l. ſi quis aliquid. de pœn. ff.

& in

& in exsiliũ relegare. Si .n. Cęsares Ethnici exsilio multauerunt eos qui exercebant ista quò leues animi superstitione terrerent [a], qd Christianos eis oportet facere? & eis pariter qui, vt Aurelijs & Bernæ, spiritus effingunt? Hos certè mortis reos esse constat, vt Bernę effectũ est, quid eis qui flentẽ inducũt crucifixũ? qd Mureti ad Tholosam, in Picardia, & Aurelijs in ęde S. Pet. puellaris factũ est: sed hęc omnib. tentatis impunè abierũt. Hęc verò duplex est in sacerdotibus & pastoribus impietas: multo maioris, inquam, impietatis sacerdos tenetur aut pastor, qui pactus cum Satana detestabile sortilegium ex sacrificio facit. Etenim omnes Theologi vno ore docent à Sacerdote non consecrari, nisi consecrandi intentionem habuerit, quãuis Sacramentalia verba pronuntiet. Itaq; Lugduni Curio S. Ioãnis minoris viuus crematus est anno millesimo quingentesimo quadragesimooctauo eo quòd dixisset (prout in iure confessus est) se in missa non consecrare hostiam vt damnationi parochos suos subijceret, quia sibi (vt aiebat) lis cum ipsis erat: etsi iustam miseri popelli ignorãtiam excusabat Deus. Quanto grauius igitur supplicium meretur Sacerdos Magus, qui blasphemat horribiliter consecrationis loco? Quamobrem princeps Plato in legibus [b] scripsit, Sacerdotem magum sine exoratione morte plectendum esse: turpitudo enim Magicarum sortium in eo qui procurat sacra est atrocissima, cùm ea quę sanctificare debuit polluat, inquinet, ac execrabilibus

[a] d. l. si quis aliqd de pœnis. ff.

[b] lib. 11. de legi.

blaſphemijs obruat. Itaq; Sueſsionũ Curio, Froiſſardo teſte, qui bufonem baptizauerat hoſtiamq; ſacratam ei miniſtrauerat, viuus exuſtus eſt, neglecta autoritate Canonum qui Sacerdotes Magos ſolùm excommunicari iubent[a]: etſi hoc poteſt regeri, non prejudicare pœnam Eccleſiaſticam quin magiſtratus laici ſupplicia ſua irrogent. Quemadmodum autem ex proportione iuſtitiæ harmonicæ grauior pœna, & atrocius crimen eſt pro perſonarum de quibus agitur qualitate, vt ſi medicus veneficio vtitur, ſi tutor pupillæ vim facit, ſi Iudex iniuria afficit, ſi àurifex monetam adulterat, ſi vaſſallus prodit dominum, ſi patriam vendit ciuis, ſi principem ſuum occidit ſubditus, ſi Princeps fidẽ non præſtat, hi grauiores merentur pœnas & ij omnino qui contra ſuum officium venerint[b]: ſic etiam Sacerdos Magiam colens non iſtis ſolùm omnibus peior eſt; ſed etiam Magos omneis alios execratione vincit qui non funguntur ſacerdotio: hic enim Deum ſuum deſerit ſe expoſiturus diabolo[c], & res ſacras prodit quas ſanctas & inuiolatas debuit ante omneis conſeruare. Quiſquis itaq; Sacerdos aut miniſter conuictus fuerit ſpeculis, ãnulis, ſecuribus, cribris, & rebus conſimilibus quæ etiam ſine expreſſa diaboli inuocatione adhibẽtur magicas ſortes exercuiſſe, mortis ſupplicio dignus eſt, cæteri verò exſilij. In criminibus alijs, præter ſortilegia & ſacrilegia, iniquum foret Sacerdotem puniri grauius, ob cuius dignitatem ſupplicia oportet minui: & qui Sacerdotes aut miniſtros Dei offen-

[a] c. ſi quis clericus. ex concil. Aurelia. & c. aliquant. ex conci. Agathenſi. et c. ſi quis Epiſc. ex conci. Tolet. 26. q. 5.

[b] l. quis decurio. de falſis l. quædã de pœnis. ff. Thomas prima 2. q. 7. artic. vit. Dinus, Bal. Sal. Iacob. Arena in l. nemo. de ſum. Trinit. C.

[c] l. preſbyt. de Epiſc. C. l. qui. de pœnis. Rom. ſing. 476. & 669. Bal. in c. ſi quis vero. de pace iuram. Fel. in c. paſtorales de iuraiur.

offenderit eum oportet puniri grauius quàm aliarum offensarum nomine, quia maior est ipsius dignitas propter quam ipse inuiolatus & sacer manere debet[a]: Si quando verò eo dementiæ venit vt Satanæ seipsum voueat, satis magna pœna infligi non potest. Ex innumeris enim iudicijs sæpe compertum est Magos aut sacerdotes esse, aut conscijs vti Sacerdotibus, qui siue pecunia siue gratia adducti Missas pro Magis canunt, hostias subministrãt eis, puram membranam consecrant, annulos, notatas characteribus laminas, & alia eiusmodi imponunt altaribus aut subdunt linteis, prout non rarò compertum est. Sic nuper deprehensus est Curio: sed impunè abijt fretus autore optimo qui ipsi annulum dederat linteis altaris, dum caneretur missa, supponendum. Secundum Sacerdotes & administros Dei, Magistratus iustitię custodes & depositarij sunt peruestigandi, & si qui deprehendantur summo iure puniendi. Nam si quis magistratu fungens in eo numero fuerit, præbebit effugia Magis, eoq; pacto regnum Satanæ promouebit. Primaria vero in Magistratum præsumptio est eum magũ esse, cùm ludificatur sortes: sic enim risus specie virus lethale obtegit. Vt autem Areopagitas legum custodes mandauit Solon, si leges infregissent, auream sui ponderis statuam persoluere, Plutarch. teste:[b] sic Magistratum magum qui pœnas de Magis tenetur reposcere, si viam euadẽdi eis aperiat, castigari opus est seuerissimè: fecit enim Iudicum dissimulatio vt hoc malum in infini-

[a] Philo in lib. de sacrificijs. Leuitic. 2.

[b] in Solone.

tum propagaretur, cùm Triſcalanus Regi Carolo ix. dixerit in hoc regno eſſe ampliùs trecenta Magorum millia. Aulicos item Magos promiſcuè ſine conditionis diſcrimine, vt Lex ait,a cruciatibus exponi eſt æquiſsimũ. Nec immeritò lex ſeuerè Magos aulicos iubet pœnas luere: vnicus enim in comitatu Magus omnibus viris fœminisq́ principibus corrumpendis ſufficit qui ſequuntur aulam, adeoq́ ſummo principi peruertẽdo: quia principes curioſè ſtudent præſtigias Magorum videre & cognoſcere, tanquam ſi hac via aliquid magni effecturi eſſent. Satanæ verò nihil antiquius quàm vt eo principes attrahat, quia ſimulac immerſi ſunt, nihil procurant aliud quàm vt voluntati illius pareant, omnem religionem ludificentur, exemplum popularibus adulterij, inceſtus, parricidij, crudelitatis. exactionumq́ præbeant, & ſeditiones inter ſubditos bellaq́ ciuilia moueant ad ſpectandas cædes exhibendaq́ diabolo ſacrificia ſanguinis innoxij, quæ ei ſunt acceptiſsima: prout improborum conſeruationi conſulit. Hos ex ordine ſequuntur matres, quæ filias ſuas in diabolicos cœtus deduxerint. Ac filiæ quidem, ſi matres ſuas antè indicauerint quàm in iure cognitio de eis inſtitueretur, duobus nominibus merentur veniam, tum quia factũ accuſarunt, tum quia ipſas pœnitet: Sin poſt cognitionem ſuſceptam, minores ætate & reſipiſcẽtes virgis cædi ſuffecerit, deinde verò honeſtæ alicui matronæ inſtituendas cõmitti. Nã etſi in caſtigandis delictis ætati minorũ veniã iniquum eſt dari

a l. nemo aruſpici. de maleſi. C.

dari, aliquid tñ, ait lex[a], de rigore legũ oportet resecari, præsertim si reus minor fuerit ann. 18.[b] Sin autem neq; expressa pacta neq; magicorũ conuẽtuũ aditum fateri voluerit, sed aliorũ vincaẽ testimonijs, morti adiudicandus est: sic. n. firmũ statumq; consiliũ cum diabolis initũ à se fuisse ostenderit. Si enim lex impubem puerum [c], qui dum occidebaẽ herus non exclamauerit nec occisores accusauerit, addicit morti (vt puer vndecim annos natus qui puellam ictu lapidis occisam abdiderat, decreto Curiæ anno M. C C C. X C I I I. sirpicula ad patibulum tractus vitam finiuit laqueo) multo æquius est puerum magum qui pubertatem attigerit capitali supplicio affici, nisi diabolicos cœtus indicauerit, maximè si præoccupatus in iure & conuictus infitiabitur. Nam etsi parentes Magi liberos suos diabolis dicare solent, hi simul atque ex vtero processerunt, illi antequàm in lucem fuerint editi: tamen diabolos expresse cum pueris sibi dicatis non antè pacisci demonstrauimus quàm pubertatem attigerint, vt ex interrogationibus Ioannæ Haruilleriæ didicimus, quæ se quidem à matre Satanę fuisse dicatam exposuit, sed non antè nuptui traditam ei, neque de concubitu à Satana, & de abnegatione Dei & omnis religionis compellatam quàm duodecimum ætatis annum attigisset. Similiter Magdalena Crucia Cordubensiũ in Hispania monialium Abbatissa confessa est Satanam rem non antè secum habuisse quàm duodecimum annum ageret. Sed supplicium ignis, cui maio-

[a] l. 1. si aduers. delict. C. l. auxiliũ. de minor. ff.
[b] auth. si captiui, cum glos. de Episc. & cle. C. Iacob. Are. Sal. in l. si quis in tantum, vnde vi. C. Philipp. Corn. conf. 247. lib. 1.
[c] l. excipiuntur. ad Syllan. ff.

maiores annis adiudicari oportet, mitigari potest. In hac autem causa tam execrabili supplicium ob imbecillitatem sexus fœminei non debet minui, nisi seria pœnitentia ductæ Deum ex animo inuocabunt: qua in specie supplicio ignis sublato pœnitentem præfocari aut strangulari æquũ est. Quisquis autem in pactione cum diabolo persticerit ἀμεταν οήτως, vt plerique faciunt, cum supplicio ignis oportet subijci, ac non pœnam (quæ ex iure & lege Dei capitalis est) minui, siue baptismi nomine siue pœnitentiæ: quæ pœnam aliquatenus imminuit[a] nulla enim pœnitentia supplicium istud abolere potest[b], cùm Ecclesiæ potius & canonici iuris consilium sit iustitiam coli[c]. Quamobrem Canonistæ omnes consentiunt eum quem pœnituit sui criminis in foro laico accusari & puniri posse; nam Ecclesiæ absolutio, inquit Baldus[d], nullum præiudicium brachio seculari facit. Plerique etiam Doctores & ciuilis iuris & Canonici[e] pœnitentiã aiunt quamuis amplissimã nihil de grauitate supplicij legibus imperati deminuere. In hanc sententiam scribit Decius se iudiciũ contra Iudęum pronuntiauisse, qui ad supplicium criminis à se commissi minuendum Christianus esse voluerat: sed magistratum Paduæ de sententia doctorum omnium nihil de pœna derogasse. Idem quoque iudicium Theologorum est[f], & lex ipsa Dei hominem

[a] lib. 4. sentent. & c. quod aũt. 32. q. 1. & c. vlt. de pœnis. item dist. 7. & c. 2. fi. de consecr. dist. 4. Cald. Anto. Butrig. Imola, Fel. in c. de his. de accusat. glos. vlt. 49. dist.

[b] l. 2. §. si quis à pr. ne quid in loco pub. ff. & c. super eo. de off. deleg. & c. ex tuarũ, de author. & vsu pallij.

[c] c. 1. de alien. feu. & can. vlt. 29. q. vltima.

[d] in l. placet. de sacros. ecc. C.

[e] in c. admonere ver. pœni. 32. q. 2. & glos. Inno. & Hostiens. in coll. vlt. fine. Io. Andr. Ant. But. Panorm. in c. gaudemus. de diuort. Marian. et Franc. in d. c. de his. de accusat. Card. in Clem. 1. §. sanè. de vsur. Lucas Penna in l. si apparitor. coll. penult. de cohortib. C. lib. 12. Decius in c. quæ in Ecclesiarum. coll. vlt. de constit. & con. 130.

[f] Alex. Ales. in 4. sentent. q. 20. mem. 1. artic. 2. Bonauent. in d. 4. sentent. dist. 2. artic. 1. q. item Thomas in 3. parte sum. q. 68. art. 5. Astesanus li. 4. tit. item. 4. artic. 1. coll. vlt. Ant. Florent. in 1. parte 3. p. princ. tit. 14. cap. 13.

qui cer-

qui certo consilio alterum occiderit à sacro altari necandum iubet abripi, ne fortè religionis, libertatis, aut pœnitentiæ velo se obtegant improbi vt supplicia legibus instituta queant euadere, sed potius quocunque modo meritas pœnas luat improbitas: quem ad scopum omnes Iurecoss. animum aduerterunt maximè [a]. Atque hæc respõsio ad eorum dicta qui specie pœnitentiæ Magis effugia nituntur comparare. Nam si homicidam cùm resipuerit nihilominus morte iubemur afficere, cur effugiat Magus millies sceleratior? De ijs autem hęc volumus accipi quos anteuertit cognitio Iudicũ, & qui se posteà ingerunt in monasteria, non alio consilio quàm vt domus dicata sanctimoniæ spelunca parricidarum atque Magorum sit. Non est igitur quòd eorum Magorum persecutionem Magistratus differat, qui se in monasteria iudicijs pręuenti conferunt, sed eorum supplicium exemplo esse alijs opus est neglecta amictus priuilegiorumque ratione: quibus (vtcunque alij statuerint [b]) non debet esse in hac causa locus. Nã si homicidã Lex Dei ab altari sacro rapi ad supplicium iubet, quid Magum parricidis omnibus deteriorem reclusum monasterio à iustissimis pœnis iure eripuerit? Si vero præuentus quidem, sed nõ conuictus Magus fatebitur verum & consortes criminis indicabit, non alienum à ratione fuerit, se pœnitebit eum, supplicium ignis mitigari [c], cùm quia minus

[a] l. ita vulneratus. fin. ad l. Aquil. ff. l. conueniri, de pactis dotalib. l. si maritus. §. legis. versu cæterùm. de adulter. ff.

[b] Oldrad. cons. 4. quòd laicus. Bar. in l. de nomnis. Bald. in l. 1. fine. an ser. ex fac. sup. Cæpola cautela 9. Ias. in l. pen. princ. vlt. not. de iurisdict. Bar. Guillelm. Iacob. Butrig. & Bald. in l. vlt. qui satisd. Ioan. Andr. in c. 1. de oblat. ad ratio. Cynus in auth. causa quæ sit. de Episcop.

[c] l. 1. ne tut. vel cur. C. auth. sed nouo iure. C. de pœna iud. qui malè iud. c. vlt. & ibi glos. de furt. & c. inter corporalia. versic. sanè. de trãsl. episc. & c. vlt. & ibi glos. 50. dist. & cap. si quis omnẽ fin. 1. q. 7. & c. non dicatis 12. q. 1. glos. not. in l. non omne. §. vlt. de re milit. Panor. in c. at si clerici, & ibid. Felinus coll. 2. l. edicto princ. de iure fisci. l. 3. §. vlt. de al iu.

reus est, tum quia cæteri hac via ad confeßionem veri & resipiscentiam adducuntur. Athenis etiam, ait Plutarchus in Alcibiade, reus absoluebatũ qui necdum conuictus fatebatur: sed lex ista non obtinuit, quia consequebatur ex ea maleficiorum impunitas. Imò verò ex diuina lege[a] qui furtũ suum sacerdoti fatebatur, furtum restituere & quintam superaddere tenebatũ præter oblationem peccati: multo igitur minus lenienda pœna est si confessus euinci potuerit[b]. Si quis verò neq; accusatus, neq; præuentus, neq; reus actus fatebitur qui conuinci non potuerat, & facti pœnitentia ductus conscios accusabit, hic venia dignus est: non quòd istud capitale non sit adorauisse Satanam & Deum abnegasse, sed vita huic permittenda est, cùm vt sit delationis præmium, tum vt hac arte alliciantur cęteri. Alioqui confeßio[c] quæ pręuentionem sequuta ante probationem facta est vllam've probatiõis speciem, minuere quidem at non tollere supplicium potest[d]: nisi fortè edicto aut lege disertè caueatur ne Iudices pœnam lege constitutam minuant: ita enim voluntaria confeßio accusationem antegresssa[e] nec absolutionem nec leuamen vllum afferret supplicij. Hic enim legis interdictum plus potest, quàm Magistratuum omnium autoritas. Quæstionem aliquis fortè iniecerit si princeps vassallũ dominus subditum, herus seruum, pater filiũ, aut mater filiam coegerit cum Magis facere, adire cœtus,

[a] Exo. 22. & Num. 5.
[b] Pan. & Felin. in c. at si clerici. col. 2. vers. nota. de iud. extr. glos. in c. 3. 50. dist. per c. vlt. 24. dist.
[c] Pan. in c. de hoc. de simõia.
[d] Bald. in l. ex quæ. de cõd. indeb. C. q. 10. c. vlt. de iuram. calũ. lib. 6. Bal. in l. contra negantem. col. 1. de l. Aquil. C. & in c. vassallus, ibi coll. 3. si de feudo fue. c. controuer. & in 1. §. porro. col. 4. tit. quæ fu. prima cau. feu. Ang. in §. ex malef. col. 8. Barbat. cõs. 28.
[e] l. id quod ser. §. 1. de pecul. leg. & ibi Bar. & l. palam. §. vlt. de rit. nupt. ff. Bald. in l. ex quæ. q. 2. de cõdic. indeb. C. Pet. Ancarã. in c. perpetuæ col. 1. de elect. lib. 6. Florian. in l. 2. ad l. Aquil. Ang. Aretin. in tract. malefic. in verbo deducta 4. parte. Bald. in l. vlt. coll. 2. de exec. rei iudic. C.

ctus, abnegare Dominum, an ij legalibus pœnis teneantur[a]. Equidem quæstionem hanc nihili esse duco, cuius species nec vera est nec verisimilis, qa plenam assensionem liberamq; hominum voluntatem Satanas postulat, prout exemplis antè commonstrauimus. Quod si quis pater aut dominus tanta improbitate esset qui filium suum eò compelleret vt abnegaret Deum, non continuò magus aut supplicij in Magos constituti reus hic dicendus esset: nam peccatum nisi voluntarium non est peccatum, Augustinus inquit. Atq; in hac quidem causa ij legibus absoluuntur a quos necesse fuit obsequi: eorum verò qui potuerunt non obsequi, sed reuerentia aliqua ducti paruerunt, pœnę summo iure non repetuntur, sed lenius cum eis agitur. Verùm hoc ad atrocia crimina pertinere non potest, ad istud verò inprimis detestandũ minimè: cùm in hac causa Lex Dei occidi mandet [b] quisquis facinus solùm suaserit tam execrabile. At puellæ erga matrem, pueri erga patrem, seruuli erga herum obsequium pœnam mitigari flagitat, si antè confessio & pœnitentia quàm conuictio pareat [c]. Huc accommodari potest illud Senecæ in Thyeste, *quem peccasse pœnitet pene est innocens*, si vera fuerit ac non ficta pœnitentia. Et quãuis Principis aut summi Magistratus preces plus posśint quàm violentia [d] obsequium tamen in tam execrando scelere caret excusatione:

[a] l. sed & si viuus. §. si iussu domin. de iniu. ff. & l. vlt. fine & ibi gl. de bo. dãn. & l. seruus & ibi. de actio. & oblig. ff. l. liberorũ. §. excusentur. de ijs qui not. infa. ff. l. liber homo. e ad l. aquil. ff. l. ad ea. de regul. iur. ff. auth. sed nouo iure, de custo. reor. l. si seruus, de sepulc. viol. C. & ibi Faber, Gellius li. 2. c. 7

[b] Deut. 13.

[c] l. seruos, & ibi Bal. & Salicet. ad l. Iul. de vi pub. C. & in l. 2. & ibi glos. Faber & D. de sepu. viol. C. gl. in c. dixit Dominus. 14. q. 5. & in c. quod quis. de regul. lib. 6.

[d] l. 1. quod iussu, & ibi glos. Bartol. in tract. de tyran. q. 7. Castren. con. 70. col. 4. li. 4. Innocent. in c. petitio princi. de iureiur. Socin. cons. 263. can. rogo. 11. q. 3.

nam neque Principi imperium est in subditum cõtra legem Dei, neque vlla subdito ad obsequendũ necessitas. Iubet tamen æquitas supplicio adhiberi modum si confessio facti pœnitentiaq; aderit: sin autem aperta vis iustusq; mortis metus presserit immorigerum (etsi mori præstat quàm obsequi) hic tamen obsequium ad euitandam pœnam corporalem præstitum quodammodo accusatione dignum est [a], etiamsi Magus sortilegio quo fuit impulsus hominem enecauerit: quemadmodum si indicta capitali pœna cogeretur hominem occidere, non esset propterea homicidarum pœnam subiturus [b]. Doli enim & fraudis non potest accusari, modò præcisa fuerit (vt dixi) indicta morte aut cruciatu impulsio [c]. Sed quid de eo dicturi sumus qui Deum & suam religionem abnegans se dedit Satanæ lege mancipij, vt reualescat à morbo, vt à metu mortis hostis've liberetur? quo supplicio dignus est qui seipsum vouet Satanæ, vt curetur à morbo incurabili? etsi anteà ostendimus vix fieri vt vnus ex denis, idq; à sortilegijs solùm reualescat. Certè imperitus aliqs in hac causa quodammodo à supplicio capitali excusatus esset, non autem literatus quispiam: licet in isto crimine nullus sit ignorantiæ locus. Nemo enim ausit bona fide dicere per errorem factum vt Deo Creatori suo renuntiaret & se Satanæ permitteret: præterea ex omnibus iudicijs constat voluntatem liberam Satanę acceptã esse. Error verò hominũ in illicitis demum sortilegiorum formis est excusabilis, quæ nõ habent

[a] D. in. c. sacris. de ijs quæ vi metúsve cau. & c. presbyteros. 50. dist. Alexand. Ales in 3. parte summæ. q. 41. membro 4. artic. 7.

[b] Bal. in §. iniuria. tit. de pactis iuram firmandis. & Petrus in l. scientiam. §. qui cũ aliter. ad l. Aquil. Cynus & Faber in l. 1. vnde vi C. Bar. in l. 2. noxali. ff.

[c] l. metum autem. de eo quod met ff. l. vani. de regul. iur. ff.

habent conuentionem cum Satana iuramento cõfirmatam, vt sunt annulorum, speculorum, cribrorum, & similium sortes, in quibus multi (vt antè diximus) aliorum exemplum imitantur. Sed hæc tamen actione prima non oportet impunè abire, quin potius aliquo pacto multari, secunda corpore pœnas luere, tertia ad mortem damnari: cùm saccularius tertiò conuictus ex generali consuetudine vltimo supplicio afficiatur plurimùm [a]. Quid autem fiet illis qui malignos spiritus inuocarunt, eisq́ue pelliciendis suos ritus mysticos obseruarunt, licet non aduenerit Satanas (quamquam semper aduenit) neque responderit? Imitatur enim scorta callidissima quæ rogari expetunt. Horum profectò non tentamentum solùm est, sed detestabile sortilegium, idq́ perfectum atq́ absolutum. Hic est igitur pœnę capitali locus, neque in hac causa æquum fuerit de pœnis minui quæ in conatus irritos ac non effectos constitutæ sunt [b]: nõ enim conatus simplex, sed gestum scelus atq́ perfectum dicendum est [c], cùm inuocatus fuerit & oratus Satanas, quod certissima Dei renuntiatione coniũctum est. Is ergo diuinis legibus & humanis abutitur qui ea specie ignoscit pœnitenti Mago, quòd hæretico pœnitenti leges [d] & Canones [e] iubeant condonari: etsi magistratus permultis locis antehac ita prospexerint, vt quisquis die Veneris edebat carnes viuus igni traderetur, nisi hominem pœniteret (sicut apud Andes anno M. D. XXXIX, factum est) si pœnitebat, per commi-

[a] Angel. de maleficijs, verbo etiã vestẽ, pag. cxcviij. Gãdin. in tract. de malefic. rub. de furibus, & lege Friderici de pace Constantiæ.

[b] l. 1. §. diuus & ibi Bart. ad l. Corn. de sicar. ff. & in l. si in rixa. col. 1. cod. Bal. in l. si quis non dicam, de episc. C. & l. in qui cũ telo, & duab. seq. de sicarijs. C.

[c] Bal. Alex. S[illegible] licet. in limitat. l. si quis, non dicam. de episc. C.

[d] l. Manichæos, de hæretic. C.

[e] c. ad abolendam. §. pœnitẽti. de hæretic. lib. 6.

ſerationem vitam finire laqueo iubebatur. Quiſquis enim rem legi Dei aduerſantem credit, vt ſit hæreticus, tamen opinione mutata conſcientia integra permanet. Qui verò Satanã adorat Deũu'e abnegat (quæ duo ſunt coniunctiſsima) is rem effecit quę non poteſt non eſſe facta: prout in iure dicitur, factum infectum eſſe non poteſt. Si qui autem Deo non renũtiauerint, ſed characteras, circulos, & inuocatiões vſurpauerint prout in libris vetitis ſcriptas inuenerunt, nec familiaris (vt vocant) ſpiritus aduenerit, perſonarum diſcrimen oportet obſeruari. Si imperitus fecerit, neſciens iſtos ſpiritus è numero diabolorum eſſe, huic honoraria & pecuniaria multa imperabitur: Nam etſi voluntas effectu carens pœnas non luit in Gallia[a], eſt tamẽ aliquis effectus in hac cauſa, puta inuocatio. Sin autem literatus vir & iudicio valens vtaẽ inuocatione, reus eſt mortis: ſciens enim prudens Satanam inuocauit, vt vident omnes. Quòd ſi vir in multam honorariam damnatus maleficij iſtius nomine recuſet contumaciter iudicatũ facere, hũc morti adiudicari neceſſe eſt, quemadmodum ex decreto Curiæ die xvij. Aprilis M. D. XXIX. Ioanne Berquino factum eſt, qui honorariam multam hæreſeos nomine recuſans ſubire, damnatus eſt ad ignem viuus, & ſtatim iudicium effectum. Quod tamen in Gallia conatus irritus pœnas dicitur non luere, non ſemper verum eſt; cùm in atrocibus criminibus conatus effectu carens puniatur[b], & qui venenum præbuit, re nõ ſequuta quam,

[a] Bar. in l. ſi rixa & l. 1. §. diuus. de ſicar. ff. Ang. de malefic. verbo in platea, nu. 31. Doct. in l. ſi qs non dicam. de episcop. C. & ibi Baldus.

[b] Bal. Salic. in l. ſi quis non dicam. de epiſ. C. & in l. cogitationis. de pœnis. vbi Bart. l. is qui cum telo, de ſicar. C. & Bart. in l. generaliter. §. 1. de calumniat. ff.

quamuis non æquè grauiter, puniatur: quod in omnibus delictis obtinet. Non est autem in potestate Principum vt crimen condonent quod lex Dei capite plecti iubet, vt est sortilegium. Principes certè Deo permagnam iniuriam faciunt, si tam horrenda maleficia directè in maiestatem ipsius commissa condonauerint, cùm minimus quisque Princeps iniurias sibi factas capitali pœna vindicet. Quamobrem quicunque Magis effugia comparant, aut eos summo iure punire nolunt, ij pro certo habeant fore vt Magorum arbitrio à Deo permittantur: similitérque regionem quæ eos tolerauit, peste, fame, bellis afflictum iri: & qui vlti fuerint, eos benedictionem Dei percepturos eiúsque furorem sedaturos. Atque hæc causa est cur virum magicarum sortium accusatum nunquam planè absolui conuenit, nisi accusatorem indicémve calumniatum esse luceat meridie clarius: horũ enim scelerũ probatio adeò abstrusa & difficilis est, vt ex centenis Magorum millibus ne vnus quidem accusaretur aut pœnas lueret si defecti probationibus aduersarij ad ordinarias iudiciorum leges cogerentur: ac propterea in caussis criminalibus Edicto prohibentur Iudices ne id sinant fieri, nisi res comparatæ sint: quamuis Lacedæmonios Plutarchus scribat de more nunquam planè secundum reos iudicasse, sed carcere solùm liberauisse ad reuocationẽ vsq; in omni crimine. Cùm Sibylla Dinscops Saga in Ducatu Cliuẽsi cremata esset, suprà annotauimus manum

manũ quę viatores insectabat momento destitisse: cremata quoq; Biebrana ad Laodunum Saga, lues quæ veneficijs homines & pecora infestabat fuit sublata. Nec illud omittendum est quod ex D. Adamo Martino illius iudice accepimus, cùm illa mulieri cuidam comminata dixisset eam nunquam puerum lacte vberum suorũ alituram, exaruisse vbera: & quamuis multos ex eo tempore pepererit, nihilominus lacte caruisse, donec Saga iudicio facto cremaretur viua Deo iudice iustißimo, contra quàm Iudices (quibus strangulari eã placuerat) constituerãt, & cogitabat carnifex. Etsi grauius est obrui lapidibus (quod lege Dei pręcipitur) quàm viuum cremari, vt Moses Ramban annotat[a]. Memini me in Malleo maleficarũ legere, pestem de vico Germanię in agro Constantiensi non abiuisse, donec Sagam quamdam humo eruissent & in cinerẽ redegissent corpus. Sic Verignij ad Cucium fœmina quædam fuit accusata & traducta multorum maleficiorum nomine, qua liberata ex probationum defectu pecudes innumerę & homines enecti sunt, vt ex incolis audiuimus. Hæc mense Aprili M. D. LXXIX. decesit de vita: ex eo Verigniani homines & pecudes quieuerunt ab hoc malo, nec amplius vt solebant moriũtur maleficijs. Ex his facile cognoscitur cessare effecta causis præcipuis eorum desinentibus: quæ tamen Deus pro voluntate sua solet immittere ad eos quos visum fuerit affligendos.

a lib. 5. more nebocim.

QPL

OPINIONVM IOANNIS VVIERI CONFVTATIO.

SVB finem istius operis, cùm propè esset vt excuderetur, Typographus cui mandaueram misit ad me nouũ Ioannis Vvieri Medici librum de Lamijs, in quo defendit Magos & Magas supplicijs affici non oportere: hoc impressionẽ operis distulit. Iamdiu fuerat Vvierus in hac sententia [a]: quia verò leui brachio firmamenta opinionis illius attigerant quidam, nec ei valde obstiterant, sic ille respondit vt si victoriam adeptus esset. Hęc mihi data est ad respondendum occasio: non quòd abripiar odio, sed primùm ad tuendum honorem Dei, contra quem se armauit ille: secundò vt quorumdam Iudicum opinionem eximam, quorum iste mutatam sua opera sententiam fuisse gloriatur, & tantum suis libris effectum vt iam lege optima è vinculis liberentur Magi, Iudices alios quorum calculis damnantur illi, vocans carnifices. Hoc ab vllo homine dici non mediocriter miratus sum, cùm opinionẽ istam ab homine aut imperitissimo aut improbissimo necesse sit proficisci. Ex libris autem Ioann. Vvieri animaduerti-

[a] lib. de præstigijs.

mus eum non imperitum, ſed medicum eſſe. Verumtamen in libris ſuis mille ſortilegia damnabilia edocet*, etiamq́ voces, inuocatiões, figuras, circulos, characteras apponit Magorum principum qui poſt omnem hominũ memoriã extiterint, vt execrabilia mille ſcelera, q̃ ſine horrore non potui legere, perpetrent. Prętereà ſingulos autores Magos ſeculorum omniũ adducit & celeberrimos, vt à legentibus conſulantur: & (quod grauius eſt) in fine libri de p̃ſtigijs excuſi Baſil. M.D.LXXVIII. Monarch. diabolicę indicẽ conſcripſit, nomina & cognomina 72. principũ exponens & diabolorũ 7405926. ſaluo errore calculi. Nam diabolorum plebem in legiones refert, quibus ſingulis ſexies millenos ſexcentenos ſexagenos ſenos attribuit, addens eorum conditiones, proprietates, & quos ad vſus inuocari poſsint. Poſtquàm verò doſes diabolorum docuit religioſiſsimè, hæc verba ſubijcit, ſed hoc nefarium eſt. In l. 1. §. medicos. de varijs cognitionib. ff. dicitur eum vocari medicum non oportere qui incantauit, qui imprecatus eſt, qui (vt vulgari verbo impoſtorum vtar) exorcizauit: non ſunt iſta medicinæ genera. Id verò Lex Dei non impoſturam ſimplicem, ſed deteſtabilem impietatem eſſe dicit. Is igitur dici Impoſtor poteſt cui non ſatis eſt exercere, ſed qui etiam libris impreſsis ſcelera docet eiuſmodi, eáque vt fucet, aliquid de Deo & lege ipſius nonnunquam interſerit: qua fraude Satanas & adminiſtri eius ſemper abutuntur, vt obducto

*lib. 5. & 4. de præſtigijs.

ducto rerum ſanctarum velo impietatis genera quælibet venditent. Fernelius inquit[a] Magum à ſe fuiſſe viſum, qui orationes & voces ſacras cum barbaris confuſas enuntians, quicquid placuerat in ſpeculo videndum exhibebat: idem narrat Origenes & Græcus interpres Syneſij[b]. De Vviero autem & ſimilibus illud meritò prædicari poteſt, quod Dionyſius ad Soſipatrum de Apollophane, Diuinis aduerſus Deum nefariè vtitur. Itaque fatetur Vvierus ſe Ioannis Tritemij Steganographiam exſcripſiſſe quam in muſæo Magiſtri ſui Agrippæ repererat, librum orationibus dæmonumq́ inuocationib. plenum, & ſupra oēs libros (vt ait Carolus Bouillus) deteſtabilem. Lollianum quemdam iuuenem multatũ exſilio, & bona eius publicata legimus[c], q̃ librum magicum deſcripſiſſet: quid igitur ille mereat̃ qui defendit eã, adeoq́ ſcriptis & ſermone docet? Nõ eſt igitur Vviero cùm Dei meminit habẽda fides, in cuius libris blaſphemiæ tam horribiles offendũtur. Vt enim nullum venenum tam capitale eſt quàm illud quod ex ſaccharo aut cõdimentis ſuauibus infunditur, quia auidiùs ſorbetur & difficiliùs egeritur: ſic nulla eſt maior impietas quàm cui pietatis ſpecies prætexitur. Satanæ fuiſſe Magos omnis generis antè oſtendimus. Fuerunt complures Papæ, vt Cardinalis Beno, Nauclerus, & Platina ſcribunt, fuerunt Reges, Principes, Sacerd. Concionatores, Iudices, & Medici permultis locis, fuerunt deniq́ in omnib. opificijs,

[a] lib. 1. de abditis rerũ cauſis.
[b] in lib. περὶ ἐνυπνίων
[c] Niceph. li. 10.

Sed gratiores certè administros non habet ijs qui alios efficiunt Magos, eosqu'e in sua retia sermone aut scriptis pertrahunt, & qui impedimento sunt ne pœnas luant meritas. Guilhelmum Luranum Theologiæ Doctorem Concionatorem celebrẽ [a] antè notauimus ob crimen Magiæ Pictauij damnatum esse anno M. CCCC. LIII. die 12. Decembris, testimonijs & confessione propria conuictum (quæ adhuc in actis Pictauiensibus extãt, ut ex Saluerto Pictonum Præside cognoui) quòd mutuo obligationis instrumento cum Satana con fecto (hoc autem penes eum fuit deprehensum) renuntians Deo & sacrificans diabolo promisisset se prædicaturum (vt fecit) fabulas esse quicquid de Magis dicitur, crudele factum esse ad mortem damnari Magos: hoc pacto, inquit ille, Magorũ punitio cessauit, regnumq́; Satanæ augescente in infinitum Magorum numero fuit confirmatum. Nondum omnes socij Concionatoris istius perierunt. Etenim nuper Sacerdos extitit Motanus nomine famosus Magus, qui agebat exorcistam: diabolus verò nullius causa se exiturum quàm istius prædicabat. Vuierum diem scribentem legimus quod ille Diabologię Doctor prædicabat. Neque verò leuiter illud omittendum, quòd Vuierus confitetur [b] se fuisse Agryppæ discipulum Magorum sua ætate facilè principis, nec discipulum modò sed administrum & seruum: bibisse, comedisse, & cubuisse cum eo (vt fatetur ipse) postquàm Agrippa diuortium ab vxore fecerat. Quod autem

[a] Petrus Mamor. in flagello maleficor.

[b] lib. 2. cap. 5. de præstigijs.

Paulus

Paulus Iouius [a] & alij scripserunt nigrum Agrippæ canem, quem vocabat Dominum, postquàm ille in Xenodochio Gratianopoli vita defunctus est, se coram omnibus in fluuium dedisse præcipitem, nec fuisse visum ab eo tempore: hunc scribit Vuierus non fuisse canis specie Satanam, sed verum canem quem ipse loro post Agrippam duxerit, eumquè medium inter Agrippam & ipsum cubuisse. Cum verò Magi recordatur magistri sui, fidelis memoriæ Agrippa, inquit [b], aut venerandi præceptoris mei Agrippæ: quamuis nemo sana mente præditus non confiteatur lectis Agrippæ libris eum inter Magos principatũ obtinere. Manifestum illud est ex epistolis quas adiecit ad finem libri tertij de occulta philosophia, vbi ad Italum quemdam ordinis Augustiniani scribens clauem occultæ philosophiæ à se amicis solùm dicit asseruari: is autem liber quartus est, discipulorum & amicorum Agrippæ opera post magistri obitum mandatus typis, qui liber tanquam clara luce detestabile Magiæ venenum retegit, omnes dæmonũ inuocationes, circulos, characteras, & sacrificia Satanæ oblata. Hactenus qui vir fuerit Agrippa placuit ostendere, ne cui videatur mirum si Vuierus tantopere ad defensiõem Magorum exarserit, vt Magistratus sęuos carnifices & lanios non dubitet appellare. Quinetiam legem Dei conat̃ corrumpere [c], vbi sic dicitur, *Præstigiatricem non sines viuere*: arripiens enim Græcam interpretationem affirmat legis sensum esse vt venefici ac non Magi

[a] in Elogijs.

[b] lib. 3. cap. 35.

[c] Exod. 22.

tradantur morti, & frctus voce equiuoca Hebraicum textum præterit, cuius maxima est euidentia: Atqui hæc Legis verba sunt מכשפה לא תחיה. Hebreum vocabulum fit à כשף quod est præstigias oculis offundere: vnde מכשפים dicuntur præstigiatores in Exodo [a] & aliјs scripturæ locis [b] quos annotauimus, vbi vox non alios designat quàm Magos. Sed quoniam Magi hominibus mortem plurimùm afferunt, & pulueribus, ossibus, ac venenatis animalibus abutuntur, eos Græci φαρμακέας, φαρμακοὺς, & φαρμακευτὰς dixerunt, fœminas verò φαρμακίδας & φαρμακευτείας, prout pars Magorum maxima Medicos solet ac Exorcistas agere. Vuierus autẽ fucũ volens legi Dei facere verbis Hebra. scriptæ, obducta specie Græcæ interpretationis turpiter lapsus est cùm ait Veneficos φαρμακεύους appellari, quod vitio typographi non accidisse accentus arguit: nam etiam itidem scriptum est in præfatione libri de præstigiјs, & lib iiј. cap. xxxviiј. & lib. vi. ca. xxiј & lib. de Lamiјs ca.. iiiј. cùm φαρμακέας aut per crasin φαρμακεῖς fuisset dicturus. Sed in rebus lapsus longè est grauior. Nam Hebræus Philo & septuaginta duo interpretes commodiore Græca voce destituti sic interpretantur Mecaspha, qua significant sage. Græcũ autem φαρμακεῖς & seplasiarios seu pharmacopœos, & veneficos, & infectores, & herbarios, & Magos denotat, & eos qui olim purificabant impurata templa, & qui eiјciebãt diabolos (hos lex impostores & exorcistas vocat [c]) quod Eustathius in librum vigesimum secundum

[a] Exod. 7.
[b] Habac 3. Miche. 5. 2. Reg. 9. 2. Paralip. 33. Esai. 47. Ierem. 27. Dani. 2. Nahum. 13.
[c] l. 1. §. medicos. de variјs cognitionib. ff.

dum Odiſſeæ annotauit ſub finem. A Græcis aũt plerumq; ac non ὁμωνύμως Magos appellari φαρμακοὺς non aũt veneficos, demõſtrat Dioſcorides cùm de Rhamno inqt. ἀρκεῖ πᾶς τὴν φαρμακίας κακουργίας; & Ariſtoteles agens de hippomane lib. 6. cap. xviij. de hiſtoria animalium, Magos τοὺς περὶ τὰς φαρμακείας vocat, cùm Hippomanes tradit vſui eſſe Magis: quod tamen non venenum eſſe vſus Magorũ indicat, qui ex eo conficiũt amatoria. Theocritus etiam Hippomanes herbam eſſe narrat in Theſſalia naſcentem, hoc eſt, Theſſaliæ pharmacum. Hęc in Ecloga Sagæ (φαρμακεύτριαν nominat) quæ carminibus, votis, precibus, & inuocationibus omnibus vtitur apud aſtra & dæ[...]nas, adhibita volucri quam Gręci ἴυγγα, La[...] Motacillam, Galli *Mouette* nominant, non ad tollendũ veneficio, ſed ad pelliciendum amaſium qui procul aberat: nam motacillæ non eſt inſuauis cibus. Quamquam Seruius voce ἴυγγος ait ſignificari fiſtulã ſonandis Magorum criminibus accõmodam: itaq; oſtẽdit nihil veneni eſſe, vtrauis ſignificatiõe acceperis. Ariſtoteles [a] etiam de Sippe volucri loquẽs eodem ſenſu φαρμακείαν accipit, cuius hęc verba ſunt, Σίττη τὸ μὲν ἦθος μάχιμος, τὴν δὲ διάνοιαν ἱλαρός, καὶ εὐθήμων καὶ εὐβίοτος· καὶ λέγεται φαρμακεία εἶναι διὰ τὸ πολυΐδρις εἶναι. Et in Hippocrate [b] legimus πεφαρμάχθαι dici quos ſortilegijs affecerunt Magi: totus enim liber de morbo ſacro in Magos ſcriptus eſt (μάγους, γόητας, φαρμακοὺς, ἀγύρτας vocat) qui ſe gloriantur, inquit, Lunam deducere, Solẽ obſcurare, tempeſtates ciere, Deos ſubijcere.

[a] Lib. 9. ca. 17. de hiſtoria animalium.

[b] Lib. de morbo ſacro.

Nemo

Nemo autem eſt qui neſciat Magos ſine veneno enecare, ſeu pomum dantes, ſeu manu aut virga attingentes: vt Patauij Sagam à ſe viſam Cardanus ſcribit, quæ puerum enecauit illicò, dum virga leniter dorſum illius contingeret. Medea Saga zelotypa quòd Glauca Regis Creontis filia Iaſoni quem deperibat nuberet, coronam auream miſit ei nuptiarum die, cumq; eam capiti ſuo impoſuiſſet Glauca, exarſit flamma ex qua repentè obijt, vt Euripides in Medea ſcribit φαρμάκων τῶν σῶν ὕπο, inquit, hoc eſt, non venenis tuis, ſed pharmacis. Medea enim ſuos ipſius liberos dicitur ſacrificauiſſe, vt Glaucæ mortem inferre poſſet: quod è ſacrificiorum genere oportet accipi l. ex ſenatuconſulto, de ſicarijs, ff. Ex Sc. eadem legis Corneliæ pœna tenetur qui mala ſacrificia fecerit, habuerit, puta deteſtabilia Magorū ſacrificia, non autem Paganorum (vt Accurſius in gloſſa tradidit) cùm autor ipſe legis Paganus eſſet: vnde apparet Senatū ad legis contra ſicarios latę interpretationem decretum addere in eos qui ſcelerata Magorum ſacrificia fecerint, habuerint. Verùm vt optimè differentia conſtet veneni à ſortilegio (quod vtrumq; ſonat φαρμακεία, vt Latina voce veneficij & naturale venenum & ſortilegium deſignatur) Platonē lib. xi. de legibus oportet conſulere. Alterum enim ab altero diſtinguens capitalem pœnam in Sacerdotes & aruſpices decernit qui ſacrificijs, ligaturis, incantationibus, aliiſve ſortilegijs (ἢ τῇ τοιαύτῃ φαρμακείᾳ ὡντινωνοῦν, inquit) hominē enecauerint. Atque

que hæc legis illius inſcriptio, λόγος ὁ δεῖ νόμος περὶ φαρμακείας: in qua ligaturas eiuſmodi nominat illecebras & incantamenta κὰⁱ δεσμοὺς, ἐπαγωγὰς, ἐπῳδάς. Tũ verò alterum legis caput ſubijcit de eo qui veneficio ἄνευ μαντικῆς vtitur: deinde Magos adijcit mirabilibus modis operari, & qui incredibiles planè viderentur niſi obſeruauiſſent alij, cùm cereas ſuas imagines in compitis, ad parentum ſepulchra, ſub ianuis ponerent. Ex quibus manifeſtũ eſt iam Platonis ſeculo & ante illud in vſu fuiſſe cereos typos, quos Magi noſtri (licet Platonem non legerint) imitantur, & quibus ope Satanæ mortem hominibus afferunt. Quamobrem Azo in hęc verba l. 1. de maleficis & mathematicis, plus eſt occidere veneno quàm gladio, addit, venenũ arte magica datum: & in l. venenum. ad l. Corneliam de ſicarijs, & l. venenum. de verb. ſignif. ff. vox veneni vtrumqȝ complectitur. Sed quoniam Vuierus ambigua Ioſephi interpretatione nititur, agedum, ne legẽ Dei ampliùs corrumpat, τὸ ὁμώνυμον ei detrahamus. Philonem igitur Hebr. conſulamus ſocium Ioſephi & familiarẽ: hic caput illud legis Dei Hebręis verbis conſcriptum Grecè interpretans in libro de ſingularibus legibus, lex Dei, inquit[a], à Magis & veneficis abhorret (μαγοὺς καὶ φαρμακεῦτας vocat) qui modis artibusqȝ damnandis mille mala perpetrant, & eos quo die fuerint intercepti morte multari iubet: quemadmodum ſancit l. vltima. de malefic. C. vt qui magum retexerit illicò ad publicum pertrahat. Tum explicatis magorum & maleficorum ſceleri-

[a] lib. περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν ἰδίει νόμων.

bus Philo naturalem Magiam, id est, Physicam ab incantatorum magorum præstigiatorumq; magia distinguit exorcismis & incantationibus abutentium, odia capitalia amicis ingerentium, aliaq; scelera incredibilia committentium. Et his itaq; euidens Io. Vuieri calumnia tenetur manifestò, defendentis legem nolle vt mulieres Magæ, sed venesicæ solùm multentur morte. In hac quæstione omnium maxima diutius hæreo, vt cognoscatur an tot innocentes, vt Vuierus loquitur, absolui oporteat, & vtrum præstet calumnijs hominis insistere quàm autoritati legis diuinæ obsequi, quæ præstigiatricem die vnico relinqui vetat superstitem. Et quis, obsecro, Hebręam linguam & Dei legem melius quàm Hebræi & Prophetę intelligat? Elias autem Leuites omne ὁμώνυμον sublaturus vocem Mecaspha exponit Lamiam, qua voce Horatius [a],

[a] in arte poetica.

Neu pransæ Lamiæ viuum puerum extrahat aluo.

Hesychius λαμιώδεςγυναικὰς nominat: etsi Eustathius in Homerum scribit [b] voce Lamiæ significari dæmonem specie muliebri, eodemq; sensu ait Philostratus Lamiam pueros deuorantem Corintho ab Apollonio Tyaneo expulsam esse. Vuierus dicit Scripturam sacram nusquam Lamiarum meminisse: certè, nam vox Græca est, at testamentum vetus scriptum Hebraicè: Esaias verò ob sortilegia Babylonem detestatus ait non esse mansurum lapidem vnum alteri impositum, prout re uera effectum est (iamdiu enim non potuit quisquam lapidem vnicum è ruderibus ostendere illius oppidi, cu-

[b] in Odyss. 13. num. 33. vide Dion. Chrysosto. in Lyb. fabu. in vita Apollonij.

di, cuius ambitus fuit milliarium triginta, siue itine ris tridui, vt narrat Herodotus) sed illic Satyros & Dæmonas saltaturos esse, & ibi commoraturam Lamiam. Hebraicè vocatur לילית, lxxij. interpretes ἐμπούσας vertunt, Latini Lamiam eodem sensu. Cùm autem plerumque Dęmones spectentur in desertis locis, prout est maxima ex parte Africa, Lamiam in historia Africana describit Dion similem feræ habenti vultum fœminę elegantissimũ, mammas & pectus pelliciendis viatoribus regenti, modestis & gratis oculis: cæterùm loco pedum habere serpentis caput, & squamigerum serpentem esse, qui hominem cum primùm accessit vorat auidissimè: quò referri potest illud Ieremiæ, Lamiæ nudarunt vbera, Threno. 4. ideóque isti spiritus voratores appellantur siue Lamiæ παρὰ τὸ λέλαμμαι, aut à voce λαμὸς, id est, ingluuies, vt ait Porphyrio[a]: & eodem iure piscis omnia deuorans, etiam homines integros, teste Nicandro Colophonio[b], appellatur Lamia: cumque Sagæ humanum sanguinem hauriant auidissimè, eas Apuleius nominat Lamias. Sic ea nominatur quæ sectis faucibus Socratis (id sodalis Apuleij nomen) accubantis ei atque dormientis sanguinem excepit vase & obduxit plagã: quod experrectus Socrates se nõ sentire dicebat ludificabaturque & postridie tñ vita defunctus est. Huc illa pertinet Salomonis allegoria, Aquilã pullos sanguine pascere, id est, Satanã isto cibo subditos suos educare: & à dæmonibus spiritibusque malignis amari sacrificia scribit

[a] in illud Horat. neu pransæ L.
[b] apud Eustath. in Odyss. 13.

Porphyrius libro περὶ ἀρχῆς τῶν ἐμψύχων, nõ indigno qui latinus fiat. Quamobrem Deus populũ ſuum à ſacrificijs dęmonum auocare volens, ſanguinem ſuper altare & ad dexteram eius effundi iubet: atq; vt omnes intelligant id à ſe iuberi vt populum ſuũ ab impijs illis ſcelerib. abſtrahat, ſic ait, Nec vobis vnquam deinceps accidat vt euntes ſacrificetis diabolis & Satyris, quos ſequuti commiſiſtis idololatriam & adulteria. Solebant enim (ait R. Moſes Maymonis[a]) dæmonib. ſacrificare ſub arboribus & collibus, partemq; ſanguinis in foſſam inijcere, ad cuius ambitũ conuiuabant̃ cum malignis ſpiritibus. Sic accipimus illud legis diuinę caput[b], Ne comedatis ſuper ſanguine, & præſtigiatores ne ſitis. Hebræa verba ſunt על הדם, quę interpretes vertunt *cum ſanguine* præter naturam præpoſitionis על ſignificantis ſuper, quia videlicet morem illum non animaduerterant quem R. Maymonides ſcribit à Chaldæis profectum eſſe. Itaq; Propheta Nahum[c] ſcortum Babylonis metropoleos Chaldæorum deteſtatus, dicit Babylonem præſtigijs potentem eſſe, & omnes populos terræ pręſtigias ſuas docuiſſe: vbi Propheta vocibus ijſdem vtitur בכשפות & מכשפים, quæ R. Dauid Kimhi interpretatur בעביתם pari Magorum ſignificatione, & Chaldęus Paraphraſtes Ionathan Vrielis filius exponit חרשין, id eſt, ſortilegia Hic enim & tollit homonymiam, & verum illuſtrat Scripturæ ſenſum. Id autem foret ineptum, ſi quis venena populis & Regib. terræ à Babylone ſubminiſtrata diceret, cũ ſit v-

[a] lib.3. more nebocim.

[b] Leuit.19.

[c] Nahum.3.4.

ſit vbique veneni copia, vt Plinius expoſtulat: Babylonios verò Magorũ principes exſtitiſſe apud omneis conſtat, & inter Græcos Latinosq́ conuenit eam ob cauſam Chaldęi nomine ſortilegum ſignificari, diuinum, magũ: Sic Heſychius, χαλδαῖοι, τὸ γένος τῶν Μάγων: ſic ſępe Tullius [a], ſic leges noſtrę [b], ſic etiam Scripturæ ſacræ [c]. Nam cùm in libro Regum dicitur Iezabelæ Reginæ Samariæ ſortibus inquinata fuiſſe terra, legitur vox illa מכשפים, quia non poſſunt venena intelligi: cùm Prophetas Dei (quos odio capitali oderat) & Nabothum aperta vi, non autem venenis tolli curauerit, & ex quo Saga in Samariam inuexit Magos (vt Medea Regina in Theſſaliam) ſexcentos annos Samaria hoc modo referta manſerit, adeò vt vulgo diceretur, Samaritanus es, diabolũ familiarem habes: quam calumniam aduerſarij impegerunt Chriſto [d]. Hinc Simon ille cognomento Magus, magiſter Menandri. Vuierus autem caput iſtud diuinæ legis, *Præſtigiatricem ne ſinas viuere* [e], petens calumnijs, non animaduertit quid cauſæ fuerit cur lex nõ dicat pręſtigiatorem: quod tamen non eo conſilio dixit vt Magis, medicis, & Pharmacopœis ignoſcat ſi fuerint uenefici, quib. notiora ſunt venena quàm mulieriqus, ſed eo pacto Lex Dei innuit hoc malo nõ perinde inquinari viros, & pro viro vnico quinquagenas mulieres ex eo laborare: vt in prouerbio Hebræorum eſt [f], quo plus mulierum, eo plus magorum eſt, רב מכשפים ברב חנשים. Quamobrẽ ſcribit Plinius [g] fœminarum ſcientiã in veneficio pręͅ-

[a] Lib. de diuinat.
[b] l. nemo de malefic. & mathe. C.
[c] Daniel. 2. Eſai. 47. 1. Reg. 18.
[d] Ioan. 8.
[e] Exod. 22.
[f] Libro Pirke aboth.
[g] lib. 25. ca. 11.

ualere: quod vocabulũ de veneno accipi nõ oportere idẽ autor demonstrat exẽplo Circes homines in bestias transformãtis, q̊d omnia mũdi veneficia nõ essent effectura. Quintil. etiã hãc præsumptionem affirmat esse [a], Latrociniũ in viro facilius, ait, veneficiũ in fœmina credã. Legant omnes eorũ libri qui de Magis scripserũt, fœminę quinquagenę cõperientur Sagæ aut demoniacæ vnius viri loco, vt antè diximus. Hoc aũt mea sentẽtia nõ ex sexus fragilitate accidit: nã inexsuperabilẽ peruicaciã in plerisq; cernimus, easq́; ferẽdo quæstiõis tormẽto sæpe viros antecellere: vt cõiuratione in Neronẽ fuit exploratum [b] & post mortẽ Hippiæ Athenarũ tyrãni (cũ fœminæ sibi ipsis linguas præciderẽt vt omnẽ veritatis consequẽdę spẽ tortorib. eriperẽt) & plurimarũ q̊q; fœminarũ martirijs. Illud maiorẽ veri speciẽ habuerit, si dicamus istud vi brutæ cupiditatis effici q̃ eò fœminã redigit vt perfruat suis cupiditatib. aut sese vindicet: qua ex causa videtur Plato inter virũ & animantẽ brutã, fœminã collocauisse. Etenim grandiora esse videmus fœminarũ viscera quã virorũ, qui nõ perinde feruẽt cupiditatum violẽtia: hominũ verò capita crassiora, qa plꝰ cerebro prudẽtiaq́; valẽt q̃ fœminę. Hoc illud est q̊d poetæ olim figurabãt, cũ Palladẽ sapiẽtiæ Deã è Iouis cerebro natã sine matre dicerẽt, vt ostenderent nunquam à mulieribus manare sapientiã, quę naturam brutarũ animantiũ accedunt propius: nã etiam fœminam quæ seduxit virũ, Satanas primũ aggressus est. Preterea sic Deo visum fuisse [illegible]

[a] in declamatione.

[b] Tacitus li. 14.

in ordinem cogere & debilitare Satanam, cùm facultatē plerumq; ac inprimis ei concederet in creaturas indigniores, puta serpentes, muscas, & alias quæ lege Dei immūdæ dicunt esse, deinde in alias similiter expertes ratiōis potius quàm in homines, tū in fœminas potius quā in viros, postremò in eos potius qui vitam more pecudū brutarum transigunt quā in cęteros. Adde quòd Satanas fœminarum opera viros & liberos eodem pertrahit. Stabit itaq; diuinę legis constitutio, pręstigiatrices statim morte multari oportere: & Vuieri calumnia cōtra legem Dei & magistratus probè officio fungentes repudiabitur. Vuierus enim assentitur [e] Sagis communicatiōem cum diabolis & pactum intercedere, easq; ope diaboli nō pauca scelera committere: idē verò libro de Lamiis modò pactionē interuenire negat, modò probari non posse ait, modò Sagarum confessioni non esse habendā fidem, falli quę putant ea fieri à se quę pro confessione dicunt, eas morbo melancholico infestari. Atq; hūc prætextum imperiti & Magi adhibent, vt effugiū paribus afferant, regnumque Satanę adaugeant. Quicunque antehac dixerunt id esse à melancholia, non esse dęmonas putauerunt, nec fortasse dęmonas Deum've vllum crediderunt subsistere. Vuierus autem Deum fatetur esse, fatētur etiā diaboli (vt in Scriptura legimus) & de potentia illius contremiscunt: fatetur etiam omnibus scriptis bonos & malignos spiritus existere, quibus cum hoīe societas pactumq; interuenit. Et quare Magorum exper-

[e] *lib. 2. de præstig. cap. 4. & 8. & 34. & li. 4. cap. 14. & lib. 5. cap. 9. & sæpe alibi.*

exportationes, maleficia, actionesque mirabiles oportuit acceptas ferre melancholiæ? quare (id quod est incredibilius) fœminas melancholicas efficere? nam id esse admirandum notauit antiquitas ac inauditum potiùs, cùm nunquam fœmina ex melancholia aut vir gaudio moriatur, sed contrà fœminas complures summa lætitia enecet[a]. Certè Vvierus, vt est medicus, non potest ignorare humorē fœminæ planè aduersari adustæ melancholiæ vnde furor nascitur, siue à bile flaua adusta oriatur, siue à succo melancholico, vt inter omneis medicos conuenit: Vtrumque enim procedit à calore & siccitate nimia, vt Galenus scribit libro de atra bile. At fœminæ frigidę à natura & humidæ sunt, vt idem autor, omnes Græci, Latini, & Arabes vno cōsensu docent. Ideoque Galenus[b] scribit virum calida & sicca constitutione in regione calida & sicca per ęstatem in melancholiæ morbum incidere: cùm tamen Olaus magnus, Gaspar Peucerus, Saxo Grāmaticus, & Vvierus ipse cum Germanicis omnib. Magorum Quæsitorib. assentiantur sub Arcton vbi congelascit mare, in Germania, per Alpes, & apud Allobrogas omnia Sagis circumfluere. Populos autem Borealeis constat tam abesse à melancholia, quàm absunt à pituita Afri. Illos enim albos esse videris, virentibus oculis, rufis & tenuib. capillis, rubicunda facie, hilares & loquaces: quæ omnia humori melancholico planè aduersantur. Quinetiam Hippocrates libro ἐπιδημιῶν primo & Galenus ibidem confirmant fœminarum in genere cer-

[a] Plinius lib. 7. Valerius Max. Solinus.

[b] lib. de atra bile.

re certiorem esse quàm virorum valetudinem ob profluuium menstruum quo ab innumerabilibus morbis vindicantur. Nunquam fœminę, ait Hippocrates, podagra, nunquam pulmonum exulceratione, Galenus inquit[a], nunquam epilepsia, aut apoplexia, aut phrenesi, aut lèthargo, aut conuulsionibus, aut tremore infestãtur dum menses profluunt. Et quamuis dicat Hippocrates[b] comitialium & dæmoniacorum morbum (quem vocabant sacrum) naturalem esse, hunc tamen pituitosis solùm ait accidere, biliosis nunquam: quod Vuierus medicus non potuit ignorare. Fœminas autem ferè dæmoniacas potiùs esse quàm viros supra demonstrauimus, & Sagas sæpe corpore exportari, sæpe ἐκστατικῶς abripi modis diabolicis, animaq; à corpore separata, & corpore rigente experte sensus. Illud verò magis ridiculum, quòd Sagarum morbus dicit à melancholia procedere, cùm morbi ex melancholia nati periculo semper coniuncti sint[c]. Verumtamen videmus Sagas in arte ista quadraginta annos aut quinquaginta versatas inde à duodecimo ætatis anno (vt Ioanna Haruilleria, quę viua cremata est die xxix. Aprilis M. D. LXXVIII. & Magdalena Crucia Cordubensis Abbatissa in Hispania M. D. XLV.) familiaritatẽ coluisse, & consortium cum diabolo habuisse, illã quadraginta, hanc triginta annis. Necesse est itaq; Vuierus fateatur insulsum esse, indignũ medico, & crassissimæ ignorantiæ vitium (etsi ignorantiã quid dico?) si melancholici morbi fœminis tri-

[a] lib. de venæ sectione.

[b] lib. de morbo sacro.

[c] Galen. lib. de atra bile.

buuntur, quibus illi non magis competunt quàm laudabilia effecta temperatæ melancholiæ, quæ virum (vt prisci omnes philosophi & medici annotarunt) sapientem, modestum, & consyderatum efficit[a]: nam affectiones istæ non mulieri ampliùs quàm ignis aquæ cohærere possunt. Salomo[b] quoque ante omnes temperamenti muliebris peritissimus se vidisse ait de millenis viris sapientem vnum, sed ex omnibus fœminis ne vnam quidem. Nunc igitur lymphatorum hominum errorem omittamus, qui fœminas statuunt esse melancholicas. Etenim VVierus ipse videns suum illud velum melancholię certissima demonstratione sublatum esse & euidentissima veritate tot diuinarum humanarumque legum, tot gentium omnium & populorum historijs, tot confessionib. voluntarijs aut vi extortis, tot iudicijs, conuictionibus, condemnationib. executionib. ab annis ter mille toto orbe terrarum editis: alteram technam sed obesiorē cōmentus est, vt Magorū supplicia impediat: cùm Sagas dixit[c] à diabolo seductas esse, eique persuasum esse quod ipse fecerit id ab eis effici. Itaque in speciem se vehementissimè Satanæ aduersari simulat, re cōseruat Magos, id est (vt paucis explicemus) colludit verbis cum Satana, reipsa verò amplitudinem & potestatem illius stabilit, cùm non ignoret magistratui neque iuris dicūdi, neque diabolos prehēdendi facultatē esse. Atqui hoc argumento absoluunt non solū Magi, sed etiā occisores omnes, latrones, incestuosi, parricidę, & qui-

[a] Arist. in problem. sectio. 30. princip.

[b] Prouerb.

[c] cap. 4. & ca. vlt. de lamijs.

quicunque ab hoste humani generis ad maleficia committenda impelluntur. Deinde verò laudibus effert mirificè [a] multam in Papali Camera imperatam, quæ ad veniam consequendam binûm ducatorum est in quamq; pœnitentem Sagam: tum dicit alibi [b] si defenderet non solùm ex lege Dei non esse mortem Sagis irrogandam, sed ne vllam quidem Sagarum mentionem extare in Scriptura sacra, ipsum non facilè conuictum iri. Hic ego testẽ appello Deum & legem ipsius ad istum hominem euincẽdum, appello sexcentos Bibliorum locos [c]. Imò verò vt cernamus oculis nihil esse coram Deo tam abominabile, nihil frequentius in Scriptura sacra prohiberi, Baleham à Deo inspiratus, quamuis summopere instante Balaco Moabitarum Rege ne faceret, populo Israelis benedixit, & tanquam Propheta rationem reddidit: nam neque incantator est, inquit, neque Magus in isto populo, sed Deus ipsi cùm opus est exponit voluntatem suam: Cúmque Deo placuit ostendere quantopere à magicis sortibus abhorreret, inquit, Cauete vobis pro vita vestra, ne sequamini consuetudines abominandas istarum gentiũ quas excidi è terra propter sortilegia, magicas artes, & diuinationes, atq; ibidẽ nouẽ recẽset genera quib. reliqua continent [d]. Sed illud inprimis oportet obseruari, non homicidij, parricidij, incestus, tyrãnidis, idololatrię noïe Deũ dicere populos illos à se exterminari, sed ob sortes magicas: & q̊niã populi suos liberos diabolo Mol[illegible]

[a] lib. de lamijs cap. 24.

[b] lib. 3. de prestig. cap. 35.

[c] Exod. 7. & 8. & 9. & 22. Leuit. 19. et 20. Deut. 18. 2. Reg. 9. & 21. & 23. 2. Paralip. 33. Esai. 8. & 34. & 47. Daniel. 2. Miche. 3. & 5. Ezech. 13. Iere. 19. 23. 27. & 50. Actor. 16. Nahum 3. Num. 23.

[d] Deut. 18.

bant ad facienda sortilegia sua, Deum præcipere vt quisquis rem istam abominandam commiserit lapidibus obruatur[a], morte omnium (vt R. Maymonides ait[b]) crudelissima: tum verò Deum adijcere se furorem suum immissurum contra populũ qui impune scelera ista abire siuerit. Itaq; volens Samuel grauitatem peccati regi Sauli exponere, peccatum, inquit, tuum æquè magnum est ac magorum crimen: Similiter vt demonstretur quantopere Manassem Regem Deus exhorruerit, scriptũ est Manassem suis execrãdis sceleribus prouocasse Deum, atq; subijcitur eum fuisse magum, & conuentionem cum diabolis iniuisse: itaq; spoliatum fuisse regno, & numella in carcere fuisse coercitum. Et quamuis eum posteà pœnituerit, eo tamen exstincto post annos quinquaginta Ieremiæ dixit Deus[c], Igne & cædibus delebo istud oppidũ propter execrabilia scelera Manassis Regis: de loco verò Topheth vbi Satanæ sacrificauerat dicitur is fore locus cædium ad vindictam iræ diuinæ (vt contigit) exercendam. Similiter libro IIII. Regum cap. xvij. dicuntur decem tribus exterminatę & in exilium raptæ, quòd in res magicas & sortilegia incumberent. Atq; hos quidem locos apprimè conuenit obseruari: nititur enim hoc vno crimine decem tribuum captiuitas: de duabus autẽ reliquis tribubus, dicitur Deus (qui ad vltiones est tardissimus) post annos quinquaginta sortilegia Manassis vindicasse, cùm igne cędibusq; permista fuerunt Hierosolyma & duæ tribus deportatæ.

[a] Leuit. 20.
[b] lib. 3. more nebocim.
[c] Iere. 19. et 15.

tatę. Alibi verò dicitᵃ, Gladius ad diuinos, gladius ad Chaldęos: & apud Micheãᵇ, delebo è terra magos diuinosq́; Et cũ Esaias euersionẽ Babyloni minat̃, cædes & incẽdia, oẽs hę calamitates, inqt, euenient tibi propter amplitudinẽ scelerum tuorũ execrabilium quę commisisti cum Magis tuis. Denique infinitum esset omneis sacræ Scripturæ locos minutatim expendere: vt missos faciamus Doctores, Legislatores, Philosophos, Historicos exẽplis circumfluẽteis, ex quibus apparet magos post omnem hominum memoriam Deo & hominibus visos fuisse execrabiles. In hanc quoq; sententiam suprà annotauimus ab Augustino scribi, supplicia contra Magos ab omnibus sectis decreta esse: vt demõstraremus Vvierum quidem legisse optimè & intellexisse pœnas diuinis & humanis legibus cõstitutas, sed de industria appetiuisse cauillis atque calumnijs, cùm eas non de Magis dixit, sed de veneficis solùm agere. Iam igitur videamus quid Lamiarum nomine intelligat: in hoc enim vertitur tota disputatio. Hæc Vvieri definitioᶜ. Lamia est quæ ob fœdus præstigiosum aut imaginarium cum dæmone initum, propriè ex suo delectu, vel maligno dæmonis instinctu impulsu've, illiusqu'e ope qualiacũq; mala vel cogitatione, vel imprecatione, vel re ludicra atq; ad institutũ opus inepta designare putatur: id est (vt paucis contraham) Saga est quæ putatur fœdus habere cum dæmonibus, & id quod non facit ope eorum facere. Hic verò nemo non videt, si multum Vuierus ab arte

ᵃ Ierem. 50.
ᵇ Miche. 5.
ᶜ lib. 7. de præstig. cap. 1. & lib. de Lamijs, cap. 5.

medica aberrauit cùm de melancholia fœminarũ ageret, eum iterũ errare in ratione Dialectica & lõge grauiùs, cum definitionem in imaginatione posuit: proprium enim definitionis munus est vt tanquã digito pertingat & cõmonstret oculis germanam rei naturam siue essentiã cuius est definitio. Id verò magis est ridiculũ, φ in definitione sex disiũctiões coaceruat: cũ vitiosa sit definitio, ait Arist.[a] quæ vel vnicam disiunctionẽ continet, velut si dixeris, occisor est is qui percutere putatur, aut occidere, aut ludificari alterum. Huic persimilis est Vvieri definitio. Atqui si ea Saga est quæ putatˀ esse, & non est Saga aut Lamia, certè nec fuerunt de Lamijs scribendi libri, nec peruestiganda rei quę nõ est definitio. Primùm. n. queritur vtrũ id quo de agitur sit in rerũ natura, nécne. i. an sit, tum quid sit, deinde quale sit, postremò cur sit. Librum igitur Vvieri de Lamijs deleri oportuit, non aũt rei quę nusquam est definitionẽ poni: qui lapsus in re philosophica est vitiosissimus. Vvierus tñ sortilegũ[b], quem magum infamem vocat, definit eum qui conatur accersere & inuocare diabolum, vt se exhibeat & ad postulata respondeat. Hęc paucis placuit annotare: nam Vvieri definitio paginam propè continet, ac disiunctiones duodecim. Non ita facilè conuinci Petrus de Appono potuit, qui Dęmonas existere non audebat confiteri, tum vt eleuaret opinionem vulgi (nam magus habebatˀ vulgo) tũ vt alios eodem perduceret: at Vvierus postquam confessus est esse malignos spiritus, etiamq́ indicem

[a] lib. 6. Topic.

[b] lib. 2. de præstig. cap. 2.

indicẽ eorũ conſcripſit ad fin. lib. de præſt. Magis præterea cõfeſſus eſt cõmunicationẽ cũ Satana & fœdus intercedere, mirũ eſt profectò ꝙ idẽ negat Sagã cũ Satana fœderatã eſſe, idq́ꝫ totũ imaginariũ aſſerit, cùm diſertè lex Dei Sagę cũ maligno ſpiritu fœdere iunctę meminerit. Quia verò Inquiſitores quinqꝫ [a], qui ſummatim infinitum Sagarum numerum conſcripſerũt quę in Germania ipſis autorib. fuerũt neci traditę, cõpererunt ex confeſsione omnium eas cum Satana fœdus cõſertis manibus pepigiſſe, hic Vvierus [b] adducit fieri non poſſe vt cõſerãtur manus, quia dęmones, inquit, nõ carnea ſed ſpirituali cõcretione cõſtãt. Atqui vox cõcretionis naturæ ſpirituũ omnino aduerſatur: nihil eſt, ait Tullius [c], in animis cõcretũ, nihil miſtũ: idq́ꝫ ex Ariſtotele [d], qui intellectum vocat ἀμιγῆ & ἀπαθῆ. Quòd ſi in ſpirituũ natura concretio admittitꝰ, id quoqꝫ fatẽdũ erit eis eſſe corpora: vt fecit Auguſtinus ſequutus definitionẽ Apuleij, qui dæmonas vocat natura corporeos, itẽ Philoponus Peripateticus [e], Porphyrius, [f] Iãblichus [g], Plethõ, Pſellus, Plotinus Academici, & Gaudentius Merula hoc vno argumẽto freti quòd res incorporea non põt quicquam à corporea perpeti. Itaqꝫ Baſilius ipſe æquè Angelis ac Dęmonib. eſſe conſtituit corpora, eademq́ꝫ occaſione veteres dixerũt dęmonib. diuiſionẽ cõtingere. Cõmunis verò Theolog. opinio, ac nominatĩ Ioan. Damaſc. Greg. Nazian. Thom. Aquinatis [h] & Magiſtri ſententiarũ eſt dęmonas & Angelos eadem natura eſſe, omnes formas puras & ſim-

[a] in malleo maleficarum.
[b] lib. de Lamijs, cap. 7.
[c] in Tuſcul. qu.
[d] li. 2. de anim.
[e] lib. de anim.
[f] lib. περὶ ἀποχῆς τῶν ἐμψύχων.
[g] lib. de myſte.
[h] lib. 3. ſentent.

& simplices: quãuis in eam quoq; rem consentiũt, bonos & malignos spiritus sibi cùm opus est, formare corpus aspectabile, vt id σωματικῶς efficiant q́ volunt. Plena est Scriptura exemplis, vt visionis Abrahamo oblatæ, Iacobo, Mosi, Eliæ, Manohæ, Abacucho, Tobiæ, alijsq; innumeris: pleni sunt libri Iamblichi de mysterijs Aegyptiorum, Plutarchi [a], Procli, Porphyrij, & Plotini, denique omnes totius antiquitatis libri ad nostrum vsq; seculum: vt Oalus magnus scribit frequentissimè in regionibus singulis ad Boream sitis spiritus spectari humana forma, qui tangũt hominũ dexteras, posteaq́ue euanescunt. Verũtamen ponamus nec naturæ concretionẽ in dæmonib. esse, nec eos corpus vllũ assumere, sed naturas esse puras, simplices, & planè disparatas, vt de Angelis siue intelligẽtijs loquitur Aristoteles: Vuierus tamẽ negare nõ potest quin velit illudere, cũ argumẽto isto abutit̃ vt ꝓbet nullum pactũ hominib. nullam conuentionẽ cũ Satana intercedere. Etenim ad conuentionẽ simplex cõsensus sufficit, qui cõsensus sine stipulatiõe, sine verbo, sine scriptura, oculo & nutu solo, ait lex [b], fieri potest. Imò Vuierus ipse annuit Magos pacisci & conuentionẽ inire cũ Satana, & hũc eos alloqui & respõsa dare: Cur verò Magos potius quàm Magas? nam lex Dei de Magis fœminis disertè loquitur & nos fœminas exemplis innumeris infestiores hoc malo quàm viros esse suprà commonstrauimus. Amplius etiam Vvierus assentitur [c], dæmonas sibi corpora hominum bestiarumq; assumere: adeò

[a] lib. περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων.

[b] l. nutu. de legat. 3. ff. lib. 2. de præstig. cap. 2.

[c] lib. de Lamijs, cap. 16. & lib. 3. de præstigijs, cap. 12. & lib. 4. cap. 14.

adeò vt ex ſcriptis ipſius iudicari queat contradictio, & ἀνακόλουθοι conclusionum ipſius vinci. Nobiſcum enim in eo conuenit, quòd Dæmonas tradit exportare homines & in aera efferre ſine corpore: cuius rei plurimas adducit hiſtorias [a], & viſas à ſeipſo narrat. Ridet quoque Vuierus [b] ſuauiter Magorum cum Dæmonibus copulationem, quam omnis antiquitas omnesque populi certiſsimam eſſe duxerunt & Theologi confirmarunt: Auguſtinus ipſe libro xv. de ciuitate Dei, magnę impudẽtiæ ſcribit eſſe ſi quis hoc negauerit. Hæc illius verba, Dæmones creberrima fama eſt, quos Latini Incubos, Galli Duſios vocant, mulierum attentare atque peragere concubitus: & hanc aſsiduè immũditiam & attentare & efficere plures talesque aſſeuerant, vt hoc negare impudentiæ eſſe videatur. Cõſtat apud omneis nõ eſſe moris vt fœminæ de ſcortationibus ſuis glorientur: qui ergo faterentur illę rem ſibi fuiſſe cum diabolis, niſi ita ſe habuiſſet? Omnes autem Germaniæ, Hiſpaniæ, Galliæ, Italiæque Iudices monumentis literarum conſignarũt, & nos legimus Sagas omneis iudicio ipſorũ condemnatas, fuiſſe confeſſas & in ſuis confeſsionib. ad mortem vſque perſtitiſſe, complureis etiam quibus venia data eſt dixiſſe copulationem ſibi fuiſſe cum dæmonibus, & frigidum illorum ſemen expertas eſſe, vt ex libro Quæſitorum quinque [c] (per quos innumeri fuerunt ad mortem damnati) & ex Paulo Grillando [d] didicimus. Demonſtraui ſuprà multis ſingularium iudiciorum exemplis quæ ad

[a] lib. 3. & 4. de præſtigijs.
[b] lib. de lamijs.
[c] malleo maleficarum.
[d] lib. de ſortile.

me perlata sunt, id optimè cùm factis ἀδιαστάτως con fessionibus, tum conuictionibus certis comprobari: neque dubium est quin scortationis corporeæ cupiditas fœminas præsertim ad spiritualem scortationem pertrahat. Huc referri potest abominanda illa & execrabilis impietas expressa Lege [a], qua omnes qui diabolo Pehoris sese coniunxerant, miserè dicuntur perijsse. Cumque lex Dei [b] prohibuit ne Saga sinatur viuere, paulo pòst subijcit, qui animanti brutæ concubuerit plectatur morte. Verborum autem in lege Dei series obscurè perstringit turpia & incredibilia scelera. Sic vbi dicit, nō offeres Deo mercedē meretricis aut pretiū canis, scortorū coniunctio cū canib. ostendit, quā insignibus exēplis antè demōstrauimus: & Leuitici xvij. dicit, nec eūtes ampliùs sacrificabitis Satyris vestris diabolis, post quos scortati estis. Sed cū Vuierus medicus animaduerteret neque oppilationē hepatis, neque liēteriā sanis & incolumib. fœminis adscribi posse, atque hūc morbū dormiēti solū accidere, à tota verò antiquitate nō solùm dæmonū (quos Græci Ephialtas, Latini Incubos vocāt) cū fœminis copulationem, sed etiā virorū cū dæmonib. specie muliebri, Hyphialtas vocāt aut Succubos, eamque inter vigilandū fieri, & in quibusdā 30 aut 40 an. perdurare, vt ipse Vuierus agnoscit: propterea nō dixit hunc morbū esse in Magis, sed negauit, dicēs fœminas esse melancholicas quę id se putāt facere quod nō faciūt. Atqui nunquā eæ eis cremant furiosæ [c]: sed fraus in eis cernit, discretio, iudiciū, quo negāt constanter

[a] Deut. 4.
[b] Exod. 22.
[c] l. diuus. de offic. præsid. ff. l. pœna. §. sanè de parricid. ff.

ſtanter factum, vt quædam faciũt, aut excuſant veniamq́; poſtulant, vt aliæ, aut ſe abdunt & proripiunt fuga, quæ actiones furioſorũ non ſunt. Adde quòd conuictiones, teſtimonia, comparatiões teſtium, & cõfeſsiones gentium omniũ ad Indos occidentales vſq; maximã inter ſe habent conuenientiam & ſimilitudinẽ, item Dæmonũ cum fœminis copulationes: vt in hiſtorijs Indicis legimus, & ſuprà annotauimus. Vnũ ex Vuiero libenter quæſiuerim, quiſnã iſte ſit Sagarũ morbus quo puerulos qui deprehendunt̃ occiſi putãt ſe occidiſſe, quo elixant & liquant eos vt pinguedinẽ ex eis habeant, vt fatentur illę & ſępe compertæ ſunt. Imaginant̃ (ait Vuierus [a]) ſed id totum effeciſſe, falluntur tamen: Cui verò in tam execrando ſcelere fides habebitur, niſi oculis habeatur? niſi ſenſui? niſi tactui? niſi inculpatis teſtibus? niſi confeſsionibus voluntariè aut ad quæſtionis tormenta factis? niſi denique euidenti & permanenti facto, vbi fuerint deprehenſæ? Sprangerus ſcribit [b] obſtetricem vnam quæ frequẽter aderat puerperijs, in Conſtanti enſi agro fuiſſe morti traditam eo quòd XLI. pueros recentes ab vtero necauiſſet, inditis clàm in eorum capita grandibus aciculis. Eadem parricidia à Medea Saga legimus fuiſſe perpetrata, cũ modò fratrem, modò ſuos ipſius liberos occideret. Sortes quoque Magicas Canidiæ apud Horatium legimus [c], Erichthonis apud Lucanum, buffones, angues, oſſa, quæ Sagę noſtræ plerumq; ferunt & quibus comperiũtur inſtructæ. Nulla ſors

[a] lib. de Lamijs cap. 8.

[b] in malleo malefic.

[c] lib. Epodon. ode 5.

magica eſt quam Orpheus ante annos ferè ter mille non deſcripſerit, & Homerus ex parte, quam lex Dei ante annos ter mille quingentos non annotauerit. Suprà ex Ammiano exemplum Magi adduximus, qui mulierem grauidam execuit vt haberet fœtum, Valente imperium obtinente. Ante annos c. Raziorum Baro conuictus eſt quòd poſt multas puerorum cædes vxorem ſuam prægnantem conatus ſit diſcindere, vt ſatanę ſacrificaret filium, idq́ edoctus à Satana, cui nihil gratius poteſt accidere: non autem vt pingue haberet ad res deteſtabiles conſumendum. Iſta Satanæ eſt perſuaſio, vt Magos adducat ad parricidia: nam pingue infantis defuncti ex natura lege ineptum eſſe ſuis rebus prædicant. Demonſtrauit modò id exemplũ quod adducebamus puerorũ xli. quos interemit Saga, necdum baptizatos, ſed Satanæ cõſecratos. Vvierus autem ſimulans ſe nihil eorum credere quæ tam bene quàm magiſter ipſius Agrippa nouit, auſus eſt ſcribere ac potiùs fingere ſe Baptiſtæ Portæ Itali opinionem ſequi, eumq́ ſummopere laudibus euehit. Scribit tamen iſte Sagas ſibi confeſſas eſſe vnguentum à ſe ex pueris elixis & liquatis fieri, & pharmaca quædam adhiberi, quæ hic diſsimulari præſtat: Sic reipſa docet parricidia iſta committere, idq́ ex falſa diaboli perſuaſione, hoc vnguento fieri vt homines huc illuc tranſuolent. Sagæ autẽ Gallicæ nec agiliores nec leuiores ſunt Germanicis aut Italicis: verumtamen pars earum maxima (vt in Cenomãnis, Verberianis, Lognianis a-

nis apud Potezanos quas antè obseruauimus) scopis solùm quos inter crura ponebãt & verbis quibusdam vtentes in aera subitò attollebant: & Paulus quoque Grillandus earum plurimas quas in Italia necari vidit confessas narrat hircum ipsis præ foribus adesse, quem conscendebant exportandæ sine pingui vnguentóve vllo. Baptistam Italum in libro de Magia, id est, sortilegio, & Vvierum in id videmus incumbere, vt istud vnguentum esse doceant facultate naturali & soporifera, ne quis periculum dubitet facere. Etenim herbæ soporiferæ sunt mandragora, papauer, solanum mortiferum, hyoscyamus, cicuta: at nũquam medicus Græcus, Arabs, aut Latinus extitit, qui dorso, brachijs, cruribus vnguenta imposuerit quibus eo vsque hominem soporaret vt planè careret sensu. Sin aũt quid extrinsecus adhibuerit, frontale fortasse fuerit ex seminibus frigidis quæ mistionib. & infusionibus emendantur. Pingue verò (vt medicorum placitis exponitur) calidum est & inflammat natura sua. Quo igitur pacto afferret somnũ, siue dorso siue brachijs adhibitum? somnum enim faciunt venæ carotides sanguinem à corde ad cerebrum exportantes, & lenis humorum fluxus (qui vt vapores in aerem, sic in cerebrum ascenderunt) suauiter in partes cordi adiunctas recidens. Verùm vt doceamus animam à Satana extra corpus abripi, tanquã si vitę & sensus expers relictum esset (quemadmodum in capite de ecstasi disseruimus) neque id sommo simplici adscribendũ esse, omnia simplicia so-

porifera manifeſtum eſt impedire non poſſe quin homo, quãuis ſoporatus & ſepultus ſomno, ignẽ cuti admotum ſentiat: magos verò in ecſtaſin abreptos nec ignem ſentire nec dolorem vllum eſt exploratiſsimum, vt ſuprà demonſtrauimus, in locum Virgilij agentis de Saga,

—quæ ſe promittit ſoluere mentes.

Alio quoq; argumento quod nullę machinæ labefactare poſſunt, confirmamus neq; id vnguentum efficere, neq; ſomnũ eſſe, ſed veré animã extra corpus abripi: nempe quòd omnes qui ſic rapiũt poſt ſemihoram redeũt, aut ſimulac videt ipſis: hoc verò homines narcoticis ſoporati nõ poſſunt, ſed vnum duos've interdũ dies obruti ſomno permanent. Vſus prætereà comprobauit homines ecſtaſi abreptos (vt antè oſtendimus [a]) veritatem rerũ ad centeſimum milliare geſtarum annotare. Illud verò notari conuenit, vnguenti illius confectionem quam autor Magiæ naturalis docet, non ex ſimplice vllo ſoporifero conſtitutam eſſe, ſed ex periculoſis venenis compluribus. D. Auguſtinus de hac ecſtaſi (quam certam eſſe & indubitatã affirmat) loquens, & vires diaboli admirans; Serpit, inquit, hoc malum dæmonis per omneis aditus ſenſuales, dat ſe figuris, accommodat ſe coloribus, adhæret ſonis, odoribus ſe ſubijcit. Si ergo dæmones iuſtiſsimè annuente Deo animam à corpore ſeparare poſſunt, ecqui non poſſent eos corpore exportare? Illud enim multo plus habet admirationis, ſi ſoluta anima ſeparabitur à corpore atque eodem

[a] in c. de ecſtaſi.

eodem reuertetur, quàm si corpus animaq́ simul à diabolo auferatur. Equidem istam ecstasin siue aphæresin secundum legis diuinæ testimonia validissimum esse argumentum iudico, quo demonstremus animas immortales esse, & Aristoteleam illam decidamus hypothesin [a], animam si quid potest sine corpore immortalem esse: corpus enim Magorum principes (qui id experientia, vt Orpheus, cognouerāt) carcerem dicunt animę, Empedocles & Zoroastes nobilissimi sua ętate Magi sepulchrum vocant, Plato σῶμα, corpus, tanquam σῆμα, monumentum, appellari putat, quod Socrates animæ cauernam appellabat [b]. Ad argumenta & rationes istas, quas Vuierus non soluit, adest clarorum virorum omnium ab omni seculo autoritas Plutarchi [c], à quo plura & numerabilia exempla afferuntur, Plotini [d], Plinij [e], Augustini [f], Thomæ Aquinatis [g], Doctoris Bonaucturæ [h], Durandi, Theologorum deniq; omnium, item Syluestris Prieræ, Pauli Grillandi, [i], & quęsitorū quinq; Germaniæ [k], qui de innumeris Sagis iudicia habuerūt, & acta earum breuiter in librum vnum retulerūt. Cùm itaq; præter autoritatem hominum tam multorum, ordinaria quoq; ex infinitis iudicijs habeatur experientia, in quibus extant testimonia, repetitiones, comparationes testium, conuictiones, & confessiones ad mortem vsque stabiles, non isthæc pertinacia est Vuieri quòd sententiam contrariam defendit, sed maxima impietas est studiū quo rapitur vt Satanæ regnum amplificet. Visa enim

[a] *lib.2.de anim.*
[b] *lib.7.de Repub.Plato.*
[c] *Plutarh. in Romulo.*
[d] *Plotin. lib. de anima.*
[e] *Plinius lib.7*
[f] *August.li.10. et 21.de ci.Dei.*
[g] *Thom. in secunda secūdæ, q.95.art.5.tit. de superst. & in tract.primæ partis q.8. & tit. de miracul. q.16.art.5.& 6.tit.de dæmō.*
[h] *Bonauent.in lib.3.sent.dist. 19.q.3.*
[i] *Grilland. li. 2.de sort.ca.7.*
[k] *in malleo malefic.*

enim est sagarum probatio, quæ cùm de nocte abfuissent, confessæ verum causam absentiæ suæ indicarunt. Tempus quoque visum est, cùm ij qui recentes in illos cœtus venerãt, ope Dei implorata aut earum rerum quas videbant metu aut horrore cõcepto se procul à domo abesse compererũt ad milliaria quinquaginta aut centum, & eò reuerti maximis itineribus vnde ipsos Satanas momento exportauerat. Exempla recentis memoriæ notauimus, Lochianum, Lugdunense, Cenomãnicum, Pictauiense, Castello russanum, Lognianum, aliaque innumera apud autores à nobis adductos exposita, qui omnia simul Vuieri argumenta resecãt dicentis Magos esse melancholicos: istud enim de duobus saltem non potest dicere, qui domum itineribus maximis reuerterunt. Quamquam Vvierus[a] sibi ipsi contradicens passim assentitur Simonem Magum, cui Nero honorariam statuam dedicauit, in aerem volauisse: quod prisci etiam Doctores[b] nec pauci consignauerunt scriptis. Summę igitur dementiæ istud est, Vvierũ confiteri Simonem magum per aera volitasse, & nihilominus cõtrariam sententiam affirmare, falli nempe Magos cæteros qui se per aera exportari in cœtus Magorum putent. An minus virium iam habet Satanas quàm tum habuerit? hæc enim post mortem Christi gesta sunt. Quin etiam Vvierus ipse[c] narrat histrionem magum à se in Germania visum, qui spectante populo cœlum versus ascendebat clara luce, cumque vxor pedib. eũ prehenderet pariter sublatam

[a] lib. de lamijs, cap. 3.

[b] Ambrosius in Hexamero, Irenæus, Eusebius, Clemens in itinerario, Heges. lib. 3. de excid. Hieros. c. 2. Niceph. lib. 2. hist. eccl. c. 27. Fulg. lib. 8. cap. 11.

[c] lib. de præst.

latam eſſe, hac item comprehenſa ancillam ſurſum
abiuiſſe: ita multo tempore in aere verſatos eſſe, co-
rona populi attonita & miraculum admirante. Si-
mile exemplum in Hugonis Floriacenſis hiſtoria
legimus, Matiſconenſem quemdam Comitem ma
xima voce clamantem, amici adiuuate me, abreptũ
in aera & delatum eſſe, nec deinceps viſum: ſicuti
nec Romulus apparuit ex quo pręſente exercitu in
aerem fuit ſublatus. Quamquam ex contextu E-
uangelij diſcimus Chriſtũ à Satana ad templi ver-
ticem, deinde ad cacumen montis fuiſſe expor-
tatum: vnde Aquinas conficit id dubio procul eſ-
ſe conſectarium, nihil minus Satanam ex permiſ-
ſione Dei alijs quoque transferendis poſſe, cùm cer-
tiſsimè apud omneis ſanos conſtet verum homi-
nem ac non imaginarium fuiſſe Chriſtum. Ego
verò ſatis habuero, ſi Vuierum ex ſermonibus i-
pſius & ſcriptis vicero. Idem enim[a] qui ſe homi- *[a] li. 2. de præſtigijs. cap. 12. pag. 6.*
nes vidiſſe ſcribit à diabolis in aerẽ ſublatos, eam-
què rem non eſſe abſurdam dicit: qui rem falſam
ibidem ſcribit, quæſitum fuiſſe in Germania Ma-
gum qui ſe pollicebatur liberos Franciſci I. Regis
Madrico ex arce educturum & ex Hiſpania in Gal
liam per aerem deuecturum eſſe, at nihil fuiſſe ef-
fectum, quòd metueretur ne hoc duce ruerent &
ruentibus ceruices diffringerentur: qui ampliùs
lib. iiij. cap. xix[b]. ſcribit diabolum cauſidici ſpecie *[b] de præſtigijs.*
agentem cauſam, cùm audiret aduerſarium diabo-
lo ſeſe dedere ſi ab hoſpite pecuniam accepiſſet, di-
miſsis confeſtim ſubſellijs periurium ſpectantibus

omnibus exportasse, eamque historiam re uera in Germania confirmat accidisse: qui multis exportatorum à diabolo virorum accumulatis exemplis, id omnino certum nullaque ex parte absurdum concludit esse: idem ergo nihilominus in libro de Lamijs rem planè contrariam asserit, eoque pacto leuitatem sui cerebri & confusam instabilitatem omnibus vbique testatam facit. Ac multorum quidem historicorum & Theologorum repudiat fidem [a], verumtamen Legenda quoque aurea vtitur, ex S. Germani vita producens historiam, S. Germanũ ad visendam Sagarum saltationem abiuisse, inde repentè ad cubilia virorum aduenisse in quibus illæ compertæ sunt, tanquam si leuior Satana S. Germanus extitisset, ac non eadem celeritate qua deuexerat eas potuisset reuehere. Quod autem Vuierus ait non esse in propria Sagarum facultate vt tonitru immittant aut grandinem, accipio lubens: ac ne homines quidem cereis imaginibus aut vocibus enecare posse. Sed illud negari non potest, & ipse Vuierus annuit homines, bestias, fruges à Satana perdi nisi seruet Deus, idque sacrificijs Magorum, votis & precibus, iustaque Dei permissione inimicos suos operâ inimicorum vlciscentis. Itaque Magi ante alios supplicijs mille digni sunt quòd Deo renuntiauerint & Satanam adorauerint: & quidem grauioribus digni supplicijs quàm si suis ipsorum manibus parentes occidissent & segetes incendissent. Hæ enim offensæ contra homines sunt, ait Samuel [b], illa directè petit maie-

[a] lib.2. cap.13. de præstig.

[b] lib.1.cap.2.

tit maiestatem Dei. Multo igitur magis supplicia merentur illi qui & Deum ipsum nõ obscurè prouocant offensionibus, & homines sortibus suis enecant, & fruges perdunt: ac propterea xij. tabulis in eos constituebantur pœnæ qui fruges incantassent: quod Vuierum ludificari non miror, cùm ipsam Dei legem petat calumnijs. Atqui hoc potest regeri, debuisse Vuierum de colore & hypostasi vrinæ & rebus consimilibus iudicium facere, non res sacras attingere & in diuinas humanasq; leges attẽtare. Etsi enim à Satana Vuierus illud fatetur fieri, minimè tamen negaturus est eum à Magis incitari, pelli, pertrahi, adiuuari, itemque à Satana Magos, vt ea quæ perpetrantur scelera perpetrent: quemadmodum id etiam dici nec iniuria potest, populos ardentibus Mosis, Eliæ, Samuelis, aliorumque sanctorum votis seruatos esse, cùm Deus ad preces eorum inclinans manum subduxerit & ab accensa ira conquieuerit. In eam ergo sententiam Magi dici possunt abominandis precibus & sacrificijs in causa esse cur tam multæ calamitates accidant. Fatetur Vuierus ipse[a] cùm famosę illius Sagæ Cliuensis meminit ad Eltanum pagum, Sibyllæ Dinscops nomine, statim vt cremata est illas viatorum infestationes destitisse, qui manu aspectabili (nihil enim ampliùs conspicuum erat) atrocissimè cædebantur: ex quo manifestum est hanc primariam illius vexationis causam extitisse, cùm effecta repentè cessauerint ea causa expugnata. Hoc enim commune in

[a] lib.6.de præstigijs, cap.15.

omni ſcientia axioma obtinet, ceſſante cauſa ceſſare effectum [a]: quemadmodum ex contrario dici potuiſſet iſtam non fuiſſe cauſam [b], ſi infeſtationes illæ perſtitiſſent. Nihilominus tamē apud omnes conſtat iudicium aduerſus Satanam à Iudicib. non fuiſſe latum, ſed eo vim ac potentiam illius immi-nutam eſſe, quòd Sagam illam ſuſtulerint quæ manum ſuam ei commodauerat, eum orauerat adoraueraṭque, eiuſque conatus adiuuerat. Biebranæ Sagæ ſuprà meminimus, quæ ad Laodunum cremata fuit anno M.D.LVI. Hęc infirmabat homines, mirificeque diſtortos reddebat, eoſque, beſtias, & fruges perdebat. Sed vt primùm fuit exuſta, ceſſauerunt hæc omnia, vt ex Iudice qui de ea quæſtionē habuit cognouimus. Idem mihi prętereà narrauit, cùm iſta cuidam fœminæ comminata eſſet eam nunquam lactaturam, ita accidiſſe & lac eius ſubitò exaruiſſe, & quamuis multos liberos pareret, tamen vbera ſemper aruiſſe: Cremata verò Saga ſtatim copioſè lacte abundaſſe, quamuis non propterea Satanas viuere deſtitiſſet. Ex quodam nobili honorato viro cognoui vxori ſuę ab amita impedimentum fuiſſe factum ne páreret (ſic illa moriēs confeſſa eſt) vt ſucceſsionem liberis acquireret: Illa vt mortua eſt, hanc breui grauidam factam pepe-riſſe ſemel atque iterum, cùm annos iam vndecim cōiugati vixiſſent. Satanas verò (quem Vuierus ſolum in cauſa fuiſſe dicit) non erat mortuus. Hebræis coram Bahal pehore procumbentibus & orantibus eum, exarſit ira Dei in populum totum,

&occu-

[a] l. adigere. §. quamuis. de iure patronat. ff.
[b] l. conditionis. §. pupillus, prin. de cōdit. & demon. ff. l. pen. ex quib. cau. maiores. ff.

& occubuerunt breui tempore viginti quatuor hominum millia. Populum autem ad iſtam idololatriam à Satana fuiſſe prouocatum nemo negauerit: Verumtamen Pinhas Sacerdos zelo honoris Dei percitus transfixit ducem cuidam Madianitidi concumbentem, quæ ad iſtam idololatriã eum pellexerat: itaq; repentè ira Dei ſedata eſt, qui Pinhaſo benedicens amplis benedictionibus, furorem ſuum accenſum contra populum ab eo extinctum eſſe pronuntiauit. At Satanas tamen non erat mortuus, quẽ Vuierus, planè excuſans Sagas, fuiſſe & eſſe autorem aſſerit iſtorum malorum omnium. Ex his igitur concludimus Sagas ϛυνεργοὺς & impellentes cauſas eſſe morborum & necis hominibus pecoribusq; illatæ, cùm illis affectis morte omnia iſta deſinant: atque hoc reſponſo argumenta ſingula euertunt quæ adduci ſolent, & quæ Vuierus deprompſit è Doctorum quorũdam ſcriptis [a] ſimiliter vt ipſe diſputantiũ, id eſt, Phyſicè de Metaphyſicis, inſigni errore innumeraq; abſurda pariente. Nam ſi Phyſicè agetur ex naturę lege, dicendũ erit Sagas nec fruges nec animalia enecare poſſe, quia præditus eſſe potentia oporteret: vt autem potentiam habeant tria ſunt opus, vis & facultas agentis, apta conſtitutio rei patientis, & conueniens quæ poſsit fieri commodaq; rei vnius ad alteram applicatio. At mulieri non ineſt facultas conſtituendi de elementis, nec verbis alia facultas quàm illius qui ea pronuntiauerit: ſi autem ne illa quidem poteſt, certè nec illius verba (quicquid

[a] Alex.cõ.128. lib.1. Alciatus.

Ioannes Picus in positionibus magicis afferat) vt suprà demonstrauimus, adeò quamuis Sagæ inesset potentia, ineptus tamen modus quo vtitur, verborum pronuntiatio, eam carere potentia arguit. Hoc argumentum ratione nititur. Quòd si negabitur Saga id cum Satana non posse facere quod sola per se nō potest, vt Vuierus ait, id verò falsum est. Hoc argumentum captiosum est, & elenchus sophisticus à simplicibus ad composita. Est enim certo certius, quemadmodum nec solum corpus sine anima quicquā potest, nec sola anima corporeas actiones præstare, puta bibere, edere, dormire, digerere, & quæcunque naturalia sunt animæque coniunctè & corporis communia, sed alterū cum altero suis actionib. optimè defunguntur: eadē quoque ratione dici id posse fieri vt nec sola Saga, nec Satanas solus ac seorsim posit quod alter cū altero coniuncti possunt. Fundamentū rationis huius est naturalis causarū demōstratio ad vnū effectum concurrentiū & inter se adiuuantiū, vt progenies est à mare & fœmina iunctis, ad quam nihil disparati possunt: & apud veterē quemdā Rabinū memini legere corpus & animam subire pœnas, quia coniunctè peccauerint. Istorū itaque à rebus disiunctis ad cōiunctas excusatio tam probabilis est, quā illa cæci & pedibus capti quos accusabat holitor ingressos fuisse hortū & fruct⁹ eius comedisse. Respondenti cæco, at nihil video, nec hortū, nec arbores, Capto pedibus dicēti, nō sunt mihi pedes quibus iuerim, Regessit holitor, cæcus captum pedibus ba-

bus baiulauit, hic duxit illum: ſic coniuncti fecerant quod nunquã ſeorſim potuiſſent. Quinetiam in hac cauſa maior eſt veritatis ſpecies, cùm ſolus Satanas res admirabiles (vt antè diximus) poſsit efficere[a], cædere, necare, fruges perdere, ventos agere, ignes, grandines, fulmina diſiјcere, vt Deo permittente caſtiget tanquam carnifex & ſummæ illius iuſtitiæ adminiſter: ac proinde multo magis ſi iuuetur, rogetur, adoretur͡q; à Sagis vt id faciat, cùm ſine precibus earum, inuocatione & adoratione infirmentur vires illius, debilitetur potentia, & ita nocendi occaſio præcidatur vt ſæpe mortuis Sagis loripedes videas erigi, curari morbos, luem deſinere, quod ſuprà demonſtrauimus. Iſtud autem argumentum, Sagas pœna indignas eſſe ſi eis Satanas ad efficiendos conatus ſuos abutitur, nec poſſe actionem ſimul & perpeſsionem eidem rei incidere, ſophiſticum & captioſum eſt. Nam actionem ſimul & perpeſsionem certiſsimum eſt poſſe eodem tempore concurrere, ſed reſpectu vario, vt ſiquis hominem deijciat in terram qui alterum ſibi adſtantem proſternat ruens. Alterum argumentum quo Vuierus adſtruit (vt paſsim nititur) Sagas pœna indignas eſſe, quia Satanas earum opera abutitur, non modò ſophiſticum eſt, ſed impietate pleniſsimum. Etenim ſi huic eſſet argumẽto locus, maxima queque hominũ impietas abiret impunita: nã etſi homines aut vindictę ſtudio ad occidendũ feriendũ've adducunť, aut bruta impotẽtia ad pudicitiam alterius tan-

[a] Iob 1.

rius tentandam impelluntur, non ſunt tamen ex officina hac ſcelera grauiſsima, ſed commiſſa cædes de induſtria (vt ſunt Magorum homicidia & veneficia) puerorum cædes, parricidia, & conſimilia crimina quæ homines etiam à re magica alieni faciunt, à Satana procurantur, itaq; impunita forẽt. Ne plura ſi Vuieri & Doctorum à quibus ſua tela habuit argutiæ obtinerent, ſemper graſſatoribus latronibusq; eſſet effugium vindiciæq; à diabolis, in quos nec iuriſdictionem habent Iudices, nec prehenſionis facultatem: itaq; omneis diuinas & humanas leges de ſupplicijs criminũ oporteret cãcellari. Hoc argumẽto quidã Academicus aduerſus Poſsidonium Stoicũ vtebat̃ vt abſurditatẽ illam demõſtraret quã efficiebat planè fatalis neceſsitas Stoicorũ om̃ia ex neceſsitate fieri confirmantiũ. Iureconſultorum .n. axiomate [a], quod diſertè in lege Dei confirmat̃, ille abſoluit̃ cui vis facta eſt, & qui ad faciendũ aliquid coactus eſt, quia neceſsitas (vt aiunt) non habẽt legẽ, nec ſubeſt diſcretioni legũ. Itaq; hanc abſurditatem vt effugeret, à ſentẽtia ſua diſceſsit Poſsidonius [b]. At hæc noſtra cauſa eſt potior: nam inter omneis Magos conuenit non cogi à Satana quemquam vt Deo renunciet, aut ſe diabolo voueat, ſed contrà puram liberamque voluntatem à ſuis ſubditis exigit, & cum eis contrahit liberis conuentionibus. Fatali ergo Stoicorum neceſsitati non eſt hic locus, nec edicto De eo quod metus cauſa. ff. eum enim edictum reſtitui iubet quem metus mortis aut tormentorũ oppreſſe-

[a] *l. ſi ſtuprũ. de adulter. ff. cum ſimilibus.*
[b] Galen. lib. de *placitis* Hippo*cratis.*

presserit [a]: alius metus quicunque fuerit, doloris, infamiæ, bonorum amissionis, non excusatur lege [b] sed eas actiones voluntarias lex esse iudicat. Itaque multo magis contractus, conuentiones, sacrificia, adorationes, & detestabilia Magorũ cum Dæmonibus consortia non solùm voluntaria oportet dici, sed liberæ ac spontaneæ (vt philosophi nominant) voluntatis effecta, & spontè ἑκουσίως καὶ αὐθαιρέτως (vt Græci loquuntur) facta. Illud ergo minimè dicendum est, quod Vvierus rationem sequutus Doctoris cuiusdam dixit, si Satanas Magis vt instrumẽtis vtitur, non esse plectendos Magos, quia ab instrumentis non æstimantur actiones, sed in quæstione de supplicijs ad finem solum attendi opus est [c]: quæ rationes è medio iure petitæ [d] Doctoribus istis ex diametro aduersantur. Saga enim malignos spiritus veluti instrumenta ad malefaciendum & nefarios suos conatus efficiendos adhibet, cùm nec pulueri, nec verbis, nec carminibus facultas vlla sit. Nam Magos communicantes cum Satana antè ostẽdimus orare Satanam vt hunc interimat, infirmet illum, prout id permissione Dei à diabolis præstari posse Tertullianus doctè exponit in Apologetico [e], & in singulis quoque Magorũ iudicijs videmus confessiones ipsorum istis rebus abundare. Quamobrem longè grauiora supplicia promerentur Magi quàm ij qui certo condictoque pretio locant prædonum operam vt inimicos interimant: quos sine spe veniæ iura addicũt morti [f], quamuis homicidium prædo non perpetrauerit [g],

[a] l. metũ. de eo quod met. causa. ff.
[b] l. mulier. e. ff.
[c] l. diuus. ad l. Corn. de sicar. l. aut facta. de pœnis. l. verum. de iniur. ff.
[d] arg. l. q mihi. de donat. ff.
[e] cap. 22.
[f] l. non solum. §. nec mandatu. de iniur. l. qui mihi bona. §. qui iussu. de acquir. hæred. ff. & ibi Bart.
[g] l. si quis nõ dicã rap. de episc. C. & ibi Bald. Angel. Salicet.

& quotidiana iudicia condemnant. Quãto igitur est capitalior Magus, qui in reb. istis Satanã occupat? qui orat? qui adorat? Nõ est igit̃ quod Vvierus & boni eius Doctores expostulẽt Magos pœnas dare de Satanæ maleficijs, aut indignè calumnientur legẽ Dei[a] quæ hos vetat illorũ pœnas luere: nam tota scriptura Sacra documentis istis plena est, Deũ à Magis summè abhorrere, eosq́ plus quàm parricidas, incestuosos, atq; Sodomitas abominationi esse, imò tantopere eos detestari vt q̊ties eorum meminit toties æstum, furorẽ, vltionẽ pronuntiet: q nusquam in alio scelere fit præterq̃ in causa idololatriæ[b]. Eodem responso argumentum alterũ refellit̃ quod Vvierus à bonis suis Doctorib. mutuatur, confessionib. stari non oportere nisi veræ sint atq; possibiles: fateor. Sed assumptio qua dicit nihil esse ex iure possibile quod à natura nõ sit possibile, hæc ergo assumptio falsa est & impietatis plena: tollit enim singula Dei miracula operaq́ contra ordinẽ naturæ facta, adeoq́ ipsa religionis & pietatis omnis in Deũ fundamẽta: imò si huic axiomati daret̃ locus, omnes articuli fidei delendi essent. Verùm vt in argumento iuris consistamus, Hermaphroditas aliaq́ monstra contra naturam esse nemo negauerit: ea verò admittit atq; agnoscit lex[c]. Nec verò negari potest id cõtra naturam esse quod se Vvierus oculis suis vidisse narrat, cùm homo feras ita sistit verbo vt tandem ad se pertrahat. Etiam contra naturam est diuinare quis furtum fecerit: capitali tamen supplicio afficitur

[a] Ezech. 21. l. crimen patronum. de pœnis. C. l. sancimus. c.

[b] Exod. 15. 32. Leuit. 20. 26. Num. 11. 25. Deut. 29. 33. Iosue 7. 23. 1. Sam. 24. 2. Reg. 13. 2. Paral. 12. 28. 39. & 36.

[c] l. Hermaphroditus. de statu hom. ff.

tur[a] quiſquis Magos de furto conſulit, & quiſquis ex hac præſumptione furẽ in ius vocauerit. A natura fieri non poteſt vt homines grandinẽ tempeſtatémve cieant, frugéſve carminib. enecent: at id leges accipiunt tanquam certiſsimum[b], quamuis natura ἀδύνατον, & ſupplicium capitale vtentib. hac arte irrogant. Non iura ſolùm igitur gentium, ſed diuinæ leges quàmplurima agnoſcũt natura quidem impoſsibilia, ſed poſsibilia contra naturæ ordinem & legẽ: ſed has leges Vvierus & conſortes eius è Pandectis & Codice ipſo lubentiſsimè eximerent: etiam Dei lege animus eſſet idem faciendi, dum aiunt ſi quarum legum cauſę non ampliùs comperiuntur veræ, eas leges corrigi oportere. Scilicet id pro confeſſo habent quod eſt totius diſputationis caput, & principium, τὸ ἐξ ἀρχῆς petunt, vt dicitur in re ſophiſtica, id aſſumentes quod fuerat concludendum, errore in Dialectica grauiſsimo. Atqui tantum abeſt vt aſſumptionem iſtius argumentationis eis concedamus, & res poſt omnem hominum memoriam ab annis quater mille de Magis exploratiſsimas nunc demum Vvieri & Doctorum eius ſeculo dicamus falſi compertas eſſe, vt contrà Auguſtinus ipſe (quod antè diximus) annotauerit omneis philoſophorum & religionum quæ vnquam extiterunt ſectas Magiæ pœnas decreuiſſe. Plutarch. etiam in Apophthegmatis à Perſis ſcribit ſupplicio omnium crudeliſſimo affectas fuiſſe Sagas, quarũ caput inter duos lapides elidebant. Multos ſcripturæ Sacræ locos

[a] l. item Labeo. §. ſi quis aſtrologos. de iniur. ff.

[b] l. eorum. l. multi. l. nemo arti. & toto titul. de malefic. C.

annotauimus quibus hoc ipsum inculcatur, & grauissima mortis supplicia aduersus Magos in lege Dei decernuntur. Platonis quoque leges annotauimus capitali supplicio addicentis Magos. Historias complureis adduximus (at ne centesimã quidem earum partem) iudiciorum in Magos capitalium, & in eos pariter qui libris magicis vtebãtur. Erroris igitur & ignorantiæ totam antiquitatem necesse est condemnari, deleri omneis historias, diuinas & humanas leges antiquari, vt falsas ludicras & falsis nitẽtes principijs: atque his omnib. opponi Vvieri & aliorum aliquot Magorum sententiam, qui inter se ad stabiliendum & confirmandũ regnum Satanæ consociati sunt. Hoc Vvierus infitiari non potest, nisi verecundiam omnem abiecerit, qui in libro de præstigijs [a] plus execrabilium magicarum sortiũ promulgauit quàm magister ipsius Agrippa vnquã fecerit. Ille enim libros suos de occulta philosophia planè retractauit ca. xlviij. de vanit. scient. hic verò discipulus illius cõmonstrat digito & ante oculos ponit quicquid Satanas principes Magos docere põt: sed multas Dei voces sanctorumque Doctorum interserit, vt venenũ cum melle infundat animis, prout hic est semperque fuit cõmunis stylus Satanę. Quamquã isti homini mentem sic ademit Deus, vt nõ ampliùs aquæ aduerset ignis quàm ipse sibi. Fatet enim locis quàmplurimis non Sagas, sed eum qui artem magicã exercet capitali supplicio affici oportere. Confiteor, ait [b], magicas artes capitales esse, sed Lamiæ nõ cõtinentur:

[a] *lib. 5. ca. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 14. 15. 17. 18. 21. 25. de præstigijs.*

[b] *lib. 6. ca. 24. de præstig.*

tinentur: vt si quis dixerit homicidas suspendi oportere, sed grassatorib. cōdonari. Innumera sunt dicta eiusmodi. Alibi autem dicit[a] non eo supplicium mereri magos ꝙ cum Satana pepigerint & Deo renuntiauerint, quia decepti sunt & causam præbuit contractui dolus: ideoq́ue contractum esse irritum, & hominib. deceptis, ac non decipientib. ignoscendum. Hæc ridicula sunt Doctorum Italicorum argumēta, qui tam strenuè in ista arte prouecti sunt vt ista lues Italiam totam peruaserit & infecerit Galliam, vim facientes legib. vt istud malum induant aliqua probabilitatis specie. Nemo autem tam stupidus est aut demēs, qui insulsum istorum argumentorum non videat ἀτοπίας. Si enim à subdito facta conuentio suasu alterius qui eius principem odit capitaliter, sine vlla spe veniæ punitur morte, quo tandem iure cōuentio facta cum Satana excusari posset infensissimo Dei & piorū aduersario? Etenim vt nunquā Magus homines, pecudes, fruges nece maleficióve affecerit, sed homines sortibus infestos semper sanauerit & tempestatem propulerit (vt quidā Magus Curio Sauillaci ad Tholosam tēpestates semper à parochia sua abarcebat) cùm tn̄ Deo renuntiauerit & cum Satana pepigerit, dignus est qui viuus pereat incendio. Nam conuentio hæc longè est capitalior quā si igne gladióve fruges homines aut pecora enecet, quia hoc maleficium in res creatas intenditur, quibuscum iniri potest cōuentio[b]: qui autem cum Satana paciscit̄, maiestatē Dei oppugnat palàm &

[a] libr. de lamijs cap. vlt.

[b] 1. Sam. 2.

contemnit eum. Itaq; lex Dei mulierem Sagam statim necari iubet, non adhibita distinctione vtrum fruges an pecudes perdiderit: quem in locum annotauimus Legem vti voce מכשפה, id est, præstigiatricis, oculos fascinantis, vt Doctor Abraham Aben Ezra, & interpretes omnes consentiunt. Atq; hoc quidem apprimè oportet obseruari (nam lex Dei ita se habet vt nulla vox emphasi sua careat) vt illud neminẽ fugiat, Magos nõ eam ob causam præcipuè castigandos q; homines pecoráve necauerint, sed quòd Satanæ pactum iniuerint. Vt verò noscantur ij qui cum Satana pepegerint, Lex vnam speciem oculis exhibet digitoq́; monstrat, puta illius qui sic oculos præstinguit atq; fascinat vt id quod non est sæpe videndum præbeat, aut qui incantat carmine: itaq; statuit certissimã hãc & indubitatam inter alias probationem esse existimandam pacti cũ Satana initi, si quis oculos fascinet, incantet carmine, aut alia cõmittat eiusmodi: Hæc enim Magi persæpe faciunt, vt risum moueant, & industrij homines habeantur. Sic Vvieri & sociorum dicta radicitus exsecantur, & Iudicibus materia præciditur ampliùs quærendi vtrum Magus cum Satana pepigerit nécne, quid, quando, quomodo pepigerit, aut an nociturus alicui sortẽ vllã maleficiúmve immiserit: harũ enim rerũ probationes penè forent ἀδιώκτοι, quia non nisi in tenebris & desertis locis, & modis ꝓpè incredibilibus ijs qui factum non audiuerint, plurimùm cõmittuntur. Non quod alienum sit ab æquo & bono, si de his rebus

rebus quæstio habebitur: sed Deus lege docere voluit illud sufficere si Magum probabitur carmine fuisse vsum, aut oculos fascinasse: quod præsente Rege Triscalanus fecit, orbes catenæ aureæ quã gestabat nobilis quidam ad manum suam pelliciens intactos, cùm tamen integra ad collum nobilis illius catena permaneret: itemq́ alibi Breuiariũ Sacerdotis ita dissimulans & chartarum ludus esse videretur. Ista probatio sufficit vt ad condemnationem Magi procedatur, quia res istas quæ non vllo diuino miraculo fiunt sed contra naturam veniunt, à Satana pręstari constat certissimè, idq́ expressa conuentione cũ eo facta & iuramento confirmata. Hæc eò dicimus vt ad istos magistros sortium artificesq́ probè attẽdatur, & tempestiuè ac seriò animaduertatur. Sic fuit Iudæus Magus nomine Sedechias qui (vt narrat Ioan. Abbas Tritemius) emittebat hominẽ in aera, in membra discerpebat, eaq́ recollecta adunabat, vt Simon magus Nerone præsente fecit: currũ etiã onustũ fœno cũ equis & agitatore corã toto populo absorbebat. Vvier. ipse [a] non auditũ à se in German. sed visum tradit fuisse hoĩem q cœlũ versus ascẽdebat, & trahebat post se vxorem atq; ancillam hęrentes pedibus hanc heræ, illam viri, cum maxima populi admiratione, vt suprà meminimus. Atque hoc quidem pacto & Vviero & Doctoribus illius respõderi potest, id credendum esse negantib. quod natura est impossibile, cũ à se Vvier. ipse [b] res eiusmodi confiteat̃ visas quę natura tñ sunt impossibiles: vt i-

[a] lib. de præstig.

[b] lib. 1. cap. 12. de præstig.

vt idem se oculis suis vidisse autor est cùm puella Henrietta nomine à diabolo sine quiete vlla per aerem ferebatur in arce Laldebrocensi Ducatu Geldriæ: quæ historia, vt sola esset, labefactandis omnibus Vvieri sociorúmque argumentis sufficeret. Quamquam totus liber eius exemplis abundat rerum quæ contra ordinem & facultatẽ naturæ acciderunt, & quas fateẽ idem spirituum malignorum opera effectas esse: vt de cultro extracto è ventre puellæ cui nullum vlceris vestigium inerat, quod se in maxima virorum frequentia vidisse narrat, & & cultrum adhuc in rerum natura esse: similiter ꝙ se vidisse ait[a], cùm Vlrici Nussenseri fascinati corpus secareẽ, ex eo educi cultros quatuor, baculum crassum, clauos multos, & fili plurimũ, multis medicis alijsq; præsentib. spectaculum illud admirantibus. Falsus igitur sermo & impietatis plenus, ꝙ natura fieri non potest id credi non oportere. Verũtamen vt miraculosas istas actiones & fascinationes contra naturã venientes omittamus, id pręcipuè agitur vt summo iure puniantur ij qui Deo renunciauerint & se Satanæ permiserint, quam actionem esse impossibilem Vvierus non affirmauerit. Quoniam verò difficilis est istius impietatis probatio, lex Dei multari morte fascinatores iubet oculos phantasiamq; pręstinguẽtes, idq; cũctatione: nimirum pro certo habens fascinatorẽ esse magum pactionis cum Satana expressę tacitæ' ve reũ. Multò igitur magis summo iure cum eo agi opus est, si aut confessionib. aut testimonijs aut scripto pare-

[a] lib. 4. de præstig. cap. 9.

parebit conueniſſe cum Satana, aut maleficia exer cuiſſe quæ natura committi nequeunt. Illud enim notari (vt dixi) & ſępe inculcari conuenit, legem Dei, cùm de Magis & pœna eorum capitali loquitur, diſertè non meminiſſe necis pecorum hominúmve aut maleficiorum fruges infeſtantium (nã hæc minima ſunt mala quæ Magi perpetrent) ſed eorum qui faſcinant & carminibus oculos præſtinguunt, qui mortuos conſulunt, qui denique res faciunt cæteras quarum interpretationem antè attulimus. Nam quia θαυματουργοὶ iſti contra naturam venientes ludibria perſæpe exhibent, molliuntur Iudicum animi & nihil eis ineſſe mali omnes exiſtimant. Sic vir quidam magnus & autoritate valẽs, qui poſt mortem incuſatus eſt magicarum ſortiũ, ſolebat ſeueritatem iudicum ad riſum flectere vt Magos eriperet. Sic eleuando impietatis cumulo Satanas riſus excitat: ſic carminibus indulgent Sagæ, & procurãt vt denis ſortilegijs vnum aliquod factum agyrticum illabatur, vt quicquid faciunt agyrticę ſubtilitatis & agilitatis eſſe videatur. Quãobrem Deus nominatim cauit vt qui oculos faſcinant plectantur morte, & (quod grauius eſt) præcipit ne ſinant viuere, vt ſtatim eo ipſo die (inquit Hebræus Philo [a]) dedantur morti: quod idem autor eſt fuiſſe obſeruatun. Quibus ex verbis apparet iudicia non laborauiſſe de inquirendis alijs magorum maleficijs, ne probationis grauitas ſupplicia retardaret. Vuierus autẽ vt euertat leges in magos latas omneisq́ hiſtorias in dubium vocet, in

[a] lib. de ſpecialib. legibus.

refutanda opinione Lycanthropiæ operam consumit, id meram esse illusionem prædicans. At nec eo quidem pacto respondet ad legẽ Dei, quæ præcipit vt qui sic illudunt plectantur morte: neq; hic quæstio agitur sit'ne vera mutatio corporis humani in lupum ratione integra permanente, an plena corporis & animæ transmutatio, an verò simplex illusio & fascinatio eorum qui spectant corpore animoq́; integris. Amplius tamen Vuierus audet [a], nihilq́; nisi illusionem defendit esse. Id verò nec Mathematici hominis nec philosophi factũ est, id temere affirmare quod non intelligas: sed in hac causa ad effectum attendi necesse est, idq; obseruari q̃d dicit ὅτι ἐστί, causam verò, id est, τὸ διότι, permitti Deo. Omnia autem Vuieri argumẽta nitũtur caduco & putri fundamento, cùm de spiritibus, dæmonibus, & actionibus eorum perinde disputat ac si de reb. naturæ ageret, cœlum terræ miscens, & in præfatione operis demonstrauimus. Historiam Iobi veram confitetur esse, à Satana excitari ventos, fulmina, ignem, inimicos, quibus euertit & consumpsit domos, liberos, familiam, pecoraq́; Iobi momento vno, hunc quoq; opera illius à vertice ad pedes imos vlcere incurabili afflictum esse, quæ omnia facTu difficiliora sunt, quàm in lupum transfiguretur homo: at permagnam istam potentiam Satanæ Deus tradidit. Nabuchodonozorem quoq; Monarcham Assyriæ Vuierus non negaturus est in bouem mutatũ esse depascentẽ herbam annos septem, versa pelle, pilo, vnguib. formaq́; tota, deinde figu-

[a] *August. li. 18. de ciuit. Dei, cap. 18. & li. de spiritu & litera cap. 26.*

de figuram pristinã recepisse, vt Danielis Prophetæ historia docet. Quòd si mutationem istã Regis Nabuchodonozoris non fabulosam illusionẽ, sed veram historiam esse cum sacra Scriptura dixerit, fateatur ergo æquè posse fieri vt homines in lupos aliasq; feras transfigurẽtur: Sin Magorum mutationem in lupos & alias feras affirmet fabulas illusionem esse, certè historiã quoq; sacrã fabulosam illusionem esse concluserit: Nam si factũ est in vno, in alijs etiam potest, cùm potentia Dei minuta nõ sit. Hoc argumẽto vtiť, vt ostẽdat re vera Magos à Satana deportari, exẽplo veri hominis Iesu Christi super templum & montem à Satana exportati. Quòd si Deus Satanæ in Iobum & Iesum Christũ hanc facultatem dedit, quis dubitet in Magos atq; impios etiam ampliorem dari? Etenim Vuierus [a] assentiť in libro de Lamijs Nabuchodonozorem à Satana in bouem mutatum esse: Rem pudendã planè, Vuierum in Nabuchodonozore confiteri (nam infitiari qui posset?) transfigurationẽ in bestiam in Satana effectã esse, negare in alijs. Nã Canon Episcopi [b] & cõsimiles alij de transformatiõe eos spectant solummodò qui facultatẽ efficiẽdi res istas Magis aut Satanæ per se inesse putãt. Illud verò dementiæ foret atq; hærescos, si quis facultatẽ istã, cùm videť, Satanę dari à Deo nõ putet improbis castigãdis: blasphemiæ, si terminos potentiæ Dei præfigeret: capitalis temeritatis, si de secretis eius iudiciũ faceret. Nam, vt apertè dicam, potentia rerum creatarum est potentia Dei, nec minus

[a] lib. de Lamijs. cap. 16. & li. 1. de præstig. cap. 24.

[b] 26. q. 5.

elucet Dei gloria in potentia quam tradit Satanæ, quàm in omnibus creatis quę in terra degunt, cùm in Iobo dicatur non exiſtere in terra potentiã quæ cum potentia illius comparetur: quibus ex verbis cognoſcimus actiones ſatanæ ſupra naturam eſſe, nec eas ad legem cauſarũ naturalium metiri oportere. Magos quoq; Regis Aegypti legimus baculos in ſerpentes exẽplo Moſis conuertiſſe: Moſem verò nequaquam illuſiſſe certum eſt: fuerũt igitur ſerpentes veri, quod longè eſt difficilius quàm vt natura vnius animalis in alterum transformetur. Verum quidem illud eſt Deum creauiſſe omĩa, nec alium creatorem eſſe quàm Deum ſolum: at illud non dicitur, nec vſquam legitur à Satana aut Magis omnibus creatam nouam ſpeciem vnicam aut formatam eſſe. Sed ſi poteſtatem hanc Deus Moſi contulit, eam certè potuit & adhuc poteſt Satanæ & Magis tradere: ea enim ſemper eſt potentia Dei, ſiue ordinaria, ſiue extra ordinẽ, ſiue ἀμέσως ſiue per res creatas, vt Aquinas [a] & Scotus conſentiunt, & nos antè demõſtrauimus. Sed Vuierus fallit, cùm creationem pro generatione, & generationem pro tranſmutatione accipit. Prima eſt de nihilo, Creatoris propria: Secunda ex eo quod ſubſiſtit, diciturq; γένεσις in formarum generatione: tertia non eſt motus, ſiue κίνησις, ſed ἀλλοίωσις ſolùm & μεταβολή, mutatio & accidentalis alteratio eſſentiali forma remanente [b]. Quod itaq; ſemel à Creatore creatũ eſt, id creaturę generant ſucceſsione, & transformãt proprietate ac potentia quam dedit ipſis Deus. Hanc Aqui-

[a] lib. 1.

[b] Ariſtot. lib. 3. & 5. φυσικῆς ἀκροάσεως.

Aquinas a virtutem naturalem vocat, de ſpiritibus ſic loquens, Omnes angeli boni & mali habent ex virtute naturali poteſtatem tranſmutandi corpora noſtra. Veteres autem inde ab Homeri ſeculo, & quicunque de Magis mutationẽ iſtam expertis cognouerunt, conſentiunt (vt ſuo loco diximus b) rationẽ formamque eſſentialem manere immutabilẽ. Hæc ergo ſimplex accidentalis formę & corporis eſt alteratio, nõ vera transformatio. Sed Vuierus Phyſicè de rebus metaphyſicis diſſerens, ad fundamenta & principia Phyſicæ impingit paſsim: cũque ſe infinito diuinarum humanarumque hiſtoriarum numero de transfiguratione hominum in beſtias oppreſſum videt, dicit corpora à Satana ſoporari. Atque id quidem in horam poſſet diem've fieri: ſed hominem incolumem amplius ſex dies ſine cibo à natura viuere eſt impoſsibile. Id Plinius autor eſt c exploraſſe veteres in ijs omnibus qui ſententia lata necabantur fame, iuuenesque magis quàm ſenes fame affici: quamobrẽ fame in obſeſsis locis priores, teſte Hippocrate d, moriuntur. Sed in Liuonia dies minimùm duodecim homines in lupos verſi manent, alij treis menſes: etiam veteres annotarũt e qui decem annos transformati fuerint poſtquàm fluuium quendam traieciſſent. Illud verò obſeruatu dignum, non extare exemplum vllum ferarum verſarum in humana corpora, vt Peucerus ſcribit. Præterea iudicio in Parlamẽto Dolenſi lato xviij. Ianuarij. M.D.LXXIIII. contra Aegidium Garnerium Lugdunenſem cõtinetur ipſius confeſsio:

a dist.7.art.5
b lib.2.
c lib.11.ca.54.
d lib.de carnib.
e Plinius.

nempe puellas duas puerumq́; vnum ab ipſo vora
tos eſſe, primam die S. Michaelis ad Serranam ſyl
uam in vico Caſtenoij, dimidio milliari ab oppi-
do, eamq́; occiſam & vnguibus ſpecie lupi fuiſſe la
[a] *li. 2. cap. 6.* niatam, vt ſuprà copioſius diximus [a]: quæ confeſ-
ſio puerorum morte, loco, tempore, forma, & teſti
monijs eorũ qui ſuperuenientes facto ſpeciẽ vide-
runt lupi fuit confirmata. Certè aut corpus in figu
ram lupi verſum oportuit, aut humanã animam in
corpus lupi transmeaſſe, vt omnia tã accuratè ob-
ſeruare poſſet. Quamuis ex poſteriore hac ſentẽtia
fatendũ eſſet duas ſimul formas in vnum ſubiectũ
concurrere, quod ex diametro principijs Phyſicę
[b] *Ariſtot. lib. de ortu et interitu.* aduerſat̃ [b]: Vuierus aũt qui de rebus Metaphyſi-
cis diſceptat Phyſicè, fatet̃ ſexcentis ſuorũ librorũ
locis diabolos (hi aũt ſunt intelligentes formę) in-
gredi corpora hominũ q̊s ea de cauſa veteres δαιμο-
νῶντας appellabant. Quamobrẽ nunq́; Ariſtoteles
in libris Phyſices dè ſpiritib. & intelligentijs diſpu
tauit, ſed reiecit in libros τὴν μετὰ τὰ φυσικά, ab ijs in-
cõmodis rebusq́; abſurdis metuẽs quib. ſe priores
implicauerãt qui Mathematicas quæſtiões cũ Phy
[c] *lib. 1. φυσικῆς ἀκροάσ.* ſica confundebãt, eoq́; nomine reprehẽſionẽ ipſius
ſubierũt [c]. In eundẽ errorẽ Vuierus labit̃, & quicũ-
que adhærẽt eius argumẽtis. Nã Ariſtoteles Phy-
ſicũ axioma ſtatuit, formã phyſicã ſeparatã à natu-
rali corpore interire, in Metaphyſicis verò animã
humanã excipit, q́; in libr. de partib. animantiũ ait
θύραθεν ἐπεισιέναι. i. θεόθεν οὐρανόθεν, ὑψόθεν, extrinſecus ad ho-
minem venire, & corrupto humano corpore ſub-
ſiſte-

sistere. Vuierus etiam qui actiones spirituum Physicæ conatū exponere millies in libris suis asserit diabolos migrare de loco in locum: & ita res habet, prout in eis cernimus quos obsident exportant've dæmones: nihilominus si vera sunt principia Physicę quę statuit Aristoteles, à natura fieri nō potest quin res omnes mobiles quę locum occupant sint corpora: id aūt spirituum naturæ planè aduersatū. Idē verò Aristoteles Theologicè, id est, Metaphysicè disputās ait [a] separatos spiritus motionis autores esse corporib. cœli, & per accidens motū quoque excepto primo mouente perpeti. Et Deus ipse purissima simplicissimaque natura Angelos om̃eis superans de seipso dicit, Cœlum & terrā ego impleo, ac propterea appellatur מקום id est, locus, quia mūdus in ipso est, non autem ipse mundo includitū, vt Hebræi Doctores in illud Esaiæ tradunt, Cœlū mihi sedes est & terra scabellum pedum meorum. Quòd si quis cū Augustino dixerit ex Apuleiana definitione dæmonū quā Academici acceperunt, Dęmonas esse corporeos: id verò admirabilius, & à conueniētia naturæque lege alienius futurū est. Nā corpus vnū in alterū penetrare posset: itaque tota penè Physica euerteretū hoc principio nitēs, nō posse in dimensiones penetrari, cū dæmones in hominū corpora penetrēt, quod Vuierus ipse confitetū passim. Ineptū igitū fuit fundamēta argumētorū de Magis & actionib. dęmonū ex principijs & hypothesibus Physicis petere, ijsque pessimè (vt diximus) intellectis. Hæc ita se habere videbit manifestò quisque

[a] lib. 8. τῶν μετὰ τὰ φυσικά.

Philo-

Philòſophorũ libros ſeriò legerit & intellexerit: illis enim, inprimis verò Academicis, in cauſa Dæmonum, bona ex parte cum Theologis conuenit. Nam cœlorum motus & cœleſtiũ luminum æquè a Scriptura ſacra atque à Philoſophorum grege Angelis tribuit, vt videmus apud Ezechielem & Pſalmo lxviij. verſu xviij. vbi ait Chaldæus interpres eſſe vicies mille luminaria, & eis mouendis Angelos totidem. Thomas item Aquinas (quem recentiores Greci pro philoſopho tanto habuerunt vt librorum illius præſtantiſsimum fecerint è Latino Græcum) ſingulas ſpirituum Magorumque actiones veras eſſe putat, vt antè demonſtrauimus: nec mirum eſſe aſſerit[a], quòd Simon Magus diabolorum opera fecit vt loqueretur canis. Sic Magi quatuor qui Pictauij anno M.D.LXIIII. fuerunt concremati, dicebant hircum quem adorabant de nocte ſecum loqui ſolitum: & Paulus Grillandus[b] ſcribit Sagam à ſe Romæ fuiſſe viſam cùm illic eſſet, Franciſcam Sienenſem nomine, quæ coram omnibus faciebat vt loqueretur canis. Atque hæ quidem actiones omnes & ſimiles aliæ mirificæ, quas Vuierus fatetur, cõtra naturam fiunt. Hic ergo neceſſe eſt ceruices corã Deo demittamus, & tenuitatem confitentes noſtri ingenij principia naturæ rationesque negligamus: quibus toties profectò fallimur quoties ex eis volumus ſpirituum actiones, dæmonumque ſocietatẽ cum Magis expendere, eoque pacto παρασυλλογισμὸς iſtum conficere, actiones iſtas veras eſſe non poſſe quia contra naturã ſunt, & quic-

[a] Clemens in itinerario.

[b] lib. de ſortilegijs, ſection. 7. num. 24.

& quicquid à natura fieri non poteſt id eſſe impoſſibile. Purũ certè paraſyllogiſmum & elẽchum ſophiſticũ: vt ſi quis de ſcelerato homine dixerit, bonus laniſta eſt, bonus igitur: nam à coniunctis ad ſimplicia nõ valet conſequẽtia. Vvierus aũt[a] omnino volens quacunq; ratione Sagis prębere effugium, eas à diabolo poſsideri & vim pati narrat. Atq nemo tam oculis captus eſt qui nõ videat quantũ ſit diſcrimen inter eas Sagas, q̃ ſe vouerunt, dicarunt addixerúntque Satanæ, & eas quas malignus ſpiritus obſidet: cùm illas proſtibulis impuriſsimis, has pudicis virginib. vim paſsis cõparandas conſtet. prętereà quis Satanã erga ſuos fideles ſubditos credat tã inconſyderatè agere? Idem poſteà cõfirmat fieri nõ poſſe à natura vt Sagę tã breui tẽporis ſpatio in cætus ſuos trãſportent. Nos aũt ad ſermonẽ iſtũ copioſè ſatis reſpondimus. Hic verò Vvierus demonſtrat q̃ parũ ſit Mathematicus, quẽ perpuſillum Phyſicæ deguſtauiſſe ſuprà oſtẽdimus. Nã 8. cælũ cũ aſtris omnib. horis 24. videmus cõuerſari, cuius ambitus eſt ſupra q̃ 133000000. milliariũ, vt bis mille paſſus Geometricos milliari aſsignemus. Etenim licet Archimedes & Ptolemæus interuallũ Solis à terra ſolùm demõſtrauerint 1209. ſemidiametra terræ cũ dimidio capere (eſt aũt ſemidiametrũ milliariũ 1800. vt milliarib. bis mille paſſus tribuas, ambitus aũt terræ ſemidiametrorũ 6. cũ 7. parte ſemidiametri, vt collectis Hipparchi obſeruationib. Ptolemęus demõſtrauit) Arabes tñ Alphragã, Albategni, Tebit, Campan vlte-

[a] *lib. de Lamijs. cap. 16.*

rius prouehentes scripserunt distare terram ab octauo cœlo 20081. terræ semidiametris, & minutis viginti octo, quæ efficiunt milliaria 36145800. R. Moses Ramban lib. iij. More nebocim ampliùs esse statuit, quia demonstrationes Astronomicæ ex sensu fiunt. Verumtamen vt minimum ex omnib. numerum retineamus, certa est illa Ptolemæi demõstratio, tantã esse proportionem semidiametri cum arcu quanta est 52. ad 60. ex Euclidis autẽ demonstratione in lib. 3. sex semidiametra vnius circuli præcisè faciunt hexagonum: itaq; semidiametrum à centro terræ ad cœlum octauum vsq; sexies planè comperietur in octauo cœlo. Intersunt igitur sexies 6146800. milliaria, cum dimidio circuli graduum 48. Quòd si octo gradus ad vnumquenque arcum hexagoni circuli assumpseris præter sex illa semidiametra, cõficientur mil. ampliùs 28916690. adde quæ omisimus minuta 28. milliarium 800. totus ambitus octaui cœli futurus est 245991440. milliarium quæ horis xxiiij. percurruntur. Longè ampliora sunt nonũ decimumq; cœlum. Optimè enim Ptolemæus in Almagesto monstrat totam terram (cuius ambitus est 1160. milliariũ) cum Solari tãtùm circulo comparatam qui longè octauo minor est, tam exiguum punctum, esse vt sensu ne queat percipi. Quòd si horis viginti quatuor fit octaui cœli conuersatio, certè minuto horæ (sexagena aũt minuta constituũt horã) emetitur octauũ cœlum 1706155. mill. motu Angeli diuinitus hac facultate prediti, quẽ Hebrei[a] vocant Cherubinũ versantem

[a] Leo Hebræus lib. 3.

sante rotam flamantis gladij .i. cœlestiũ luminariũ: an igit non posset Satanas, quẽ Deus tanta in terram potestate instruxit, horæ spatio hominẽ ad cẽtum ducẽta've mill. transuehere? Manifestũ est igit non esse hunc motũ à natura ἀδυνάτων. Ioanna Haruilleria (q̃ viuã die April. vlt. 1578. crematã fuisse suprà meminimus) se postremò in lõginquissimas partes fuisse exportatã, multumq; tẽporis antequã perueniret ad cœtũ cõsumpsisse fatebat, reuersam verò defatigationis plurimũ ac lassitudinis expertã esse, vt ex iudicio illius didici q̃ mihi Claudius Fayus Procurator Regis apud Ribemõtenses attulit. Illa verò spectata est V vieri malitia, cùm scribit cap. 8. de Lamijs confiteri Sagas id sibi negotij à Satana mandari vt dum monstrat hostia aut terrã inspuãt, aut crucẽ terant pedib. Quã occasionẽ V vier. arripit vt eos decipiat q à missa defecerunt, dicens rem esse ridiculam. Sprang. etiam scribit se quæstionem de Sagis habentem audiuisse multos expresso cum Satana pacto recipere se artus diffracturos Crucifixis, idq; presertim die antepaschalis Veneris. Hoc V vier. totum stultitiæ imputat. Hic verò nõ placet questionẽ aggredi de religiõis merito, q̃ multi Theologi copiosè explicauerũt, neq; est præsentis argumenti: sed technas Satanę affirmo esse incredibiles nisi optimè attendat, q̃ ille nõ fecit qui puerilem admodũ conscripsit librũ de Satanæ strategematis. Istud enim est consilium Satanæ, vt ipsius subditi ad contẽptũ abnegationemq; Dei solũ adducant, sed etiã oĩs religiõis & earum

omniũ rerũ q̃ putant̃ esse Dij & metu à maleficijs absterrere possunt, & ad satanã omnino auertãtur. Inter Magos itaq; cõuenit, id primũ Satanã à tyronib. nouitijsq; Magis exigere vt Deo & omni religioni renuntiẽt, pro certo habẽs quisquis religioni cuiuis renũtiauerit cũ ad omnẽ impietatẽ & scelus proiectũ fore. Etenim Romę in nocturnis etiã Bacchi sacrificijs innumeri Magi cõperti sunt, qui mille incestos & nefarios coitus exercebant, innocẽtissimos quosq; mactabãt: quamobrẽ per totã Italiã in perpetuũ fuerunt vetita, & Magi quãplurimi affecti morte[a]. Sic in primitiua Eccles. (vt Epiphani⁹ testis est) insinauit Satanas damnabilẽ Magorum Gnosticorũ sectã, qui religionis specie sacrificabant infantes ex incestis congressib. ipsorũ natos, tundebant in mortarijs cum farina & melle, factasq; ex eis placentas suis sectatorib. vescendas dabant, atq; hanc suam cœnã esse prædicabant. Hi veri fuerũt Magi edocti à Satana, cuius hic præcipuus est scopus vt omnem religionẽ ex humanis mentib. eximat ad stabiliẽdum potentiã suam, aut etiã vt superstitiosa religionis specie tegat omnia scelera quæ fieri possunt ad contẽptũ Dei vel eius qui putat̃ Deus. Nã quisquis aliquid cõmittit ad contẽptum lapidis materięue alterius q̃ habet pro deo, hunc tantundẽ penè cõfirmo offendere, quãtum is offendit qui Deum verũ æternum quẽ nouit blasphemauerit: vt olim Caligula[b] Iouis assumens imaginem in aurem eius insusurrabat contumelias, & statuam cõminuebat Vestę quam vestales oscu-

[a] Liuius.

[b] Suet. in Caio.

les osculandam ei præbuerant. Non quòd à natura sit maleficium cõminui Vestalium statuã: sed in Caligula blasphemum fuit & impium facinus, cuius istud fuerat propositum vt eum contẽptu prouocaret quem habebat pro deo. Deus enim ad animum semper mentemq; hominum respicit, & gestus negligit, ideóq; scrutator cordiũ appellatur. Sciens itaq; Baruc populum in Babylonia captiuũ eò impelli vt corã imaginibus è metallo, ligno, lapide procideret, scribit in hanc formam, Cùm imagines humeris portari videbitis vt reuerẽtia ipsis habeat᷑, dicite cũ animis vestris, ad te, ô æterne Deus, hic honos pertinet. Idem in prisca Ecclesia factitabant multi, qui vi aut metu intererant gentium sacrificijs, aut ad præuertendum scandalum ne existimarentur Athei, & quamuis in genua coram imaginibus procidderent, Deũ orabant tamen vt se ab omni pollutione & idololatria integros conseruaret, bonumq; ipsorum animum & conscientiam ac ignari rudisq; populi accipiat ęquo animo & probet Ex his igit᷑ concludimus cuiuscunq; actionis seu bonæ seu malæ fundamentũ esse voluntatẽ & intentionem hominis in omneis partes: adeò vt si voluntas cõtra id venerit quod bonum esse ratio iudicat: etiam decepta ratione offendat᷑ deus. Hęc decisio Thomę Aquinatis[a] in tractatu de bonitate actus interioris voluntatis, vbi sic ait, Quando ratio errans ponit aliquid vt præceptum Dei, tunc idem est contẽnere dictamen rationis & Dei præceptum: quod item August. sensit[b]. Quapropter

[a] In prima secunda, q. 19. ad 5.

[b] Libro retractation.

videns Satanas Deũ. ad intentionẽ attẽdere, vim, metum, iustamq́ ignorantiã excusare, tentat non veram modò religionẽ euellere, sed etiã omnẽ diuinitatis opinionẽ ex humanis mentib. eximere: itaq; nullũ lapidem non mouet vt qui vnicum adorat Deum plures ei adhibeat socios, tum à Creatore ad res creatas auocat, à creaturis intelligentibus ad eas quas sensus percipit, à nobilib. cœlestibuſque creaturis ad elementareis, ad immundas vsq; animantes, serpentes busonesq́, & à creaturis Dei ad hominum opera. Est.n. abominabilius si idolis quæ fabrefecerint homines honor habeať, q̃; si ante busones & crocodilos, quos adorauerunt Ægyptij, creaturas Dei atq; opera procidať. Quamobrem procurat Satanas vt secundum has humanis operib. honos habeatur, puta imaginib. & statuis quas Græci idola, Hebręi Pesilim appellabant: neque hoc contentus eò tandem homines perducit, vt imaginib. ipsis (quarum metu ab offensionib. quodãmodo absterrenť) renuntiantes adorent ipsum: atq; vt impediat suos ne redire in gratiã cũ Deo possint, eos obstringit maleficijs insignib. & horrẽdis blasphemijs ne vnq̃; veniã sperare audeant. Verbi gratia, autor est eis vt ad Dei contumeliã sacratas hostias prębeãt busonib. comedendas, instituto execrabili, q; ab eis solùm seruari iubet q pro certo habent hostiã esse Deũ, vt suprà docuimus: similiter vt ad despectũ dei sagittis configant crucifixos, altero non minus detestando scelere, q; Magos Sagittarios in Germania dictos antehac

Sata-

Satana duce fecisse notauimus: iam verò desiuerũt isti ex quo bona pars Germaniæ credidit nihil in crucifixis diuinũ esse. Vt. n. animos scrutať Deus & consilia hominũ introspicit, sic imitatus Deum Satanas se coli ꝓ Deo curat, ꝙ maximi quiq; Magi factitant eum demissa in terram facie adorãtes, idq́; adhibitis etiam ceremonijs & ritib. honorificis qui Deo putanť grati, vt cùm oscula iungũtur reliquijs, & lucernæ accenduntť. Sic cultũ sibi Satanas exhiberi iubet, vt in iudicio compertum est Magorum quatuor qui apud Pictonas viui cremati sunt anno M.D.LXIIII. Hi enim dixerunt se ad crucem quamdam cum lucernis ardentib. podicem Satanæ apparentis hircina specie osculatos esse. Si Sacerdotes illi quos Monstreletus & Froissardus meminerũt cum bufonib. baptismũ cõmunicauisse hostiamq́; illis p̃buisse, nequicq̃; diuinitatis in hostia esse putauissent, nõ fuisset id officij desyderaturus ab eis Satanas: neq; Neroni Magorũ ab omni memoria facilè principi, aut Caligulę isti⁹. patruo futurus autor vt statuas Iouis, Vestæ, aliorumq́; ꝓculcarẽt, nisi aliq̃; eis diuinitatẽ esse putauissẽt. Itaq; in sortileg. omnib. & abominãdis Magor. cõmunicationib. singulę ꝓpè voces cruce, singulæ orationes Iesu Chr. & S. Trin. noĩe ac lustrali aqua (benedictã vocãt) aspergũť: & si ꝙ scelus cereis imaginib. opus est perpetrari, eas corporalibus, dum missa caniť, Satanas subdi iubet (vt permultis iudicijs fuisse cõpertum Paul. Grillandus [a] narrat) baptizari in eorum nomine q̊s diris volunt

[a] *lib. 2. de sortilegijs. c. 5. n. 11.*

lunt defigere, & horrendas voces mysteriáque v-
surpari quæ profectò non vnquam imprimi sed
in perpetuũ supprimi oportuit. Illud verò ante o-
mnia opus est obseruari, Satanã ab omni seculo Sa-
crificos, Aruspices, & sacerdotes ad se pellicere, vt
omne genus religiõis inquinet, eisq; plus semp quàm
alijs facultatis ad nocendũ cõferat. Itaq; Plato lib.
de legib. xi. capitale suppliciũ in Sacerdotes decer
nit q sacrificijs & arte magica occiderint: quod Rom.
Senatus cons. iudicatũ fuisse supra annotauimus ad
leg. Corn. interpretationẽ l. ex Senatuscons. de si c.
ff. legis de sicarijs latæ pœna dãnari q sacrificia ista
fecerit habuerit. Et apud Sprang. Paul. Grillandũ,
& Pontanũ legimus maximos quosq; Magos sacer
dotes exstitisse, vt populũ totũ corrũperent: nã quo
sanctiorẽ atq; integriorẽ ministrũ Dei oportet esse
vt populũ sanctificet, orationésq; & laudes deo ac
ceptas offerat, eo magis abominandum est facinus
& detestabile, cùm se is addicit Satanæ sacrificiàq;
exhibet q Deo sacrificare debuerat. Ipse.n. Porph.
à veterib. annotatũ fuisse scribit, si quã sacrificia Ioui,
Apollini, & alijs Dijs indignè fierent, superuenire
malignos spiritus & preces in execrationẽ verti: nõ
quod Deus idololatrias (quas indicta capitali pœna
vetat) probauerit, sed cũ probabile est ad imperitorũ
mentẽ respexisse, & pro voluntate qua erant de eis
iudicauisse. Iacob. Perusinũ sacerdotẽ Grillandus
ait[a] maximũ fuisse totius Italiæ Magũ, q cũ missam
canẽs versus populũ sese obuertisset vt diceret, *O-
rate pro me, &c*, dic quãdã dixit, Orate pro castris Eccle-
siæ, quia

[a] *lib. 2. de sortil. cap. 6.*

ſiæ, q̃a laborant in extremis: eodem'q́ momẽto cæſa fuiſſe caſtra, quæ Peruſio (vbi canebat miſſam) viginti quinque milliaribus aberant. Similem hiſtoriam in Philippo Comminæo legimus de quodam Italo Viennenſi Archiepiſcopo, qui præſente Ludouico Rege xi. die Epiphaniæ Miſſam celebrans in æde S. Martini Turonenſis, quando pacẽ Regi oſculandam præbuit, hæc verba pronuntiauit, Pax tibi, ô Rex, hoſtis tuus eſt mortuus: & hora eadem compertũ eſt Carolum Ducem Burgundiæ ad Nanceum in Lotharingia occidiſſe. Prophetas alios ſub id tempus quàm nũc afferat an pepererit Italia neſcio: equidẽ valde metuo vt artẽ illã coluerit quæ ab alijs gentis iſtius frequentat̃, quibus Satanas apud Principes vtit̃ emiſſarijs vt iſta lue inficiat eos: multa. n. de hoc bono Archiepiſcopo Comminæus narrat, quæ nihil magis redolent quám veri Magi effecta certiſsima. Atq́ hæc ad dictum Vuieri reſponſio, ridiculum id eſſe prædicantis quòd ſuis Satanas imperat Crucifixos effringere, in terrã deſpuere cùm ſpectanda hoſtia proponitur, aquã luſtralem vel benedictã nõ attingere. Idem verò Sagã neſcio quã ridet, cui Satanas mandauit vt accuratè calceos veteres aſſeruaret q̃ pro amuleto ab alijs Magis eſſent. Iſtud conſiliũ Satanæ eſſe duplex aſſero ſignificatione: calcei qui ſemper ſordibus obducunt̃, peccata ſignificãt: nam edicens Deus Moſi & Ioſuæ, amoue calceos tuos, hic locus purus & ſacer eſt, innuebat (inquit Hebræus Philo) animam optimè à peccatis purgan-

dam esse vt Deum contempletur & laudet. Vt autem cũ Satana conuerset, eam opus est inquinari & immergi perpetua impietate sceleribusq; atrocissimis: tũ bonis suis administris auxiliat Satanas. Quòd si propriũ istius rei sensum præoptaueris, Satanã diximus omnem operã cõsumere vt homines à fide in Deũ ad res creatas abducat, quæ vera est definitio idololatriæ à Theologis tradita: ac ꝓinde siquis crediderit se calceis veteribus, periaptis, alijs've magis perlatis conseruari à malo posse, hic in perpetua hæret idololatria. Aliud etiam Satanas spectare solet, vt suos subditos ad obsequium informet assuefaciatq;: sicut Satanã suprà ostendimus puellam ad suam voluntatẽ pellecturum edixisse ei vt sibi daret de capillitio, quod illa fecit: postcà mandauisse vt ad ædem S. Marię virtutũ proficisceret: hoc cũ animaduerteret factũ, rogauisse vt peregrinationẽ Cõpostellas ad S. Iacobum susciperet: id neganti posse, indixisse Satanã vt in sinum forcipes inderet: ꝙ postquã illa hoc cõsilio fecisset vt à maligno spiritu sese liberaret, eum lõgè grauiùs quã antè fecerat institisse. Hoc aũt certo certius est blasphemũ illud in Deũ fore, si pręciperet Satanas legẽ diuinã obseruari, & illud quispiam studio obsequẽdi præstaret. Quamobrẽ illud in primis cauendũ est, ne quis vllo pacto Satanæ obsequat. Qđ ad Canonẽ, Episcopi, toties à Vuiero inculcatũ, anteà demonstrauimus neq; generali Concilio, neq; Synodali fuisse factũ, sed in Cõciliabulo: & ꝙ Magorũ exportationẽ negat id à Theologis

logis omnib. improbari[a]: cùm eam cõtra affirmẽt. Auguſtinus, Thomas Aquinas, Durãdus, Bonauentura, Sylueſter Prieras, Inquiſitores 5. Paulus Grillãdus, & alij innumeri. Nihilominus tñ in canone, nec mirũ, §. magi, xxvi. q. v. dicunt Magi ſolo verbo faſcinare & maleficiũ violentũ cõmittere: idemq́ confirmãt Hebræus Philo in libro de ſpecialib. legibus, Auguſtinus, & Tertullianus in Apologetico. Id etiam Lucanus hoc verſu innuit,

Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni Incantata perit.

Sprangerus ſcribit ſe in Germania vidiſſe Sagas, quę repẽtè verbo vnico homines enecabãt, rẽ multo plus miraculoſam quã ſit trãſuectio: nõ quod iſtud efficiat verbo, ſed opera Satanæ, quẽ adorãs Saga de ea re exorauerit. Quamq́ nõ perficit cædes huiuſmodi, niſi aut Deus iuſtè maleficiũ hominis malè meriti vlciſcat, aut etiã permittat, vt antè demonſtrauimus. Poſtremo cap. de Lamijs Vuier. cœlũ terrę miſcet, vt effugiũ Magis comparandũ eſſe doceat ridiculo quodã elẽcho, nec abſimili ab eo quẽ à Corace Tiſiaq́ prolatũ narrat Gellius. Nã ſic ait ille, Sagis pœnitentib. oportet ignoſci, vt hæreticis ignoſcitur: obfirmatis verò cõdonari, nec corpus & anima perimant pariter. Sic magiſtro ſuo in iure dicebat Tiſias, ſi perſuaſero me nihil debere ſoluere, abſoluar ſententia: ſi perſuadere non potuero, ne tum quidem exoluam quicquam: nam effecturum ſe promiſit Corax vt bonus orator fiam, id eſt, quicquid placuerit oratione perſuadeam: Ad illud magiſter dixit, ſi Iudicibus poteris

[a] *Auguſt. li. 10. & 21. de ciuit.* Dei. Thomas *in ſecũda ſecundæ, q. 95. art. 5. tit. de ſuperſtit. & in tract. 1. part. q. 2. & tit. de miracul. q. 18. art. 5. & tit. de dæmon.* Bo*nauentura in 3. ſent. diſt. 19. q. 3.* Sprauger. *in malleo ma.* Paul. Grilland. *li. 2. de ſortil.*

persuadere nihil deberi abs te, mihi tamen solutu-
rus es, quia bonus orator fueris iudicatus: Sin au-
tem eo condemnaberis quòd persuadere non po-
κόραξ, coruus. tueris, etiam mihi ex sententia solues: Iudices sen-
tentiam ferent mali corui malum ouũ. Ita Vuiero
regeram, si prędones atq; sicarij, quãuis resipiscen-
tes, diuinis humanisq; legib. addicunt morti, quia
executio iuris & pœna maleficiorũ à culpa & pœ-
nitẽtia distãt longissimè: omnino ęquius futurũ est
vt obfirmatus Magus omnib. prædonib. sicarijs,
& parricidis peior, reusq; diuinæ & humanæ maie
statis læsę multet̃ morte. Pœnitentia autẽ efficit vt
condonetur culpa, quam Vuierus à pœna nesciuit
distinguere. Postquàm Dauidi indicasset Deus
culpam eius cõdonari, non eo minus pœnas de eo
visum est sumere: & quamuis Deus dixisset Mosi
peccatum populi condonatũ esse, seuerè tamẽ fuit
castigatus. Quamobrem paulo pòst, Ego sum, in-
[c] Exod. 34. quit[c], Deus maximus, æternus, exercens misericor
diam, condonans peccata & iniquitates, sed impu-
nita non sinens: vt habet textus Hebræi veritas &
Vatabli interpretatio. Non q; peccata omnia pro
merito eorũ puniat, nam humanũ genus iam olim
perijsset: verùm exercet Deus iudicium, iustitiam,
& misericordiam: iudicium quidem, peccata ho-
stium coniuratorũ ex merito eorũ puniẽdo: iusti-
tiam, mercedẽ cuiq; benefactorum causa tribuẽdo:
misericordiã verò, tum ampliùs benefaciẽdo, tum
lenius castigando quàm promereat̃ quisquã. Hoc
vnum est è præstantissimis sacræ scripturæ myste
rijs, ac

rijs, ac fortaſſe minimè omnium à pleriſq; intellectum: Ieremias enim has proprietates cum vehementiſsima exclamatione aſsignat Deo. Quòd ſi Deus deliberauerat populum ſuũ in deſerto morte afficere (is autem erat animarum octies decies centies mille minimùm) quòd procidiſſent corã imagine contra Legem veniẽtes, ſacrificia ei obtuliſſent, ſi etiam vtcunq; reſipuerint, ex eis tria millia repentè enecauit: quid, obſecro, mereantur Magi, Satanã adorantes & ſacrificãtes ei? Ecquis igitur Vuierum non dixerit à Deo planè reiectum eſſe, qui rem adeò abſurdam ſit auſus ſcribere, condonari eis oportere qui blaſphemant Deum peruicaciſsimè & bellum ἄσπονδον aduerſus eũ gerunt? Melius fuiſſet cũ Vuiero actũ, ſi apertè dixiſſet vt Agesilaus [a], qui de amici cuiuſdã cauſa ad Iudices ſcribebat in hanc ſententiã, ſi ius cũ eo faceret, ſecundũ eum iudicarent: ſin contra ius ageret, viderẽt tñ Iudices ne litẽ amitteret: nam vtcunq; eſſet, amicum in lite volebat vincere. Idem Vuierus ſatagit, qui Magis ſi reſipuerint, veniã dari cupit: ſi peruicaces fuerint, itidem cõdonari, ne corpus & anima eorũ intereãt: itaq; reus eſt cõmunis Magorũ ſupplicij, prout diſertè cauet̃ lege [b], quiſq; Magũ reũ publicum ſeueritati legũ ſubtraxerit, is vltimo cũ Magis ſupplicio pereat. Quod autem Vuierus ſub finẽ incaleſcẽs & ira pcitus Iudices vocat carnifices, magnũ certè illud eſt præſumptiõis argumentũ, ab eo valde metui neq; Magus plus ſatis eloquat̃, eumq; puerulos imitari q ex metu de nocte canũt. Res aũt

[a] Plutarch. in Apophthegm.

[b] l. vlti. de malefic. C.

omnium abſurdiſsima quæ in diuinis & humanis legibus obſeruari poſsit, perſępe à Deo in Lege & à Iurecoſſ. adducta, nimirum ne crimina impunè abeant, res inquam iſta argumẽtis Vuieri implicat, quando voce maxima aſſerit blaſphemis, inceſtis, parricidis, aduerſarijs Dei & naturæ, id eſt, Magis condonãdum eſſe, licet in blaſphemijs ſceleribuſquе horrendis perſeuerent. Animaduertens autem Vuierus tandem diuinas æquè ac humanas leges ſibi obſiſtere omniumq́; gentiũ conſuetudinẽ, vt dicta ſua circumueſtiat aliqua ſpecie, Dei legem in duob. locis ſibi putauit corrumpendã. Primùm enim ſcribit [b] lege Dei pręcipi vt falſi teſtes afficiantur morte: deinde mandari vt fur occidatur qui de die domũ alterius vi perruperit. Si acta notarius, actuarius, aut Iudex corruperit, dignus eſt ſuſpendio. Vuierus bis duabus lineis Dei corrupit legẽ. Nam falſum teſtem lex Dei [c] ſupplicio idem addicit quod in alterum fuiſſet importaturus: ſi falſum pro teſtimonio dixerit ad tollendum vitam, teſti vitam ademptum iri: ſi ad flagra incutienda, perpeſſurum flagra: ſi ad multam vnius aurei, aureo multatum iri. Impudẽtius verò altera Lex ab eo corrupta eſt: Lex enim ſiquis interdiu furem occiderit, eum ſancit reum eſſe ſanguinis [d] contra quã Vuierus aſſerit. Capitalius verò falſi crimen illud eſt, cùm legem Dei vetantem ne pręſtigiatrix ſinatur viuere, de venefica ſolùm dicit accipi oportere. Nam lex Dei de ea loquitur quæ faſcinat, quę pręſtinguit oculos, & id quod non eſt videndum exhibet:

[a] l. conuenire. de pact. dot. l. ſi maritus. §. legis. de adult. l. ita vulneratus, ad l. Aquil. ff.

[b] ca. 24. de Lamijs, colum. 6. num. 10.

[c] Deut. 19.

[d] Exod. 22.

hibet: nempe id pro certo ſtatuens, non poſſe hoc fieri niſi cum Satana fœdus interuenerit. Sed vt tandem aliquando finem ſcribēdi faciamus, reſtat vt omnes videant & iudicent, potiúsne blaſphemijs & falſis ſermonibus Vuieri ſit hærendū quā legi Dei toties in ſacra Scriptura inculcatæ, qua pœnæ capitales in Magos maxima grauiſsimaque Dei execratione infeſtos decernuntur: potiùsne cum tenui medico faciendum, quàm cum libris & ſentētijs philoſophorum omniū qui vno ore condemnauerunt Magos: potiúsne tenendæ pueriles Vuieri argutiæ, quàm Platonis leges, xij. tabulæ, prudentū reſponſa, Imperatorum placita, decreta populorum legislatorumq́ Perſarum, Hebræorum, Græcorum, Latinorum, Germanorum, Gallorum, Italorum, Hiſpanorū, Anglorū capitales pœnas conſtituentiū aduerſus Magos & eos qui aut receptauerint Magos, aut impunitatē eorū procurauerint: potiúsne habenda Vuiero fides quàm cōmuni populorū, Regum, Principū, Legiſlatorum, Magiſtratuū, Iurecoſſ. experientię, qui euidentiſsimè impia & execrabilia comperta habuerunt ſcelera quibus contaminant Magi: potiúsne eundum in ſentētiam illius hominis qui diſcipulis fuit Magi omnium qui ſuo ſeculo vnquam extiterint peritiſsimi, quàm Prophetis, Theologis, Doctoribus, Iudicibus, & Magiſtratibus accedendū qui veritatem explorauerunt permultis millibus violentarū pręſumptionū, accuſationum, teſtimoniorū, repetitionū, comparationū, recognitionū, reſipi-

resipiscentium animorum, & confessionum sibi ad mortem vsque constantium. Habemus quoque Dei
[a] Deut. 13. ipsius iudicium[a], qui se exponit Palęstinę gentes è terra exstirpasse non aliam ob causam quàm propter horrenda sortilegia quibus vtebantur, qui se
[b] Leuit. 20. non Magos solùm pronuntiauit exterminaturum, sed eos omneis etiam qui Magos sinent viuere[b],
[c] Ierem. 15. qui Ieremiæ edixit[c] quam maxima voce prędicaret se igne cędibusque euersurũ esse Hierosolyma omneisque incolas ob execranda Manassis Regis sortilegia. Hęc ergo mihi videntur ad Vuieri libros responderi posse. À te autem, vir clarissime, lectoribusque omnibus veniã mihi dari postulo, si quid asperius fortè cõscripserim: etenim fieri nõ potest vt quisquis vel leuissimo honoris Dei studio afficit̃, tot blasphemias audiat & legat sine stomacho iustissimaque indignaõtie, prout sanctissimis hominib. Prophetisque accidit si quando rerũ tam abominandarum meminissent: quarum recordatione totus perhorresco & zelo accendor, quo omneis inprimis opus est inflammari, ne Dei honos sic teratur & proculcetur eorum pedibus qui scelera blasphemias impunitatemque Magorum solent defendere.

FINIS.

